

دیوان نظامی گنجوی

(تورکجه مینی تاپیلان)

ترقیب: ائل اوغلو

برای اولین بار در دنیا

DI

نظامی، الیاس بن یوسف، ۵۳۰؟۶۱۴-ق.۲

[دیوان]

دیوان نظامی گنجوی: نظامی گنجوی نین، نظامی قونوی نین تورکجه
قصیده و غزللری وئینی تاییلان فارسجا شعرلری خدیویه نسخه سی
اوزه ریندن/ ترتیب ائدن، آچیقلامالارینی، ایضاحلارینی و مقدمه
سینی یازان صدیار وظیفه. - تهران: اندیشه نو، ۱۳۸۲.

۱۶۷ ص.: نمونه

ISBN 964-6741-54-1

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا
این کتاب از آثار منسوب به نظامی گنجوی است.

کتابنامه: بصورت زیر نویس

۱. شعر ترکی - ایران - قرن ۶ ق. الف. وظیفه، صدیار، ۱۳۳۸ -
گردآورنده. ب. عنوان.

۸۹۴/۳۶۱۱۱

PL ۳۱۴/ن ۶۴ د ۹

۴۸۹ ن

۱۳۸۲

۲۸۲ - ۴۸۱۳

کتابخانه ملی ایران

کیتابین آدی: دیوان نظامی گنجوی

ترتیب ائدن: صدیار وظیفه (اثل اوغلو)

چاپ نوبتی: اول (۱۳۸۲)

ناشر: اندیشه نو

حروفچینی: محمدرضا فرتاش، ۶۴۶۹۵۰۱ (۰۲۱)

چاپخانه: چاپ و تکثیر سپیده، ۶۴۰۴۲۴۶ (۰۲۱)

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

مرکز پخش: پاساژ فیروز، اندیشه نو، ۶۴۲۷۳۷۱

شابک: ۱-۵۴-۶۷۴۱-۹۶۴ / ISBN: 964-6741-54-1

حقوق هرگونه چاپ و تلخیص محفوظ و مخصوص مؤلف است

دیوان نظامینی ایلک دفعه اوزه چیخاریب، اونو گنجه‌لی نظامی‌یه عاید بیلن علی افندی حلمی بن
سلطان الداغستانی نین قئیدینه صادق قالاراق کیتابین آدینی دیوان نظامی گنجوی قویدوق
ائل اوغلو

فهرست

صفحه	عنوان
۱	مقدمه (ائل اوغلو)
۱۹	بورایا بئله گلدیک (اسماعیل هادی)
۲۵	گومانین یقینه کئچید فرحی (آزاده رستم‌اوا)
۲۹	دؤنوش نقطه (محمد رضا کریمی)
۳۴	دیوان نظامی گنجوی
۴۷	قارامانلی نظامی

شوكرانلار

- ۱- «ديوان نظامى گنجوى» نين آل يازماسى نين فوتوصورتىنى مصرين «دارالكتب» كىتابخانا سىندان منە كۆندرن حۆرمىتلى عالم خانم دوكتور فخر تاج فخر واعظى دن صميمى تشكرلىمى يىلديرىم.
- ۲- حۆرمىتلى عالم، لوغت شوناس، ادبيات خادىمى اسماعيل هادى دن عربجه بيت لرين ترجمه لرينده و اسكى تورك سۆزجوكلرى نين ائىمولوژى اساسلارينا دايىر، عاليمانه كؤستريشلىرينه و زحمت لرينه كؤره تشكرلىمى يىلديرىم.
- ۳- حۆرمىتلى دوكتور حسين شرقى (سوى تورك) حضرتلرينه آذربايجان جمهوريتينده يازيلان مقاله لرين اوزونو منە چاتديرديغىندان دولايى تشكرلىمى يىلديرىم.

ائىل اوغلو

پیشگفتاری از: دکتر حسین محمدزاده صدیق

سعید نفیسی در مقدمه‌ای که بر چاپ «دیوان قصائد و غزلیات نظامی گنجوی» نوشته، ضمن انتقاد از روش مرحوم وحید دستگردی در غث و سمین کردن اشعار نظامی می‌گوید:

«... در طبع و نشر آثار گویندگان پیشین، امانت حکم می‌کند که هرچه به نام ایشان از این سوی و آن سوی به دست می‌آید، به شرط آنکه ماخذ و منشا آن را آشکارا معلوم کنند، باید چاپ کرد و سلیقه‌ی شخصی را به کار آوردن درست نیست...»^(۱)

و با این روش، دیوانی فارسی برای نظامی در بیش از سیصد صفحه ترتیب داد و منتشر ساخت. گرچه بسیاری از قصیده‌ها، غزل‌ها و رباعیات و غیره در آثار شعرای معروفی مانند سعدی هم تکرار شده بود، وی آنها را برای بحث در صحت و سقم انتساب به نظامی نشر کرد که امروزه در نظامی پژوهی از اهمیت خاصی برخوردار است.

ولی با توجه به اینکه قطعانظامی به زبان مادری خود، زبان بینویان شهر و روستا در آذربایجان سده‌ی شش نیز دارای سروده‌های نغزی بوده است، کسی تاکنون برای تدوین اشعار ترکی نظامی، همتی شبیه همت نفیسی را به خرج نداده است.

تقریباً همه‌ی پژوهان آذربایجان و دلسوختگان ادبیات ترکی، از وجود یک مجموعه‌ی خطی در کتابخانه‌ی خدیوئه مصر شامل اشعار ترکی نظامی خبر دادند و همگی اشاره‌هایی هم به آن کرده‌اند، اما همه بدون مطالعه و پژوهش دقیق در زوایا و دقائق وجودی این اشعار، بسیار سطحی و گذرا از آن رد شده‌اند.

تنها کسی که با دقتی موشکافانه تصویر نسخه‌ی خدیوئه را مورد بررسی عالمانه و کارشناسانه قرار داد، آقای «صدیار وظیفه» متخلص و معروف به «اثل اوغلو» هستند که اولاً از وجود دو دیوان، و نه یک دیوان در این نسخه خبر می‌دهند و ثانیاً با دلائل متقنی که در مقدمه نگاشته‌اند، اثبات می‌کنند که نخستین دیوان جز نظامی گنجوی، منسوب به کس دیگری نمی‌تواند باشد و قرائن تاریخی ذکر شده در فوق، مربوط به نیمه‌ی دوم یعنی «کلیات فارسی و ترکی نظامی قره‌مانی» است. ایشان دومین نفر بعد از «علی افندی حلمی داغستانی» هستند که این قصائد را بطور قطع و یقین از نظامی گنجوی می‌دانند و با نشر آن راه پژوهشهای دقیق‌تر را مفتوح می‌سازند. بویژه آنکه انتشار هر دو دیوان این فرضیه را فراراه ترکی پژوهان قرار خواهد داد که ویژگیها و وجود افتراق شیوه بیان و لحن ترکی هر دو نظامی را با دقت بررسی کنند و در اثبات اینکه این دو دیوان متعلق به یک نفر نیست با ایشان هم آواز گردند.

ایشان تا آنجا هم که از دستشان برآمده، به بحث فنی و لغوی و زبان‌شناسی تطبیقی تاریخی نیز پرداخته‌اند. از مجموع آنچه که بیان داشته‌اند، این یقین حاصل می‌شود که ایشان با زحمت و همت خود، جهان نظامی پژوهی را مدیون خود خواهد ساخت. و حقیر با خوشحالی زایدالوصفی این حادثه‌ی مبارک را به همه‌ی نظامی پژوهان جهان تبریک عرض می‌کنم.

اثر اوغلو

مقدمه

نظامی گنجوی، نظامی گنجہ ای، نظامی گنجہ و شیخ نظامی کیمی قنید اولونان بؤیوک نظامی، صنعت دوئاسیندا تاسیس اولدوغونا گؤره، اوندان سونرا دوئیا یا گلیب یاشایان شاعیر و تذکره چیلر، نظامی دئدیگده «گنجہ لی نظامی» نی نظردہ توتوبدورلار. عصیرلر دیرکی، اونون آدینی چکدیکده «گنجہ ای» و «گنجوی» سؤزلرینی تخلوصوندن سونرا یازماسالاردا، گنجہ لی نظامی یه ایشاره اولوندوغو آیدین گؤرونور. بونا گؤره کی، اونون تاسیس یارادیجلیق دوئاسیندان سؤز گئندنه، اوخشاری اولمادان مخاطبلر، سؤز گئدن شاعیرین هانسی نظامی اولدوغونو یاخشی بیلیرلر. اونون آدی الیاس، لقبلی جمال الدین و نظام الدین، گنجہ سی ابومحمد، آناسی نین آدی ایسه یوسف دیر. او شعرده نظامی تخلص ائتمیش، اؤز عصری نین پارلاق ادبی سیمالاریندان اولموشدور. آناسی نین صفتینی اؤزدیلیندن رئیسہ گُرد یاز میشلارسادا، بو آدا شوبه له نلرده اولوبدور. پروفئسور علیار صفرلی بو حاقدا، ال یاز مانین دوزگون اوخونماماسینا ایشاره ائدیر. دکتر برات زنجانی ایسه، بئله بیر آدین اولدوغونا تردیدله یاناشیر. دوکتور حسین محمد زاده صدیق رئیسہ گرد بیلیر آنجاق بو شوْبه تام اطمینانلا حل اولونمامیش قالیر. نظامی نین آنادان اولدوغو تاریخه موخلف فیکیرلر ایره لی سورولموشدور. ربیکا، برتلس، باخر و مجتبی مینویی نظامی نین آنادان اولدوغونو ۵۳۵ (ه) معینله شدیر میشلر. وحید دستگردی ۵۳۳ دن ۵۴۰ (ه) قدر، مینورسکی ۵۴۱ و یا ۵۵۱ (ه)، محمد معین ۵۴۲ یا ۵۴۳ (ه)، دکتر ذبیح اله صفا ۵۳۰ (ه) دان ایره لی و یا ۵۳۰ (ه)، سعید نفیسی ۵۴۰ (ه) و خلیل یوسفلی ایله علیار صفرلی ایسه ۱۱۴۱ میلادی ایلینده یاز میشلار. مزارینی گنجہ شهری نین یاخینلیغیندا یئرلشه شن احمدلی کندینده معینله شدیر میشلر. امیر دولتشاه سمرقندی نظامی نین وفاتینی ۵۷۶ (ه)، قزوینی ۵۹۰ (ه) حاجی خلیفه کشف الظنون دا ۵۹۶ (ه) یا ۵۹۷ (ه)، برتلس و ربیکا ۵۹۹ (ه)، وحید دستگردی ۶۰۰ (ه) یا ۶۱۴ (ه)، دکتر معین ۶۱۴ (ه)، ذبیح اله صفا ۶۱۴ (ه)، خلیل یوسفلی ایله علیار صفرلی ۱۲۰۹ میلادی ایلینده معینله شدیر میشلر.

نظامی ایلک دفعه قیپچاق گؤزه لی اولان، آفاق ایله ائولنمیش، محمد آدلی دا بیر اوغلو اولموش، قیپچاق گؤزه لی آفاق، جوان ایکن دوئیادان کؤچموش و گویا نظامی او آجی آیریلیقدن سونرا دا ایکی دفعه ائولنمیشدیر. دربار و ساریلار دوعرو یؤنلمه یین نظامی نین فارسجا و تورکجه شعرلرینده اینسان سئورلیک، بشری آرزیلار و نجیب دویغولار اوخوجونو واله ائدیر. نظامی نین لقبلی نین بیر ی ده شیخ نظامی دیر. بئله کی، قیزیل ارسلان اونو مجلسینه

چاغیراندا نظامی گلیر دئییه؛ ایچگی و ساغرلرین اورتادان گوتورولمه سینه امر ائتدی. بونظامی نین اسلام دینینه درین اعتقادینی گؤسته ریر. الیمیزده اولان دیوان نظامی دا، ایلیک شعرینی محمد(ص) حضرتلرینه حصر ائتمیش و شعرین اهمیتیینه گؤره، کاتب ده او شعره دیوان نظامینین ایلیک صحیفه سینده یئر وئرمیش دیر. نظامی نین خمسه سینده آلتی شعر کیتابی یئرله شیر. خمسه ده اولان شعر مجموعه لرینی، آدلارینی آشاغیدا قئید ائتدیگیمیز امیر و شاهلارا هدیه ائتمیشدیر.

۱- مخزن الاسرار (سرلار خزینه سی)، ملک فخرالدین بهرامشاه، ارزنجان حاکیمی.
۲- خسرو و شیرین، ابوطالب طغرل ابن ارسلان، اتابک شمس الدین محمد جهان پهلوان (ائلده نیز اوغلو) و قیزیل ارسلان.

۳- لیلی و معنون، ابوالمظفر شروانشاه.

۴- هفت پیکر (یئددی گؤزل)، سلطان علاالدین کورپه ارسلان.

۵- شرفنامه اتابک اعظم ملک نصرت الدین ابوبکر سلجوقی (محمد جهان پهلوان اوغلو).

۶- اقبالنامه موصول پادشاهی ملک عزالدین محمود بن ارسلان.

الینیزده اولان «دیوان نظامی» آذربایجان نین بویوک شاعیری، گنجعلی نظامی نین و قارامانلی نظامی نین آنا دیلیمیزده یازدیقلاری شعرلردن عبارت بیر مجموعه دیر. ادبیات تاریخیمیزده ایلیک دفعه چاپ اولونوب یایینلاتان بو کیتاب، یقین کی، اؤز اینجه لیک لری ایله، اورتا عصیرلره عاید اولان شعر، دیل و ادبیاتیمیزین حاققیندا یئنی فیکیرلرین سؤیله نیلمه سینه سبب اولاجاقدیر. الیاس بن یوسف بن زکی بن مؤید (گنجعلی نظامی = نظامی گنجوی) نین تورکجه یازدیغی شعرلری ایلیک دفعه چاپ اولور.

دیوان نظامی حاققیندا ملاحظه لر

مرحوم سعید نفیسی «دیوان قصاید و غزلیات نظامی گنجوی» نین مقدمه سینده بئله یازیر:

«درین که نظامی دیوان اشعاری هم داشته است شکی نیست و بهترین دلیل گفته اوست. یکجا در ضمن

شرح مجلس قزل ارسلان که در موقع بحث از مثنوی خسرو و شیرین ذکر کردم، می فرماید:

غزلهای نظامی را غزالان زده بر زخمهای چنگ نالان

و جای دیگر در لیلی و معنون در وصف حال خود می گوید:

روزی به مبارکی و شادی بودم به نشاط کیقبادی

ابروی هلالیم گشاده دیوان نظامیم نهاده

دلیل دیگر، اظهار صریح جمعی تذکره نویسان و مؤلفان است و از آن جمله دولتشاه سمرقندی در تذکره الشعرا تصریح می کند که دیوان نظامی حاوی قصاید و غزلیات و قطعات و رباعیات شامل زیاده از بیست هزار بیت بوده است و محکمترین دلیل آن است که آنچه من اطلاع دارم نسخه های فراوان از آن در کتابخانه های مختلف هست و از آن جمله یک نسخه از دیوان نظامی در کتابخانه خدیویه مصریه در قاهره موجود است، زیرا که در چاپ اول فهرست کتابهای فارسی کتابخانه مزبور که اثر علی افتدی حلمی داغستانی حافظ سابق کتابهای

ترکی و فارسی کتابخانه خدیویه مصریه است و بسال ۱۳۰۶ قمری در مطبعة عثمانیه مصر القاهره به طبع رسیده و در صحیفه ۲۸۹ در ضمن کتابهای سلسله «علم الادب الفارسی» ذکر مجموعه‌ای است حاوی شش کتاب به شرح ذیل.

(۱) دیوان نظامی، (۲) دیوان هاتقی، (۳) دیوان مسعود، (۴) دیوان خاتمی، (۵) دیوان فتحی، (۶) رساله منظومه از یکی از شعرای فارسی زبان که نام مؤلف آن تصریح نشده. در باب دیوان نظامی این چند سطر مندرجست: «دیوان نظامی - تألیف المولی نظام الدین ابی محمد جمال الدین یوسف بن مؤید الگنجوی الاویسی متوفی سنه ۵۹۷ اوله: یا اشرف البریه یا سیدالوری، الخ... به قلم تعلیق - به خط پیر احمد بن اسکندر. تم تحریره فی سنه ۹۲۳ و هو باللغة التركیه»

این عنوان که برای کتاب مزبور نوشته شده با آنچه از نام و نسب نظامی در شرح حال وی پیش از این آوردم مسلم می‌کند که جز دیوان نظامی گنجوی چیز دیگر نیست. اما چنان می‌نماید که نسخه قاهره باز اشعار دیگری دارد و اگر جمله‌ای که مؤلف آن فهرست آورده و گوید آغاز آن نسخه است یعنی مصرع «یا اشرف البریه یا سیدالواری» مطلع قصیدای یا غزلی از نظامی باشد پیداست که در آن نسخه اشعار دیگری هست که در نسخهایی که تاکنون دیده‌ام نیست.... ایسته‌ردیم علی افندی نین کیتابی نین همن صحیفه سینی دقتینیز چاتدیرمیش اولام، او صحیفه نین فوتوسونو ملاحظه ائدریک؛

۴۸۹

من فهرست الکتب الخدیویه

أوراقه ۳۸۲ ومسطرته مختلفه (بعم مختلف)	
تألیف المولی نظام الدین ابی محمد جمال الدین یوسف بن مؤید الگنجوی الاویسی المتوفی سنه ۵۹۷	۱
أوله یا اشرف البریه یا سیدالوری الخ (بقلم تعلیق) بخط پیر احمد بن اسکندر تم تحریره فی سنه ۹۲۳ و هو باللغة التركیه	
(دیوان مسعود) أوله قوما کی ا کرم سربری بتیغ جفا الخ (بقلم تعلیق)	۱
(دیوان هاتقی) أوله ای حسن جهان کیرت ارایش دورا نیا الخ (بقلم تعلیق)	۱
(دیوان خاتمی) أوله بدان رخساره است امید چشم دلفکار ترا الخ (بقلم نسخ)	۱
(دیوان فتحی) أوله ای داشته در قبضه قدرت دوجهار ترا الخ (بقلم نسخ)	۱
(رساله منظومه) أولهای تاله زار دردمندان ازقوا الخ	۱
نس ۱ ج ۱ نخ ۱۸۶ نع ۹۵۴۷ *	

علی افندی حلمی بن سلطان الداغستانی مجموعه‌نی بۆتونلوکله نظامی گنجویه عاید بیلیمش و قئیدلرینده باشقا ایضاحلار وئرمه میشدیر. حال بوکی مجموعه‌نی آراشدیردیقدا، اونون ایکی نظامیه عاید اولابیلدیگی اورتایا چیخیر.

۱- گنجه‌لی نظامی -۲- قارامانلی نظامی (نظامی قونوی). خدیوئه نسخه‌سی نین تایی دوئیانین آیری کیتابخانالاریندا و موزه‌لرینده هله تاپیلمایب، اولسادا، اؤزه چیخمایبیدیر. خدیوئه نسخه‌سی نین (دیوان نظامی) الیفبا اساسیله دقیق سیرالاندیغی مارق دوغوران بیر موضوع دور. بئله کی بیر مجموعه‌ده اؤچ دفعه سیرالاما گئدیر. یعنی الیف‌دن یه دوغرو اؤچ دفعه سیرالانما گؤرونور. بو منی داها آرتیق ایناندیردی کی، مجموعه موختلف نظامی لردن اولابیلر. ایلک بؤلومون شعر دیلی، شاعیرلیک سبکی و آیری - آیری شعر عنصرلری و قصیده‌لر اولان ممدوحلارین آدلاری، ائله‌جه‌ده خمه‌دن تاپدیغیم اؤرنک‌لر، اونون نظامی گنجویه عاید اولدوغونو ثبوت ائدیر. ایکینجی و اؤچونجو بؤلومونده شاعیری نظامی گنجوی دن ایکی عصر سونرا دوئیایا گلن قارامانلی نظامی‌یه عایددیر، خدیوئه نسخه‌سی نین سونونجو سیرالانان بؤلومونده اولاراق و بعضی تذکره‌لرده قارامانلی نظامی نین آدینا قئید اولونان بیت‌لر، ائله‌جه‌ده گنجه‌لی نظامی نین دوغو و شعر دونیاسیندان فرقلی گؤرونن او بؤلوم، ائله قارامانلی‌یه عاید گؤرونور.

پروفئسور علیار صفرلی و خلیل یوسفلی: «آذربایجان ادبیات تاریخی» -نده یازیلار؛ «نظامی لیریک شعرلر توپلوسو اولان «دیوان» نی اؤزونون بیر قئیدینه گؤره شیروان شاهی آختسانا باغیشلامیشدیر. بو «دیوان» نی گؤرن اورتا عصرین مؤلیفلری اورادا ایگیرمی مین بیتنه یاخین بیر میقداردا شعرلر توپلانندیغینی قئید ائدیرلر.» (آذربایجان ادبیاتی تاریخی - علیار صفرلی - خلیل یوسفلی - رنداکتور: سوی تورک ص ۱۱۲، چاپ تهران، ۱۳۷۶).

نظامی نین اثرلری اؤزه چالیشان وحید دستگردی یازیر:

«... اینک هشت نسخه به نام دیوان قصیده و غزل نظامی که پنج نسخه از هندوستان، و دو نسخه از لندن و یکی از برلن و یکی از تبریز است...» (گنجینه گنج‌ای. ص ۸۸، نشر قطره)، دئمک لازیمدیرکی وحید دستگردی نین الینده اولان نسخه‌لرده نظامی نین تورکجه شعرلرینه ایشاره ائدیلیمیر. او قئید ائدیر:

«دیوان کامل نظامی در عصر صفویه وجود داشته و صائب در سفینه خود و نگارنده سفینه آقای خلخالی از آن دیوان و قصیده‌ها و غزل‌های نایاب و مسلم نقل کرده‌اند.»

الّٰه کلمه سی

الله سؤزونون «الّٰه» شکلینده یازیلماسی بارده دوکتور بهروز ثروتیان، نظامی گنجوی آدلی اثرینده بئله قئید ائدیر:

«... ضبط «بسم الله الرحمن الرحيم» به صورت بسم الله الرحمن الرحيم و یا قرائت شکل اخیر به صورت اول، طبعاً بحث از ریشه یابی لفظ مبارک «الله» را پیش می آورد که از همان آغاز اسلام مورد نظر پژوهندگان و صاحب نظران بوده و نظامی نیز صحت کلمه «آلاه» به جای «الاله» = «ال + اله» می کشد. تا وزن مفتعلن مفتعلن فاعلان (بحر سریع مطوی موقوف) راست بیاید و در این کشاکش احتمالاً نظری نیز بر کلمه «رحمان» و تلفظ آن با حرف دوم متحرک دارد. تا خواننده ناگزیر بر تحقیق بوده بداند که این کلمه نیز بر عرب جاهلی ناشناخته بوده است...»^(۱)

ماراقلی دیر کی، الینیزده کی «دیوان نظامی» نین باشلانقیجی اولان، ایلک بیتین ایکینجی مصرعینده ده «اعلی الّٰه ذاتک قدرأ و منزلاً» «الّٰه» شکلینده یازیلان کلمه ایله راستلا شیریق. گؤرونور کی نظامی «الله» سؤزونو فارسجا و تورکجه اثرلری نین هر ایکیسینده عین شکیلده یازمیش دیر. چوخ سئویندیریجی دیر کی محریرلر هر ایکی دیلده اولان اثرلرده لفظ جلاله نین شکلینی دگیشدیرمه دن نظامی نین یازدیغی کیمی کیتابت ائتمیش و گونوموزه چاتدیرمیشدیرلار.

دیوان نظامیدا اولان دیل نورماسی

تورکجه دیواندا کی شعرلردن گؤرونور کی، نظامی گنجوی نین دؤرونده گئدن دیل نورماسی، کتاب «قورقود» دان سونرا لاردا یارانمیش بیر دیلین محصولودور. نمونه اولاراق نظامی نین شعرلرینده گلن بیر نئجه اسکی تورک منشألی سؤزلره دقت ائدک.

طونادا = تونادا: دؤن گئیدیره / بزه یه

بیت:

خوکم قیلدی که جهانی تونادا باد بهار چون چمن ملکنه شاه اولدی مقرر نرگس
سؤکو: نیزه / جیدا

بیت:

گوزنو کویه تیکیب باشی دیکلدی سؤکویه اولدی سان دشمن دارای دلاور نرگس
قت = قات: یان / حضور

بیت:

اول کیم قیتینده دینی بی قدر دیر نئجه کیم جاهل قیتینده عالم، عالم قیتینده جاهل

ایشیک: آستان / درگاه / قاپی

بیت:

هم جلال قدرله قدرین ایشیگی دیر فلک هم کمال امنله ملکین حریمی دیر حرم
ام: درمان / داوا

بیت:

سئومینلر ذاتینی بیر درده اولسون مبتلا که آنلرین دردینه اولمایا اولومدن غیرى ام
اؤزلر: ایستر، حسرتینی چکر، آرزوآندر
بیت:

یوز اوروب تورپاغا او یوزلری اؤزلر لاله گوز آچیب باغدا اول گوزلری نرگس
اویسر: اویسه مک / اؤکسه مک: (اؤزه مک، ز-ی، اؤلموش) اؤزه مک / ایسته مک
بیت:

حشمتیله دوشمین اولدم اویسر سانه کیم حق قتینده بوله احمد حورمتینی بوالحکم
گیدرمک: کدرمه دی (گیدرمه دی = کنارا قویمادی)
بیت:

دیلدن اولونجا سورۂ نوری گدرمه دی تا مصحف جمالینه قیلدی نظر چیراق
ییلماق / ایلماق: سورعتیله گتتمک، سورعتله سورمک. (ییلماق = اورکمک)
بیت:

سرعتیله ییسه (ایلسا) بین یل (ییل) یل (یئل) کبی فلک (فلک) فلک
بولمیه (بولمایا) جاه و جلالین بحرنه حد و کنار
چاپین (چاپین): اینجه توخونموش پارچا (بئز)
بیت:

نئجه کیم فراش چاپین شیوه لیل و نهار که دؤشه یه فرش عنبرگه طوتا چتر سیاه
دکلو: قدر/دک/تک/تکی
بیت:

لشکر دوشمن نه دکلو چوخ ایسه اولدوز کیمی

آفتاب طلعتین گوردوکده اولور تار و مار ایندیه بیت لرینی اوخودوغوموز اسکی تورکجه ده اولان سؤزلرین بعضی لری نین «کتاب
دده قورقود» دا اولان نمونه لرینی اؤخویوروق:

توناتدی (توناتماق):

- یالین گؤرسه توناتدی

گیدردی (گیدرمک):

- اوغلان بوغانین آلتیندان یومرو یغین گیدردی

قاتیندا (قتینده):

- بایندیر خانین قاتیندا سنه غضب اولما

دکلو (قَدَر - تَک - دَک)

اممابیر قوش دکلو اوغلانندیر

نظامی نین فارسجا و تورکجه اوخشار ترکیب و تشبیه لری

نظامی نین تورکجه شعرلرینده اولان بیرچوخ ترکیب لری و تشبیه لری وار کی، نظامی نین
خمسه سی له توتوشدور و ولد و دوقدا. معنا، مضمون و عبارت لری بیر - بیرینه یاخین و بنزر اولدوغو
گؤرونور. اؤیله کی بعضاً بیر ی او بیریندن ترجمه دئمکدیر. بودا هر ایکی اثر یارادیجی سی نین بیر
اولدوغونا باشقا بیر دلیل دیر.

نرگس

ساناسان دوشدو نجومیله فلک عکسی یثره

صحن باغ اولالی سبزیله سراسر نرگس

هزاران نرگس از چرخ جهانگرد

فرو شد تا برآمد یک گل زرد. (خمسه)

نرگس / سیماب

گر زر و سیم گؤزوندن یاغیر ایسه نه عجب

بؤیله کیم جودنله اولدو توانگر نرگس

زسنبل کرد بر گل مشک بیزی

زنرگس بر چمن سیماب ریزی (خمسه)

چومرغی نیم کشت افغان و خیزان

زنرگس بر سمن سیماب ریزان (خمسه)

پس از او درغلامان و کنیزان

زنرگس بر سمن سیماب ریزان (خمسه)

خنک / راه

خنک گردون گردله سیاره‌وش سئیر ایله‌سن
دولت و بخت و شرف اولار اوگنجه پیک راه

فلک بر سبز خنکی تندخیز است
ز راهش عقل را جای گریز است (خمسه)
زرکش / علم / سنجق
علم و سنجق زرکش نه سبیدن گۆتورور
گر سریر چمنه اولمادی سرور نرگس

زهد نظامی که طرازی خوش است
زیر نشین علم زرکش است (خمسه)

سپر / کل نیل: نیلوفر
لاجوردی سپری وئردی گۆل نیل الینه
اوردی (هوردی) اؤز باشینا آلتون سولو مغفر نرگس

نیلوفر از آفتاب گلرنگ
بر آب سپر فکنده بی جنگ (خمسه)

نرگس (باشی جو شماسی)

چیتزینار باشی، قارالار گۆزو ظلمتده مگر
سندّه عالیینی ائيله‌دی منظر نرگس

بنفشه دگر باره شد مشکپوش
سر نرگس آمد زمستی به جوش (خمسه)

نور: شکوفه / غونچا
هانی آغزین کیمی بیر شیوه‌یه مظهر غنچه

هانی چشمین کیمی بیر نور مصور نرگس

شاخ ز نور فلک انگیخته
در قدم سایه درم ریخته (خمسه)

لشکرگل

لشگر وردی چو جمع ائيله دی بیر صورتيله
عسگر بردی هلاک ائيله دی یکسر نرگس
تا به حمل تخت ثریا زده
لشکرگل خیمه به صحرا زده (خمسه)

نعل / هلال (ممد و خون آتی نین نالینی هلالا اوخشاتماق)

نعل پای اسینه بنزتمه سه اوزون هلال
اولماز ایدی گوشه - گوش فلکده گوشوار.

گراز نعلش هلال اندازه گیرد
فلک را حلقه در دروازه گیرد (خمسه)

ناف شب آکنده زمشک لبش
نعل مه افکنده شم مرکبش (خمسه)

رقم: خط، نشان

ایلر اولدو کیم شها سعی ايله ائتدیم جست جو
دفتر عالمده بولما دیم سعادتدن رقم

یافته در خطه صاحب دلی
سکه نامش رقم عادللی

تیغ مریخ: سیاره

مربخ کیم توتوبدور خشم ایله الدهه خنجر

ایسترکی دولشمینیلله اولاسنین مقابل

مربخ به تیغ و زهره باجام
به راست و چپش گرفته آرام (خمسه)

مجذر

بیر غزل گوژلری وصفینده دئدیم کی یئردیر
گرائده چشم بیاضینی مجذر نرگس
ملک تو رخنه زخون خوردن مظلومانست
حیض خورشید خورد مه که مجذر گردد
(گنجینه گنجهای - وحید دستگردی)

زمرد / افعی

جرز ائدیردی مگر سویوغون افعی سیندن
کی زیرجددن ائدیر بالش و بستر نرگس

چشم افعی چو زمرد نگرد کور شود
گوش ابلیس چو قران شنود کر گردد
(دیوان قصاید و غزلیات نظامی گنجوی - سعید نفیسی)
و زین پس بر عقیق الماس میداشت
زمرد را به افعی پاس میکاشت (خمسه)

تورکجه دیواندا، نظامی نین ممدوح لاری:

۱- محمدخان.

دکیم دیر اول خسرو آفاق محمدخان کیم

گرد راهیندن ائدر دیده منور نرگس»
دوکتور برات زنجانی یازیر: «...از این رو مداحان محمد جهان پهلوان، و قزل ارسلان، و

ارسلان و طغرل را شاه، شهنشاه نامیده‌اند^(۱)...»
یئنه همین قایناقدا یازیر: «... و به ستایش اتابک محمد جهان پهلوان پرداخته نام او (محمد) و
کنیه اش (ابوجعفر) و القابش را (شمس الدین والدینا = آفتاب عالم افروز)، (تاج بخش)، (ملک
اعظم)، (اتابک)، (شاه آفاق) می‌شمارد.^(۲)»
بئله‌لیکله، نظامی نین خسرو و شیرین اثرینده او خود و غوموز (شاه آفاق) دئدیدیگی شاه، همان
محمد جهان پهلوان ائل دنیز اوغلو دور. (شاه آفاق = خسرو آفاق) الیمیزده کی تورکجه دیوان
نظامیده ده آدی چکیلن «محمد خان» محمد جهان پهلوان دان باشقابیر کیمسه اولابیلمز.
قئید ائدک کی تورککلر قدیم دؤورلرده اتابک لره لقب اولاراق، «خان» سؤزونو، شاه یئرینه
ایشله دیرمیشلر. دوکتور رضا نور سلجوقیلر تاریخینده ده محمد خان حاققیندا بئله یازمیش: «جهان
پهلوان اتابک محمد خان»^(۳).

کیم دیر اول خسرو آفاق محمد خان کیم
گرد راهیندن ائدر دیده منور نرگس (دیوان ترکی)

چو شه پرداخته در سلک اوراق
مسجل شد به نام شاه آفاق (مخزن الاسرار)

اگر برگ گلی بیند در این باغ
نه نام شاه آفاقش کند داغ (مخزن الاسرار)

داها چوخ شمس الدین و الدنیا لقبی ایله تانینان محمد جهان پهلوانا، «شاه آفاق = خسرو
آفاق» لقبینی، ائله نظامی وئریب، فارسجا و تورکجه شعرلرینده ده قئید ائتمیشدیر.
اولموشام شاهها حقارت تورپاغیندا پایمال
منی تورپاقدان گوئتور چون سنن گونش من ده نه
(گونش = شمس)، گورونور کی او ایسته‌دیگی یئرلرده محمد جهان پهلوانین لقبلریندن
فایدالانیب، اوز ممدوحینا شاعیرانه ایشاره‌لر ائدیرمیش.
بئله نظره گلیرکی، نرگس ردیف‌لی بو قصیده ده آدی گلن «محمد خان» محمد جهان پهلوان

۱- احوال و آثار و شرح مخزن الاسرار نظامی گنجوی - تألیف: دکتر برات زنجانی، ص ۲۸.

۲- همین قایناق، ص ۲۲۸.

۳- دوکتور رضا نور - تورک تاریخی، ۴- اینجی جلد ص ۲۲۸، استانبول ۱۹۷۹.

خان ایلدگز (اڤلدنیز) اؤلسون. او، تاریخده جهان پهلوان، محمدخان جهان پهلوان و محمدخان آدیلا قئید اولونوبدور.

«گؤتورر باشینه زر نئریه دیلر سه گئدر

عهد عدلینده ایا شاه مظفر نرگس»

دئمه‌لی، اتابکلرین اقتدارلی امیرلرینه شاه لقبی و خان لقبی وئریلمیشدیر. نظامی گنجوی ایسه هم خمسه‌ده، همده تورکجه شعرلرینده او لقب لردن فایدا لانیبدیر.

۲- جهانبخش / مظفر = قزل ارسلان

دوکتور برات زنجانی «شرح مخزن الاسرار نظامی» ده یازیر:

«..... به مدح قزل ارسلان پرداخته و پس از ذکر نام او (قزل شاه) و القاب او (جهانبخش مظفرالدین والدوله، شاه مغرب)....»

گؤرونورکی «جهان بخش، مظفرالدین والدوله (=مظفر) شاه

مغرب قیزیل ارسلانا وئریلهن لقب لردیر.

جهان بخش - مظفر

جهان بخش آفتاب هفت کشور

که دین و دولت از وی شد مظفر (خمسه)

«بیر خداوند جهان بخش سما قدر که اونون

باغ قدرینده مه و مهر اولا کمتر نرگس»

(خداوند = شاه، پادشاه)

«گؤتورر باشینا زر نئیره یه دیلر سه گئدر

عهد عدلینده ایا شاه مظفر نرگس

منجه، نظامی نرگس ردیف‌لی قصیده سینده هر ایکی قارداشدان آد آپارمیش (محمدجهان پهلوان و قیزیل ارسلان) و هر ایکیسی نین احترامینی بیر یئرده ساخلامیشدیر.

۳- سلطان جمال [الدین]

«شهریار نوجوان سلطان جمال اول شاه کیم

خسرو عالی علم دیر والی والا همم»

بئله نظره گلیرکی، بیتده آدی گلن سلطان جمال، اتابک لرین همدان دا حوْکوم سوْرن و او سلاله نین عدالتلی امیرلریندن اولان جمال الدین اولموش اولسون. بونا گوره کی نظامی نین دؤرونده او (جمال الدین آی آبه) همدان امیرلیگینده حکومت ائدیردی. اونون حاقیندا «راحة الصدور و آیه السرور» کیتابیندا کفایت قدر معلومات واردیر. «جمال الدین آی آبه» و نظامی گنجوی نین حیاتی دؤورو یازیلان راحة الصدور و آیه السرور دا بئله بیر قئید واردیر: «... و به دارالملک همدانش پادشاه عادل ملک الامرا جمال الدین ای آبه الاعظم اتابکی عَزَّ نَصْرُهُ...» (راحة الصدور. ص ۴۰).

بو آتابک جمال، طغرل بن ارسلان نین خاص حاجبی (وزیر دربار) ایملش (راحة الصدور. صفحه ۳۳۱) همم قاینقادا قئید اولونور:

«... خداوند پادشاه ملک الامرا جمال الدین آبه الاعظم اتابکی که یکانه [یگانه] این زمان و نیکو سرشت جهان بود و بقیت عمارت عراق از او بود.»

۴- سنجر / طغرل:

«بو سنجر ایله طغرل وصفینی ای نظامی

جیزسان موراد ائدرسن شه قاپوسینه دؤغورول»

شعردن آیدین اولورکی، نظامی نین حیاتی دؤورو یاشایان «سنجر و طغرل» آ اشاره دیر. بودا گؤستریرکی نظامی نین یاشادیغی ایلرده حیاتدا اولان «سنجر و طغرل» دان دانشیلیر، بو سنجر «ملک سنجر» و طغرل ایسه، طغرل بن ارسلان اولمالی دیر. قیزیل ارسلان ملک سنجر دؤستقادان خلاص ائدیب، عراق عجم ده تاختا چیخاردیر. سلجوقلارین تاریخی یازان محمد بن علی بن سلیمان الزاوندی، اؤز کیتابیندا قئید ائدیر: «و اتابک قزل ارسلان بدر همدان آمد و ملک مقّر شد ملک سنجر بن سلیمان را از قلعه بیآورد...»، سنجر را با (به) قلعه فرستاد و خود بر تخت نشست...» (راحة الصدور و آیه السرور: ص ۳۶۳). همم قاینقادا مصحح یازیر: (اتک یازی - ص ۳۶۹): «ظاهراً این اشعار از سلطان طغرل است. و مراد از «سنجر» ملک سنجر بن سلیمان است که اتابک قزل ارسلان او را در زمان حبس سلطان طغرل بن ارسلان بر تخت سلطنت نشانده بود.»^(۱)

بئله ليكله «بو سنجر ايله طغرل وصفيني» مصرعينده آدى گلن سنجر «ملك سنجر بن سيلمان» ايله «سلطان طغرل بن ارسلان» اولمالي دير.

نظامي گنجوي نين حياتيندا سونرا، سلجوقيلر حاكميتي دئوريلير، خوارزميلر ايش اوستونه گلير، و بيرداه سنجر و طغرل آيندا حاكم اولان اولمور. بوناگوره بوشعر يالنيز نظامي گنجوي دؤرو يازمالي اولور. سجلوقيلرين سون ايللرينده نظامي تخلص ائدن و توركجه شعر دئيهن ائله نظامي گنجوي اولاييلير. تاريخده ائله بير باشقا نظامي تخلص ائدن شاعر تاپاييلمه ديك كي، طغرل و سنجر زاماني ياشاييب شعر يازميش اولسون.

۵- مير احمد: (امير احمد)

سلطان ابوالفضايل مير احمد اول ملك كيم
 بير بحر ديركي بولماز عقل آنه هيچ ساحل
 نظامي اوز شعرلرينده اونو فضيلتلي لرین شاهي و سلطاني آدلانديرير. نظامي دؤورو حيات سورن مير احمد (امير احمد)، يالنيز «فلک الدین احمد» اولور. اونون حاقيندا كسروي معلومات وئرميشدير. كسروي «شهریاران گمنام» كيتابيندا قئيد ائديركي «فلک الدین احمد» علاالدین ارسلان اوغلو آذربايجاندا حاكم اولموشدور.

۶- سعد: (اتايك سعد) = سعد زنگي

بونو بولدوم چاره كيم بوسعدله اولام قرين
 اولاكيم فيض اولاذاتيندن سعادت بانه هم
 اتايك سعد (زنگي)، سلغور شاهين آتاسي دير. او ۶۱۴ (ه.ق) سلطان محمد خوارزمي ايله دؤيوشور. سلطان اونا ظفرچالير، او ياخالانير، فارس بولگه لرینده حاكم اولور.

خديوپيه نسخه سينده سیرالاما نثجه دوام ائدير

ديوان ادبياتيندا بير عنعنه اولاراق، «ديوان نظامي» نين دا سیرالاما مؤوضوعسو ديقته لايق دير. ديوانين ايچريسینه داخل اولونان شعرلرين اوچ دفعه سیرالانديغي معلوم اولور. چوخ سئوينديريچي ديركي، كاتب شعرلرين سیرا ايله يازيلماسينا اؤنمله ياناشميشدير. بو سیرالاما

نظامی نین بیرنفرین یوخ بلکه باشقا نظامی نین ده اثرلری نین همین دیوانا داخل اولدوغونو گؤسته ییر. نظره گلیرکی، بوشعرلر بیرجه شاعیرین اثرلری اولسا ایدی، یقین کی اونو بیردفعه سیرالایاردیلار. یعنی، ایندی ده ک بیر شاعیرین دیوانینی بیرمجموعه ده - اوج دفعه سیرالامیشدیلار. بیر دیوان دا اوج دفعه سیرالاما گئتمیشدیرسه، سیرالانیب قورتاران هر بؤلومون بیر شاعیره عاید اولدوغونو باشا سالیق. دئمک لازیمدیرکی، ایلک سیرالانان شعرلر (قصیده و غزللر) نظامی گنجوی یه عاید دیر. سون ایکی بؤلوم ایسه قارامانلی نظامی یه عاید گؤرونور. ایلک و سون بؤلومون آراسیندا ۱۷ فارسجا غزل و بیر فارسجا تخمیس گؤرونور. (فارسجا بؤلومو ده ائله قارامانلی نظامی یه عاید بیلدیک، بونا گؤرده کی محمد طاهر بورسالی، عثمانلی مؤلفلری آدلی کیتابیندا، قارامانلی نظامی نین فارسجا شعرلر یازدیغینی و خواجه حافظ شیرازی نین شعرلریندن تخمیس لر ائتدیگینی بیلدیر میشدیر. بورسالی نین «تذکره سهی» دن گؤتوردوگو معلومات اساسیندا، الیمیزده اولان دیواندا، حافظین،

«عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت که گناه دگری بر تو نخواهند نوشت»

مطلع لی غزلی نین تخمیسینی قارامانلی نظامی یه گؤروروک. بو ایکنجی بؤلومده سیرالانان شعرلرله، اوجونجو بؤلومون سونونا قدر اولان شعرلرین قارامانلی نظامیه عاید گؤرونوگو گؤستریر. خدیویه نسخه سی نین کتابت تاریخی (۹۲۳) گؤسته ریرکی گنجه لی نظامیدن سونرا قدرتلی شاعیر اولوب، ایراندا یاشاییب تحصیل آلیب سونرا قونیا شهرینه گئدن قارامانلی نظامیدن باشقا، تذکره لرده قئیده آلینان بیرنظامی یوخدور.

حسن چلبی ایسه تذکره سینده قارامانلی نظامی حاققیندا ده گرلی معلوما وئرمیشدیر. (مقدمه ده قارامانلی نظامی بؤلومونده کی ایضاحلاریمیزا باخا بیلر سینیز)

اوجونجو بؤلوم ایسه داها دا دیقته لایق گؤرونور. بو بؤلوم ده «آ» حرفی له باشلانیب «ی» حرفیله باشاچاتیر. دیقته یازیلیب، ابجد الیفباسیله دوزگون صورتده سیرالانیبدیر. سیرالانمالارین ملاحظه سینده بو نتیجه یه چاتماق اولورکی، نظامی گنجوی یه عاید گؤرونن ایلک بؤلومون بیرچوخ حیصه لری آرادان گئتمیشدیر. منه ائله گلیرکی بو بؤلومون یوخ اولان حیصه لری پیراحمد ابن اسکندرین استنساخ ائتدیگیندن سونرا آرادان گئتمیشدیر. دیوانین ایلک شعر ی نین سون صحیفه سی نین و یا سون صحیفه لری نین یوخ اولدوغو آیدیندیر. بونا گؤره کی، دیواندا گؤردوگوموز شعرلرین آخیریندا رسم اولونان علامت بوشعرین سونوندا گؤزه توخونمور. خطاط بؤتون شعرلرین سونوندا بئله بیر علامت قویموشدور:

الیمیزده کی دیواندا اوخودوغوموز ایکینجی شعر «نرگس» ردیفالی قصیده دیر. نرگس ردیفالی قصیده نین ده باشلانیش حیصه لری یوخدور. دئمک شعرین بیزه معلوم اولمویان صحیفه لری

آزادان گئتمیشدیر. ال یازمانین اتک لرینده سونرا یازیلاجاق اولان صحیفه نین ایلک کلمه سینی ملاحظه ائدنده، آیدین اولورکی، نرگس قصیده سی نین ایلک بؤلومو و دیوانین «یا اشرف البریه یا سید الوزی» مصرعيله باشلانان شعرین سون حیصه لری آزادان گئتمیشدیر. سونراکی دؤورلرده کیتابین وراقلاری نین سایینی باشقا بیر قلم له نوتا آلانلارین یازدیقلاری سایی لاریدا (عددلری = وراقلار قویولان سایی عددلرینی) گؤزدن کئچیرنده دیوانین ایلک شعر له نرگس پویماسیندان ۵ وراقین دوشدوگو آیدین لاشیر.

قارامانلی نظامی (نظامی قونوی) حاققیندا معلومات

قونیا شهر ی نین یاخینلیقلاریندا یاشایان قارامان بؤلگه سینده بیر فاضل اینسانین اوغلو ایمیش. تذکره لرده یالنیز تخلوصوندن و آنادان اولدوغو یتردن سؤز گئدیر. آدی، کنیه سی، آتاسی نین آدی و اولانیله ن باشقا لقب لریندن هئچ بیر تذکره چی معلومات وئرمه میشدیر. حسن چلبی قرامانلی نظامی حاققیندا بئله معلومات وئریر. «دیوار قرماندن بر فاضل دورانک اوغلیدر. برجوان ماهروی..... بوبر ایکی اشعار بلاغت شعار اول ناظم فصاحت دئارک کفتار ملاحظه آئارندندر»:

کل عارضکه اولسه معارض عجب اولمز
کیم یوزی آچلمشده حیا و ادب اولماز
داغ غمک که مهر و محبت نشانیدر
سیمنده صقلرم که سعادت نشانیدر
قدک قیامه کلسه فراقک دوشردله
زیرا قیام فتنه قیامت نشانیدر
فصل کلدر طلب باده کلرنگ ایده لم
نغمه جنکله عیش ایتمکه آهنگ ایده لم
خاطرک بلبل و کل صحبتن ایلرس هوس
صبحدم کلشنه کل برین و برسن کیده لم
چون خد نکینه آنک مانع اولان جوشن ایمش
باری چون جنک ایده زر جوشنله جنک ایده لم
نکارا سنسز اولان دم نه دمدر
دم درد و غم و وقت ندمدر
آیاق باصمش که قائم دوکه دلبر
بحمدالله هله دمدر قدمدر

نظامی نظمکی آغزیله ختم ایت
 که جمله نسنه نک صوکی عدمدر
 قوللروکی بیکنه اولدر مکیشه عادتک
 بو نظامی بنده کک صوچی نه سلطانم بنم
 خطک اول پیروزه درکم لعل ناب اوستنده در
 لیلرک اول لعل کم در خوشاب اوستنده در
 خاک اول دل پرتو حسندن استرسک نصیب
 کافتابک پرتوی دائم تراب اوستنده در
 چشم کریاننده ای دلبر خیالی قدکک
 بر نهالتازه درکم جوی آب اوستنده در
 قامت شول داله دونمشدر که درد آلتنده در
 کوزلرم شول عینه بکرزکم عذاب اوستنده در
 یوزک اوستنده وطن طوتسه کوزک اولمز عجب
 منزل مریخ چونکم آفتاب اوستنده در
 زلف و ابروکی کوزنلر دیر هزاران آفرین
 شول معنبر چتره کم مشکین طناب اوستنده در
 ای نظامی وصله شاد اولمه و هجرانه ملول
 کایناتک حالی چونکم انقلاب اوستنده در

قایناق: (تذکره الشعرا - حسن چلبی قنالی زاده - آل یازما - مدرسه سپه سالار تهران)

حسن چلبی قنالی زاده نین تذکره الشعرا سیندا شاعیرین حیاتی باره ده قیسا جا معلومات وارسادا، اونون شعرلریندن ۱۷ بئیت اؤرنک وئریلمیشدیر. تذکره چلبی دن سونرا بیر باشقا مؤلیف ده اوندان (قارائلی نظامی دن) معلومات وئرمیشدیر (محمد طاهر بورسالی). او قئید ائدیر: «فاتح سلطان محمد دؤورونده یئتیشن شاعرلرین سرفرازلریندن دیر. گنج ایکن وفاتی تکمیلینه مانع اولدی. تذاکر و تراجم احوال کتابلریمزده - حضرت پادشاهین دعوت همایونیلرینه اتباعا استانبوله گلمکده ایکن اثنای راهده ترک عالم فنا قیلدیغی محرر سه ده تذکره «سهی» ده قرامانی اولدیغی و برای تحصیل ایراندن عودتندن صونره «قونیه» یه گلرک وفات ائتدیگی محرر در اشعار ترکیه سندن ماعدا عربی و فارسی شعرلری وارد. خواجه حافظ شیرازی نین اکثر غزلیاتینی تخمیس ایلیمیشدیر که اشعار فارسده کی قووتینه دلیلدیر...» هر ایکی تذکره چی اونون سلطان محمد فاتح زمانی یاشاییب سلطانین دعوتی ایله سلطانین حضورنا گئندنده یولدا اولدوگوو بیلدیرلر.

دیوان نظامی نین ایلک بؤلومو ایله، سون بؤلومونون شعرلرینی نظرده آلدیقا، ایلک و سون

صفحه آخر نسخه خدیویه

قصه غصه حالین سکین اش	چون پسر زن سیاه تو که مشیت دارد
دامی درک انده نالان بجزله جان خون کبی	چون مشید دید لرمان ایلد فان ایلد
ایچ ایکی این باد که اول ایکی ایا	بوینومه اگر طغیانه اولور بکن آسی
ارشم سراج وصله دید کی سوز کی	واقتم بیک در سیکاد شاشک او شکر
<p>نمت الذی بان علی ید اصغیر انراذ نوع البشر میراجدین آپکنده عفا عنهما الملک الاکبر</p> <p>۹۳۳</p>	

بۇلومون آرالاريندا گۇرونن فرقلرين ييري ده مصر علرده گۇرونن فلسفى باخيشلاردير. ايلک بۇلومده يئرلشن حماسى - بزمى قصيدهلرين جملهلوى نين تركيبلرى و شاعيرين فيکيرينده گۇرونن چالارلار، اونو، سون بۇلومون داها آرتيق صوفييزمه اوغراييب، حافظ دۇوروندىن سونراكى مرحلهده اولان فارس شعرى نين عرفان ادبياتى نين چرچيوه لرينه اويغون گۇرونن خصوصيتيله فرقلنديرير. حالبوكى ايلک بۇلومده عرفانى ايشارهلر و ايصطلاحلار گۇزه چارپمير.

تهران - ائل اوغلو

قىش - ۱۳۸۱

اسماعيل هادى

بورا يا بئله گلدېك...

□ نه دئيميش لر؟ «هرنه بين تزه سى، دؤستون كؤهينه سى!» [ياخشى دير]. بلكه منيم اسكى دوستوم، داها چوخ «شاعر» كيمى تانيدىغيميز «يازيچى» ائل اوغلو به بين ده همن آتالار سؤوز باشيندا ايميش كى نظامى نين توركجه ديوانى اوسته چاليشاركن خئش رنده^(۱) ايليشديكده، حمد اولسون، بو فقير يادينا دولشموش، دفتري قولتوغونا ووروب، منه گلמידى.

من ايشى گوردوكده هم اونون كسگين هوشو، باجاريغى، هم ده آغير چاليشديغىنى سزديم. گئجه سىنى گوتدوزونه قاتميش درين دقت و بؤيوك مهارتله هيچ ده اوخوناقلى اولمايان بئيت لرى، بير-بير اوخويوب، داها دؤغروسو، چؤزموشدو. اوزاغا گئتميه ك، كتابن منى تصويرى وئريلميشدير. اوخوجولار اونا بير گؤز آتيب، بو گونكو يازيميزا چئويريلمىشى ايله توتوشدورسالار ائل اوغلونون آغير زحمت قويدوغونو باشا دولشه بيليرلر.

متنده كى يازى بعضاً او قدر پوزغون، ابهاملى ديركى تكلجه آراشديرماجى نين شاعرلىك سرگىسى و گئنىش باجاريغى ايله بير تاپماجا كيمى تاپيلا بيلميشدير. بوندان علاوه چتين كلمه لر ين معناسىنى تاپماق، شعر ين آنلامىنى «كشف» ائتمك... سونكى مرحله ده «شان نزول» - وئو چيخارماق، شعر كيمه خطاباً يازيلمىش، ممدوح كيم ايميش؟ همن سؤيلم لر، عباره لر نظامى نين فارسجا اثرلرينده نئجه گلدىش؟ و... بونلارا قايناق وئرمك، داياق تاپماق... كيمى چاليشمالار البته كى «عشق» - دن باشقا، دقت و باجاريق دا ايستر. من بو ساحه ده قارداشيم «ئل اوغلو» نو اووور، تبريك ائديره م. هم ده آرزولا ييرام كى بو، بونا تاي ايش لر باشقا الى قلملى يازيچى لاريميزا سرمشق اوللا، يئنى اثرلر ياراتماق يانى - سيرا، آتا - بابالاريميز ين تؤز - تۇپراق آلتدا قالديغى يادگارلاردا آيبرىلى، پارلاق بيچيمده گون اوژونه چيخالار.

□ ديوانن اصل نسخه سى نين نئجه اله گلدىكى حاقد ائل اوغلو گره كن آچيقلامانى وئرميشدى. آنچاق كتابى ايلك دفعه اله گتيريب اونون نظامى گنجويه عايد اولدوغونو يازان

۱ - زُند: (قره داغ) زمى نين اورتاسيندا بؤيوك يئرله شيك داش، دئمكدير. معمولاً اونو خئش چيخاردانماز، قازماق گره كدير.

«علی افندی» نین یازدیغیندان دیوانین هامیسی نین گنججه لی نظامیه عاید اولدوغو چیخیر سادا نچجه دلیلله گۆره دیوانین ایکی «نظامی» آدلی شاعر: گنججه لی نظامی / قارامانلی نظامی - یه عاید اولدوغو کسکیندیر:

۱- سیرالامادا اۇنجه تۆرکجه شعرلر، سونرا فارسجا، سونرا تۆرکجه شعرلر یئرلشیر. بللی دیرکی هر ایکی تۆرکجه شعرلر بیر شاعردن اولسایدی بونو ایکییه بۆلمه گین معناسی یوخ ایدی.

۲- دیل باخمیندان ایلک بۆلومده گلن تۆرکجه شعرلری داها اسگی بیر دیل شیوه سی، هابئله اسگی کلاسیک شعر دیلینه عاید دیر.

حالبوکی ایکینجی بۆلومده کی تۆرکجه شعرلر دیل و شعریت باخمیندان، داها یاخین عصره عاید و تام بیر عثمانلی دؤرو غزلیاتی خصوصیاتینی داشیماقدادیر.

۳- بیرنجی بۆلومده کی شعرلرده تعبیر و آدی گلن ممدوح لارین آدلاری گنججه لی نظامی و اونون دؤورونه باغلی دیر.

□□□ نظامی نین آنا دیلی (تۆرکجه) شعر دئمه سیندن طبیعی بیرزاد اؤلا بیلمز. نچجه کی او «للی و مجنون» مقدمه سینده تۆرکجه شعر یازماغا اؤلدوغو هوسیندن سؤز آچمیش، حتا دربارین نهی ائتمه سی اؤلما سا ایدی «للی مجنون» اثرینی باشلا دیغی کیمی تۆرک دیلینده بیترمک ایسته دیگیندن ده بحث ائتمیشدیر. بونا گۆره نظامی نین تۆرکجه اثرینی گۆن اۆزونه چیخارماق اونون اۆره ک آرزوسونو یئرینه گتیرمک دئمک دیر. بلکه نظامی آنا دیلینده دربار حمایه سی اؤلما دان بؤیوک اثر یا یاراتما میش و یا یاراتمیش سادا همن سبیدن بیزه چاتدیرا بیلمه میشدیر. اما سئویندیریجی حال دیرکی اله گلن همن الینیزده کی بو کئچیک اثردن اونون بو ساحه ده ده گئیش یارادیجلیق گۆچونه مالک اؤلدوغونو گۆروروک و بو اثر دنیزدن بیر داملا ایسه ده، نظامی نین شعر دوئیا سیندا، آنا دیلی ایله تانیشلیغی و اونا بسله دیگی سئوگی نین درین دالغالی بیر دریا اؤلدوغو گۆروروک.

نظامی نین تۆرکجه دیوانیندا کی دیلی باره ده نچجه نکته دفته دگر:

۱- بۆتون اسکی (کلاسیک) دیوان ادبیاتیندا گۆروروندوگو کیمی نظامی نین تۆرکجه دیوانیندا دا عربجه دن و اونا قیاساً آزاراق، فارسجادان آلیما سؤزلر گۆزه دگیر. طبیعی کی بو «آلیما» سؤزلرین خلق دیلینده یتری اولما میشدیر. حتی خلق شاعرلری (عاشیق / اوزان لار) بئله سی کلمه لرден استفاده ائتمه میشلر. بئله «آلیما لار» یالنیز کلاسیک شعرلرده گۆزه دگیر و اونون نچجه سببی اولموشدور:

الف: اسکی شاعرلر بئله سؤزلرله دیوانی دۆلدوروب، حتا بعضاً بونونلا حاکم لار یانیندا بؤی گۆستریمک، پوز وئرمک و رسمی هابئله تحصیل آلمیش دایره لرده اۆزونه یتر آچماق، ساوادلی اؤلدوغونو گۆزه چکمک... ایسته میشلر. بو یولدا بعضاً حددن آرتیق اثره لیله بیشلر گۆروروک.

مثلاً ائله همین بو دیواندا ائله آغیر عربجه کلمه لر گۆروروک کی اونلاری آنلاماق عرب لرین اؤزونه ده «قاموس» اؤلما دان اؤلاسی گۆرونمورا!

ب: اسکی لرده شاعر اؤزونو معنایه وفادار گۆرودویو اوچون، لفظ ایله بیر اوقدر ایشی یوخ ایدی. حافظ دئیشکن «حدیث عشق بیان کن به هر زبان که تو دانی!» لفظه گلدی کده بزه ک - دۆزکلی و تحصیل آلمیش دایره لرین بگندیکی دیل لر، آفاق یالین قارا جاماعاتین دیلیندن چوخ گۆزده ایدی. چونکی لیلی مجنون اثری نین مقدمه سینده گلدیگی کیمی، دربار بگه نن شعر، خلق دیلی، «ترکانه» اؤلما مالی ایدی، و «هر عیبی که سلطان پسندد هنراست» بابیندان دربارا یاخین چئوره لر اوچون یارانمیش اثرلرده آز- چوخ همین بو بویا ایله بویانمالی، بو پاسپورت ایله گیرمه لی ایدی. یوخسا عاشیق لارین قوشمالاری کیمی، یالنیز خلق آراسیندا، قارا جاماعاتین دیلیندن یوخاری آشما ییب تکجه اورادا قالب، گۆن گئچیره بیلیردی.

ج: تۆرک شعری، هجا شعری دیر. عروض شعری تۆرک ادبیاتیندا «گلمه» (وارداتی) دئمک دیر. تۆرک دیلی نین اؤزه للیک لری بو شعره اویماز. تۆرک دیلینده کلمه لر «سس اویمو» قانونو حاکم دیر. یعنی بیر کلمه ده کی سس لری هامیسی یا «اینجه» دیر، یا «قالین». هابئله تۆرک دیلینده چکیملی (ممدود) سس یوخدور. حتی آلینما سۆزلرده تۆرکجه یه گلدی کده سس چکیمینی الدن وئریب، چکیمسز (تند) سۆیله نیلیر (بادام، بابا، بازار، روح، ناشی... کیمی گلمه سۆزلر تۆرکجه ده چکیمسز اؤخونورلار) حال بوکی «عروض» قالیبی «افاعیل» لری اوچون بیر کلمه ده هم اینجه، هم قالین (اویمسوز) سس لره احتیاجی واردیر، ائله جه ده چکیملی سس لر! بونون اوچون کلاسیک شاعرلر ایکی چاره دؤشونموش لر:

بیر: تۆرک سۆزلری نین وزنه اویمون اولاراق، سس لرینی دگیشدیرمک و یا چکیم وئرمک. بونون اوچون: قارا ← قرا، باشیندا ← باشینده، جانمیدان ← جانیمدن و... اؤلوموش.

بو گئندیش حتا سۆن عصیرلرده اله گلن ایره لیله ییش لره باخمادان، ایستر - ایسته مز، ساخلا نیلمیشدی، مثلا سیز «شهریار» کیمی دیله دقت گۆسترن، اوستا شاعرین ده آشاغیداکی بیئتینده «یاری» سۆزونو تۆرک دیلی سس قایدالارینا اویغون اؤلما یاراق وزنی ساخلا ماق اوچون «یاری» (چکیملی) اؤخومالی سیز!

اۆلدوز سایاراق گۆزله میشم هر گئجه یاری

گئج گلمه ده دیر یار، گئنه اؤلوموش گئجه یاری

ایکی: عروض قالیبی نین آلیندیغی دیل (عرب / فارس) قایناغیندان «مصالح» (کلمه) گتیریب، باشدان آیاغا بو «یاد» بنانی باشا وورماق! و... بئله لیکله اسکی دیوان شاعرلری نین اثرلری همین «گلمه» مصالحدن دۆلودور... و اؤزادان آز- چوخ یازی و خلق دیلینده آخین ائتمیش.

بؤیوک تۆرک شاعری «فضولی» «نظم نازک» (عروض شعری / غزل) دئمه گی «تۆرک دیلینده» «دشوار» گۆرموش. بو موشگولو «آسان» ائتمک اوچون «مصالح» گتیرمیش. او و اونون کیمی

كلاسيك لار، دۇغرو يادا يانلىش، بو شيوه ايله موشگول لرينى (البته: نظم نازك موشگولو، ديل موشگولو دگيل!) آسان ائتميش لار. آما بوگون اوزان لار، شاعرلر باشقا جور دوشونور، معنادان اۇنجه و يا هيچ اۇلمازسا معنا قدر «لفظ» مسئله سينه ده باغلى و متعهد اۇلدوقلارينا اينانيرلار.

۲- يئرلى - يئرسيز ايشلەنيلن گلمە سۆزلەر گۆز يومارساق، ديوانين ديل باخيميندان اصالتلى اۇلدوغونو گۇروروك. بو زمينه ده نئجه نكتە گۆز اۇنوده دير:

※ ديواندا بوگون ديليمزده ايشلە ييشده اۇلمايان اسكى كلمەلر يئر آلەمش. ايرمك (چاتماق / يئتشمك) اوشانماق (سينماق / اۇولولماق) ايلماق، (سرعتله سئير ائتمك / يوگورمك) بنجيله بين (منيم كيمي) آم (داوا / درمان) قايماق ← قايرماق (اۆز دۇندرمك / قايتماق) قات (يان / كنار / حضور... قاتيندا: يانيندا) قانماق (سودان دۇيماق، سيراب اۇلماق) تۇنماق ← توتەمك (دۇن گئيديرمك / بزه مك)... كۆك: تۆن ← دۇن سۆكو (خنجر / نئيزه) و...

※ ديواندا بعضى كلمەلر گۆزه دگيركى بوگون آذرى توركجه سينده (نظامى نين باغلى اۇلدوغو شيوه ده) ايشلك دگيل، يالئيز توركيه شيوه سينده گۆزه دگير:

يئتمك (ازمك / دوشمانا... شكست وئرمك / غلبه چالماق) ائش (تاي - توش / برابر / تاي / همسر) ائشيك (آستانه) اؤموز (چيگين) ياپماق (قورماق / دوزتمك / بنا ائتمك / تعمير ائتمك) گيدرمك (آپارماق / ارادان گۇتورمك / سيليب محو ائتمك. كۆك: گئتمك ← گئدەرمك) بولماق (تاپماق) دۇغروولماق (يۇئلمك / اونا سارى گئتمك)...

حتى بعضى ايشلك كلمەلرده توركيه شيوه سيله ايشلنميش: بانا (منه) كيبى (كيمي) بين (مين) ييلدیز (اولدوز) شيمدى (ايمدى / ايندى)

بو زمينه ده اونوتماق كى:

الف: آذرى توركجه سيله، توركيه توركجه سى نين آيريليشى بير او قدر اسكى دگيل. بيز گئرى گئنديكجه بونلارين گئت-گئده داها ياخيلاشدغي، سۇنوندا قاريشديغىنى گۇروروك. نظامى دۇوروده، همين ايلكىن آيريليش عصرينه عايددير. نئجه كى بيز همان گئديب، قاريشماغى آذربايجانين باش يازىلى اثرى اۇلان «دده قورقوت» كتابيندا گۇروروك. اوردا آدينى چكديگمىز كلمەلرين چوخونون عين شكيلده ايشلندىك لرينى گۇروروك.

ب: اسكى اثرلر باخديقدا حتى آذرى توركجه سينه عايد كيتابلاردا، توركيه شيوه سينه يۇنەليشى گۇروروك، بونون بير سببى ده يوخاريدا دئديگيمىزدن باشقا، اۇدوركى يازى ديلينده داها چوخ همين لهجه نين اۇنده توتولدوغونو گۇروروك.

※ ديواندا بوگونكو قالين سسلى كلمەلرين اينجه سسله ايشلندىك لرينى گۇروروك:

قرشى (قارشى) قتمك (قانماق) بقمق (باخماق) يقمق (ياخماق) طۇلمك (دۇلانماق) صچى (ساچى) طپرق (تۇپراق) چۇممك (جومماق) بسمق (باسماق) قپى (قاپى) قلمق (قيلماق) - قلمه يه ← قيلمايا) قت (قات) قت / قانى؟ (هانى؟ اولمق (اۇلماق)...

بوباره ده ده ایکی نکته یه دقت گره ک دیر:
الف: عین شیوه بوگون ده رایج دیر. یعنی بعضی قالین سسلی کلمه لر، باشقا یوره لرده اینجه
ایشله نیر، هابئله ترسینه!
مثال:

قارا ← قره، یاخا ← یخه، یاخین ← یخین، قارقا ← قرقه،
قایا ← قهیه، اونا گوره ← اونا گورا... حتی «علمدار» هنده ورینده: داغ ← دغ، باغ ← یغ...
(باخین: اسماعیل هادی - فرهنگ ترکی نوین، تأملاتی در ریشه شناسی - مقدمه)
ب: یوخاری دا دئیدیگمیز سبیدن باشقا، نظره گلیرکی اسکی لرده «سس» و «تلفظ» مسئله سینی
یازیدا گؤستریمک یئرینه اونا اؤخوجون تقدیرینه بیر اخدیقلاری اوچون، قالین سسلی لری ده
«علامتسین» یازیپ، ایشی اؤخوجویا بیر اخمیشلار. مثلاً «بصدی» یازیپ «باسدی» اؤخوماسینی
اؤخوجویا تاپشیرمیشلار!

*** دیواندا فعلین «آرزو» شکلی ایله «اخباری» (خبر وئرمه) شکلی قاریشمیشدیر. ائله کی
فعل آرزو شکلینده گلیب، آما «اخبار» مقصود اؤلموش. مثلاً اؤلا ← اؤلار، اؤلما یا ← اؤلماز،
معناسیندا گئتمیش. نئجه کی ترسی ده گؤزه دگیر. یعنی اخباردان آرزو شکلی قصد اؤلونموش.
مثلاً: ائیلر ایسن (ائیلرسن - اخباری) ← ائیله سن (آرزو) معناسیندا ایشلنمیش. آشاغیداکی
مثال لار دقته دگر:

عز و جلال ایچینده سلیمان وقت اؤلا (اؤلار)
هر مور اؤزره کیم سالاسان سایه، سن هُما

حکمت جریده سینده ذهنین تأمل ائتسه
سِر قدر ایچینده قالما یا (قالماز) قیلجا مُشکل.

چون کی رایین اؤلدو شاه، قهرمانی عالمین
اؤلمو یا (اؤلماز) شیمدن بری ظلمه گردون مُتحمم (مبتلا)

شهریارا قاندی لطفون قندینه چون خاص و عام
نولا (نه اؤلار؟) بیز قول لارا، هم لطف ائیلر ایسن (ائیله سن) گاه گاه.

نئجه کیم فراش چاپین شیوه لیل و نهار.

گه دوشویه (دوشر) فرش عنبر، گه توتا (توتار) چتر سیاه.

بوگونکو «اسناد» علامتی (- دیر) اصلینده «دورماق» کؤکوندن «تورور / دورور، ایمیش. (ایندی گوندوز تورور ← ایندی گوندوز دور، اولموش) (فارسجا بونون معادلی: است / هست. همن: استن / ایستادن مصدریندن گلیر. من «است» ← استن، کؤکونو تورکجه نین اسمک: آياقدا اولماق، آنلامی ایله یاخین گؤرورم)

تورور ← دورور، علامتی (اکى) بیر زمان «دورور» اولموش، مثلاً فضولی ده (نکته قابل دورور...) و بورادا، دیواندا، گؤرونور:

شؤیله لطیف و پاک و بى غلّ دورور (بى غلّ و غش دیر) کیم
اولماسا بئلى، دئردیم (دئیهردیم): یؤخدور تنینده بیر فل!
سؤن اولاراق، فعلین «قید» فورماسیندا «- جک» اکى «- ایجک» گلمیش:
اول خسروو زمانه کیم عزم رزم ائد ایجک (ائتجک / ائدن کیمی)
شبدیز جنبوشوندن عالم دؤلار زلازل

و...

دیواندان هم معنا، هم شکل باخیمیندان آرتیق داد آلماق اوچون اونو دقتله اؤخوماغی توصیه ائدیب، نظامی نین روحونا رحمت، ائل اوغلونون زحمتینه دقت ایسته ییرم. والحمدلله رب العالمین!

اسماعیل هادی

تهران - یاز ۱۳۸۲

پروفئسور خانم دوكتور آزاده رستم اوا

گوماندان یقینه کئچیدین فرحی

تورک دیلی اسلام شرقینده اوچ محتشم دیللردن بیرى ساییلیر. قدیم چین، بیزانس، عرب، فارس قاینقلاریندا اسکی تورک دونیاسی و تورک صنعتی حاققیندا نه قدر بیلگیلر وارا! بیزانس قاینقلاریندان بؤیوک تورک - هون حؤکمداری شانلی - شوهرتلی آتیلانین ظفر و قهرمانلیقلارینا هیمن اولان تورکجه شعرلر قوشولدوغو چئوره سینده کی معلوماتلاری یادا سالییر. طبری تاریخینده اثرلر اول VII-VII- اینجی یوز ایل لیکلرده یاشاییب فعالیت گؤسترن حؤکمدار - سر کرده تورک آلپ ارتونقا ایله باغلی روایتلر، تورک دونیاسی نین گوروملاری محمود قاشقاری نین (XI عصر) «دیوان لغات الترک» مونومنتال اثرینده بو حؤکمدارا حصر ائدیلمیش و چوخ اوزون گئچمیش لرین محصولو اولان ایری حجملی دؤرتلوک شعر نمونه لری ده بو یونومه اوز سوزونو دئییر. آرخلوژی قازینتیلار، زامانی اوزاق شرقده اسکی تورک شعرى نین آراشدیریجیلاری طرفیندن بیر قیسمی VIII-IX عصرلره عاید خیلی نمونه لر تاپیلمیشدیر.

اونلارین آراسیندا لیریک - روبایی اثرلرده وار. ایلاهی نامه لر ده، مدح لر ده، طبیعت تصویرلری ده.

اسکی تورک شاعیری سئوگیلی به دئمه یه ده سوز تاپمیش، اولوم حاققیندا دا اونون اوزونه مخصوص بدیعی - فلسفی دؤشونجه سی وار دیر. تانرییا موراجعتله عرفانی محاکمه لر آپاریر. ایگید حؤکمدارینا تعریفلر قوشور، اولور کی اوز سئوینجینی گؤنشله، دان قیزارتیسی ایله بؤلوشور، آرزو وایستک لرینی اونلاردان اومور... (رشید رحمتی آرات - اسکی تورک شعرى / آنکارا - ۳- اینجی یاسیم) بس «بین گول» داش آبیده لری؟! او آبیده لر کی اورخون - یئنی سئی جیوارلاریندا، اوغوز بؤلگه لرینده و قیرقیز ائل لرینده اوزه چیخیب. بو آبیده لر داشلار اوزه رینده بیر تاریخ دیر. لاکن بو داش یازیلار هم ده بدیعی صنعت اثرلری دیر، تورکولو قیادیر. آراشدیریجیلار اونلاری سوزون اصل معناسیندا اسکی تورک شعرى نین نمونه لری حساب ائدیرلر. یئنی سئی آبیده لری پوئتیک ائپیتافیا، اورخون آبیده لری تاریخی قهرمانلیق ائپوپئیاسی کیمی قبول ائدیلیلر. (Bertlis).

بس تورکون «اغوز نامه» لری؟

«اغوز نامه» سلسیله سیندن اولان اثرلری فارس قاینقلاری و خصوصاً ده رشیدالدین اؤز «جامع التواریخ» ینده احاطه لی شکیلده یازیا آلیر. مؤوجود «اغوز نامه» لرین آن حجملی و فیکری - بدیعی ثقلیتی ایله سئچیلمه لیبی اولان آذربایجان تورکونون قدیم قهرمانلیق سالنامه سی «کتاب دده قورقود» ائپوسونون بوگون یالنیز XIV-XV عصرلرده اوزو کوؤچورولموش ایکی آل یازما نوسخه سی (دئرزدن و واتیکان نسخه سی) گلیب بیزه چاتمیشدیرکی آراشدیریجیلار اونلاری XII یوز ایله موجود اولوب، صورالار اییب - باتمیش نسخه دن اوزو کوؤچورولدویونو قئید ائدیرلر. لاکن تدقیقات، ائله ائپوسون اؤزونه استنادن اونون آزی میلادین ۷۱۱-۷۱۰ عصرلرینده تشکول تاپیب، مکمل فورما آلدیغینی دا تصدیق له ییر. تدقیقات ائله جه ده ائپوس داکی بیر چوخ علامت لره دایاناراق، بوراداکی بعضی احوالات و اولایلارین توپونیم و هیدرونیم یئر آدلاری نین دها قدیم تاریخله گئدیپ چیخدیغی فاکتینی آشکار ائتمیشدیر.

(the Book of Dedekorkut Londun-1971) ایلک تورک مسلمان دؤولتی قاراخانیلر x عصرده شرقی تورکستاندا اسلامی بیر تورک ادبیاتی یاراتمیشدیلار. بو دؤورون یادگاری محتشم «دیوان لغات الترک» ونده خاطیرلادی. قاینقلار بو آسیده نین مؤلفی محمود قاشقاری نین تورکجه صرف - نحوه دایر دها بیر اثر یازدیغینی دا قئید ائدیرلر. تورک دوتیا سیندا ایکی ایری حجملی مثنوی طرزینده قلمه آلیان و حاقلی اولاراق اؤز دؤورونون ائنسیکلوپدیاسی آدلاندیریلان (رشید رحمتی آرات) «کوتا دقوبیلیک» (یازیلیش تاریخی ۱۰۶۹ میلادی مؤلفی یوسف خاص حاجب) ادیب احمد یوکنقی یه عاید عتبه الحقایق (X11 عصرین باشلانقجی) خوجا احمد یسوی نین «دیوان حکمت» ی (X11 عصر) قاراخانیلر سلاله سی زامانیندا مؤیدانا گلن معلوم تورکجه اؤرنک لردیر. بعلی، قاراخانیلر دؤولتی اسلامی بیر تورک ادبیاتینین تأسیس چیسکی می اؤزوبو تصدیق واورتا شرقی، اوسیرادان آذربایجانین مهم بیر حیصه سینا اؤز سیاسی حاکیمیتینه تابع ائدن سلجوقیلرده ایسه «میللی اؤزونو درک ائتمه نین ضعیفلیگی» (ی - ا - برتلیس) اونلارا دوغما دیله ادبیاتین ترقیسینی دوشونمه یه امکان وئرمه دی. X1-X11 عصرلر آذربایجانیندا رسمی دؤولت دیلی یابانجی دیلی اولدو. و آذربایجان شاعیرلری دؤورونون ادبی میزانینا رعایت ائده رک یاد دیله قلم ایشلتمه یه مجبور اولدولار. لاکن بدیعی یارادیجیلیغین مضمون و معناسی ایله، اونلار تورک دوتیاسی ایله باغلی ایدیلر. و البتده کی «تورکانه زیب» اونلارین یارادیجیلیغینا حاکیم کسيلمیشدی. تدقیقات بو باخیمدان خاقانی - نظامی صنعتینده نئچه - نچه فاکت آشکار ائدیپ اؤزه چیخارمیشدیر... لاکن بو حاقدا X1-X11 عصرلرده آذربایجان تورکجه سینده بیلاواسیطه قلم ایشله دن صنعتکارلارین اولما دیغینا دلالت ائتمیر. حقیقتدیرکی،

تاریخین بو زامان دؤنمینده ده آذربایجانلی صنعتکارلار اؤز دیلرینده یازیب - یاراتمیش، لاکن دوغما دیلده قلمه آلدیقاری اثرلری بکله ده بیلرک دن تاریخین قارانیقلاریندا ای تیپ باتمیش دیر. بودا اولارکی، بعضی حاللاردا قاینقلاردان سؤزو گئدن زامان کسیمینده اؤز دوغما دیلینده یازیب یارادان صنعتکارلار حاقیندا دا معلومات اؤزه چیخاریلیر.

X1 عصرین گؤرکملی فارس شاعیرلریندن منوچهری اؤزه «دیوان» نیندا قوجامان بیر شیروانلی شاعیردن آد چکیر.

«به راه ترکی مانا که خوبتر چون

تو شعر ترکی بر خوان. مرا زو شعر غوزی

به هر لغت که سخن توانی گفت

که اصل هر لغت را تو ابجد و هوزی»

(تۆرکجه سانکی دها گؤزل شعر یازیرسان، سن منه تۆرک شعری اوخو - اوغوز شعرینی هر دیلده ایسته سن شعریازا بیلرسن. سن هر دیلین کؤکونون ابجد و هوهزی سن - دیوان اوستاد منوچهری دامغانی ص ۱۳۵ - تهران - ۱۳۳۸) X1-X11 عصرلر آذربایجانین شاعیر - تاریخچیسی اثرلرینی اساساً عرب دیلینده قلمه آلان مسعود ابن نامدار تۆرک دیلینده ده شعرلری اولدوغونو اؤزو اعتراف ائدیر.

هله گئچن عصرین اورتالاریندا گؤرکملی ایران عالیسی سعید نفیسی نظامی نین تۆرکجه ده «دیوان» باغلادیغی حاقیندا معلومات وئرمیش، و اونون حفظ ائدیلدیگی مکانین یئرینی ده آچیقلامیشدی. لاکن تأسف کی او دؤورده بو یؤنومده خصوصی اختاریشلار گئچیرمک امکائی اولمامیش، حتی آدی چکیلن «دیوان» ین نظامی گنجوی یه مخصوصلوغو بئله شبهه آلتینا آلمیشدی...

نه یاخشی کی، اوزون ایللردن سونرا حقیقت اوزه چیخدی - ایراندا یاشایان غئیرتلی سويداشلاریمیزین سعی ایله میصرین خدیویه کیتابخاناسیندا ساخلاتیلان مجهول تۆرکجه نظامی «دیوانی» ی رئاللیغینی تصدیق ائتدی. بیز بو «دیوان» ین فوتو صورتینی ایران نظامی سئونلرینه چاتدیرماقدا اؤز زحمتینی اسیرگمه میش حؤرمتلی ضیالی خانیم فخر واعظی یه و «دیوان» ین آل یازماسی اوزه رینده جدی تدقیقات آپاران آقای صدیار وظیفه (ائل اوغلو) جنابلارینا اوز درین مینتد دارلیغیمیزی بیلدیریریک.

«یوان» XV عصرده پیر احمد ابن اسکندر طرفیندن هانسی سا باشقا آل یازماسیندان کؤچورولوب و XV111 عصرلرین سونلارینا دوغرو علی افندی حلمی ابن سلطان الداغستانی همین آل یازماسی اساسیندا اونو بیر دها ترتیب ائدیپ. دیلی قاراخانیلر تۆرکجه سیندن (دیوان لغات

الترک...، «قوتادقوبیلیک»، «دیوان حکمت»... اساسلی صورتده سئچیلیر. لاکن X111-XV عصرلر غربی تورکستان - آنادولو و آذربایجان - اوغوز تورکجه سی ایله ده آرالاریندا مُعین فرقلر گورونور. الیمیزده ایسه بلاواسطه نظامی دؤورو آذربایجان تورکجه سینه عاید فاکت یو خدور. و یالنیز گومان احتمال شکلینده اونون X11 عصر آذربایجان - اوغوز تورکجه سی ایله قلمه آلیندیغی قبول ائدیله بیله. البتده بوسونراکی مرحله نین ایشی دیر. اثر چاپ ائدیلب عمومی اجتماعاتا چاتدیقدان سونرا قدیم دؤور آذربایجان تورکجه سی ایله مشغول اولان موافق تدقیقاچیلار یو باره ده یقین کی

اوز سؤزلرینی دئییه جکلر.

نظردن گئچیریلن بدیعی نمونه لر بعضی حاللاردا تاریخی لیک باخیمیندان شاعیرین معلوم اثرلری - فارسجا غزل، قصیده و «خمسه» سینده کی فاکتارلا اوست - اوسته دوشور. بعدیعی سوز ناخیشلاری دا اولور کی نظامی اوسلوبوندا خبر وئیریر. البتده بوتون بو دئییلین لر حاققیندا سؤزو گئدن قیمتلی توپلانتی چئوره سینده ایلیکن بیر قدر ده قطعی لیکدن اوزاق فیکیرلر دیر. ساغلیق اولسون، صبر سیز لیکله «دیوان» ین نشرینی بکله ییریک ^(۱)

ر - آزاده

۱ - دیوان نظامی گنجوینی چاغداش الیفنادا و اسکی یازی دا ترتیب ائدیپ، مقدمه و شرحلرینی یازاندان سونرا، مشهور نظامی شناس پروفیسور خانیم دوکتور آزاده رستم اوایا گؤندریمشیدیم. حؤرمتلی عالیم ایلکک باخشیدا اوخودوغونوز مقاله یازیب گؤندریمشیدیر. (ائل اوغلو)

محمد رضا کریمی

آذربایجان ادبیاتیندا

دؤنوش نقطه

حکیم نظامی گنجوی ایران ادبیاتی نین آن گؤرکملی شاعیرلریندن بیر، فارس ادبیاتی نین اساسلاریندان اولاراق، آذربایجان تورک ادبیاتی نین دا بانیلریندن سایلیر. حکیم نظامی «خمس» آدلی اثرلریله دؤنیادا شهرت قازانمیش و یوزایلر بویو شاعیرلرین ایلهام قاینای اولاراق، چوخلاری «نظامی» نى یانسیلماغا چالیشمیشلار و هر زمان نظامی ادیب لرین و شاعیرلرین دیققت مرکزیند. اولوب، بوگون ده تازا تاپینتی لار اساسیندا بوتون دونیا دیققتی نی اؤزونه چکمیشدیر. نظامی نین تورکجه دیوانی نین الیازما نسخه سی اله گلدیکده بوگون بو الیازما نوسخه نین یایلماسی، دیوانین تدقیقی - تنقیدی متنین چاپ اولماسی آذربایجان تورک ادبیاتیندا بیر دؤنوش نقطه سینه چئوریلیر.

۲۰ جی یوزایلین اوللریندن، نظامی نین تورکجه دیوانی نین وارلیغی ادعا اولونوردو. آما الله بیرفاکت یوخ ایدی، الیمیزده اولان فاکت لار یالنیز شاعیرین فارسجا اثرلرینده سپیلن بیت لر ایدی کی، اونون تورکجه یازیب - یاراتماسینا اشاره لر اولونوردو. روس مستشرقلری، برتلس کیمی آذربایجان فولکورونون و کولتورونون، هابئله خالق دلی نین ائتگی لرینی نظامی اثرلرینده گؤسته رمه یه چالیشیردی لار. بو آرادا پروفسور حمید آراسلی نین نظامی دیوانیندا آراشدیردیغی آتالار سؤزلری و اونلارین تورک - آذربایجان کولتورونون آلیب فارس ادبیاتینا اتحاف ائتدیگینی اورتایا چیخاریر و آیری ادیب لر اوچون فاکت لار الله ائدیر. یئنی آچیلان بحث لرده بومثل لرین و دئییم لرین نظامی دن اونجه هیچ فارس شاعیری نین دیلینده اولمادیغی و سونراکی شاعیرلرین نظامیدن آلدیق لاری نظریه لر طرح اولونور. آراسلی نین بو آراشدیرمالاری بوتون یازیچیلاردا نظامی نین تورکجه دیوانی اولدوغو بیر گؤجلو اینام یاراتدی و اوندان سونراکی ادیب لر و آراشدیرمچیلار بو آراشدیرمالاری داوام وئرهرک، نظامی نین تورکجه دیوانی نین دالیجا گزمه یه باشلادی لار. بو آراشدیرمالار آراسیندا نظامی نین خمس سینده یازیلان کیچیک حیکایه لر یول آچیلدی. بونلارین خالق آراسیندا اولان حیکایه لر اوخشارلیغی یئنی بیر مرحله یه دؤندو، سونرا دده قورقود بوی لاری ایله خمس ده گلن حیکایه لرین بنزه رلیگی آراشدیرما موضوعلارینا چئوریلدی و بوداستانلارین دده قورقود کیتابیندان آلدیغی فیکرلر ایره لی سورولدو و تدقیقلر بو

اینامی گولجندیری و دده قورقود کیتابی نظامی نین ایلهام قاینالاریندان بیرى اولدوغو فیکیر اورتایا چیخدی. بورادا ایکی ایره لیله مه بیرگه قاباغا سورولدو: بیرى نظامی دن اؤنجه دده قورقود داستانلازی نین یازیلیش مسئله سی و نظامی دؤورونده بو داستانلارین خالق ایچینده یایغین صورت تاپماسی؛ ایکینجی بوکی نظامی بیرتورک دیللی شاعیر اولاراق فارسلا رین استفاده ائده جییینی نظره آلیان بو داستانلاری اؤز خالقیندان آلیب فارسلا را اتحاف ائتمه سی دیر. ایراندا کئچن جریان بوتون احتیاط ایله بوموضوعا توخونوردو. صمد بهرنگی بو مسئله نی دقیق دوشونه رک قیسا و داغینیق مقاله لرینده اونا اشاره لر ائتدی، دؤکتور صدیق برتلس کیتابی فارسجا یا یا چتویردیکده بئله موضوعا توخونموشدور.

بیز نظامی نین تورکجه دیوانی نین اولدوغونو، ایلک اؤنجه فارسجا دیوانیندان دوشونوروک. نظامی بیرتورک دیللی عائله ده دونیا یا گلیب بوی آتیب، یا شاییب و شاعیر اولموشدور. فارس ادیب لری ده بونو اینکار ائده بیلمه ییلر. نظامی فخر ائده رک اؤزونو تورک بیلیر و سسینی او جالد اراق دئیر:

پدر بر پدر مر مرا ترک بود

که هریک به نیرو یکی گرگ بود

خسمة ده اؤزونون «اکدش» اولدوغونا اشاره ائدیر:

نظامی اکدشی خلوت نشین است

که نیمى سرکه نیمش انگبین است

نظامی نین اکدش اولدوغونا، آتاسی نین تورک اولدوغو یئته ر؛ آنجاق آتاسی نین کورد اولدوغو ادعا اولونموشدور. نظامی نین قادینی و حیات یولداشی دا تورک دیر. آفاق یا آپ باق. شاعرین حیات یولداشی دربند حاکیمی طرفیندن بیرکنیزکیمی اونا گؤنده ریلیمیشدیر، آنجاق نظامی آفاقا کنیز گؤزویله باخمامیش، بلکه اوره بین اونا تاپشیرمیش، نه یازیق کی تئزده الدن وئرمیشدیر. نظامی اؤز سئوگیلی سینی بئله تانیتدیریر:

سبکرو چون بت قیچاق من بود

گمان افتاد خود کافاق من بود

همایون پیکر نغز خردمند

فرستاده به من دارای دربند

پرندش درع وز درع آهنین تر

قباش از پیرهن تنگ آستین تر

سران را گوش برمالش نهاده

مرا در همسری بالش نهاده
 چو ترکان گشته سوی کوچ محتاج
 به ترکی داده رختم را به تاراج
 اگر شد ترکم از خرگه نهانی
 خدایا ترک زاده‌ام را تو دانی
 نظامی نین فارسجا یازیلان خمسه‌سینده «تورک» سؤزو و اوندان یارانان یوزلرجه ترکیب لر و
 دئییم لر ایشلنمیش، ترک، ترکی، ترکانه، ترکان، ترکناز، ترک‌وش و...
 یوزلرجه ایشه آپاریلیمیش و هامیسیندا شاعیرین هدفی تورک دن متانت، شجاعت، گؤزه للیک،
 یاخشیلیق، قورخمازلیق، اوره کلی لیک و... اولموشدور شاعیر حتما مدح ائتدیگی شاهلاری تورک
 اولدورقلارینا گؤره اویور و پسلیک‌لری اونلاردان اوزاق بیلیر:
 دولت ترکان که بلندی گرفت
 مملکت از دادپسندی گرفت
 چونکه تو بیدادگری پروری
 ترک نه ای هندوی غارتگری
 عدالت قورماغی تورکلرین خصوصیتی ساییر. بو نظامی نین تورکلره آرتیق سئوگیسینی
 گؤستریمکده دیر. نظامی حتما پیغمبرین (ص) مدحینده بئله سؤیله ییر:
 «زهی ترکی که میر هفت خیل است»
 پیغمبر (ص) این معراجا گئتمه سینی ترکتاری آدیلا یاد ائدیر. نظامی نین بوتون قهرمانلاری ترکانه
 گئدیشلریله تعریفله نیر، حتی فرهاد، اسکندر، شیرین، لیلا فارس، عرب، مقدونیه‌لی اولورسالاردا
 یاخشی اولدوقلاری زامان شاعیر اونلاردان تورک عنوانیله آد
 ترکی صفتی وفای ما نیست
 ترکانه سخن سزای ما نیست
 چون حلقه شاه یافت گوشم
 از دل به دماغ رفت هوشم
 آیدینجا گورونورکی بیت حکیم نظامی هیلیندن یوخ، بلکه آخستان دیلیندن دئیلمیشدیر. شاه
 شاعیردن ایسته میشدیر بو اثری فارسجا و عربجه قوششون و تورکجه اولماسین. چوخ گؤزه‌ل
 گورونورکی نظامی بو اثری تورکجه یاراتماغا جان آتیرمیش آما شاه بوایشین قارشیسینی آلیر
 اودورکی شاه ناراحات اولور:
 چون حلقه شاه یافت گوشم

از دل به دماغ رفت هوشم
 نظامی هفت پیکر (یئدی گۆزهل) اثرینده ده تورک لری تعریف ائده رک «ترکانه اله قلم آلماق» دان
 اؤزونه اؤیونور. بو اثرده و در ستایش سخن عنوانی آلتیندا بئله یازیر:
 ترکی ام را در این حبش بخرند
 لاجرم دوغبای خوش نخورند
 همین بیت گؤسته ریرکی نظامی نین تورکجه اثرلری ده اولموش و اؤز دئدیگینه گؤره اونون،
 دوغبای خوش و تورکجه اثرلرینده دیر آمما نه یازیقکی سارایلاردا بئله اثرلری خوشلامیرلار.
 آمما نظامی نین الیمیز چاتان تورکجه اثری میصرین خدیویه کیتابخانا - سیندا ساخلانیلیرکی خانم
 دؤکتور فخر واعظی نسخه نین اؤزونو دوستوم ائل اوغلو جنابلارینا گؤنده رمیش و ائل اوغلو دا
 دایانمادان آیلار بویو گئجه نی گؤئدوزه، گوندوزو گئجه یه باغلا ییب بو ال یازمانی اوخویوب،
 آراشدیریب و نهایت چاپ اولچون حاضیر لاییدیر. شوبهه سیز بو اثرین یایلماسی آذربایجان
 تورک ادبیاتیندا مهم بیر حادته و بلکه ده دؤنوش نقطه سی اولدو. بیلیریک هله ده چوخلو ده یه رلی
 اثرلریمیز تانینما میش، آمما یاخین گله جکده بو اثرلر گؤن اوزو گؤره جکدیر. بیز بوا یلی نظامی نین
 تورکجه دیوانی نین تاپیلما خبریله باشلادیق و همین ایلده و قارا مجموعه، تورکجه «گلشن راز» و
 نئچه - نئچه آیری الیازمالارین تاپیلما سیلا اوز - اوزه گلمیشیک؛ شوبه سیز بو تاپینتی لار اساسیندا
 آذربایجان ادبیاتی بویوک گلیشمه لر یله اؤز - اؤزه گلیب و زنگین بیر ادبیات اؤزه چیحاقاقدیر. بو
 اینامدایق کی آنادیلیمیزین و ادبیاتیمیزین قارانیلق بوجاقلاری ایشیقلا نیپ و خالقیمیز آلنی
 آچیقلیقلا گله جگه ساری گئده جکدیر. نظامی نین بو اثری ایلک آددیم دیرکی آردینجا یوزلر آددیم
 آتمالی ییق.

زنجان - م. کریمی

بیرینجی بۆلوم

(۱)

نظامی گنجوی نین تۆرکجه قصیده و غزللری

(خدیویه نسخه سی اۆز ریندن)

دیوان نظامی

اعلی الله ذاتک قدرأ و منزلأ^(۲)
 مُذ لاح شمس و جهک من مطلع الهدی^(۴)
 وی پایه ای زم نزل تو عرش ذوالعلی
 ابر بهار غرق عرق گردد از حیا
 مخصوص صد (رُصفه) ایوان کبریا^(۵)
 سر دفتر مُروّت و سر مایه حیا^(۶)
 وی اسمیله محمّد و وصفیله مصطفی
 هر مور اوّز ره کیم سالاسان سایه سن، هُما
 خشت وجودینله شرف، قصر انبیا
 ائتدی دَمینه مُعجز احیانی، حق عطا
 تشریف ائدیب صفاتیلله ذاتینی خدا.
 شأنینده ائندی سوره «والنجم اذا هوی»^(۹)

یا اشرف البریه یا سید الوری^(۱)
 و الارض اشرفت بک من نور ربّها^(۳)
 ای لمعه ای زحُسن تو خورشید آسمان
 آنجا که بحر بخشش تو موج زن شود،
 محفوظ قدر قلّه کوه مقام قرب
 سر رشته فتوّت و سرچشمه کرم
 ای شرعله مخلّد و قولیله مُستمد^(۷)
 عزّو جلال ایچینده سلیمان وقت اولا (اولار)
 یوغرولدو خاک قالب آدم که تا بولا (تاپا)
 عیسی چو مقدمین خبرین وئردی عالمه
 دُتر: خُلقونه عظیم، اوخور: نفسینه کریم^(۸)
 ذاتین تَنزّهیله صفاتین بیلینمکه

۱- ای کابناتین شرفلیسی، ای ماورائین سروری.
 ۲- تانری قدر و قیمتین آرتیرمیش سنین!
 ۳- بئر ساجاغیندان نورلانمیش.
 ۴- اونداکی یوزون (اوزون) گونشی پارلار، هدايت اوفوقوندن.
 ۵- قدر و قله سؤزلرینه اویغون اولاراق، دوشن کلمه «صدر صُفّه» اولمالی گُورونور.
 ۶- اصلینده اوخوناقلی اولمادیغینا گُوره بیزجه بوییتین سون کلمه سی (ردیف) «حیا» و یا «ضیاء» اولمالی دیر.
 ۷- ای سرعی ایله ابدی یاشایان و قولیله (سؤزلریله) دائمی حیات سورن.
 ۸- سوره القلم، آیه ۳- وَ أَنْتَ لَعَلَّی خَلَقْتَ عَظِیْمَ، آیه سینه ایشاره دیر.
 ۹- والنجم سوره سینه ایشاره دیر.

سَنحرله شُعْبده عِلْمینده کمالی یوخ ایسه،
ایردی، اۆستینه توتوب چتر سلیمان لاله
ساناسان دۆشدو نجمیه فلک عکسی یئره
سَلَب و سازيله زین ائيله دی هر بیر چیچگی
حؤکم قیلدی که جهانی تۇنادا باد بهار
علم و سنجق زرکش نه سببدن گۆتۆر؟
آلدى خنجر الینه ائيله کی رستم سوسن
لاجوردی سپری و نردی گۆل نیل الینه
لشکر و ردی چو جمع ائيله دی بیر صورتیه
گۆزونی گویه تکیب باشی دیکلدى سؤکویه
عرض اندر سنبه میزان صفتین سنبیل و گۆل^(۱)
ننجه دلبرکی اۆزو شمعینه ائیلرسه نظر،
بیر غزل گۆزلی وصفینده دندیم کیم یئری دیر
دنریدیم گۆزلینه، شیوه ده، بنزر نرگس
قالدیریب باشینی باخمادی حسدن یوخاری
سارالیب بنزی، عصایه نه سببدن دایانیر؟
طفل مکتب کیمی باشینی اۆنینه بیراخیر
دۆن و گۆن چۆن کی گۆزون وصفنی تکرار اندرم،
باغ حؤسنون کیمی بیر باغ بو عالمده هانی؟
یئرمگی اۆچون اسرسه نه عجب حنیرتیه
گۆسترر اولدوغیچۆن چشمینه بو وجهله قول
گۆزلی و اردیر آخی باشدا، دگیلدر اعمی

بس نه حیله ایله آلیر اوو جونا آذر نرگس؟!
گۆلدو، باشینه اوروب تاج سکندر نرگس
صحن باغ اۆلالی، سبزه ایله سراسر نرگس
چمن ایچینده چو عرض ائيله دی لشکر نرگس
چون چمن مۆلکونه شاه اۆلدو مقرر نرگس
گر سریر چمنه اولمادی سرور نرگس
قۇیدو گۆرز اۆموزونا، نیته کی (مثل) نوذر نرگس
اۆردو (هۆردو) اۆز باشینه آلتین سولو مغفر نرگس
عسگر بردی هلاک ائيله دی یکسر نرگس
اۆلدو سان دۆشممن دارای دلاور نرگس
گۆسترر صورت دلو ایله دو پیکر نرگس
یاندیرار شووقینا پروانه کیمی، پر نرگس
گر آنده چشم بیاضینی مجدر نرگس^(۲)
اولسا مکار و سیه کار و ستمگر نرگس
سروین اۆستونده گۆرنندن بری عیبر نرگس
خسته اۆلمادی گۆزون مکرری ایله گر، نرگس
گۆزلین شیوه سی وصفین اندر ازبر نرگس
نه عجب گراولاشعیریمده مکرر نرگس
کاندا گۆل گیبیه زره یا توتا خنجر نرگس^(۳)
گۆردو چون قامتین، ای قلدی صنوبر نرگس^(۴)
نقش صفر و الف اصفر و اخضر نرگس
گر اندر کندوزون اول چشمه برابر نرگس^(۵)

۱- سنبیل / میزان / دلو / دوپیکر (جونا) بروج فلکی آدلاری دیرلار. عین حالدا گۆل - سنبیل صفتی نین گۆزه لیک و دۆزگونلوگو «میزان» (مرتب) لفظی ایله ایهام اولاراق گلیر. هابله نرگیزین صورتی نین دۆلچا فورماسیندا اۆلدوغو «دلو» سۆزو ایله یاناشی دئییلیر.

۲- مجدر: چیچک خسته لیگی. بو خسته لیک گۆزه آغ سالار. اونا گۆره بو تعبیردن فایدا لانیلمیش.

۳- که اوند (او زمان) گۆلدن زره گئییه و...

۴- صنوبر خیرندن یئرمه یینی ایتیریب، اسرسه عجب دگیل، سنن قامتینی گۆردوکدن دولایی! ای نرگس. بورادا «لف و نشر مرتب» صنعتی واردیر. نرگیزین گۆزو ساری (اصفر) و گبرده (صفر)، بوداغی (قۆلو) یا شیل (اخضر) «الف» شکیلنده دیر.

۵- حالبوکی گۆزو وار، کۆر دگیل... گۆرورکی او سنن گۆزونه نای اؤلا یلمز... (کندوزون / کندی اؤزونو ← کندیسینی: اؤزونو).

باشدان آياغه گۇز اولدو اۆز ونو گۇرمك چون
 اۆز ووروب تۆپراغا او اۆز لری اۆز لالە^(۱)
 هانی اغزین کیمی بیر شیوهیه مظهر غنچه؟
 دهنین خقه سی نین دُر جی لبالب گوهر
 گر نظر اول خدانند قدر قدر تدن
 بیر خدانند جهان بخش سما قدر، که اونون
 کیم دیر اول خسرو افاق محمد خان^(۳) کیم
 خسروا گر نظر تربیتین داشا ایره
 کشف اول گۇز لری نه غیب سماواتیله ارض
 گر شفاخانه لطفیندن ایره شربت خاص
 زر دواتیله زمرّد قلم و مشک مداد
 نظرین وصفنی گر یازماغا دستور بولا،
 اغیز آچیب گۇز لر یولونو، ای شاه جهان!
 سن فلک قدری، ملکسانه نی گر گۇرسه گۇزو
 گۇتوروب اللری نی اۆز ونو گۇیلره توتار
 گرد رزم ایچره نظر انیله سه تیغینله، سنه
 گۇزو گۇرسه کمین^(۷) چاکرین اول (اۆلار) گراونا
 بولمایا (بولماز) جاهدده کمر قولونون مرتبه سین
 تاج زر اۆرنوبن^(۸) گنچدی زمرّد تخته
 گنجه کیپر یکل گۇزون یومما یان ضبحه دکین

ای اۆز و گۆل، ساچی سنبل، بیویو عرعر نرگس!
 گبۇز آچیب باغدا اۆل گۇز لری گۇز لر نرگس
 هانی چشمین کیمی بیر نور^(۲) مصور نرگس
 گۇز لرین خانه سی نین باغی سراسر نرگس
 گۇز لرین کیمی اول مدحتنه درخور نرگس
 باغ قدرینده مه و مهر اولاکمتر نرگس
 گرد راهیندن اندر دیدنه منور نرگس
 نجه ناقابل ایسه، بیتیره، مرمر نرگس^(۴)
 تاب نور نظریندن بولاکر، فر، نرگس
 ینیهر قان رنجیله، اولمایا (اۆلماز) لب تر نرگس
 توتدوغو بوکی^(۵) سنین مدحینی یازر نرگس
 گۇز لری نین ور قیندن دۆزه دفتر نرگس،
 اۆز ونو گۇرمک اولا دنیه: میسر، نرگس
 آدمی اولدوغونا انتمه یه (انتمز) باور نرگس^(۶)
 دولت و عؤمرونه قیلماغا دوعالار نرگس
 ظوالم ایچینده گۇزر خضر و سکندر نرگس
 قول لارینیله شه، اولماقدا مخیر نرگس
 گر انده حؤکمو نه افاقى مُسخر نرگس
 اۆلیندن بۆرونسون خزه چاکر نرگس
 بیر آياغ اۆز ره دوروب خدمتین انیلر نرگس

۱- اۆز لر: ایستر. حسرتینی چکر. آرزو اندر.

۳- محمدخان: گومان اندیلیرکی محمد جهان پهلوان انلدنیز اوغلونا ایشاره دیر. نظامی نین خسرو و شیرین اثری محمد جهان پهلوانا و قارداشی قزل ارسلانا اتحاف اولونموشدور. (باخ: مقدمه)

۴- بلورمک / بلورمک: بللنمک. ظاهر اۆلماق. عرصه یه گلکمک. (شاه! سنین نظر تربیتین قارا داشا دگسه، او دؤنوب مرمر اۆلارا)

۵- بوکی: بونون اوچون دورکی...

۶- سن فلک کیمی بۆیوک و ملک کیمی گۇزله ی، نرگیزین گۇزو گۇرسه، انسان قیسیمیندن اولدوغونا اینانما یاقادیر.

۷- کمین: کمترین، اکسیک.

۸- اۆرونمک / هۆرونمک: (بورادا) بورونمک. باشا قۇیماق (ندن باشینا ساری قیزیلدان تاج قۇیوش؟ حالبوکی گره ک حذبینی بیلیب، اۆل باشدان، سنین بیر قولون کیمی یاشیل خزه یه بورونه ایدی.)

گۆز و گۆرمز، اۆز و اوتانماز، اياشاها جهان!
 نور رايندن اكر مايه ايره نامه سينه
 گۆتوروب باشينه زر نئيره (هارايا) ديلرسه گندر
 چيقزينر (دؤنر) باشي قارالار گۆز و ظولمتده،
 گر زر و سيم گۆزوندن ياغير يسه نه عجب
 حشمت و جاهله دوشمن سنه اول وقت اريشر (چاتار)
 دۆلدورار دۆرله اغزيني سحرگه شبنم
 اول شهين گرد سمنديندن اندين سۆرمه، دئديم
 بيتمه يه لگه و ابرص دخي گۆلشنده، شها!^(۲)
 ياساغن جامع اضدادغن ائشيدელი
 ساقى و مشعله دارين اولوبان الده توتار
 باغ ايچينده نقر و رد و رياحين و اريسه
 كعبتينده گلير نقش چو دايم ايكي شش
 جنتته دؤندو يئننه بادبهاريله چمن
 جزر ائتدردي مگر سويوغون افعي سيندن
 ساناسان رمله سلطان زمين و زامانين
 نچه كيم باغ جماليندا پرى چهره لر
 سبزه زار فلك اولستونده اول خيمه گهين

اول سيبدين اؤرمز^(۱) قارشينا افسر نرگس
 انى اول (اولار) گۆل زهره ازهر نرگس
 عهد عدلينده، ايا شاه مظفر نرگس
 سده عالييني ائيله دي منظر نرگس
 بؤيله كيم جودينله اولدو توانگر نرگس
 كيم اول تاجيله همسر، قيصر نرگس
 وصف ذاتينده مگر اولدو سخنور نرگس؟
 قويدو بارماق گۆزه «بر چشم!»، دئيب هر نرگس
 گرمسيح نفسيندن بولا ياور نرگس
 پنبه ايچينده نهان ائيله دي اخگر نرگس^(۳)
 قدح سيم سمن، مشعله - زر نرگس
 جمله سين كنديسينه ائيله دي نوكر نرگس
 نه سيبدين اول پابسته - ششدر نرگس
 لدی [آلدی] چون روشن اله ساغر و كوثر نرگس
 كي زبرجددن ائدر بالاش و بستر نرگس^(۴)
 چيخاريب ائتدي عدوسي گۆزون، اعور نرگس
 اؤزدن و گۆزدن اول تازه گۆل و تر نرگس
 كاندا (كه اوندا) خورشيد و قمر دير: گۆل و اختر نرگس

- ۱ - اؤرمك / هؤرمك: (بورادا) گئيمك. باشا قويماق. (اول سيبدين ديركي...)
- ۲ - بيتمه يه لگه و ابرص: بيتمه يه سۆز و آرزو شكلينده گليب، دئير: داها گۆلشنده پوزغونلوق اولوب، يارارسيز لكه لر چمنى قۇتور كيمي گۆسترمز، اكر سنين نفسيندن اونا كۆمك اول.
- ۳ - سنين ياسان (قانونون) ائيله امتيت ياراتميش كي ضدلر بير-بيرله دوستلوقدا ياشارلار. پانيق ايله اؤد، بير يترده ياشايا بيليرلر (بوگونكو تعبير ايله: قوردلا قويون برابر ياشار).
- ۴ - اسكي ايناما گۆره افعي زبرجد / زمرد گۆردوكده كۆر اؤلور، دئيه رميشلر، بو فارسجا شعرده بونا شاهد دير:
 شاهها تو چو زمردى و خصم تو افعى
 افعى چو زمرد بيند كور شود.
 نظامى بويورور:
 هر كه در او ديد دماغش فسر
 ديدو چو افعى به زمرد سپر
 (مخزن الاسرار)

رمح (ع): نئيره.
 اعور: تك گۆز. چئرى آدم.

وصفینده اول جمالین ذکر انتدیگینی بو دیل،
یۆزونه قارشى گۆزوم یاشینی کیم گۆررسه
اؤل زۇلف، اول بنا گوش، ثعبان و دست موسی^(۱)
پرخشم چشمینی چون قاشین ایچینده گۆردوم
دیوانه دیر گۆرندن سو، عارضین صفاسین
تیغ ایله هنیکیلینی سه پاره ائیله یه ایدیدم
انس و پری نؤلور کیم، حور و ملکده یوخدور^(۲)
بویله لطیف و پاک و بی غل و غش دیر اول، کیم
بو صورتیله سنی گۆررسه اییدی لئیلى
عمل حیات بخشین قانیم تۆکرسه حۆکمو،
مخمور خواب اۇلار سا غمزەن عجبمى، چون کیم
اؤل قبله اعالی، اول کعبه معالی
سلطان ابوالفضایل میراحمد، اول ملیک کیم:
اؤل کیم قاتیندا دینی بی قدر دیر، نجه کیم^(۵)
رایات عز و دولت رأیندن اۆلدو عالی
نعل - سَم سمندین تاج سر سلاطین
جمشید کیمی حۆکمون انس ایله جیننه نافذ
ای خط استواده عدلین سنین مَوازی
برجیس کیم اۆلوبدور اقضى القضاة گردون
بحر محیط اۆلوبدور قاپین گدالریندن
اطباق آسمانی قهرین اودا یاخاردی

هر کیم ائشیتسه اندر، آلاسه دیرسه، قایل
اۆلدو، سانیر، ثریا خورشیدله مُقابل
اول خال و اول زرخدان هاروت و چاه - بابل
ساندیم کی ائیله میشدیر خورشید قوسی منزل
بِساد صبا اونونچون وورار اونا سلاسل
بویونونا هر کیشی کیم قۇلون قیلیر حمایل
بوخۇسن، بولطافت، بوشکل، بو شمایل
اۆلماسا بئلى دُردیم: یوخدور تنینده بیر قیل
مجنون کیمی اۆلاردی البتده عقلی زایل
چون طالعیمدە اولور: آب حیات قاتل!^(۳)
هر فیتنه یی، او یئندی، عهدینده^(۴) شاه عادل
اؤل منبع معانی، اؤل مجمع فضایل،
بیر بحر دیر کی بولماز، عقل اونا هیچ ساحل!
جاهل قاتیندا عالیم، عالیم قاتیندا جاهل
ایات فتح و نصرت شأنینده اۆلدو نازل
خاک در سرایین آب رخ افاضل
خورشید کیمی فیضین بر ایله بحرە عامل
وی سطح آسمانه قصرین سنین مشاکل^(۶)
ایرمز سنه، نه قدری، علم ایچره اۆلساکامل^(۷)
گۆرمز می سن کی دئرلر: هر کیشی اونا سایل
گر آرا یئرده لطفین اۆلماسا اییدی حایل

۱ - ثعبان: اژدها، حضرت موسی بن عیسی بن اژدهایه دۇنمه سینی خاطیرلادیر.

۲ - انس و پری نه دیر؟ اولار اوباندا قال سین، ملکده بو حُسن - لطافت اۆلماز.

۳ - قارا باخیم بئله دیرکی آب حیات دا منه قاتل کسلیلر!

۴ - غمزەن باتماسیندا بیر تعجب یوخدور، چونکی هر بیر فیتنه نی سنین عهدینده غمزەن یشمیش (شکست و یرمیش) ای شاه عادل.

۵ - قات: (استو) یان، حضور، نزد (دیوان لغات الترك) قاتیندا: یانیندا. اؤل استغناء صاحبی، بؤیوک انسان!... کی اونا مدیحه دئیینه اعتناء ائتمز (دئیینه نی یانیندا بی قدر دیر...) جاهل یانیندا عالم گۆرونورسه ده، عالم مجلسینده علمینی اظهار ائتمز... اۆزونو جاهل گۆستریر، تواضع ائدر!

۶ - مُشاکل: هم شکل / بنظر / تای.

۷ - نه قدری، «نه دکلو» یرینه قۇبولموش. تنگ / دنگ: (استو) تاي / معادل، مقدار، حصه (بوگون: دانگ = حصه) نه دنگلو / نه دانگلی
← نه دکلو: نه مقدار، هر نه قدرکی...

حۆكْمون قاتیندا شاهاكوه گران سبك سر
رأیین شُعاعسیله آفاق روشن ایدی،
کیوان کیم ائیله میشدیر ینددینجی چرخ مسکن
مزین کیم توتوبدور خشمیله الده خنجر
خورشید کیم توتوبدور حُسنیله کایناتی
ایللر دۆرورکی^(۱) زهره تعلیم ساز ایله،
بندن کیمی عطار د المیش الینه خامه
مه کعبه حریمین اندم دئییه، زیارت
حکمت جریده سینده ذهنین تأمل انتسه
سن شهریار وصفین ائتمکده فکر عاجز
هر عؤمر کیم قاپیندا کئچمه یه، عؤمر ضایع
اؤل خسرو زمانه کیم عزم - رزم اندیجک^(۲)
گه طعن نئیزه سیندن چشم زره تۆکر قان
ارزانسی اۆلدوغیچون وردی دیرسه حق
سنی ایغین (ازغین) عدونین فرقینده یوخ جوماردی
تیغ عدو شکارین کف کرم شعارین
گر مجلسینده ساقی جُرعن ینره تۆکه ایدی
گبر تربیت گۆزیله خاک سیاهه باخسان

عزمین قاتیندا حقا برق - عجول کاهل
اوج - فلکده انجم یانديرمادان مشاعل!
قصرینده پاسپانه اۆلماز دخی مُمائل
ایسترتکی دۆشمینیله اؤلا سنین مقابل
بیر ذره دیر جمالین قاتیندا بؤیله بالکل
بزمینده توتماغا چنگ، اۆلمادی داخی قابل!
مدحین یازیب تۆکتمز، ای شاه مهربان دل
دۆنیانی هپ دۆلنار، قطع ائیله ییب منازل
سر قدر ایچینده قالما یا قیلجا مشکل^(۳)
سن شهسوار مدحین قیلماقداعقل راجل
هر فکر کیم دئییلیر فکرینده، فکر باطل
شبه دیز جُنبشیندن عالم دۆلار زلازل
گه خنجر ی سوپوندان اعداء ایچر هلاهل
عز و صفای عاجل جاه جلال آجل
کس باشینی حسودون تحیتینده یوخ چو طایل^(۴)
کوششده برق خاطف بخششده مُزن نایل
عظم رمیم اولاردی فی الحال روحه قابل^(۵)
لعل و عقیق اولار سنگ مشک و عبیر اولار گل

۱- ایللر دۆرورکی: ایللر دیرکی...

مُمائل: هم مثل. تاي - توش.

۲- قیل: بیر تئل تۆک / تۆک، قیلجا: بیر قیل قدر (جریده حکمتده ذهنین گزیب دۆشونسه، مقدرات الهی سیریندان دۆزه مۆشکول قالماز...).

۳- ائتجک / ائدن کیمی...

راجل: پیاده / یایا / آتسیر.

۴- سنی / سای: (استو) چای. فرقینده اولماق: متوجه اولماق / دۆشونمک / اعتناء ائتمک. جوماق: هجوم ائتمک. طایل: (ع) فایده / خیر. اصلیند «آیغین» یازیلیمیش کلمه «آزغین» دئمکدیر. ی - ز و عکسنه دۆنوشومو تۆرکجه ده رایج ایدی. (مثل: کۆز / کۆیمک (یانماق) و...) بو کلمه اسکى تۆرک دیل قایناقلا ریندا کلمه میشدیر. آنجاق آزما / آیما: بیراخیلان، باشی بوش، اۆز باشینا، آزاد (دیوان لغات الترک) سۆزو وار. بونا گۆره کلمه نین کۆکو اسکى تۆرکجه ده وار. سونوجدا آیغین: باشی بوش / آخین ائدن / آزغین، آنلامینی وئریر. نهایت شعرین معناسی بئله دیر:

چای کیمی آخان آزغین دۆشمه اعتنا ائتمه دن، حمله ائده ردی! هایدی! حسود باشینی کس! اوند ا فایدا یۇخدور.

۵- چۆرۆک سو موک لره روح گلردی.

مُزن (ع) ناودان. مُزن نایل: آخار ناودان.

خورشید حۆسن ایچینده لازیم دنییل دلایل
هجو قول قاپیندا دارا، هر قیل تنینده هرکؤل
بوعصره قالسا شاها، شه سنجریله طغرل
جیزسان مُراد اندرسن شه قاپیسینا دؤغرول^(۱)
کاوله (که اؤلا) صداعه منجرا ختم ائیله ییب، دوعاقیل
گر یۆز مینینده بیرین نقل ائیلر اؤلسا ناقل
نیجه کی اولامدحین عالمده وئرد دل
هر بیر ایلین تۆمن گۆن، هر بیر گۆن تۆمن ایل^(۲)
مطلوب هپ میسر، مقصود جمله حاصل

عزله باسادی بساط سلطنت اؤزره قدم
قصر کیخسرو دا، دارا کیمی توتدو جام جم
قامع کفر و ضلال و جامع خُلق شیم
منبع جود و مروت معدن لطف و کرم
خسرو عالی علم دیر، والی والا هم
که آب تیغین یئر اؤزوندی قویمادی گرد ستم
بار احسانینله تا توتدو فلک پُشتینی خم
اقتاب و ماهتابیله سحاب و کان و یم
گرچه کیم باشندان آياغا دک وجودی دیر شکم!
کیم سنین ایشین کرم دیر، عالمین افسون و دم
گۆن وازایکن آیه لاف حۆسن دگمژ لاجرم
بولسه لردی قیصر روم ایله کسرای عجم
قاضی چرخ انشیگین تۇپراغینا ایچر قسم^(۴)

فضل و شرفده برهان حاجت دنییل سنه چۆن
عزوجلالات ایچینده فضل و کمال ایچینده
قوللار کیمی قاپوندا، تابون اندرلر ایدی
بو سنجریله طغرل وصفینی، ای نظامی
چون ذاتی وصفه غلمز، ای دل سؤزو اوزاتما
اول شه کی جودی وصفین مین ایله آخر ائتمز
ننجه کی اولا عومرون حنیراتی گۆن ایله دۆن
خلقین دیلینده مدحین اولسون مدام اولسون^(۲)
عزت باشیندا افسر، دولت قاپوندا چاکر

شکر کیم سلطان گردون حشمت انجم خشم
رزم بهرامیله یونان تختینی فتح ائیله ییب
دُری چرخ جلال و در دریای کرم
اقتاب اوج دولت ماه برج سلطنت
شهریار نوجوان سلطان جمال اول شاه کیم
خسروا، سن سن بوگۆن اول شاه صاحب عدل و داد
بحر اؤلوب جودون، غمیله گوهری اؤلدو نسیم
سرور! بئش بار ماغیندان دیر کفایت جودله،
چرخ اعظم، خوان احسانینله بولدو امتلاء
من نجه تشبیه ائدیم فُسحتده سنی عالمه
سن دورار کن کیمسه یه لایق دگیلدیر سلطنت
قبله اقبال اندرلردی آياغین تۇپراغین
دعوت حشمت سنه ده یددیگینه شاهید بودور،

۱ - دؤغرولماق: دؤغر و گئتمک. اونا ساری گئتمک. یۆنلمک.

۲ - بیرینجی «اؤلسون» آرزو اداتی دیر: ان شالله کی مدحین مدام اؤلسون!

۳ - تۆمن: ... عدد ده هزار را گویند. و به این نسبت مغولیه هر امیری که صاحب ده هزار لشکر باشد (امیر تومان) نامند و اهل ایران نیز ده هزار دینار را یک تومان گویند (مهدی استر آبادی - سنگلاخ).

۴ - انشیک: آستانا. (اوراد باشماق چیخاریلیب، آباق دگدیگی اۆچون «انشیلیر / انشیک» اؤلور.

اول سلیمانسان کیم اۆلدو انس و جن اونا حشم
هم کمال امنله مۆلکون حریمی دیر حرم
ساحت صحن حرم کیمی حریمین محترم
نیلگون شکلی خجالتدن توتار رنگ بغم:
دمبدم بو مطلعی تکرار ائدیپ ائیلر نغم:
گلمز احسانین لسانیندان جواب، الانعم^(۱)
که اونلارین دردینه اۆلما یا اۆلومدن غیری ام^(۲)
اول کیم انین ذاتینین وصفینه لازمدیر قدم^(۳)
رازق موعطی النعم دیر خالق محی الزم^(۴)
یئر یۆزنده قالما یا^(۵) درد و الم رنج و ستم
حق قاتیندا بولا احمد حورمتینی، بوالحکم^(۶)
قاپونا قول اۆلما یانلارین ندیمی دیر ندم
چنگ و بربط - دن، مگر کیم ناله زیر ایله بم
زۆلف دلبردیر پریشان چشم ساقی دیر، دژم
شیر و آهو همدم اۆلوب صلح ائده ذنب و غنم
مرتعی، آهو چینی بیشه شیر اجم^(۷)
گۆن کی تابیندان جهانی دولدورار هر صبحدم
خلق ایچینده محترم اولسه عجب اۆلماز، درم
لعل کیمی دُر صدف ایچینده اولا غرق دم^(۸)
اردشیر و رستم و پور پشنگ و کستهم

اۆل سکندر سن کیم اۆلدو شرق و غرب اونا مطیع
هم جلال قدرله، قدرین انشیگی دیر فلک
سدره جنت کیمی قدرین مقامی منتها
چرخ گردون گر تماشا ائده چترین قُبّه سین
لطفله احسانینی ذکر ائیده چک جان بۆلبولو
ای کی قاپوندا «بولامی؟» دئیهن «انواع نعم»
سنومه یئر ذاتینی بیر درده اۆلسون مبتلا
دۆشمینی نین انیله سین حادث وجودین ممتنع
ذاتینی بو لطف و جوديله گۆرن، دئر: مظهری
ای مسیحی دم، نسیم لطفین اسسه عالمه
حشمتيله دۆشمین اۆل دم اویسر سانا کیم
یۆلونا باش قویما یانلارین حریفی دیر بلا
کیمسه انشیتیمیش دئیل عهدینده فریاد و فغان
عدلین ایامینده، ای سلطان عادل دل، همین
سرور! آخر یاساغین ایریشه بیر حده کیم
خلق عالم بؤیله بولا نظم سایه نندن، کی اولا
راینین نورینه نسبت، خسروا بیر ذره دیر
سینه سینده آدینی چو نقش اویسر، خسروا!^(۸)
خسروا گر عکس تیغین دۆشسه عَمان بحر نه
آفرین ائیلرلر ایدی گۆرسه لر دی زرینی

۱- ای اونون قاپوسیندا «تایا بیلر میم جور به جور نعمت لر» دئیهن، بیل اونون کریمیندن «بلی» - دن باشقا جواب اۆلماز.

۲- ام: (استو) درمان / داوا.

۳- حادث (سوندان عمله گلن = مخلوقات) ممتنع (اۆلماز / محال) قديم (ازلیلیک) سۆزلری فلسفی دئییش لر دیر.

۴- سنی بو سخاوتد گۆرن دئییرکی: مظهری نعمت لر باغیشلا یان، چوروک سوموک لر جان و ثرن (تاری نین).

۵- قالما یا: قالماز.

۶- اویسه مک / اۆکسه مک: (استو) اۆزله مک / ایسته مک (تاراما سۆزلوک) شعرین معناسی بئله دیر: احمد (حضرت محمد ص) حق یانیندا سین حورمتینی گۆرورسه، اوزامان دۆشمین سنی سنوهر. (بوالحکم: بیلگه / حکیم... سۆزوندن بورادا شاعرین ممدوحی قصد اولونوب).

۷- اجم: منشه لیک / قامیشلیق.

۸- اویسه مک: ایسته مک.

۹- دم (بورادا) بوخ / بخار (باخ: فرهنگ معین).

ایش: بدل - اوخشار. انیشینی: اوخشارینی

گر دوقوز کۆرسوسون افلاکین قۇیا تحت القدم^(۱)
 چنبر طبلین اولان گوردون، گۆش تاج علم
 چيغريناردی چرخ اول ذوق و صفادن دم به دم^(۲)
 بحر حبر اولوب اولور سامدت دوران قلم
 اولمویا شمردن برو (بری)، ظلميله گردون متحمم
 [اول ایکی نین] آراسیندا چۆن کی حؤکموندر حکم
 دفتر عالمده بولمادی سعادتن رقم
 اولا کیم فیض اولا ذاتیندن سعادت بانا هم
 نینجه منیم کیمی لر اولدو، ر اولور مُغتتم
 نه گۆنشدن سن آشاغاسن، نه داشدان من ده کم
 منی تورپاقدان گۆتور. چۆن سن گۆنشسن، من ده نم
 یعنی کیم قاپوندا کمتر قوللارینا انيله ضم^(۳)
 شه چو عارفدیر نه حاجت کیم سؤزو تطویل ائدم
 نینجه کیم شادی و غم دیر موجب ذوق و الم
 سانا شادی ایله، دؤوق و دشمنه دردیله غم
 [آرتیر یلسین] دولتین ساعت به ساعت دم به دم

نسبت اؤزوننه شمس و قمر، مختصر چیراغ
 تا مصحف جمالینه قیلدی نظر چیراغ
 ای شام زؤلف و خالینه شمس و قمر چیراغ
 ایمانه گلدی، یؤزونو گوردو مگر چیراغ^(۵)
 اؤلسا هوانیله نه عجب نامور چیراغ
 گۆنلوم سراچه سینده یانار اول قدر چیراغ،

ارمه یه قدرین الینی اؤپمه یه دست خیال
 یاراشار سانا خداوند، بو میقداریله کیم
 عقل آزاندا انشینی کی چرخه نسبت انيله دی
 مین ده بیرین مدحی نین یازماغا یتتمز خسروا
 چۆن کی رایین اولدو شاه قهرمانی عالمن
 وار امیدی هم حقّه کیم حقّیله باطل فرق اولا
 ایللر اولدو کیم شها سعیله انتدیم جست جو
 بونو بولدوم چاره کیم بو سعد له اولام قرین
 سن سن اول اهل سعادت کیم وجودیندن سنین
 تربیت قیلیب گۆنش دئرلرکی داشی لعل اندر
 اؤلموشام شاه حقارت تۇرپاغیند پایمال
 باشیمی ایسیرور عز و جاهیله منیم
 عارفه بیر حرف بسدیر دئدیله اهل کمال
 نینجه کیم ذوق و الم دیر همدم شادی و غم
 همدم اؤلسون خسروا، دائم سنه و دؤشمه
 اکسیک اولماسین جهان ایچینده ذاتین عزله

ای پرتو لقائین ایله بی نور و فر چیراغ
 دیلدن، اؤلونجه سورة نوری گیدرمه دی^(۴)
 ای مصحف جمالینه نور و ضیا ورق
 بارماغنی گؤستردی امام، مجوس ایکن
 ایچ یاغینی اریتدی دؤشوب نار شوقونا
 وصلت شیبینده پرتو حؤسنوندن ای پری!

۱- بومصرع ین اوخشاری ظهیر فاریابی ده بئله دیر: «نه کرسی فلک اندیشه خواهد زیر پای / تابوسه بر رکاب قزل ارسلان زند»

۲- ایش: (استو) آتش / تایل / بدیل / تمثال (تاراما سؤزلوک) چيغرينماق: (استو) چيغیرماق / سسله نمک. شعرین معناسی بئله دیر: عقل آزیب چرخ (بؤیوکلوکده) سنه تایل دئدیگده، چرخ سنویندیگدن باغیردی!
 ۳- ضم ائله مک: منضم ائتمک / قوشماق.
 ۴- گیدرمه دی = ایشگه چيخارتمادی.
 ۵- چیراغین. ایشیق ساچان یلته یسنی امام بارماغینا اوخشادیب، دئیر: چیراق اود و آتش پرست نیشانی ایکن، ایندی ایمان گیرمیش.

کیم بئزەر اونا کیم توتا قدر و براتده
 مېهر ز خون گۆنولده نه وجهيله گيزلنه
 شب ظلمتده گۆرمگه نور يقين يۆزون
 گۆردوم يۆزونو قامتین اۆستونده، ای صنم
 جیلون گۆروب دیر یلسه عجب می دیر، اهل دل؟
 جان وئرسه صبح وصله ایریب شمع دل نولا؟
 ایبرمز جمال صورتیله سانا، ای پری
 دعوی حۆسنده نه قدر دیلی چربسه
 قندیل قارشینا بۇغازیندان آسلان دیغین
 آلتیندان آلدی دئییلسه: یاناغین خطامی نور^(۱)
 زاهد جمال طلعتینی گۆرمک ایسته مز
 باشیندا اوغرو کیمی مدام اۆد یانار شها
 یاخسان نظامینی نه عجب جورون اؤدونا

سان کیم حریم کعبه یۆزون سر به سر چیراغ
 اۆلماز نهان چو شیشه ده، ای سیم بر! چیراغ
 شمع جمالینی بولور اهل نظر، چیراغ
 سان دیم کی شاخ سدرده توتار مقر چیراغ
 پروانه جمع اۆلور، اۆلجاق جلوه گر چیراغ
 صبح ایرجک جهاندان اندر چون غذر چیراغ
 گر بولا حۆسن حوری و شکل بشر چیراغ
 سنینه لاف حۆسن انده مز، ای پسر، چیراغ
 گۆردو حسدن اۆدلارا یاخدی جیگر چیراغ
 زیراقمر همیشه گۆنشدن یاخار چیراغ
 چون بی بصر، دئر: [سه نیمی] بی بصر چیراغ
 نور و ضیاء اۆزوندن اوغورلار مگر چیراغ؟
 پروانه سینی اودا یاخار چون کی هر چیراغ

۱- دئییله کی یاناغین، آلتیندان نور آلمیش یۇخسا خطامی اۆلور؟

وی موید ید، مظفر فر، امیر کامکار
 بولماز جاه و جالین بحرینه حد و کنار^(۱)
 آفتاب اوج دولت سایه پروردگار
 وی حسن خلق و حسین اخلاق و نور کردگار
 «لافتی الی علی، لاسیف الی ذوالفقار»
 حاتم و بهرام زال و رستم و اسفندیار
 اولماز ایدی گوشه گوش فلکده گوشوار
 عاقل اولدور کیم سنین قوللوغون انده اختیار^(۲)
 صفة صف نفالن منزل صدر کبار
 آفتاب طلعتین گوردوکه اولور تار و مار
 نجه کیم اصحاب علمین دوشمنی دیر روزگار،
 نیکخواهین تاجدار و کینه خواهین تاجی دار

ای تهمتن تن، سکندر در، خدیو روزگار
 سرعتیله ایلسا بین ییل یئل کیمی فلک - فلک
 شهریار شهر رفعت آصف جم مرتبت
 ای محمد حلم و حیدر علم و غم معدلت
 تیغ برق آسانیه عالی جنابین وصفی دیر:
 اونیودولدو، ختم اولاندان سنده جوديله هنر:
 نعل پای اسبینه بنز تمهسه اوزون هلال
 قوللوغون ایله سلیمان اولماغی عرض انتسه لر
 سده باب سییلین مسکن ارباب فضل^(۳)
 لشکر دوشمن نه قدر چوخ ایسه ییلدیز کیمی
 نجه کیم ارباب جهلین نیکخواهی دیر فلک
 محنت و رنجیله عز و بختیله اولسون مدام

۱- ایلماق / ایلقاماق: سرعتله گتتمک / سرعتله سورمک (آت چاپماق) همن کؤکدن فارسجادا ایلغار (حمله / غارت) (آرتیق توضیح
 اولچون، باخ: اسماعیل هادی - فرهنگ ترکی نوین، ایلقاماق) فلک: (ع) گمی. بولمایا (بوراد) بولماز (تاپماز). فلکین گمیشی یوز ایل یئل
 کیمی سورسده، سنین جلالتن در یاسی نین سونونا چاتما یاجاق دیر!
 ۲- سلیمان اولماق ایله، سته قوللوغو برابر عرضه ایله سهر، عاقل اوکس دیرکی، سینن قوللوغونو اختیار اندر!
 ۳- سده: تخت / اوتورولان یئر. صفة: دووار دییی اوزونو چکیلن اوتوروم یثری. نفال / نوال: احسان، وثریم. یولون اوسته اوتورولار
 هامیشی اهل فضل، احسان صفین هپ بویوک لر ییغینجاغی...

آفتاب اوج دولت سایه لطف ایلاه
 خوان اقبالیندا کمتر قرص، قرص مهر و ماه
 اول گوناهیچون قیلار باد سحرگه هر گون آه
 دولت و بخت و شرف اولار اونسونجه بیک راه
 هر کیمه کیم فرعونین، اولمادی پشت و پناه^(۱)
 نولا بیز قوللاره هم لطف ایلیرایسه ن گاه - گاه
 گه دوشویه فرش عنبر، گه توتا چتر سیاه^(۴)
 صحن تخت و بخت چتر خیره، اول سن پادشاه
 تنده تصحیفی قبا، باشینده مقلوبی کلاه^(۵)

خسرو ملک مرآت، داور عالم پناه
 قلعه جاهیله کمتر پاسبان کیواندیر
 نسبت اتمیش سهوله، لطفون نسیمینه اوزون
 خنگ گردون گردله سیارهوش سئیرائیله سن
 اولمادی تشویش فرعون حوادثدن امین
 شهریارا قاندى لطفون قندینه چون خاص و عام^(۲)
 نیجه کیم فراش چاپین شیوه لیل و نههار^(۳)
 دولت و اقبال و عز و موکبيله هر زمان
 سنه دوشمن اولانین اولسون لباسی دایما

۱- فرعون: اسگی مصر پادشاهی. فر: شان / جلال، عون(ع) کؤمک / یاردیم. فرعونین: سنین کومه نین جلالتی.

۲- قانماق: سوددان دویماق. سیراب اولماق. قند (بورادا) شربت، ایپنگی.

۳- شیوه لیل و نههار: گنجیه - گوندوز کیمی. چاپ: به ترکی رومی تلبیس و تدلیس (بویاماق / حیلله انتمک / هر رنگه دوشوب توولماق. سنگلاخ) چاپاق: (استو) چوخ اینجه توخونموش بتر (تاراما سوز لوگو) چاپار: (استو) قاریشیق رنگیلی، پنکلی، رنگارنگ (تاراما) یوخاریدا کی معنالاردان بئله گلیرکی چاپ «رنگارنگ پارچا / رنگارنگ دوشه نکه» آنلامی وئریر... یونا گوره فراش چاپین... «سنین فرش سالانین...» دئمکدیر.

۴- وحید دستگردی یازیر: «چتر شاهان سلجوقی سیاه و شعار عباسیان هم جامه سیاه بود. (گنجینه گنجیه ای -)
 ائله جه ده نظامی نین همان قایناقدایر فارسجا قصیده سینده او خویوروق:

«این دو منشور سیاه گفتاده در منشور چشم

کسوت عباسی است این، چتر سلجوقیست آن

بر سر عالم بماناد این سیاهی تا ابد

در همه عالم سیدی گر نماند گومان» (گنجینه گنجیه ای ص ۳۰۴)

ائله جه ده نظامی گنجوی نین بیرباشقا قصیده سینده او خویوروق:

«سلطان کعبه را بین بر تخت هفت کشور

دیای سبز بر تن چتر سیاه بر سر

او بر سریر شاهی چون خسروان مربع

پرگار حلقه او چون آسمان مدور» (گنجینه گنجیه ای ص ۳۱۶)

وحید دسترای یوخاریدا کی بیت لر حاققیندا دئیر:

«این قصیده را از سفینه کهنسال و گرانهای فاضل همام آقای سید عبدالرحیم خلخالی، نقل و نسخه آن در هیچ تذکره و سفینه ای دیده نشد و معلوم میشود نگارنده این سفینه هم مثل صائب به دیوان نظامی که اینک در دست نیست دسترسی داشته است حرم کعبه را به سلطان و هفت اقلیم خاک را به تخت شاهی تشبیه کرده. پیراهن کعبه هم سبز و سر کعبه با منسوج سیاه پوشیده شده است. شاهان قدیم خاصه سلجوقیان را شعار بوده که چتر سیاه بر سر داشته باشند (گنجینه گنجیه ای ص ۳۱۶) دئمک اولارکی شعر سلجوقی پادشاه لاری نین بیرینه خطاب یازیلیمشدیر.

۵- تصحیف: تحریف / غلط. مقلوب: قلب اولونموش / دوزلوکدن قیراق. غلط.

معنا: سنه دوشمن اولانین اگنبنده گنیمی کج، باشیندا بؤرکو یله یانلیش (ائلدن آلاهی!) اولور. یعنی بوتون وارلیغی غلط دئمکدیر.

ایکینجی بۆلۆم

(۲)

قارامانلی نظامی (نظامی قونوی) نین

فارسجا و تورکجه یئنی تاپیلان شعرلری

چون که دهقان ازل کشت روانها را کشت
 چرخه گردان^(۱) قضا رشته جانها را رشت
 خاک من دست ارادت به می ناب سرشت
 «عیب رندان مکن ای زاهد پا کیزه سرشت»
 «که گناه دگری بر تو نخواهند نوشت»
 رقم زرق و ریا از ورق دل بتراش
 پیش حق جرم نهان به بود، از طاعت فاش
 خاطر هیچ کسی را به ملامت مخراش
 «من اگر نیکم اگر بد تو برو خود را باش»
 «هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت»
 گرچه در کار گنه نیست مرا هیچ بدل
 همچو من نیست با (.....) محل
 دارم امید به دارای جهان، عزوجل
 «نا امیدم مکن از سابقه روز ازل»
 «تو چه دانی که پس پرده که خوب است و که زشت»
 در همه دیر مغان نیست چومن باده پرست^(۲)
 زانکه من مست خراب آدمم از عهد الست
 چون جز او نیست در آفاق جهان هر چه هست
 «همه کس طالب یارند چه هشیار و چه مست»
 همه جا خانه عشقست چه مسجد چه کشت
 من ازین پس نروم در پی هر بی سرو پا
 بس بود گوشه میخانه مرا راهنما
 تا بود پیر مغان معتکف دیر فنا

۱- نظامی در شرفنامه بیتی این چنین دارد:

اگر نیکم و گر بدم در سرشت
حافظ گوید:

من اگر نیکم اگر بد تو برو خود را باش
حافظ نیز سروده است؛

در همه دیر مغان نیست چومن شیدایی

قضای تو این نقش در من نوشت

هر کس آن درود عاقبت کار که کشت

خرقه جایی گرو و باده و دفتر جایی

«سر تسلیم من و خشت در میکدها»
 «مدعی گر نکند فهم سخن، گو: سر و خشت»
 از ریا چند زنی طعنه به این مشتی خس
 شرم از خلق جهان دار به خود دار نفس
 کین حکایت چو تو دانند به عالم همه کس
 «نه من از حلقه تقوی بدر افتادم بس»
 «پدرم نیز بهشت ابد از دست بهشت»
 زان می ناب کز و پخته شود هر خامی^(۱)
 دم آخر به «نظامی» بنما انعامی
 کین بگفتست گهی صافی دُرد آشامی
 «حافظا روز اجل گر به کف آری جامی»
 «یکسر از کوی خرابات بر نددت به بهشت»

عارضت صفحه گلبیگ و خطت ریحانست	دهنت حقه پر دز و لبِت مرجانست
تا به این وقت کس از دور زحل خط ننوشت	همچو خط تو که در دورمه تابان است
تا شد از دیده من زلف و زرخدان تو دور	بر دلم رشته جان بند و جهان زندانست
ای پری چهره رخ خود بمالیک بنما	تا بدانند که خوبی صفت انسان است
چون سر زلف دلاویز تو در دور قمر	دل سودا زده آشفته و سرگردانست
از غم خال لب و لاله رخسار تو است	این همه داغ بلایی که مرا بر جانست
گفته نظم نظامی زچه شیرین باشد	دایما وصف لب لعل تو گوید زانست

دلبر به گشت رفت و رقیب از پی رست	چون شادی که محنت و اندوهش از پی است
گویم نهند داغ منت، گفתי وقت داغ	دل سوخت زانتظار بگو وقت آن کی است
در راه جان کسی به مقامی رسد که او	دایم گشاده چشم و میان بسته چونی است

۱- و نیز خواجه حافظ فرموده است:

«زان می عشق کزو پخته شود
 هر خامی»

گرچه ماه رمضانست بیاور جامی»

زانست زنده دل که تواش هم قبیله‌ای
روی مبراد دیده، ز رخسارت آیینه
از شب‌بخت، شب نم رخسار گل چنین
تن چیست بهر دوست نظامی ز جان گذر

مجنون به آن جان حی است که لیلی به آن حی است
با کام جان رسیده ز لعل لب می است
یا خود ز شرم آنکه رخت غرقه در خوی است
کین لاشه پیش اهل حقیقت چولاشی است

تا خرد در سر و دل در برو جان در بدن است
دانه خال سیه بر لب تو دانی چیست
به فدای رخ و قد و بر سیمین تو باد
چو جوام داد چو که خرمن هستی بر باد
دال لامی که نظامی در زلفش پیداست

کار من با غم تو سوختن و ساختن است
حب مشکست که در خاتم جزع یمن است
هر چه در باغ لاله و سرو و سمن است
دانه خال تو کاندرا ته چاه ذقن است
می نماید که رخس در دل مسکین من است

تا بر گلات سنبل و مشکین نقاب شد
عکس رخ و جبین تو بر آسمان فتاد
این عیش عذب بود به آن قامت الف
هر زاهدی که آن رخ و لب دید هر زمان
دی وصف عارض تو مرا بر زبان گذشت
چشمی که شاه ملک حبش بود بر سرش
ای گنج حسن و خلق کجایی که از غمت

خورشید رو گرفت و قمر در حجاب شد
نامش میان خلق مه و آفتاب شد
برخواست از میان پی رفتن عذاب شد
آشفته گشت و در پی شمع و شراب شد
از ذوق آن حدیث دهانم پر آب شد
ابروت چتر آمد و مژگان طناب شد
حال دل نظامی مسکین خراب شد

سالها سرو سهی قامت بالا بکشد
دلت ار میل کند جانب کاکل چه عجب
خلق در دور رخت طالب دیدار تو اند
ای بسی سر که در افتد به قدمها از دوش
قدرت آن زلف شناسد که به هر جا که روی
دل من گر طلبد بوسه از آن لب چه عجب
گو مکش خاک رهت زاهد افسرده به چشم
دود دل گر دمد از چهره به اشکم چه عجب

نرسد او به تو هر چند که بالا بکشد
دل کافر همه جا سوی چلیپا بکشد
وقت گل خاطر هر کس به تماشا بکشد
بناد اگر طره آن طره مطرا بکشد
زیر خاک قدمت اطلس و دیبا بکشد
دل هر خسته که بینی به مداوا بکشد
سرمه حیفت که در دیده اعمی بکشد
آه عاشق ز ترا تا به ثریا بکشد

مور هر جا كه رود دانه كشد وين عجبست

دانه خال تسو مور دل ما را بكشد

جان ندارد در جهان هر كس كه بى جانان بود
من ملك مى خوانم او را زانكه از نسل بشر
اين دل سرگشته شيدا از شكنج زلف اوست
هر كه را با مهر رويش در ميان آيد حجاب
آنكه آن گویند مردم اين زمان اندر جهان
هر كه جان و دل به زلف و عارضت پيوست و گشت

آنكه هر جانش به جان داد مرا جان آن بود
نام اين سان هر كه انسان خواند او حيوان بود
حال گوى آشفته دايم از خم چوگان بود
جز سیه رویى نبيند گر مه تابان بود
غير او من كس نمى بينم كه او را آن بود
چون نظامى روز و شب حيران و سرگردان [بود]

رفت منصور و گفت بر سردار
هر كه شد از خودى خود فانى
نرود چون ملك به منزل سگ
يسار را در كنار كى گيرى
اى نظامى حجاب آه تسوى

ليس فى الدار غيـرنا ديار^(۱)
از زبـان وى او كـند گـفتار
تـو بـرون آى تـا در آيد يـار
تـا نـگيرى تـو از ميانه كنار
سعى كن پـرده از ميان بـردار

اى به بازار غمت هر دل بسوداى دگر
دلبرا در دور چشمانت كه عين فتنه اند
زاهد ما و سر زلف تو و دل سياه
زهد ورزیدن مرا زيبد كه دارم بهره يى
صوت صمصامت صداى «قم باذن» مى دهد^(۲)
گر مثال خویش مى خواهى نگر در آينه
اى نظامى كشور جانرا نظام از نظم توست

وى ز سوداى تو هر كس را تمنای دگر
نيست جز سوداى ابرويت مرا راى دگر
هر كسى را در ازل دادند سوداى دگر
خرقه در جاى دگر سجاده در جاى دگر
زانكه هر زخمى از او باشد مسيحای دگر^(۳)
زانكه حسنت را نمى بينم همتاى دگر
نيست دارالملك دل را چون تو داراى دگر

چشم و زلف و غمزه و ابرو چو خوبان دگر
هم نماند باقد و رخسارت اندر لطف حسن

اين همه دارى و دارى كاكلى مشكين به سر
ماه اگر پوشد قبا و سرو اگر بـندد كمر

۱- غير از ما در اين خانه كسى نيست.

۳- از آنكه هر مجروحى، از نفس او خود مسيحايى مى شود.

۲- صداى خوش طنين تو بر من فرمان «به اذن من بر پا» مى دهد.

همچو زلفت می شود آشفته در دور قمر
زان چو بیند آب را از شرم بگدازد شکر
چون ندارد در جهان غیر از تو غمخوار دگر

هر که چون کاکل به خورشید جبینت سر نهد
آب دارد در لطافت با لبانت نسبتی
رحم آور بر نظامی ای بت پیمان شکن

گر خون شود ز غصه عجب نیست دل، برش
زانست شانه در کف و آینه در برش
بنما به من بتی که نبودست آزرش^(۱)!
چون خواجه‌ای به آب در افتاد ده شکرش
سلطان چار بالاش اقلیم خاورش
کز لعل ناب و دُر خوشابست زیورش
باکس نگفت آنچه گذشتست بر سرش

آنرا که چون تو شوخ جفا خوست دلبرش
هندوی دیده آینه‌دار جمال توست
گفتم بُتا که این همه آزار چیست؟ گفت
عکس لبش بدیده من دید و شد ملول
چون بندگان به خاک درش روی می‌نهد
شعرم به وصف آن لب و دندان عروسکیست
چون اشک در ره تو نظامی ز سر گذشت

آری به روزگار شود مرد، خردان^(۲)
دارد مرا زیان و ندارد ترا زیان^(۳)
بودن چو زنده بی سبب جان نمی‌توان
وان کیست کو طلب نکنند عمر بی کران
سر و قد تو همچو الف در میان جان
گاهی که بگذری ز برمن روان روان^(۴)
که ادراک عقل پی نبرد در بیان آن

شد عمر در گشاد معمای آن دهان
پایت به دیده سودن و سودی رساندت
بنی زلف و قد و ابروی او دورم از حیات
چشم و دهان و ابروی آن شوخم آرزوست
زلف کز تو لام صفت در درون قلب
جانا ز جسم خسته روانم روان شود
آن نیست در جمال جمیلش نظامیا

بر حال دل سوختگانت نظری کن
در پرده نهان ماه فلک را و پری کن

گه گه به سر کوچه رندان گذری کن
در لیله قمر^(۵) بنما چهره و از شرم

۱- آرز اسم پدر یا مربی حضرت ابراهیم بوده که دعوت ابراهیم را برای ترک بت پرستی قبول نمی‌کرد. «و از قال ابراهیم لایه آذر اتخذ اصناماً آلهة...» سوره انعام / آیه ۷۴.

۲- خرده دان: موشکاف / صاحب دقت.
۳- زیان = از آن. (مرا نصیبی از آن است و ضرری نیز به تو ندارد).
۴- روان روان گذشتن: به نرمی گذشتن (می‌تواند: دوان دوان نیز باشد).
۵- قمر: روشنائی مهتاب. لیله قمر: شب مهتابی. پری: از پیشوند «پریروز، پریشب» و نظایر آن و از مصدر: پریدن / سپری (کردن) و... چنین بر می‌آید که در مفهوم این کلمه معنی: سپری نمودن / راهی نمودن / گذراندن مستتر باشد. در این صورت «پری کن» در این جا به معنای: بفرست به کناری برود!

در ظلمت غم مانده‌ام ای شمع هدایت
دل وصل تو می‌جوید و جان می‌کند آمین
گربی گنهی می‌طلبی از پی کشتن
هر چند که در برج شرف کوکب حسنی
خواهی که رسی بر فلک وصل نظامی
از پرده برون آی و به من راهبری کن^(۱)
ای ویس پری چهره به رامین نظری کن
بئر زمرة ارباب بلا هم خبری کن
از آه سماسای غریبان حذری کن
چون ناله به آه، سحری، هم سفری کن

ای نقشبند چین خجل از روی رنگ‌آمیز تو^(۲)
گفتم که نام خویش را خواهم سگ کویت کنم
دشنام ما پیوسته با دشنام دشمن می‌دهی
آواره بلبل در چمن از ناله شب‌های من
عمر نظامی ای صنم در انتظار وصل تو
وی غرقه جان در خون دل، از صلح جنگ‌آمیز تو
گفتا که بیزاریم ما از نام ننگ‌آمیز تو
تا کی بسوزد جان از این شهد شرنگ‌آمیز تو
صدپار گل را پیراهن از روی رنگ‌آمیز تو!
آخر شد و آخر نشد عهد درنگ‌آمیز تو

در دور چشم‌مت ای صنم آفتاب رو
دیوانه از چه گشت و به دشت ختن فتاد
ای بساد، آروزی من از زلف او می‌پرس
ای دل غمش بخور که بنوشی شراب وصل
در جست وجوی سر و قد دلفریب تو
رویت بدید گفتم نظامی زمه بهست
چندان گریست دیده که شستیم دست از او
گر مشک، بو نبرد از آن زلف مشکبو
پیش من آرزو که همین است آرزو
زیرا خدای گفت گُلوا، ثُمَّ اشربوا^(۳)
کوکو زنان چو فاخته گردیم کوبه کو
رویت ندیده بود از آنت ندید رو^(۴)

ای ماه رخت پر تو انوار الهی
آن‌ها که برین روی ترا وصف تو ای دوست
ای زلف سیاه تو سرا پرده شاهی
گویند که ماهی و ندیدند کماهی^(۵)

۱- خواجه حافظ در غزلی فرموده است:

«در این شب سیاهم گم گشت راه مقصود»

۲- نقشبند: نقاش / نگارگر. رنگ‌آمیز: (در این جا) خوش آب و رنگ.

۳- اول بخورید و سپس بیاشامید.

۴- رو دیدن: ترجمه‌ای است از تعبیر «بیریندن اوز گورمک / بیرنه اوز و نرمک» ترکی به مفهوم: روی خوش به کسی نمودن / از کسی نظر لطف دیدن و معنی مصرع آخر چنین است: چون نظامی چهره ترا ندیده بود و دیداری با تو نداشت، از این جهت لطف تو نیز شامل حال او نشده بود و از تو روی خندان ندیده بود. (لطفی به او نکرده بودی).

۵- آن‌ها که برترین توصیف روی تو را به ماه تشبیه نموده و گویند که تو چون ماهی! فی الواقع تو را آن چنان که هستی (کماهی) ندیدند! (زیرا تو زیباتر از ماهی).

آن دم که یکی بود سپیدی و سیاهی
زلفین سیاه تو دوقدر است به ماهی
چون سلسله زلف تو شد نامتناهی

سایه ابر سیه بر آفتاب افتاده است
موی از آتش دیدن اندر پیچ و تاب افتاده است
گفت ای مسکین نمی بینی در آب افتاده است
یا مگس باشد که در جام شراب افتاده است
حال هر عابد که می بینی خراب افتاده است
باز دیدم این سخن هم ناصواب افتاده است
بر سر جام شرابی چون حباب افتاده است

اؤل سبیدن دئرلر: ای دلبر، سینه، بدر دجا^(۲)
گر [چه] آندن کیمسه یه عالمده انتمز سن وفا^(۳)
چون شب قدر ایچره دئرلر: مستجاب اولار دعا
ایچی یانديغیندان آغلار شمع جمع آرا منه
یوخ ینره من خسته نین جانینه انیلر سن جزا
سن گؤناهیندن قاییرما، دؤلا منیم بوینوما!
مرحبا ای توتیای چشم دولت، مرحبا!
خوب اولور اؤستونده حلوانین کی بادامی اؤلا!
خوش دنمیشلر: تنزل الالقاب من صوب السماء^(۶)

آن روز به من بود و مهر از رخ و زلفن
گویند شب قدر به سالی بود اما
در دور جمالت به نظامی شب هجران

تار سنبل بر گل رویت نقاب افتاده است
حال جان از دیدن رخسار او چون دید، گفت:
گفتمش زلفت ز عارض از چه رو دامن کشد
خال آن لب، نقطه ای مشک است بر یاقوت ناب
تا خط سجاد بر آب روان افکنده است
گفتمش زلف سیاهت نافه مشک خطاست^(۱)
مردم چشم نظامی در میان سیل خون

جان و دل دیر، سن مه بدرین مکانی، دایما
وعده سینه هجری نین غایتده جان ائیلر حسد،
دل خم زؤلفونده وصل ایستر، نچون اؤلماز قبول
شفقت ائدیگیندن آجیر ساغر و صهبا بنی^(۴)
آغزینی اؤپسم دئدیگیمجه سؤررسن لعنی^(۵)
عاشقین بؤینونا قؤل سالماق گؤناهیدیر، دئیرسن
گرد راهین گر یتته فردوسه حوریلر، دئیهر:
لبلرین اؤستونده دؤشموش گؤزلرین غایتده خوب
یاخشینی یامان قؤیموشلار نظامی آدینی

۱- خطا / ختا: ختن. مشک ختا: مشک آهوی ختن.

۲- دجا / دجی: (ع) قارائلیق. بدر الدجا: قارائلیقدا پارلایان آی پارچاسی.

۳- ایلتمک (بورادا وزن ایجابی: ایلتمک): چاتدیرماق / چاتماق. ائیلر، ایله تیر: چاتیر.

معنا: هجری نین وعده سینه بیر حد وار، سونوندا اونا چاتماق ممکن دور. بو شرط ایله کی اوندان باشقاسینا وفا ائتمه یه سن.

۴- آجیماق: اؤره گی یانماق / بیرینه رحم ائتمک: آجیار بنی / منه آجیار: منه اؤره گی یانار.

۵- سؤرمک: سؤرمک له صافا چیخماق.

۶- تنزل الالقاب من صوب السماء (اللقاب تنزل من السماء): آدلار گؤزیدن گلیر (آدلاری قویاندا حقدن الهام اؤلور / هرکسه اونا گؤره اویغون آد وئرلیر).

بو بیتین ایلک مصرعیده «یاخش» سؤزو بیر اوقدرده اوخوناقلی دئییلدیر. آنجاق «یامان» سؤزونون قارشیلیغی اؤلدوغونو و... نظر آلاراق بنله اوخودوق.

«خُذْ مِنَ الْعِيشِ نَصِيباً مِنَ الْعُمَرِ نَصِيباً»^(۱)
 رَحِمَ اللَّهُ لِمَنْ عَلِمَنِي فَتَحَ الْبَابَ^(۲)
 زَيْبِنَ الرُّوضَةِ كَالْجَنَّةِ بِالْوَرْدِ وَطَابَ^(۳)
 يَسْرُ الْإِلَهَ لِمَنْ أَحَشَقَهُ حُسْنُ مَأَبٍ^(۴)
 لَوْتُجَلِي لَكَ فِي الظُّلْمَةِ مِنْ غَيْرِ حِجَابٍ^(۵)
 لَوْ وَضَعْنَا أَثَرًا مِنْهُ عَلَى الصَّخْرِ لَذَابَ^(۶)
 قِسْمَتِي مِنْكَ بِلَاءٌ وَعِزٌّ وَغَنَاءٌ وَعَذَابُ^(۷)
 سَادَتِي، اخْتَرَقَ الْقَلْبَ بِشَوْقِ الْأَصْحَابِ^(۸)
 مَسْكَنَ الْكَسْنِزِ وَمَأْوَاهُ خَرَابُ وَيَابِ^(۹)
 مَسْكَنَ الْكَسْنِزِ وَمَأْوَاهُ خَرَابُ وَيَابِ^(۱۰)

کیمسه گورمز چون حبیبینه رقیبندن قریب
 آتش دوزخ فراقین سوزشیندن بیر لهیب
 زولفونه کیم باخسا، آیدیر: الصلیب اهل الصلیب
 غبغین اؤزره زرخدانین ترنج اؤستنده سیب
 بلرین وصفینده سرگردان اولان نعم اللیب^(۱۲)
 گولستان ایچینده اولماز ناله بولبول غریب (عجیب)
 چاه بابیلدن بدل دیر چشمن ای جادو فریب
 خاک راه اول جرعه وصلیندن ایسترسن نصیب

شیرین لبیندن ایله مُعین اونا دیت^(۱۳)

انتهمده سیل فنا عؤمر دینیارینی خراب
 فتح باب حرم عشق زمیخانه طلب
 عیش انت ای عاشق شیدا که بهار یله، یئنه
 گؤنلونا بنجیلین، سیربؤته وئرکیم دئیهر^(۴)
 سرو نازی که زرخساره توروز شود،
 از غمش آنچه بجان من دلسوخته است
 منه سندن غم و اندوه و بلا اولدو نصیب
 مُحنت هیجره نظامی نئچه بیر (نه قدر) ائیلیه صبر
 گنج سودای تو در گنج دلم منعکس است

نئجه فریاد انتهمه سین دردیله مسکین عندلیب
 روضه جنت جمالین گلشنندن بیر ورق
 یؤزونو کیم گورسه، آیدیر: الضلا! اهل الصلوات^(۱۱)
 سؤنبولون طرفینده رُخسارین بنفشه آلتدا گؤل
 غبغین لطفندن آگاه اولمویان بنس الغبی
 دمبدم کوینده اه انتسهم تعجب انتهمه کیم
 بُرج خیبردن عوض دیر زولفون ای کافر نژاد
 ای نظامی جرعه لر دایم نصیب خاک اولور

قائیم توکرسه غمزه لرین ای پری صفت

- ۱- آماندی حیاتدان نصیبی، عؤمردن حدی آل! (حیاتدان داد آل)
 ۲- منه قابی آچمانی اؤیرده نه حق یار اولسون.
 ۳- بنجیلین: (استو) منیم کیمی (تاراما).
 ۴- قارانیقدا اورتوکوز، سنه اؤز گؤستریرسه!
 ۵- تاتری اونو سنونین یولونو آچیق اتشین، اوغورلو اولسون!
 ۶- قارانیقدا اورتوکوز، سنه اؤز گؤستریرسه!
 ۷- اوندان بیر ذره داشا تو خونورسا، داش اریر.
 ۸- قسیمی سندن بلا و کدرمیش و عذاب.
 ۹- آغلار! اؤرک، دوستلارین اشتیاقیندان بارالاندی!
 ۱۰- گؤمونون (خزینین) یوردو- یاتاغی خرابه دیر، چؤللوکدور.
 ۱۱- یوزنو گورن دئیهر: گلین ای اهل نماز! (قبیله بویاندا دیر!)
 ۱۲- زولفونو گورن دئیهر: خاج بودور، آی خاجچی لارا! (مسیحی لر)
 ۱۳- آیماق: (استو) دئمک. آیدیر: دئیهر.
 ۱۴- بنس الغبی! نه یامان آنلاماز!
 ۱۵- نعم اللیب! نه گوزل اوسلو! (اوس: عقل).
 ۱۶- دیت / دیه: قان پولو.
 ۱۷- دیت / دیه: قان پولو.

لعلين ايچرسە قانئىمى، صَحَا و عافيت^(۱)
گۆر نىجە قارە چۆلدە قۇيدۇ منى عاقبت!
دولت اونون كىي طالعى ائىلر معاونت
نيچون ائشيتىمىز اۆل مە خورشيد منزلت

غمزەن گىلرسە قىصديمه، اهلا و مرحبا
بۇن قىلدى غارت ائتديگىنى گۆزلىرىن يىقىن^(۲)
ايرىمىز بساط قۇربە گۆنول كىمسە سەي لە
افلاكه ايردى اھى نظامىن، اى عجب

هاله دېر كىم دور ائىدېدىر ماھ تابانى دۆروست
اۆدلارا ياندىردى غمدن خرمن جانى دۆروست
بولمايدىم عالمده بىر عەھدى و پىمانى دۆروست
كىم امام ائىلر اونو بىلمىز چوقراى دۆروست؟!
قاچوقۇيماز گزمەدن بولونجا بىر نانى دۆروست^(۳)
جان ونرركن كافرېن خوداۇلماز ايمانى دۆروست
قالمايا بىر خرقة اھلىن گرىبانى دۆروست
گرچە كىم بىر دانە يۇخ اغزىندا دندانى دۆروست
شيشە كىم اوشندى كىم دېر ائىلەين انى دۆروست^(۴)

خط ريحان كىم دۆلانمىشىدى گۆلستانى دۆروست
دانسە خال سىياھى يار گندمگونىمىن
قورخورام اۆلدورمەيە عەھدائىدىگىندىن منى، كىم^(۳)
مۇشدا اۆلماز مصحف حۆسنون روان ائتمىز سە شىخ
مە، نە لاف ائىلر سىنىلە خوان حۆسن ايچىندە؟ كىم
منى گۆرد و كجە سىنىلە مەر اندىب نئىلر (نەلر اندر!) رقيب
خانقاھ ايچىندە انتسن استىن افشان سماع
تيز اندر شىرىن لىينە شىخ دندان طمع
گۆنلونو يىخما نظامىن كە ياپلىماز دخى

توتدو جان مۆلكون سراسر كاكل مشكىن دوست
گر دگىلمىشسىدى كافر كاكل مشكىن دوست^(۶)
قىلدى آفاقى معطر كاكل مشكىن دوست
اۆلسا ال وئرمك مېستر كاكل مشكىن دوست
بۇينوما سالىنماق ايستر كاكل مشكىن دوست
اۆلدو مۆلك حۆسنە سرور كاكل مشكىن دوست

ساچدى كافور اۆزرە عنبر كاكل مشكىن دوست
اۆرتمىيە ايدى ظلمت كفر ايلە، ايمان نورونو
ائىتدى اطرافى منۆر چەھرە گلگون يار
ايرەشردى اى گۆنول سرشته مقصوده ال
چىخسا زۆلفو كىمى باشىندىن عجب اۆلمايا كىم
زۆلفو ايلە چىخدىغىچون باشە علم فتنە دە

۱- صَحَا و عافيت: ساغلىق و عافيت اۆلسون.

۲- بۇن: مريض (باخ اسماعيل هادى. فرهنگ تركى نوين. ذيل: مان / بوناماق.

۳- قورخورم بودور عەھد ائتديگى كىمى، منى اۆلدور مەيە! زىرا...

۴- «تان درست» عبارە سىندىن بورادا «قرص قمر» منظور دور. معنا بئله دىر. «سنىن گۆزل يۆزونلە آى لاف حُسن اندنمىز. سنىن يۆزون بىر كامىل آى ايكن، او، بونون اۆچون قاپى - قاپى گزىر (تاپدر كامىل اولاسنە بئزەيە).

۵- اوشاماق: (استو) اوغماق. اوشاندى: اۇغولدى. (بو كۆكدن بو گۆنكو دېلدە: اوشاق (خىردا آتلامىندا) قالمىشىدېر).

۶- اصليندە: دگىلمىش سە ايدى...

منتها قَدی نین اۆستونده نظامی توغراسی. (۱)

سدره تاووسینه بنزر کاکل مشکین دوست (۲)

کۈنول اندر هوس جام جانفرای قدح
صدا، صدای نغم دیر صفا، صفای قدح
عجب می دیر جهنم اولونور سزای قدح
مکدر ائیلهدی جام جهان نمای قدح
کیم ائیلهدی شفق باده کیمی ای قدح
کی جانلار آیینه سینه وئریر جلای قدح
دوعای سیفی اوخور گاه-گاه دوعای قدح

مُبارک اولدو اونلار ائتدین آزاد
گرکسه، چۆزسۆن آياغینی صیاد
چو شیرین جاندان آیری دۆشدو فرهاد
منی اۆلدوروب ائتمه دۆشمینی شاد
گۆزومدن گئتمه بیر دم ای پریزاد
غم و درد و بلا و غصه دیر زاد
اولانلار کۆنلوموز غُضیله مُعتاد
جهان ایچینده سن داخی قو بیر آد

شرمسار اندر قوخوسو مُشکی کیم چیندن چیخار
گر چه دئرلر یاخشی سۆز ایله ایلان ایندن چیخار
دینی یوخ کافر دگلدیر، دوزخ ایچیندن چیخار
کافر اولور شۆبه سیز اول کیمسه کیم دیندن چیخار
لعل و دُرّی عالمن چشم جهان بین دن چیخار
یعنی دئر عاشیق بو یولدا جان شیریندن چیخار

قیلالی ساقی بزم ازل صلاّی قدح
صدای چنک و شراب صفایی خوش گۆره لیم
رقیب یوزنؤ گۆرمک شراب لعلین اۆچون
جمال ساقیبله رونق و صفا بولالی
جهان دیرکی قدح توتا بزم عشقینده
صفا بولالی شرابیله طلعتین، بیلدیم
نظامی غمزه لر نله لبرلینی جرّز اندجک

دئدین ائتمه ییم ایراق سنه بیداد
چو کس دین باشینی مرغ اسیرین
نه اُسسّی خسروین آجید یغیندان
رقیبین من دورارکن تۆکمّه قانین
پیری لرینری دئرلر! چشمه اولور
نه یولدور عشقینین یولو کی اوندان
جهانین شادیسّی گیرمز گۆزونه
نظامی، آدینی- سانیی ترک ائت

هر نسیم جانفرا کاول زؤلف پُر چیندن چیخار
سۆکمک ایله چیخمادی دلدن خیالی زؤلفونون
یاری بندن یارنین چیخماز خیالی سینه دن
چۆن یوزون دین دیر نولا زؤلفونه کافر دئر سه م
دیده دن چیخسا لب و دندانی یارین هجرله
راه وصلین آندی عاشیق چیخدی لعلیندن جواب

۱- توغرا: بورادا ساج معنا سینادیر. قَدی نین سۆنوندکی اوزون قیوریلیمیش ساجی «نظامی» (حکومت) توغراسینا (مؤهرونه) بنزر...
۲- سدره طاووس: بهشت آغاجی نین اۆستونده اولان طاووس.

ای نظامی اومما یارین چین زلفندن خلاص کیم گۆروب دور پشه نی کیم چنگ شاهیندن چیخار

گۆن یۆزونو گۆرمه یندن کی گۆنوم دۆن کیمی دیر
روز و شب زۇلف و روخون فیکری انیسیم اولالی
شادمانم که فرا قسین مننه مخصوص دنییل
سن زرو سیم له صید اولدوغونو ائشیده لی
یاندیریپ، یاشیمی تۆکسه نه عجب زۇلف و روخون
گئتسه گۆزومدن اولار گۆزومه عالم قارالی
ای نظامی لبی اؤستونده کی خال اول صنمین

تسبؤمیله نگاریم کی قتل مردم اندر
رقیب حالیمه نیچون ترخم انیله مییه
بالا و محنت و درد و غم ایله عیش اندرم
یۆزنده زۇلفونو گوردو و دئدی خسته کؤنول
قاپونی قویوب اگر کعبه قاپیسینا وارام
نظرده عارضینی بولماپ سویا باخارام
نظامیه یۆزون آچسان خراب و بیخود اولور

لذتی روح روانین لعل دُر پوشینده دیر
گوشه سینده ماهین انیلر خوشه پروینه طعن
چون کی هر شئی دن تجلی سنسن ای دلبر اندن
خضر دیر کانین (که اونون) مقامی دیر لب آب حیات
قاشلاری محرابینی گۆرسه بوراخار دیده دن،
طره روخسارینا باخیب تماشا ائت گؤنول
قولاغیندا اولسون ای دلبر نظامی پندی کیم

فیتنه سی آخر زمانین چشم مدھوشینده دیر
گوشواریدر کی دلدارین بنا گوشینده دؤرر
هارد ا کیم باخسام جمالین گؤز لیریم توشینده دیر
خط سبزی کم نگارین چشمه نوشینده دیر
زاهد اول سجاده پشمینی کیم دوشینده دیر
رومی روزی که هندی شب اغوشینده دیر
یاراشار سیمین بدن دلبرلرین گوشینده، دُر

دم درد و غم و وقت نـمـدم دیر
 اۆزون حـوـری اۆزون باغ ارم دیر
 هاچان کیم گۆرسه، آیدر! دم، بو دم دیر
 هالالین قـدـی نیچون بـؤـیلـه خـم دیر
 مـغـنـبر زـؤـلفـی عـبـاسـی عـلـم دیر
 کـی مـن غـایـت حـقـیر، او مـحـتـرم دیر
 بـه حـمـدالـله یـئـنـه دم دیر، قـدم دیر
 کـه هـامـی نـسـنـه نـین سـونـو عـدم دیر

چون یۆزون شـعـشـعـه سـی طـاق مـعـالـیه دۆشر
 پوست پوش اولور و مجنون کیمی صحرايه دۆشر
 زؤلفون آياغا دۆشوب گۆزلرين آرايا دۆشر
 بنزر اول ژالیه کیم لاله حمرايه دۆشر
 دؤدی قویب صافی صهبایه دۆشر
 دؤدی بدر آيا ایرم دیرسه، بد رایه دۆشر

چـنـه نـه پـرتـو اـنـوار تـجـلـا دـئـدـیلـر
 پـرتـو شـمـسی نـئـدـیر؟! دـیدـه اـعـمـی دـئـدـیلـر
 آي نـه بـول اـیـمـیش یـونـو، اـهـل مـحـلـی دـئـدـیلـر
 خـلـق عـالـم هـامـی بـو طـفـلـه طـفـیلـی دـئـدـیلـر
 حـق بـیلـنـلـر نـولـا بـو صـورـتـه مـعـنا دـئـدـیلـر
 سـنـه فـی الجـمـلـه مـشـابـه اولـو حـورا دـئـدـیلـر
 یـارـا شـار سـانا، مـرید اولـماـغا شـیـخـی دـئـدـیلـر

سینمده ساخلارام که سعادت نشانیدیر
 زیرا قیام فتنه - قیامت نشانیدیر
 باشد ا بلا و دیلده ندامت نشانیدیر

نگارا سنسيز اولان دم نه دم دیر
 بـو یون طـوبـا لـبـیـنـدیر آب کـوثر
 کـؤنـول زـؤلف و دـهـانـین دال و مـیـمـین
 قـاشـین مـحـرا بـیـنـه گـر سـجـده ائـتمـز
 مـسـلـسـل صـاچـی داوودـی زـیـر هـلـر
 عـجـبـی یـار مـنـدن عـار ائـدر سـه
 آيـاق بـاسـمـیش کـه قـانـم تـؤکـه دـلـبر
 نـظـامـی نـظـمـیـنـی آغـز یـلـه خـتم ائـت

شمسه شمسه دوشر خجلت و شرم آيا دۆشر
 هر نه لیلی ساچی آشفته سی دیر نامه صفت
 نـجـه کـیم غـمـز هـلـر یـن قـانـیمـی تـؤکـمـک دـیـلـه سـه
 دیش لرين عکسی هاچان کیم دۆشه گۆلگون لبينه
 هر نه زاهد کی، لبالب لبی، جامینی گۆرر
 ایرهمی وصله نظامی، دئدیم آسان ایرهمی

یۆزونه اهل نظر جنت اعلی دئدیله
 زاهدین یۆزونه باخمادیغینی ائشیدجک
 گۆردولر منی محللینده ملامت اهلی
 دایه لر مهر و ملاحظته یۆزونه باخجاق
 اهل معنی گۆرچک صورتین آیینه سینی
 خلق آرتیق یانا جنتده جهنمدن اگر
 ای نظامی گۆرچک نظمینی ارباب نظر

داغ غمین کی، مهر و محبت نشانیدیر
 قدین قیامه گلسه فراقین دۆشر دیله
 عشقین نشانه سین منه هر کیم سورا، دئره

قەدیم مقۇس اولالی مەهرینیلە جان و دل
شاد اول نظامی سەنە ایتیم دئیدیگینە یار

اماج غەمدە تیر ملامەت نشانیدیر
چون حۆرمەت اهل زیللەتە دولت نشانیدیر

اول آی یۆزن کە شمع گۆن مکان دیر
الە جان ونرمگیلە گلسە وصلین
یاراشار کپر یگین قاشین گۆزنلە
دەھانین یوخلوغو قیطعی دگیلدیر
دەھانینلە بئیلین سزینە واقف
نە خوش طاووس اولور زولفون نگارا
قاشین سەرنامە حۆسن و ملاحە
سین بیر بحر دیر عشقین کە جانا
قرە تورپاقجا قەدرین یوخ نظامی

ایکی آی دیر کە گۆزومدن نەھان دیر
نە کز اوجوز دئیلدیر رایگان دیر
کە بوتیر و کمان اول تۆرکمان دیر
آرادە سۆز دخی وار دیر، گومانیدیر
خدای بی نشان غیب دانیدیر
کە منز لگاہی طرف گۆلستاندیر
گۆزون سەر فیتیہ آخر زامانیدیر
اونون کەتر خبابی آسمانیدیر
اگر چە سۆزلرین آب روانیدیر

مژدە ای خاطر پژمرده کی دلبر گلەسر^(۱)
یئنە دل بۆلبولو باشلادی فغان ائیلەمگە
نفس باد صبا غالیە سا اولدو مگر
گندەسر محنت و اندوہ و غم و درد و عنا
شب فرقت گنجەسر، محنت و هیجران گندەسر
ننجه بیر سعی اندین وصلینە ایریشمک اۆچون
سن نگارایلە نظامی منی عالمده دخی

جان سارایینا امیر اولماغا سرور گلەسر
مگر اول سرو گول اندام سۆسنبر گلەسر
او ساچی نافه تر زۆلفی مئعبر گلەسر
ینرینە راحت و شادی و صفالار گلەسر
صبح وصل ایریشر و مەر منور گلەسر
دم فطرتدە نە کیم اولدو مقدر گلەسر
صنما، سانما کی بیر بی دل و دلبر گلەسر

دل کە هیجرانینلە خستە و درماندا یاتیر
گنج قلبیمده وطن توتدی خیال دەنین
آفرین حال سیهکار جفا پیشنە کیم
شؤیلە مجروح اندیلیر غمزن اوخوندان کی گۆنول
دل ساچینا هۆروبین داخی قرار انتدیگی بو

دردلە همدم اولوب حسرت و درماندا یاتیر
بیلدی کیم گنج نەھان گوشە-ویراندا یاتیر
برگ نسرین دۆشوب صحن گۆلستاندا یاتیر
نازە مستغرق اولوب فہم اندە مز قاندا (ھایاندا) یاتیر
گنجە هر قاندا (یاندا) کی یئتیر سە غریب اونداندا یاتیر

عارضین اۆزده یاتیر طره زۆلف سیه هین
وصلتین نورینه چاتیشمادی کی، حسرتیله

برقعیندن جان و دل مهرین غمام غم توتار
دفتر عالمده قاشین کیم توتار بی اجتناب
گۆزومه توش اولجاق یوزی حیادن تر تۆکر
گۆرمه میشدن دال زۆلفونله دهانین میمینی
گۆردوگونجه من ضعیفی سنه قدح انیلر رقیب
زۆلف کافر کیشی کم دۆشموش لب جان بخشینه
خُلق ایله آل بیر اندیب توتدو جمالین عالمی
وصلتی عیدینه ایرهم (چاتام) دئییه سن عیسی دمن
اغزی نین لطفینی یاد انتسه نظامی شاد اولار

شول پری پیکر کی دل زۆلف پریشانیندا دیر
سلسیلین لطفی و آب حیاتین لذتی
عنبرین خالین لب لعلینده ای سیمین بدن
جنتته گیرمز نگارا چون کی کافر زۆلفونون
کۆهری انیلر خجیل یاقوتی انیلر شرمسار
زۆلفونون چوگانینا باشینی توپ ائتمک گره ک
[.....] (۳) شاهان نظامی خسته نین

آیاغین آلتینا هر کیم یۆزونو خاک انیلر
دُرجه بولمادیغیندان دهنین سرینه چۆن
لب و دندانینا باخدیقجا گندر غصه و غم

گۆن کیمی کندینی تاج سرا فلاک انیلر
غنچه دلتنک اولوبان یاخاسینی چاک انیلر
دُر و یاقوتا نظر، جانی فرحناک انیلر

۱- سۆیکنمیش ایت/ضعفدن اوتورموش ایت. بورادا رقیب معناسیندادیر.

۲- روزه-مریم / «صوم العذارا» باکره قیزلارین توتدوغو اوروج، حضرت مریم بن وورغونلاری نین اوروجو، راهبهرله ایشاره دیر، شعرده دوتیانی ترگ قیلاتلار ایشاره اولونوبدور.

۳- اوخوناقلی اولمادی

زۇلفونون تايىنى منع ائتديگى اب دهنين
توتوبان الده گۇزوم مردى جاروب مُژە
زاهد اول طرە رخسارى نظامى نه بيلير

خطين اول فيروزه دير كيم لعل ناب اۇستونده دير
يۇزن اۇستونده وطن توتسا گۇزون اولماز عجب
چشم گريانمدان اى دلبر خيالى قذنين
قامتيم اول داله دۇنموشدور كه درد اَلتينا دير
خاك اول اى دل پرتو حۇسوندن ايسترسن نصيب
زلف و ابىرونى گۇرنلر دئر هزاران افرين
اى نظامى وصله شاد اولما و هيجرانه ملول

دولاشيب دل زۇلفونه چاه زرخندان قاجار
كۇرسه يوزون مُحصفين زاهد قرار انتمز، گندر
عقل كوى عشقدين نئىچون قاجار، دنديم- دندى:
كوى ياره طعن دۇشمندن قاجان وارار هاچان
تيغ اليب گلير گۇنش سنيئله جنك حۇسنه كيم
اول لب و خذيله قاجسا اشك و آهيمن فلک
اى نظامى اول صنمن قاجسا زاهد مان دئييل

گۇزلرينه فتنه و آشوب اول قاش انديرار
كۇنلومه جان، قاتى كۇنلوندن شكايت لر قيلير
دل شپ هجراندا كوين ايتلرينى ياد اندير
گۇزلريم حالينى عرض انت اى صنا اول شاهاكيم
حۇسن لئىلى دير وئرن مجنونا لئيلادان خبر

شوخ و فتان مردم سر مسته ساواش انديرار
گۇر نئجه بى عقل دير كيم اوغرويا داش انديرار
يالقيزلىق خسته يه غربتده يولداس انديرار
حالينى سقالارين سلطانا فراش انديرار
نقش دلکش معرفت اهلينه نقاش انديرار

چرخه جور اول غمزه غماز خونریز آندیرار
آفرین ائیلر نظامی گوردوگونجه حؤسنونو

دهره قهر اول چشم کافرکیش قلاش آندیرار
صورت موزون، نظر اهلینه سابعاش آندیرار

هر سحر کی شاه انجم مشرقی مسکن توتار
آتش رخسارا سالمیش مشک خالیندان بخور
یوزونه گوز تیکمه مکچون ساخلار ای جان، جمله سین
یاشیم آخدیغینا نیچون لطف یا قهر ائیلهمز
اوشتر سرمست اگر گوتورسه هیجرانین یوکون
خدی دؤورونده نظامی توتدوغو کوین مقام

لعل نابین یادینا جام منی روشن توتار
زنگی زولف سیاهی اؤستونه دامن توتار
مردم چشمیم الینده، بونجا کیم سوزن توتار
چون منجم خنیر و شری جمله انجم دن توتار
زولف و خالین کیمی کافر جتنی مسکن توتار
بوکی، گؤل وقتینده بؤلبول گؤلشنی مسکن توتار

هر سحرگه که صبا طرف گولستاندان اسر
روز نوروز و شب قدری بیر ارادا گورر
ننجه بیر پرده ده پنهان انده سن طلعتنی
دیلمینی لذتیه شکره نسبت انده نین
زولفو یوزونه باش اوردوغنی دل گوردو دندی^(۲)
غمزن اوخ لاری هاچان جانیم اوغرایا دئییه
مهرخم لطفیه اول لعل مداوالار اندر

جان داماغینا ایرر نکهت جاناندان اثر
هر کم اول طره رخسار دلاریه ایرر
یوزون آیینا نظر انتسه نه ضر اهل نظر^(۱)
اولسون ای تۆرک پری وش دیلی اغزیندا شکر
گورن اول هندی و بد مذهبی کیم اودا ته پر
بون نظامی گوزلر، آنجه کی جانینا کئچر^(۳)
ننجه کیم غم زده لر سینه سین اول غمزه دیر

کونلونو عاشیقلا رین اول زولف عنبر رنگ آلیر
یارنمدیر دندیگچون کونلومو زنگار غم
زهره قانون و گونش دف دیردر (ترپه در) آهنگچون
لطف خذندن شکست آیینه چینی بولور
گویلون آلیم دئییه لب وئرمه رقیبین اغزینا
دل کی قانه بویانیر سینمده اوزون شووقونا
هاردا ساخلار چۆن کی یوخ بیردزه یئری حفظا اچون

جانینی بیدل لرین اول چشم شوخ و شنگ آلیر
توتسا اولمایا عجب کی آینا نم دن زنگ آلیر
هر هاچان اول مهلیقا مطرب الینه چنک آلیر
نقش چنگیندن خجالت نسخه ارژنگ آلیر
کیم وئریر یا قوتی و بی قدر و قیمت سنک آلیر
کان ایچینده لعل، بنزر کیم، گونشیدن رنگ آلیر
بونجا دیلر کیم نظامی اول دهانی تنگ آلیر

منه یار اتدی درد و ماحتی یار
ندن بی مهر سن دئرسم اندر خشم
اینانماز ماحت هجره رقیبین

منه یار ائتدیگینی ائتمه ز اغیار
منه بیلسم نندن خشم ائیلر اول یار
عذاب حشره، کافر ائیلر اینکار

۱- نه ضر، نه ضرری، نه زیانی

۳- آنجه: آنجاق

۲- باش اوردوغونو: باش ووردوغونو

ساچى نىن عىنبر سارا قولامى
دئىدىم آياغىنا دۆشمىك اولارمى
نظامى چىشم و زۇلفون ياد اندىجىك

كۆزونه نىرگىس سارا پىرستار
تأمل ائىتدى بىردىم دئىدى؛ دشوار
اولور كىندى پىرىشان، كۆنلو بىمار

هر سىينه ده كىم مېهر و محبت ائىرى وار
عشق اهلى سپر تىرىنه يارن جىگر ائىلر
نىرگىس نىجه كى گۆزلىرىنه اۆيونه اى دوست
هر حلقده مشكىن ساچى نىن ذكرىن ائىدرلر
عالمده زهسى طالع فرخنده اونون كىم
اى دُر گىرانمايه گۆزومدن گذر ائتمه
منع ائتمه نظامى رُخ و زۇلفون گۆزلىرسه

خوش ناله شىبگىرله آه سحرى وار
گىلسىن بىرى، مئيدانا كىم جىگرى وار
گۆرمزىمى گۆزون فىتنه سىن آخر بصرى وار
هر كوشه ده فتنان گۆزونون فىتنه لرى وار
بىر سىنجلين يۆزى گۆن، آلنى قمرى وار
درىا سفرى نىن چو بىلىرى سن خطرى وار
كىم دؤور تسلسلده حكىمىن نظرى وار

زولفونو باد صبا تىرىجىك جان تۆكولور
ائشىدن آهيمى آغلار، ياناغىن دؤورنده
گۆلجىك غنىچه لىبن غنىچه شادى اچىلىر
تۆكولورسه نه عجب هول قىامتده نجوم
كسجىك زۇلفون اوجون ياش يىرىنه قان تۆكولورم
داغىدىر زۇلفونور خسارىنه باد سحرى
لب و زۇلفون صفتىن يازسا نظامى صنما

سۆزه كىلدىجه لىبن چشمه حىوان تۆكولور
مؤسم گۆلدە چو يىتل تىرىنه باران تۆكولور
گۆلجىك گۆل ياناغىندان گۆل خندان تۆكولور
چون گۆزوم ياشى فراغىندا فراوان تۆكولور
عشق اولان يىرده نىجه باش كسىلىر قان تۆكولور
سانكى گۆل خرمنينه سۆنبل و رنىحان تۆكولور
نافه چىن ساچىلىر لعل بدخشان تۆكولور

دلا؛ بو يولدا جهاندان سنه گذر گۇرورنر
يۇزن خيالى گۆزومده عجبىمى آغلار سام
يىتره گىچر اوتانيب هر گىجه جمالىندان
بو قدر ائىدى مۇهن جانە تىر غمزەنى كىم
يۇزونده نقش دهانين خيال وهم گلىر
هميشه عارض و قدى صفاتى دىر ذكرىن

كه عاشق اولانا يا صبر يا سفر گۇرورنر
كه برج آبىه گىلدىكه قمر، مطر گۇرورنر
گۆنش سىنىله عالمده معتبر گۇرورنر
سپر يىرىنه همان ناوك سه پر گۇرورنر
گۆنش قاتىندا بلى، ذره اولقدر گۇرورنر
نظامى نظمىن اونونچون روان و تر گۇرورنر

یشتشدی قدر وصله روز هجر
ایتینه قوللوق انت جنت دیلرسن
کسانرا ضجر از زجرست لیکن
دمیدیر، لطف و احسان و وفا قیل
غم آن ماه رو را منع نبود
نظامی روز حسرت بر سر آمد

سلام فییه حتی مطلع الفجر^(۱)
عبادت انده نه جنت اولور اجر
مرا بی زجر آن مه رو بود ضجر
نچه بیر درد و رنج و محنت و زجر
بالای آسمانرا چون بود حجر
بدانور التقا من مطلع الفجر^(۲)

سنودیم یئنه بیر ماهی که دؤوران گؤزلی دیر
بوستان جانان گولشنین تازہ گولی دیر
سنحرایله نظر قبالای اول دلبر فتان
منیل ائتدی گؤزوم یاشینا اول سرو خرامان
من بنده سینہ رحم له بیر کز نظر ائتمز
سانار بیزی یولوندا مگر ترک سر ائتمز
جانئ ندرم من، منه جانان آله گیرسه
جان وئرئدیم بیر گنجه عریان آله گیرسه
اگیارینا هر دمده ایشی لطف و کرم دیر
بیر بوسه عطا قیلسا نظامی یه کرم دیر

سنودای غم عشقی کؤنولده ازلی دیر
محبوبم افندیم کیم اونون اسمی علی دیر
دینوانه اولوبدور ساچی بندینده دل و جان
محبوبم، افندیم کیم اونون اسمی علی دیر
بنزر کیم اونا ناله و آهیم اثر ائتمز
محبوبیم، افندیم کیم اونون اسمی علی دیر
دل خسته سینہ یعنی که درمان آله گیرسه
محبوبیم افندیم که اونون اسمی علی دیر
من قولونا نیچون عجا جور و ستم دیر
محبوبیم افندیم کیم اونون اسمی علی دیر

شوقی یؤزونون ذریه دؤشسه قمر ائیلر
غمزن چو رقیبیلہ اولام قصد دل ائتمز
جان کایستریدی^(۳) جؤورنو تا کندینین اولدو
عقل و دل آلیب قویمادی غمزن کی حرامی
چشمین کیمی بیر گوشه نشین رند سیه پوش
هر کیشی کی قوجماق دیلر اول موی میانی
سن سانما نظامی سنه دیر جوری رقیبین

دؤوقو سؤزونون زهره ایررسه شکر ائیلر
اوغرو نقدر حبسیسه ایتدن حذر ائیلر
ایندی اونا هر جؤوری که کؤنلو دیلر ائیلر
هم رخت و متاع آلیر و هم قصد سر ائیلر
گؤرمز نچه کیم اهل بصیرت نظر ائیلر
بیر قیلجا قیلیر جانین و قددین کمر ائیلر
گؤرسن که نگاره دخی اول ایت نلر ائیلر

۲- تقوی ایشیقی اوفوقدن گؤرونمه یه باشلادی

۱- بویله بیر گنجه ده صاباح کیمی سلام و سلامت باغار

۳- جان کی ایستردی.

بئل باغلاييب كى جانئما قصد اول حبيب اندر
اوخ كيمى من عبيدى اؤزوندن بعيد انديب
ترگ انديب اؤيسه زؤلفونه، ايمان محض دير
يئسسين رقيب ميوه وصى كه روزگار
بو قدر قيلدى آه ايله زارى نظامى كيم

نازك خيال باغلار وقصد غريب اندر
يى كيمى كنديسينه رقيبى قريب اندر
تسييحى كنديسينه كى صوفى صليب اندر
يئمشين ائيسيني دونوزا نصيب اندر
بنزر كى، ناله سيني عنديلب اندر

يئننه دل مرغى قديمى وطنين ياد ائيلر
يار كوينه چون ايردين منى ترك ائيله كؤنول
بقعه جوره كؤنولدن قويدوغو يار اساس
كؤكلريندن منى آهيمدير اندن دردله دور
گر باخيپ عالمه خندان اول اول غنچه لبين
دخى يانيمدا نظامى آدين انمام دئرميش
شام زؤلفونده دل انتمز دخى وصفيني كه، انس

گؤرمگه ارمز الى ناله و فرياد ائيلر
خنير اؤچون، حجه وارن بنده لر آزاد ائيلر
محكم اولسون دنيهره ك داشيله بنياد ائيلر
دانه لردن نئجه كيم كاهى جدا ياد ائيلر
روحونو عاشق سنودا زده نين شاد ائيلر
گؤرنه لطفيله بو بسيچاره سيني ياد ائيلر
هر كيشينين وطنين كندينه بسغداد ائيلر

ايشنين توزون عجبمى توتسا چشم تر عزيز
گر توتا باشدا ايزين توزون نه فخر ائيلر رقيب
زؤلف و گيسونى عجبمى توتسا باش اؤزره گؤزون
زاهدان عزت كر كسه گل سبوى منى گتير
نئجه يوسف حؤسنو، حبس ائتدى زرخدانين چهى
هر كيشى كى ايشينه چيخار، انر زنبيليله
عزت ايسترسن نظامى نفسيني خوار ائيله كيم

جوهرى اولان قاتيندا چؤن اولور كوهر عزيز
چؤن كى افسار اهلىنى ائتديكى يوخ افسر عزيز
چون چلبيا ائيله زئارى توتار كافر عزيز
يؤك گتيرمكدن اولور عالمده چؤن كيم خر عزيز
مصر حؤسنه چؤن كيم اولدون اى لى شكر عزيز
گؤيدن ائتميش كيمى زنبيل ايله توتارلار عزيز
نفسيني خوار ائيله مكدن بولدو عزت هر عزيز

وارميدير بير فيتنه كيم اول چشم خونريز ائيله مز؟
روخ لارين دؤوريند لعليندن نئجه بير صبر انديم
گر چه تيغين تيز اندر غمزن منى اؤلدورمگه

يا جفا و جور كاول زؤلف دلاويز ائيله مز^(۱)
اهل دل منى دن چو گؤل وقتينده پرهيز ائيله مز
ايستظاريله من اؤلدوم كم نئچون تيز ائيله مز

دم می وار کیم گۆز لرین مین دۆرلو انگیز ائیلهمز
خۇن ایچینده ناله می مرغ سحر خیز ائیلهمز
گردد راهین گوهرینی عنبر آمیز ائیلهمز
تاکه شعرین شکر آمیز و شکر ریز ائیلهمز

که اولدو شراب ناز یله مست خراب ناز
دئدیم صحاب فتنه ده دیر آفتاب ناز
ناز و عتاب یله ائنده دلبر خطاب ناز
هر فصلی فصل شیوه دیر، هر بابی باب ناز
اغلادیغیم بودورکی ائنده سن فتح باب ناز
دردی دوا، و جؤوری جفا دیر عتاب ناز

چاتمادی بۆلبوله پروانه کمی سوز هنوز
اولمادان روما حبش لشکری پیروز هنوز
قورخورام خاطرینه قونا، دئییه توز هنوز
اولمادان ماه فلک سطحینه مرکوز هنوز
خؤسنونون مۆسیمی دیر ای گۆلو نوروز هنوز
پییر دانای خرد طفل نوآموز هنوز
اولمادان غمزه لرین سوزنی دلدوز هنوز
غصه نه دویمادی بوجان غم اندوز هنوز
آه کیم یتمه دی وصلت شییینه روز هنوز

کییمسه باغی کندونه باغ ایستمهز
دۆنیادا کیمدیر کی اوچماق ایسته مز
سیرد اۆلهن کییمسه نی ساغ ایستمهز
بوکی، طوطی طعمه سین زاغ ایسته مز

بی گونه قانیم یئرہ تۆکمکلیگه غمزن کیمی
خؤسن ایچینده عشوه نی ائتمز گۆل صد برگ باغ
قیلماز آفاق معطر تا کیم انفاس نسیم
اول لب و دندانی نظم ائتمز نظامی نظمله

اول قدر ایچدی نرگس مستین شراب ناز
گؤردوم یؤزونو پردہ- زؤلفونده ای صنم
روز حساب و روز عتاب اول گؤن اول کیم
ای مصحف جمال، جمالین کتابینین
یاغمیردا فتح بابہ وار اؤمید، من دخی
بیر نازنینه باغلادی کؤنلون نظامی کیم

اولمادی گۆل یاناغین شمع شب افروز هنوز
جان و دل مصرینی لطفیله عمارت ائنده گؤر
سن جفا یله غباریم یئله ساووردون، و من
مهر مهرین فلک دلده طلوع ائتمیشدی
عؤمرونون یتمه دن ایام بهارینه کمال
بونجا علمیه سنین مکتب عشقینده دئییل
جامه صبریمی چاک ائیلهدی مقراض غمین
مال، قارونجا اگر چه که قازاندی غمینی
شمس عؤمر اولدو نظامی اؤفوق موته قریب

سن یؤزی گۆل سن، کؤنول، باغ ایستمهز
کؤنلوم اوچوب کوینا وارماق دیلهر
خسته ایستر گؤز لرین عاشقلری
زاهدین مئیل ائتمه دیگی لعلینه

مست دیر دل که آیاغین اؤپمک دیر^(۱)
دل دیلر جؤور و جفاسین دوستون
دردیله ایسته نظامی خالینی

کیمسه مست اولمادان آیاغ ایسته مز
کونلو کیمین بال ایله یاغ ایسته مز؟!
دردی اولمایان کیشی، داغ ایسته مز

چون اولدو صبا طرف چمنده یتنه گؤلریز
من نجه سی پرهیز اندم اول اؤرده لبیندن
بیر قیلدا آسام جانینی زؤلفونده دیر، اسمه ز
جان وئردی مگر سرو چمن قدینه قارشی
کسیلدیگی جرمیندن اوتانیب قیلیجیندن
عاشیقلرینه وعده هیجرین دهینندن
چون تشنه سودان قاجدیغی بو وهم انده، سانار

ساقی بری سون جام شراب طرب انگیز
جنتده چون اولماز صنما کوثره پرهیز
بیر قیلدان آسار جانیمی اول شوخ دلاویز
که، آیدیر باشی اوجوندا فغان مرغ سحرخیز
مقتول سادا باشین آشاغه بیراخیر تنز
بیر زهر دیر ای دوست که اول شکر آمیز
گؤسترمه نظامی قولونا دشنه سرتیز

اؤلدورر نازیله بو لحظه ده مین اهل نیاز
اؤربن لعالینه زؤلفونو گتیرسه م الیمه
اغیزینی اچیپان سؤیله مه هر جاهیله کیم
قاشی محرابینا فرض اولدو سجود اول گؤنشین
زؤلفونو آلیب آله کسمگه منیل انتدی حبیب

منی اؤلدور دئیسه م، انیلر منی اؤلدورمگه ناز
ایرشم چشمه حیوانا بولام عؤمر دراز
عاقل اولان کیشی آچماز صنما تۆکمه یه راز
حاجب شمس ده مکروه اولور گر چه نماز
دندیم انتمه بو نظامی قولونون عؤمرونو آز

گؤل عارضینه اولسا معارض عجب اولماز
طوبا انیره مز (چاتاماز) لطفله اول سرو بلنده
کونلومده گوزون فیکریله ذوق و صفا یوخ
انیلسا لبین جان و گونول جنگه دؤشرلر
اول قذ و زرخدان و لب انیلر منی حنیران
یؤز سؤرمگه اثرمز آلی سن سرو آیاغینا
عاشیقلرینه خشمیله خنجر نه چکیرسن

کیم یؤزی اچیلیمیشدا حیا و ادب اولماز
بد اصل اولان همسر عالی نسب اولماز
بیر انوده کی بیمار اول، عیش و طرب اولماز
منی مجلسی بی فیتنه و شور و شعف اولماز
کیم سر و سهی میوه سی، سیب و رطب اولماز
هرکیم سو کیمی دیده تر و تشنه لب اولماز
جنگ انتمه که چون مهر و محبت سبب اولماز

آیدین کی یۆزی نارینه یانمایا رقیبسه^(۱)
گلمز یۆزی شوقیله نظامی کۆزه زۆلفی

کیم بو لهیین یانچیسى بو لهب اولماز^(۲)
هر گوشه ده کیم پرتو شمس اولاشب اولماز

مست دل خسته یم اول نرگس مدهوشدان اوش
سن اوش - اوش مهر اندیم دنیبن اوش انده دنیه
سۆزوم آلتون کۆپه اولدوغونون اسی سی نه دوست
خسروا آدینی جهد انت که اول خئیریه یاد
عقده رأس و ذنب طوتدوغی ایکسی یۆزونو
کیش بحرین کۆنول، عشقینیه جوشا گلیب
مجلس باغ جمالینی نظامی کۆره لی

مرغ پا بسته یم اول سۆنبول گۆلپوشدان اوش
گنجدی عۆمرم کونو اوش - اوش لا اوش - اوشدا اوش
کئچیریر حلقه زولفی کیمی چون گوشدان اوش
کی بیر آد قالدی همان سام و سیاووشدان اوش
گورمه دیگیمه گر اول زلف قمر پوشدان اوش
دیشره دوشدو نیچه در دانه لر اوجوشدان اوش
مست و دلخسته یم اول نرگس مدهوشدان اوش

ای طلعتی شمس حۆسنه مطلع
عالم هامی دولدو ظلمت ایله
دیوان ملاحات ایچره قاشین
سیلاب تۆکر کۆزوم سحابی
بیر چشمه درر گۆزوم پییناری
بی رحم گۆزون جفایه معدن
اول مهره نظامی، حۆسن اولور ضم

ای ساچلاری گۆن یۆزی نه برقع
گۆستر یوزون ای مه مبرقع
خط و لبین ایله چار مصرع
گنیه نه عجب گۆزوم مشمع
کیم بحر دل اولدو اونا مصنع
شیرین دوداغین وفایه منبع
زی مطلع حۆسن و حۆسن مطلع

سندن آیدردی منی چرخ ستمکار دریغ
وصلی نین دار شفا سپندان ایراغ ائتدی فراق
بو دریغ ایله دریغا بیزی ترگ ائتدیگینه
ترگ ائدیپ یار بیزی غصه نی یاراتدی بیزه
کیمه دل وئردیکسه جؤورله یاندریدی بیزی
یار غمخواردان آیری دۆشه لی حسرتیه

گۆرونه قدر ائتدی یئنه عالمی [تار] دریغ
ائتمه دن خسته کۆنول دردینه تیمار دریغ
دئمهدی رحم ائدیپ اول یار ستمکار دریغ
بیرده یار ائتدیگینی ائتمه دی اغیار دریغ
یوخ ایتمیش دۆنیادا بیر یار وفادار دریغ
یار حیف اولدی نظامیه بوغمخوار دریغ

گه وار دئییب آغزینا، گه یوخ دئسه عاشیق
دئه گۆزلرینه کیم ائده قان ایچمگه پرهیز
من مستی، لبین فیکری عجب کی ائده هوشیار
چوخ قانا گیرر غمزن اندیب قوول رقیبه
هر وصلین اگر آخری هیجرانیسه ای دوست
آغزینلا لبین نکتته سینی فهم ائدهمز دل
لایق یۆزومه سؤرسه نظامی یۆزنی دئر

بو سۆزده نه کاذب دئر اونا کیمسه نه صادق
زیراکه اولور خسته یه پرهیز موافق
کیم گۆردو سچی دن بونو کیم مست اولاییق
غمقازا موافق گۆرونر رای منافق
بیلمه بـو جدالیق نییه بولمادی جدالیق
دیوانه نه فیکرایله ائده فهم دقایق
چۆن هر کیشی نین سۆزی اولور یۆزونه لایق

گۆل صفحه سینده چۆنکی بلله ندی نشان مُشک
زۆلفوندن ای صبا بیزه بیر تار مو گتیر
خالین کیمی امیر حبش کیم گۆروب دور کی
خالین کی گۆزونه طُرف زۆلفوندن گلیر
بونوندا بۆنلرینله ساچین رشته سیمیدیر
غممدن منیم کیمی جیگری دولدو قسانله
شیء لله ائله ییم، اریشه م زۆلفونه دئییه
شعرین نظامی قدریله شُعرا یه ایر شه ر (یتیشهر)

ائتمه نهان که سعی ایله اولماز نهان مُشک
چین دن گلن لردن چۆن اولور ارمغان مُشک
کیم تختگاهی عاج اولو و سایان مُشک
سان، روم ائلینه چین دن ایریر کاروان مُشک
یا طوق عنبرین کیم اولو ریسمان مُشک
تا کیم ائشیتدی اول خط عنبر فشان مُشک
بیر پوست پوش اولوب دولانیر بو جهان مُشک
اول آستانا عرض اولو بو داستان مُشک

پیوسته مکر و آل لا قوروب کامان قاشین
قوس قزحمی ائیه دی ماه اؤستونو مقام
یازمیش جریده گۆله مُشک خطا خطین
دل لر ولایتینده سینیق یای می ساندی کیم
ابر سیه ایچینده قیلیر سان هیلال عید
گویا که طاق کسری و زنجیر عدل دیر
تاب ایچره دیر نظامی همیشه طناب عؤمر

ائیلر خدنگ غمزنه دل لر نشان قاشین
یا نون که نور اوزره دیر ای دلستان قاشین
چکمیش کؤنول باراتینا طغرای جان قاشین
اوغراماز اولدو اول یولا نامهربان، قاشین
عنبر فشان قاشیندا اولور چۆن نهان قاشین
مشکین ساچیندا ای لبی نوشین روان، قاشین
سلطان حؤسننه اولالی صولحجان قاشین

توتدی مُشک خُتن اطرافینی برگ سمنین
 عنبرین زۇلفونە اۇيۇندۇگونو انشیدجک
 سیب هر یاندا اولور ایسه سو اۇستوندە اولور
 خطینی خرم اندرسە نولا گۇزولنە یۇزون
 خلق دئرلرکی پری لر وطنی چشمه درر (اولور)
 حۇسن وجهیلە نظر انیلەدی وجه حسنه
 قیلجا نقصین یوخ ایدی، وارمیسە ای دوست بیلەک
 صنما سرو چمن، قددینە بنزردی اگر
 جانینی زۇلفو اراسیندا نظامی اراما

قوشادی سۇنبول تر دایره سین یاسمین^(۱)
 تئندە قانی قورودو قهرله مُشک خستین
 عجباً عارضین آلتیندا ننددیر دقنین
 نرگس و گۇلدور آخی چشم و چراغی چمنین
 سن پری سن کی مگر گۇزلریم اولدو وطنین
 حسنا تە یازیلیر گۇرمگه وجه حسنین
 ذره جه اکسکین اولماز دئدی؛ اولسا دهنین
 اولسا خورشید فلک میوه سی سرو چمنین
 بیر قیل ایچینده هاچان بولونا بونجه رسنین

ای نسیم سحری مُشک فشاندیر نفسین
 من کی جان گۇلشنی تک نازینە قاتلانماز ایدیم
 فرقتیندن گۇزوم اۇستوندە گۇرن قاشیمی دیر
 عنبرین بۇن لرینە بنزه دیگی نعمت سه
 یوز قاراسیلە اگر خلدی مقام ایسترسەن
 نه بیلیر عالمی عشقینده رقیب ایله منیم
 ره کوینده وئرەر ناله دل اهلینە صفا
 مُجر تئندە نظامی دل و جان عودونو یاخ

صُبح دولت دیر وصال دلگشاسی یوسفین
 یستیشندن جان مشامینا هواسی یوسفین
 هر نه بوخۇسنیلە اولماز مُبتلاسی یوسفین
 یئی گلیر مهر و وفاسیندان جفا سی یوسفین
 گُرد راهین اولماسا کحل جلاسی یوسفین
 اولماغ ایسترسن هواسی، آشناسی یوسفین

باغ جنت دیر جمال جانفزاسی یوسفین
 گۇلشن جنت هواسینا هوس ائتمز گۇنول
 مصر غمده خُزن یعقوبیلە اولسون مبتلا
 عشق یولوندا زۇلثیخا کیمی صادق اولانین
 گۇرمز ایدی تخت و بخت و تاج و دولت یۇزونو
 ای نظامی جان و دلدن باد پیما اول اۇزون

پرتو نور تجلی دیر جمالی پیریمین
قد و رخسارینا سرو و گۆل نئجه اولور نظیر
گرچه دال و لام و عین اۆلدور مینجه عین عدل
شمع رخسارینه ایرشمز دلا پروانه وار
لشکر ملک حبش روم اتلینی قیلیمش حصار
شیوه - یاقوتی منسوخ ائتدی منشی ازل
ای نظامی گۆرمه دی اقصای مقصددن اثر

گۆلشن فردوس اعلا دیر جمالی پیریمین
یالب و دندانینه لعل ولالی [پیریمین]
عین ظلم اولدو دله عین وصالی پیریمین
یانماسین عشقی اودوندا پز و بالی [پیریمین]
روخ لاری دؤورونده یارب خط و خالی پیریمین
یازالی خدینده خط لایزالی پیریمین
گۆرمیه ن حۆسنونده نور ذۆلجالالی پیریمین

طلعتین کوکی صبر کوکبه سین مهر و مهین
سنه بورونق سیمانان ای شمس فلک
توتیا مینتینی چکمزم ایراق صنما
شککیرین اغزینا سینن اویوشاردی دهنین
یۆزون اۆستونده قاشین لطفنه ایریشمز اگر
گر گۆناه سانارسان بوس و کناری صنما
ای نظامی دیلریسه ن که اولاسان عالمه شاه،

گۆنشه سایه سالار طره - طرف گلّهین
مگر اول کعبه حۆسن ایشیگی دیر جیلوه گهین
گۆزومه کحل جلا ییسه ییتر گرد رهین
مُشکی آیاقلارا سالدی سر زولف سیهین
گله قوس قزح اۆستونده مه چاردهین
اده، گۆر کیم، بیر می خنبره کئچر بو گوناھین
بنده سی اولماغا سعی ائده، گۆر، اول پادشاهین

دلدن قرار و صبری آلیب قارا پرچمین
دور قمرده دردله دیوانه کۆنلومو
جانا روامیدیر که گۆزون جانا قصد ائدیب
گۆلزار ایچینده سۆنبول و رنجان خجیل اولور
بی قیمت ائتدی سونبول سارانی سونبولون
اول رسمه آلدی صبری کۆنولدن کی قورخورام
جؤور و جفا و دردله کۆنلون نظامی نین

اشفته ائتدی جانی سیهکاره پرچمین
زۇلفون مثالی ائیلهدی آواره پرچمین
هر دم تنیمی قارا یارا قارا پرچمین
سالسان بۆحوسن لطفله رخسارا پرچمین
رغبت قویمادی نافه تاتارا پرچمین
سریمی فاش ائیله یه اغیارا پرچمین
بیمار ائتدی، ائیلمه دی چارا پرچمین

«وصفینده اول جمالین ذکر ائتدیگینی بو دل
یارب چه لطف دارد آن قدخیزران
دئدیم نهال قددین عشاقه مئیل ائتمه ز

هر کیم ائشیدسه اندر الله دیر قایل»
درمانده هر که دیداش چون سرو پای در گل
آیدیر: که سرو اولور اکثر هوایه مایل

چون پاسبان هندو در قلّة سلاسل
اول خال و اول زرخدان هاروت و چاه بابل
آری به مورسیدن بر شانه نیست مشکل
اولدو سانیر تُریا خورشید له مقابل
زیرا به وصل جانان غیر از تو نیست حایل^(۱)

اهل دللر مذهبنده جانیدر آما جان دئیل
برقی رفع انت یوزوندن حاجت برهان (دئیل)
چشمه - حیواندیر آما چشمه - حیوان دئیل
یوزونه کیمدیر دئیهن کیم جنت و روضوان دئیل
سینه سوزان و جگر بریان و دل گریان دئیل
دردی کیم گۆرسه دئر کیم قابل درمان دئیل
حمدلله کیم بولارین (بولارین) حۆسنوبی پایان دئیل

لعل نابین چشمه شی عیناً لستمی سلسبیل^(۳)
دوغرو دئرلر بی نصیب اولماز حماقتدن طویل
وی یاناغین پرتویندن بیر شرر نار خلیل
فکره فکر "طویل" ذکره "ذکر جمیل"^(۴)
گۆزلرینین چشمه ساریندان خجیلدیر جوی نیل
جان سیبیل انت گربساط قربة ایسترسن سیبیل
عاشقین جانیدر متاعی، آنه شی "قلیل"^(۵)
جاء فی القرآن امر فاصنع الصنع الجمیل^(۶)
قبلة العشاق فی الافاق من هذاوالقبیل^(۷)

در چین زلف مشکت آن خال می نماید
«اول زلف اول بناگوش ثعبان و دست موسی
خواهان آن دهانرا، دل، پاره پاره باید
«یوزونه قارشى گۆزوم یاشینی کیم گۆرسه
گر وصل یار خواهی بگذر زخود نظامی

هر نه جان کیم گۆزلرین سحريله برگردان دئیل
نور یزداندیر دندیم حۆسنون، دلیل ایستر رقیب
چشمه حیوان لبندیر دئر رقیبین من دندیم
صورتین جنت دیر ای حوری و رضواندیر ته پین
دممی واردیرمنه بو درد و غم هیجرینده کیم
زخمینه کیم باخسا آیدر: بونا مرهم نیله سین
ای نظامی خوبلرده یوخ چۆن آیین وفا

ای سیبیلی عشقی نین انا هدینا السبیل^(۲)
قدینه چاتماق دیلر لطفيله سرو بوستان
ای دوداغین شربتندن بیر اثر خضرین سوی
فکر و ذکر کۆنلومون اول زلف و عارض دیر مدام
لبلرینه شرمسار اولالی مصرین شگری
سلسبیل وصل چۆن اولماز سیبیل ای تشنه دل
گر متاعی چوخ اولان ایررسه وصله، دایمی
وصل یار ایسترسن ای دل غیردن اغراض قیل
ای نظامی عارف ایسهن هر بۆتو بیر قبیله قیل

۱- بوشعده دیرناق آراسیندا گلن تورکجه بیتلر نظامی گنجوی نین دیر.

۲- سلسبیل آدلانان بولاق (قرآن دان آیینیش)

۳- ییز اینسانا یول گۆستر دیک (قرآن دان آیینیش)

۴- آرجاجیق بیر زاهد دیر

۵- خیالی اوزون، اونودولماز، آنماسی نه گۆزه ل

۶- دنیادا عاشیق لرین قبیله سی بو قیلدن دیر

۷- قراندا امیر و ثرمیش کی: گۆزه ل یارات

جانا بو ناز و غنجه عجب نولاسر مال
الدادی آلدی کۆنلومو غمزن کیم آیلله
سان بیت عنکبوته دولاشمیش مگس دورور (مگس دیر)
اهل صفایه خون صوراحی حلال دیر
آنلیندا قاشلارین گۆره نلر دئیر ای صنم
ای حور چهره، باشی ندن اولدو آشاغا
اولاکی، خاطرینه گذر ائیلیم دئییه
پیوسته روز عید و سعادت درر یۆرک
ممکن دگیل نظامیه سن سیز حیات کیم

دل خود سنیندیر غرضین جانسه، مه آل
احسنت سحر ایچینده گۆردوگونه زهی کمال
بوسینه - مُشپک ایچینده اول خیال خال
کیم شرع ایچینده خون حرامی ائدر حلال
بیر آی غره سینده عجیدیر ایکی هیلال
گر ارمه دیسه طوبایه قددیندن انفعال
ضعیفله ائتمیشم صنما کندیمی خیلال
کیم روشن اولدو بیرگۆن ایچینده ایکی هیلال
جانسیز جهان ایچینده دارالمک اولور محال

یوزون ای رشک قمر نور تجلامی دئییل
قامتین سدره اؤزون حور و دوداغین کوثر
دندی عؤمر ابدی وارسنه عشقیمده دئدیم
شاکرم خیل خیالین منه یار ائتدیگینه
نولا تعظیم ائدیب یار نظامی قولونا

بویون ای نور بصر غیرت طوبامی دئییل
کوی نین هر طرفی جنت اعلامی دئییل
زولفونون سلسله سی نامتناهیمی دئییل
بوقدر یارلیغ ایمدی منه خیلی می دئییل
گر محلیم ایتی دئیرسه، محلی می دئییل

حۆسنونه اؤیونمه سین اینینده گۆل
گرگۆره بولطف ایله گۆل خذینی
من ده، گۆل و لاله و سؤتبول سنه
گلمه دی قددین کیمی بوستانا سرو
غنچه صفت غنچه له گلسم سن سؤزه
روخلارینا نسبت ائدر دیم اگر
حۆسنونو گوروب گۆل ایکن دللرین
وتیره لی نظمینه نظامی نظام

حالینه قیلسین نظرائیلن نه گیل
اودا یانا رشک له گلخنده گۆل
حۆسنونه آشفته همان من دئییل
گۆلمه دی خذین کیمی گۆلشنده گۆل
لاله کیمی لال اولال هر یاندا گۆل
گۆل کیمی اولارمیسه تابیندا گۆل
گۆزلرینه خار اولال تیکاندا گۆل
وصفین ایله اولدو پراکنده گۆل

هر پری یوزونو کیم توتدی غم افزای سقل

یۆزونو قارالایب ائیلدی رسوای سقل

گیزیلی عییبینی عیان ائتدی سراپای سقل
اول کی سۆزو ایکی اولمازدی نه سؤیلر سه
سقلیندن سۆزو کئچمز کیمه، کیم سؤیلر سه
بیر پری چهره کی بولونماز ایدی مثلی حمیل
ایکی درهم سقليله نه عجب اولدو ثقیل
اول که دردیندن اودا یاخمیش ایدی لاله جیگر
سقلی بیتلی دیر اولموشدور آدی ایندی سقر
هر نه حؤسنه دایانیب عاشقی نین کؤنلنو سییر
سقلین یولار و اوغرا دیغینا دردایله دئییر:
بیر پیری زاد و گول اندام و صنوبر قد ایکن
سقلی بیتسه اولور گول یوزو گؤزلرده تیکان
هرکیمه کیم سقل اووجوندان ایرر درد و عنا
آنسدریب آنانینی باغلامینجا قومویا
ای نظامی نجه جور ائتدییسه سنه نگار
کیمه اوغرار سا اؤلدوم دنسین ساغو شیغار،^(۱)

دۆشەلى عشقىنە اى روخلارى بدر اى، كۆنول
اولدوزۇلفون كىمى آشفته و بدر اى كۆنول
ننجه كىم ھاي دندىم، اسله مه دىن ھاي كونول^(۲)
ائيله دىن خلق جهانە منى رسواى كۆنول
واى كونول واى بو كۆنول واى كۆنول اى واى كۆنول
گاه يانار شمع روخون شوقونا پروانه كىمى
گاه ده لر حسر تيله يۇره گىمى شانە كىمى
گاه وئزر عارى ينله عاشق ديوانه كىمى
گاه تۇكرگۇز لر يمين ياشىنى دُر دانه كىمى

۱- ساغو سیغار: ساغو: آغیت، اوخشاما، نوحه، مرثیه. ساغو سیغماق: مرثیه یاغدی رماق
۲- اسله مه دین: بورادا: سسله مک / سس وئر مک

ۋاي كۈنۈل ۋاي بو كۈنۈل ۋاي كۈنۈل ۋاي ۋاي كۈنۈل
 ھىم نەفس اولماغا سىن خىسرو شىرىن لىيىنە
 وئىرىشىم عارى يىللە نام و نىشانىلە بىللە
 دىلە دوشموش يالنىز مەن دىيىلەم ائىلەن-ائىلە
 دل اليندىن نىچەلەر دوشىدى مەنىم كىمى دىلە
 ۋاي كۈنۈل ۋاي بو كۈنۈل ۋاي كۈنۈل ۋاي ۋاي كۈنۈل
 تىر قەدىمى كامان ائىدەلى اول حور نىزاد
 شىصت غەمدىن دل سىنۇداز دە بولمادى گىشاد
 دىئىدىم كى ائىلە يىم مەن دىخى دىلەرلىرى ياد
 دل اليندىن كىمە فرىاد ائىدە سەن كىم وئىرە داد
 ۋاي كۈنۈل ۋاي بو كۈنۈل ۋاي كۈنۈل ۋاي ۋاي كۈنۈل

ۋاي كۈنۈل ۋاي بو كۈنۈل ۋاي كۈنۈل ۋاي ۋاي كۈنۈل
 ھىم نەفس اولماغا سىن خىسرو شىرىن لىيىنە
 وئىرىشىم عارى يىللە نام و نىشانىلە بىللە
 دىلە دوشموش يالنىز مەن دىيىلەم ائىلەن-ائىلە
 دل اليندىن نىچەلەر دوشىدى مەنىم كىمى دىلە
 ۋاي كۈنۈل ۋاي بو كۈنۈل ۋاي كۈنۈل ۋاي ۋاي كۈنۈل
 تىر قەدىمى كامان ائىدەلى اول حور نىزاد
 شىصت غەمدىن دل سىنۇداز دە بولمادى گىشاد
 دىئىدىم كى ائىلە يىم مەن دىخى دىلەرلىرى ياد
 دل اليندىن كىمە فرىاد ائىدە سەن كىم وئىرە داد
 ۋاي كۈنۈل ۋاي بو كۈنۈل ۋاي كۈنۈل ۋاي ۋاي كۈنۈل

ۋاي كۈنۈل ۋاي بو كۈنۈل ۋاي كۈنۈل ۋاي ۋاي كۈنۈل
 ھىم نەفس اولماغا سىن خىسرو شىرىن لىيىنە
 وئىرىشىم عارى يىللە نام و نىشانىلە بىللە
 دىلە دوشموش يالنىز مەن دىيىلەم ائىلەن-ائىلە
 دل اليندىن نىچەلەر دوشىدى مەنىم كىمى دىلە
 ۋاي كۈنۈل ۋاي بو كۈنۈل ۋاي كۈنۈل ۋاي ۋاي كۈنۈل
 تىر قەدىمى كامان ائىدەلى اول حور نىزاد
 شىصت غەمدىن دل سىنۇداز دە بولمادى گىشاد
 دىئىدىم كى ائىلە يىم مەن دىخى دىلەرلىرى ياد
 دل اليندىن كىمە فرىاد ائىدە سەن كىم وئىرە داد
 ۋاي كۈنۈل ۋاي بو كۈنۈل ۋاي كۈنۈل ۋاي ۋاي كۈنۈل

دمی کیم همدميله كنجمه يه همدم دئمیم
درديله اول ایکی سین من نئچه سی ام دئمیم
توتدوغون بوس و کنار ایسه اولورسم دئمیم
من رقیبینه دخی کلب معلّم دئمیم
لب و زؤلفونه نه چون حلقه و زمزم دئمیم
من داخی عالم ایچینه اَدیم اَدام دئمیم
ملک عشق اولدو نظامیه مسلّم دئمیم

نغمه چنگ له عیش ائتمه گه آهنگ ائده لیم
نئجه بیر جهل له عقل آینه سین زنگ ائده لیم
حاسدین یۆزونو دف قامتینی چنگ ائده لیم
صبحدم گۆلشنه گۆل بیر سن و بیر من گنده لیم
عالمی باشینه تنگ، شکرین سنگ ائده لیم
باری چون جنگ ائدریز جوشنله جنگ ائده لیم
تخت کاووسه کنجیب، عشرت هوشنگ ائده لیم
رشک دیباجة مجموعه ارزنگ ائده لیم
آلایم عقلینی بیر جرعه ایله دنک ائده لیم

قاشلارین طغراسی وصفین ائیه دی عنوان قلم
گرچه چوخ تحریر ائدیدی دفتر و دیوان قلم
بحر حبر اولوب اولورسه مدت دوران قلم^(۱)
یازمادان لوح وجوده نقش انس و جان، قلم
مقله-چشمیم دوات ائدیمیشم مژگان قلم
بولمادی دیوانینه حؤکم ائتمگه فرمان قلم
جان و دلدن دل دیلر کم دفتر اولان جان قلم

دمی همدم اولما یانا همدم دئمیم
الف و میم دیر اغزینلا قددین چو سنین
بیل کی کؤنلومه نه توتدوم دئدیم اول یار دئدی
چونکه صید ائتمدی سن گؤزلری آهونی منه
چون یۆزون کعبه و خالک حجرالاسودایمیش
باش قویوب یولونا اوندان اَدیم اَدامه سه
اؤرونوب تاج بالا کچمزه تخت غمه

فصل گۆلدور طلب باده گۆل رنگ ائده لیم
ایچه لیم جام مصفا و نره لیم جان صفا
مطربا دور نی و قانون له عشرت سؤره لیم
خاطرین بۆلول و گۆل صحبتین ائیلر سه طلب
اغزینا نسبت ائدرسه اؤزونو تنگ شکر
چون خدنگینه اونون مانع اولان جوشنمیش
قدم خسرو آفاقدا جام جم له
نقش خال و خط ایله مطلع دیوانیمیزی
بزم عشقینه نظامی گر اولاف خرد

بولدو چون دیوان حؤسنون یازماغا فرمان قلم
یازمادی حؤسنون کیمی بیر نسخه-دلکش دخی
حؤسنون وصفینی یازماغا یتیشمه ز خسرو
نقش نین سئوداسییه توتמוש ایدی انس، جان
خطین وصفین کؤنول لوحینه تحریر ائتمگه
خط نه وجهیه کتیردین منی اولدورمه گه، کیم
حؤسنون وصفین نظامی یازماغا قیلسا شروع

۱- بو بیت نظامی گنجوی نین تورکجه شعرلرینده ده بئله دیر:
«مین ده بیرین مدح نین یازماغا ارمز خسروا بحر اولورسه مدت دوران قلم»

دئرسیم حۆسن دلفروزینه عاشق دگیلم
قوی اشیگینه منی خدمته یۆزوم سۆروب
زاهد فاسقم ورنند نظر باز ولی
ائتمه زۆلفون کیمی آیاغینا دۆشدوییمی عیب
لعلی نین شریتی دیر درد نظامی یه دوا

(...) بودم که اؤلوموش ایکن جانہ ایرمیشم
سنه ارسه قدرله باشیم عجیمی کیم
دئرلر که وصلتینه ایرن جانہ ایرشر
ذره یه م کی جهدیلہ خورشیده یتمیشم
اول نظامیم کی کمالیندا وصفینین

[زۆلفونه] فُشک خطا دئمک خطادیر دوستوم
ساجلارین و اللیل و ینسی دیشلرین والنجم دیر
[کپریگین] هر ناوکی تیر - قضا دیر عاشیقه
[اوخ] کیم غمزن وورور، عین دوادیر سینمه
[لبلرین] قوت روان می یوخسا یاقوت روان
(...) گرمیل اندرسه جان لب جان بخشینه
(...) دلدن یاد اولوبدور شؤیلہ کیم یاد ائیلہمز

آخر ای دلبر جفا ائتمکدن اووسانمازمیسن؟
توتالیم اۆلدوره سن بوگۆن هامی عاشیقلا رین
صبحدم یاتارکن اولمه اۆستومه گلدی دئدی
لعل نابیندان مرادیم ایسته دیم سوندون منه
زولفونون زنجیرینی بند ائت منه دئدیم، دئدی
ای گۆنش دعوا ای استغنا اندرسن حۆسنله
ائدهمز دئرسن رقیبیلہ نظامی منی صید

سۆزوم انشیتمه کی بو دعویه صادق دگیلم
مجلس خاص ده چون صحبتہ لایق دگیلم
بو قدر وار کی سننن کیمی متناق دگیلم
یاندی کیم، یانیلدی کیم، بیلیمزم اییق دگیلم
طنبی یاخشی بیلیرم سانما کی حاذق دگیلم

کیم هیجرا یچینده وصلت جانانه ایرمیشم
برج شرفده سن مه تابانه ایرمیشم
من وصلتیندن ایره لی (دولایی) جانہ ایرمیشم
بیر قطره ایم کی سعیله عوممانا ایرمیشم
حسن نظام لطفله سلمانا ایرمیشم

سدره دن قدین نهالی منتها دیر دوستوم
طلعتین والشمس و آنلین والصحی دیر دوستوم
زۆلفونون هر تاره سی دام بالادیر دوستوم
جؤور کیم لعلین قیلیر محض وفادیر دوستوم
بیلمه دیکدن هر کیشی سورماق روادیر دوستوم
چون کی بو بیماره اول دارالشفا دیر دوستوم
تا نظامی عشقینیلہ آشنا دیر دوستوم

مَدّت حۆسنون نهایت بولاسن، سانمازمیسن؟
ای جفا خو یارین اوندانیده، سن سانمازمیسن؟
اۆستونه گۆن دوغدی مسکین داخی اوینمزمیسن؟
آل دئدیم آلدیم مورادیم یعنی آلدانمازمیسن؟
سقلین آغاردی مسکین، داخی اوسانمازمیسن؟
طاس آلیب کویون گندالار کیمی دولانمازمیسن؟
چون کی آهوسان یاسن ایت ایله اولانمازمیسن؟

حۆسنونون مشاطهسى «من عنده علم اليقين»^(۱)
 اَفْتاب و ماهه «أنى لا احب الاقلىن»^(۲)
 گر معین ایرسه لعلیندن «بكأس من معین»^(۳)
 شَرْحه شَرْخ شَحیح مَتْنَه مَتْن مَتین^(۵)
 گۆزین شائینده ائىدى «أنه سحر مُبین»^(۶)
 شربت شیرین دهانین «لذة للشاربین»^(۸)
 هاتفغیبی می تعلیم ائتدی یا روح الامین^(۹)

یۆزى و ساچى دیر، دئردیم دؤن و گۆن
 اگر چه گنج ده قاتى چيخار اؤن
 گۆزللردن يانا واریر چو دو تن
 عدونین عؤمرو گونو ائيله اولسون
 کى، بى قيمت اولور آغ اولسا آلتون
 رقیبى دئه کى غمزن ايکى بيچسين
 اول اونونچون کى اوله سیرد سنینچون

ننجه کیم گؤیده ثریا گؤزلر آهوى ختن
 سن عجب خورما میسان سنگین دل و شیرین دهن
 حاضر اول وقتینه دئدم سانا حالى شیمیدین
 برقى آچیب یۆزوندن گؤسترر وجه حسن
 دئر: اولور مُشک خطایه نافه آهو وطن
 خدنى کیم کؤرسه، آیدیر: یاسمین دیر یا سمن؟
 آچیلار قبری نه روزن جنت فردوسدن

ای جمالین جیلوه گاهی روضه خلد برین
 اولالی عشقین خیالی گوزلریم قیلماز نظر
 منهزم اولدو عطشیدن لشکر مۆلک حیات
 طَلَعْتین متن کلام الله خطین شرحدیر^(۴)
 قاشلارین وصفینده گلدی «وأنه مکر صَحیح»
 جنت گؤلزار حۆسنون حسرة للناظرین^(۷)
 ای نظامی سنه بو معجز کلامین نظمینی

یۆزى تا گۆندور اونون ساچلاری دؤن
 ساچیندا کؤنلومون آوازی چيخماز
 یۆزونندن يانا وارسا تن می زؤلفون
 ننجه کیم گۆن وارار وقت زاولا
 جیگر قانيله یۆزن یوما عاشیق،
 یاریم، دؤشممن یئتر عشقینده منه
 نظامی گؤزلریچون اول کى، دئرلر-

گؤزلریم یاشینی گؤزلر اول بت سیمین بدن
 خار هیجرین باغزیمی دلدی منه رحم ائتمه دین
 ایندی دن ای دل دیلر حالین مشوش عاشقین
 خاتم حؤسن اولدوغونا هر کیم ایستر سه دلیل
 دئرسه ای جان گؤزلرین آلتیندا نئیلر سنلرین
 قدینه کیم باخسا جانا سرو یا عرعر سانیر
 اول یۆزى جنت نظر ائتسه نظامی خاکنه

۱- اوکی علم یقین (اسرار الهی) اونون یاتیندا دیر (قرآن کریم دن)
 ۲- حضرت ابراهیم، آیا باخارکن دئمیش: من باتیب گئدنلری سئوم (قرآن کریم دن)
 ۳- بیر باردق سرین سو / جانا یاتار سو (قرآن کریم دن)
 ۴- شرحی اینجه، متنی چوخ درین معنالی (قرآن کریم دن)
 ۵- یقین کی بویبر آلدادیجی جادو دور (قرآن کریم دن)
 ۶- بو آیدین بیر جادی دئمکدیر (قرآن کریم دن)
 ۷- گؤرنی درده سالار (قرآن کریم دن)
 ۸- ایچه نی لذته دالدیریر (قرآن کریم دن)
 ۹- روح الامین: حضرت جبرئیل بن لقبی دیر.

غصه نی عالمده شادی بیلیمه ن شاد اولماسین
بو صفتده گۆردیگی یوخ کیمسه نسل آدمی
کۆنلومون ویرانه سین دئرسن کی معمور انیله ییم
سرو قد دین عاشیقه نخل جهان آرا یتر
اغزینی یاد ائتدیگیمجه منه جوور اتیلر رقیب
زولفله غمزن چکر چاه زرخندان منی
ای نظامی چۆن کی یارین گنج دیر، ویران دیلر

اولمایان عشقین اسیری غمدن آزاد اولماسین
کی گۆرن اولمایا حوریوش پریزاد اولماسین
وعده وصلین کیمی بی اصل بنیاد اولماسین
هیچ عرعر بیتمه سین عالمده شمشاد اولماسین
یوخ یتره عهدینده شاها کیمسه بیداد اولماسین
حبس ایچینده چیغیران کیمسه یه جلااد اولماسین
قوی وجودون مۆلکو ویران اولسون، آباد اولماسین

گر اندر سه م قد و رخسارین یولوندا جان روان
شویه حنیران ائتدی قدین سروی ای لیلی خرام
جیم زلف و میم فم بالا الف سن طرە لام
غایت اؤزون گۆلدوگیچون مردم بیماره شب
نقد دل گیسولرینده خرج اولور دندیم دئدی
مجلسینده خالی اولماز سا رقیب اولماز عجیب
ای نظامی حۆسن ایچینده اول جفا جو دلبرین

بیتیشیر سینمده، سینهم اؤزره سرو و ارغوان
کیم باشیندا یاپدی مجنون کیمی قوشلار اشیان
سندن اولموشدور جمال خالق بیچون عیان
گۆزلرینه زؤلف توش اولدوقجا قطع اتیلر روان
گنجهلرده خرج اندرلر نقد قلبی بی گومان
چون مثلدیر کیم انشیک یاشانسیز اولماز بوستان
اسکیگی عاشیق لره مهر و محبت دیر همان

ای کۆنول فریاد اندیب داد اوما اول بیداد دان
اویله ایللر کنجدی و بیردم منی یاد ائتمه دی
دل اندیر چاه زرخدیندا غمزنندن حذر
هر خم زؤلفون منیمچون قیزدیرار آتش ده نعل
خطبه حۆسنو بلند آوازه سیله راست دا
دل سر کوین قویوب ائتمز هوس دارالسلام
ای نظامی ایستلری دالار رقیبی خود نیولور

حۆکمو چون سلطان اندر اُسس نه دیر فریاد دان
کندی ایللردیر که هرگیز گتتمه میشدیر یاد دان
حبس ایچینده نجه کیم محبوس اولان جلااد دان
چۆن گۆل اؤزره سۆنبولون اولور مشوش باد دان
قد دین آدینا اوخور مرغ چمن شمشاد دان
هر کیشیه کندی شهری یئی گلیر بغداد دان
آشنادان خنیر گلمز نه اومارسان یاد دان

دیوانه دل کم خسته دیر اول چشم شوخ شنگ اؤچون
چون سیر گۆلشن دیر آجان حُزن اهلی نین کۆنلون نولا
مطرب چو زؤلفو قولونو عشاقه انده چنگ ده

دام بلایه بسته دیر اول زلف عنبر رنگ اؤچون
عرض ائشه دلبر عارضین بیر لحظه من دل تنگ اؤچون
جان ریشته سیندن انیله سین اوتارینی آهنگ اؤچون

خار فراغین نیشینی نوش انیلەیب جان بۆلبولو
 یارین یۆزن ۋنگار غم توتدوقجا سۆرسین یۆزومە
 عارضی عاشقلرە لطف و صفالار گۆستەر
 دایم انشیگی داشینی باشینا وورسا عاشیقین
 دنمیش نظامی عاریدیر یولومدا ترک عاردن

هر دم هزاران غم چکر اول عارض گۆلرنک اۆچون
 زیراکلاه سۆرمک گرەک مرآتى دفع ۋنگ اوچون
 کاهى زره، جوشن گنیهر مشکین ساچیندان جنگ اوچون
 بیز باشیمیز قاییرما ییز، آلا، که خیف اول سنگ اوچون
 مین عاری ترک ائتمک اولور عاری اولان بیر ننگ اۆچون

دل و جان ائتدی جا اول چشم و ابرو
 دلورمشدر^(۱) گۆزون سنودالاریندان
 اویاتماز بونلارین فیکری منی کیم
 دئدیم حۆسن ائلینه کیمدیر سلیمان
 یا من دورام قاپوندا یا رقیبین
 یـۆـزـون نـورون ازلدن وزن اندرکن
 خیالی بستی نین کۆلومده نیلر
 نه چون دریادی کیم گۆزدن اونونچون
 رقیب ایله چیخار سنیرانا دایم
 بو قدر یاش تۆکر سنسبز نظامی

اونونچون دئدیله بونلار جادو
 اونونچون داغلار دوشموشدور آهو
 مگس چوخ اولسا گلیمز گۆزه اویغو
 چیغیردی هدهد جان دندی بو، بو
 کی بیر یئردە سیغیشماز ایکى لولو
 مه و خورشید ایتمیش کف ترارو
 کی بیتمز اودا یانمیش یئردە خود مو
 کی دامیزماز اولور سهم اغزیم سو
 کی جان اونونلا چیخار کیم توتار خو
 گۆرن دئییه بوگۆزدن وار آلین یو

نکارا آلدی خطیندن بنفشه رنگ و سۆنبول، بو
 هیلال ابرونه بنزدی اگر اولسا گۆنش یۆزلو
 اول اینجه بئلی نین وصفین نجه تحریر اندیم چون خط
 خیالین اویغودا گۆرمک میسر اولمادی أما
 دنیل من، تاپینی هر کیم گورر بو خد و قد ایله
 لب و دندانینین وصفین نظامی نظم ائتدی کجه

که باغی خرم ایلر اول، دماغی خوش دم اندر، بو
 گۆنش یۆزنه بنزدی اگر اولسا هیلال ابرو
 محقق دیرکی فسخ اولور قلم دیلینه گلسه مو
 غم هیجریله اویغو گۆرونور گۆزومه اویغو
 اولوب بنجلین حنیران دور ویدور قدینه قرشو (قارشى)
 نجه خوش نثر اندر گۆرسن جهانە لعل له لؤلؤ

گۈرۈنر غەرە - غراسى نقاب اۆستۈندە
 كندى لطفى دىر اگر يۆزۈمە باسسا قەدىن
 لىبىن اۆرزە نولا قان انتسە گۈزۈن اغزىنچۈن
 خطن اۆستۈندە گۈزۈن زولفونو اى بۆلبول جان
 كۈنلۈمە زۇلف سىيھكارىنى حاكىم انتمە
 لىبىن اۆستۈندە ندىر بۆنلرېن اى مصر جمال
 نار عشقىندە نظامى اودا سال خرقنى سن

يئىرى دىر اولسا لقب جام مروق لىبىنە
 طفل مکتب كىمى انپىلر الف و بايە شروع
 اتىلادىن وار ايدى يارىلە اى قلب ازەلى
 سانما يولوندا حجاب اولامەنە مذهب و كيش
 سن منىم قانىمى ايچرسن و من قان اوتارام
 يا غمىن عقرى نيشىنە لىبىن انىلە دارا
 وورارايكن يۆزۈن اى موزە او سرو اياغىنا
 اى نظامى سن اۆچۈن جاندىر اۆپرسن دەھنىن

چون انتدى نھان گۆل يۆزۈنى سۆنبول تردە
 دۈيىمە ديسە كۆكسونو داشىلە غمىندىن
 اكسىك دىئىل اى دوست رقىبىن انشىگىندىن
 قاشىن يايىن يئىن يئى گۆز اۆستندە دىر اى دوست
 عشق اتشى چون قىلدى نظامى بدنېن خاك

خط مشكىن كىم يازىلمىش لوح سىمىن اۆستۈنە
 عارضىندە خطىنى گۈزۈن سانىر كىم مورچە
 دعوى اسلام اندرسن زولفونو يوزدن گۈتۈر
 نە قدر اۆلمۈش ايسەم دوررام اياغىن اۆپمگە

شمسە شمس فلک گىمى سحاب اۆستۈندە
 كندى لطفو يۆرۈدر اونو تراب اۆستۈندە
 يوخ يئره ايندىمى قان اولدو شراب اۆستۈندە
 دۇم طاووس سانىر پىز غراب اۆستۈندە
 ظولم اندر شىخە قومە، مۆلك خراب اۆستۈندە
 نىقپەلر كىم قودولار شىگر ناب اۆستۈندە
 صوفى سجادە اگر سالدیسە آب اۆستۈندە

ياراشار آب معلق دئرسەم غىبىنە
 پىر داناي خرد گىلسە بو گۆن مکتىبىنە
 جوهر روح حلول انىلە مەدن قالىبىنە
 گر وئرم ھەر نىچە مذهب دە دئسەن، مذهبىتە
 نولا رحم انىلرېسەن لطفلە ھم مشربىنە
 يا كرم انىلە اغوولا تما منى عقرىنە
 كوكب چرخ فلک رشكىلى دىر كوكىبىنە
 لىبىنە اولدم ايرىر كىم ايرشە جان لىبىنە

سان ابر سىيە اولدو گۆنش اۆزۈنە پردە
 بس بو كۈرۈنلر نە اولى چىرم قىمردە
 دل نىچە تحمىل ائىدە بو دردە، بو در دە
 غمىز اوخونون نىچە كى جانىلە جىگر دە؟!
 جانا قەدىمىن فرقىنە باس راھ بصر دە

سۈنبول نودور تۆكۈلمۈش برگ نىسرىن اۆستۈنە
 پاي مۇشك اۆلد باسمىش برگ نىسرىن اۆستۈنە
 مۇمن اولان كفى ترجىح انىلە مەز دىن اۆستۈنە
 سنىر اندركن سرورا، باسسان قەدىم سىن اۆستۈنە

چشم پر اشکیمده ای دلبر خیالی قدی نین
هر بنادان اول لب شیرینه دیلر جمع اولور
ریشک اندر طاوسی قدسی لر مگس لر حالینا
ایللر اولدو کیم فراقیندا نظامی خسته دیر

سانکی خورشید فلک دیر گلدی پروین اؤستونه
ننجه کیم اوشر [اچار] مگس حلوای رنگین اؤستونه
کیم تکلف سیز قونارلار لعل شیرین اؤستونه
شمع کیمی گلمه دین بیر گنجه بالین اؤستونه

لبیندیر طعن ائدن یاقوت نابه
لب لعلینله رخساریندان آییری
گؤزون گؤنلومه مئیل ائسته عجبمی
خیالی گنجینه مسکن اولالی
کؤزون، زؤلفون خیالیندان نظامی

دیشیندیر تقق توتان دُر خوشابه
کؤنول مئیل ائیلهمز شمع و شرابه
کی مسیتین گؤیلو مئیل ائیلر کبابه
دل و جان مۆلکو اولموشدور خرابه
دؤشر هر لحظه ده سئودای خوابه

برگ رئیسان دیر ساچین گلیمش گؤل تر اؤستونه
قرص ماه اؤستونده ائیلر خوشه پروینه طعن
لبلرین اؤستونده ای مصر ملاحظ بؤنلرین
بوسه وئریب جان و دل آلماغ اول شیرین دهن
مین دعا وئریب آلیرلار چون کی بیر دؤشنامینی
خوبدور رسم طریق دلربالیق شیوه سی
اول لب مئیگون زرخدان اؤزره ای حور بهشت
دایم آرتار چشمیمین یاش تۆکدوگیجه زحمتی
ای نظامی حالینی یاقوت چشمین مقله سی

ماه تاباندیر یؤزون ائمیش صنوبر اؤستونه
شام زؤلفون کیم دؤشوبدور شمع خاور اؤستونه
سان مگس لر دیرکی قونموش تئک شکر اؤستونه
سربسر راضی دئییل سر داخلی ائسنه اؤستونه
قفل مرجان وورما جانا دُرچ گوهر اؤستونه
بیرقبادیر کیم بیچیلیمش قد دلبر اؤستونه
جام لعلین دیر قونولموش حوض کوثر اؤستونه
گرچه دئرلر خسته لیک سخت بولور دؤر اؤستونه
دم بدم مشکین مداد ائیله یازار زر اؤستونه

کیم گؤررسه سنی سانارکی گؤنش اندی یئر
عارضیندن صنما اویله حیا ائیله دی سو
یئننه گؤیدن واریب ای دوست رقیبین ائوینه
هانی طالع کی گله سن دیزیمی یاسدیناسن؟!
منی سندن صنما کیمسه جدا ائیله یه مز

یئر گنچسین سنی هر کیم کی بو حؤسنیله یئر
کی اگر یئردهلک اولسایدی کئچرایدی یئر
چون بیلیرسن کی ملک گیرمز ایت اولدغو یئر
من اؤپه م سنی وسن گؤزون [اؤزون] اوراسان او یئر
مگر اؤلوم گله کی جانی بدنن آیییره (آییرا)

گۆز لیم ایچینه سالما یولو قوموندان اونون
او ساراییندا، و شهر ایچی دولو آه و فغان
سنوینر سه نولا، سن ماهه ایرن کیم سنوینر
دولتار جان سر کویینه نظامی ایرجک

تورباغ اول گۆزه کی بونون کیمی قومندان قیره (قاییرا)^(۱)
وای اگر چیخسا ساراییندان و بازارا گیره
گۆیده ایسته دیگی کیمین که الینه یئرده گیره
شول مسافر کیمی کیم مسکن مالوفه ایره

تا کی حؤسنوندن خبر وئردی صبا گۆلزارده
عالمی تاتار زؤلفوندن معطر انیلهدین
عاشق حنیران کیمی بیر یئرده قالیر دنگ اولور
عقده سینده زؤلفونون اول خالا قیلسینلار نظر
عارضینده جان سوال ائتدی خطیندن دل دندی
اول دهانین وصلی سوداسیندا جان ترک انیله کیم
مار زؤلفونسوز حذر قیلماز گۆزوندن جان سنین
ای نظامی اومما رحم اول غمزه غماز دن

قیلدی درد و غصه دن بۆلبول کیمی گۆل زار ده
قالمادی بیر قیلجا قیمت نافه تاتارده
گۆر سه قدیدین شیوه سی سرو سهی رفتار ده
گۆرمه ینلر مه ره ماری دهان مارده
سونبول تردیر چمنده یاسمن دیر نارد
هیجه آلمازلار جهان مۆلکونو بو بازارده
قوت اولماز چون بیلیر قان تۆکمکه بیمارده
چون وفا اولماز بیلیرسن مردم مکارده

یوزی دیر نکتہ اونون حؤسن له شمس و قمره
اولا کیم باسادی اولای ایتلرین آیاغی دینه
باخما خار مۆزه مه کۆزلریمه باس قدمین
آهنین حبسه اسیر ائیلدی طوطیمی فلک
بونجا یوزمین کۆزله نیچه کی سنیر ائتدی فلک
ایللر اولدو کیم اسیر اولدوق و اسیرگه مه دی
تورپاق اونون باشینا کیم زر و سیمی قازانیب
ای نظامی نظر ائت اول شه فرخ روخا کیم

سۆزودور طعنه ائدن طعم ایله شهید و شکره
سۆررم یوزومی یوز دؤوقله هر رهگذره
کی زیان ائتمه یه خار مژه نور بصره
قویوبان لعلینی منیل انیله دیگی چون شکره
گتیرمه دی بو حؤسن ایله نظیرین نظره
رحم اندر سه نولا بو بنده دوشن بنده لره
قویا تورپاقدا و خرج ائتمه یه سن سیم بره
گلمه دی، گلمیه سر مثل و نظیری نظره

ائتمه نهان جمالینی ای مه، نقابیه
سوسن چمنده مدحینی سؤیلردی غنچه تک

دایم روا دنسیل کی اولای ابر آفتابیه
دولدوردو شبنم اغزین دُر خوشابله

سن سروقْدَ یولوندا سۆزوندو اوقدر کیم
زولف و عذارینین ذکرینه لایق دئیل هنوز
جانا عجبمی کؤنلومه مئیل انتسه کؤزلرین
ای دل ساچیندا خدو لبین گؤرنه خوب اولور
گلدی نظامی دردینه لعلیندن ام (درمان) سورا^(۱)

توتدو حیادان تنی اونون ابله
یوز ایل یویارسام اغزیمی مُشک و گؤل ابله
مستین همیشه باشی خوش اولور کبابله
صحبت قارائلیق گنجه ده شمع و شرابله
شافی جواب وئر قویما اونو جوابله

سۆنبول تردن گؤل اؤزره عنبر افشان ائیلهمه
یۆزونه یۆز دۆرلو گؤل کیمی گؤلوب هر بیر خسین
قیل بیزه درمان کی دردین ائتمیشیز درمانیمیز
حسرت زؤلف و زنخدانیدان ای سیمین بدن
مُهر مهرین خاتمینی ساخلا هر نا اهل دن
دلبر املک ین نظامی اولماسا، اولور خراب

کؤنلومون، زؤلفون کیمی حالین پریشان ائیلهمه
منی بولبول کیمی ای گؤل زار [و] گریان ائیلهمه
هر دوادان بی خبر بی درده درمان ائیلهمه
عالمین عیشین منه بندایله زیندان ائیلهمه
دیو و پری نین یئترین تخت سلیمان ائیلهمه
خؤسنونون مُلکونو معمور ائیلهمه ویران ائیلهمه

کعبه خؤسن و ملاحه دئمیهن سن صنمه،
قان کن دردیله دل هممنفس اولدو تاپانا
سر زؤلفونو دهانیندا گوروب خسته کؤنول
گؤره لی قامت و زؤلف و دهنین حرفلرین
مگر اولدم یئتیشه آیاغین اؤپمگه اَلیم
لذتیندن ایکی یاریلدی زبانی قلمین
ایره می وصله نظامی دئدیم آسان ایره می
سئوینر جان کؤرجک، ایتلرین ایزین، نهنجه کیم

محرم اولمادی حریم خرم محترمه
ای خطایی بچه چوخ شوکر او دمدن بودمه
دندی دردا کی ایریر آخری عؤمرون عدمه
اوغرادیسم فارغ و آزاده یؤررکن المه
کی اجل منی برابر ائده خاک قدمه
لب لعلین صفتین تاکه گیتدیم قلمه
دندی جان وئرمه دن ایرمز کیشی باغ ارمه
یولدا بیر آج و گئندا اوغرایا بیر قاچ درمه

سنیر ائتدیگیندن اول صنمین هر لوندیله
آری چاناغیندا اونلارا کی اش وئرمه لی دئیل
بیز، قورو تاхта بولماریق اغیار خوش کئچر

مقصود آدی چکیم گمیش دادلندیله
بسلر دهان و غمزه سی بادام و قندیله
آلتیندا عاج ایاقلی گؤموش تخته بندیله

اڭاج مېلە خېف گۆمۈش سۆرمە دان ولى
بىر آقچا ساتىنجا يىكى كورولجا گۆمۈشۈ
قوزاغە چام چاتالى، ماحال دىرسەن، اى نگار
قايدىرماز ايدى خلقە گۆمۈش خلقە رىمچلە
زەھى پەلوان بوگۆزىلە ھىنكام عشوہ دە
ايندى دونوز تىشاغەنە يارب نە خوش دادىر
طالع ھانى كى قەدەن او بىدرىن ھىلال اندە
ھىر بىر پىلەد اۋنۈندە دىيىن اول گۈل عذارا كىم
قويدو نە دۆشمىن نىسەنە دىر نظامى، چۆن

نكارىن خىيال زولف و خالى
وصالين بالينى نوش ائتمەدن من
ز عشق ماستاپ باكمالى
ز مويە كشت جانم ھىمچو مويى
ھىر آنكىس زان پىرى رو وصل جويد
بىزىر طاق نىيلى چشم شوخش
قويمايالى مە و خورشيدە اول يار
نظامى بى نظام ائىدى كلامىن

اول سىروگۈل عذاركى چاغىندا دىر دىخى
گرچە كە خالى دانە لرىن دىردى مور خط
زۇلفون خىمىندە بۇنلرىنە كە بنزەمز دىيىل
خطين غمىلە قەددى بۆكۈلدۈ بنفشەنەن
زۇلفون اوجوندا لىلىنى گۆردۈكچە سانىرام
خۇسنون شاپالاق ووردى مەھ، خشم اندىب شەھا

كور اولسا چشم دل، نە دوا كحل بىندىلە
ونىر مېفتە بىرى اجرىنى آلاھەدان دىلە
اۋىونمە چام اڭاجىنا سىرو بىلندىلە
شاھلىق نشانى اولماسا اول ارجمندىلە
مىن گۆزى قالخانا آلا بىر لعب بىندىلە
اول شىرە سىيد اولمايان اھو كىمىندە
كىم يار اولور، ستارەسى يوخ دردمندىلە
پىست اولماسىن ايندىن؟ دىخى سىرو بىلندىلە
اول يادىنجا باش قوشاسان مستمىندىلە

خىالىمدان دىيىل بىر لحظە خالى
اولور سام بوينونا بالين و بالى
ز شوق آفتاب بىسى زوالى
تىنىم از نالە شىد ماندى نالى
اضاع العمر فى طلب المال^(۱)
كان الشمس فى جوف الضلال^(۲)
كىمال خۇسن لە حوسن جمالى
كىمال نظم لە نظم كمالى

جان جلۈە كاھى طلعتى باغىندا دىر دىخى
جان مرغى قارە زۇلفونون اعىندا دىر دىخى
طفلى حبش كى دايە قوجاغىندا دىر دىخى
گۆرمىسەن كە باشى اياغىندا دىر دىخى
بىر تازە غىنچە دىركى بوداغىندا دىر دىخى
اول پنجهنەن نشانى ياناغىندا دىر دىخى

شاهد يىتركى، رنگى دوداغيندا دیر دخى
 پىغې پدر مگر كه قولاغيندا دیر دخى
 لؤلؤ وشين هواسى داماغيندا دیر دخى

يولوندا ترك اولدى جهان در جهان دخى
 دئرسه م نولا او سرو گول انداما جان دخى
 سرگشته اول هوا دا ييلار آسمان دخى
 عشقه نشان ديلر لر سه اوش نشان دخى
 كى اول عيشه حسرت انده لر اهل جنان دخى
 كيم سو ايچركن آدمى وورماز ايبيلان دخى
 چوخ كنجميه آيدر لر [چاغيرالار] اولموش فلان دخى
 اول خود عياندير اونا نه حاجت بيان دخى

مهرينى مُهر انتميشم سينمه ايمانيم كيمى
 گؤيلره چاتدى دوخانيم (تؤستوم) أه و افغانيم كيمى
 يؤز سويون تور ياغا سالديم آديم و سانيم كيمى
 گؤل قبا ايلر قباسينى گريبانيم كيمى
 قان توكر چشم فلک بوچشم گريبانيم كيمى
 نيچه پيمانيلر صدی پيمانه، پيمانيم كيمى
 كى پریشان حالدير حال پریشانيم كيمى

درد اولدو دل حريمينه محرم دندىكلرى
 اويرنمه ميشدى جام آدينى جم دندىكلرى
 سن سن جاهاندا وار ايسه آدم دندىكلرى
 بير لحظه منسيز انديلمز اوغم دندىكلرى
 گورونمز اولدوى گؤزو عالم دندىكلرى

ظلميله قانم ايچديگينه اول پرى صفت
 اول چوخ ياشاياسى منى گؤردوكجه خشم اندر^(۱)
 غمدن هيلالا دؤندى وجودى نظامى نين

ديلبيركى دل يولونا رواندير روان دخى
 چون زؤلفو جيم و قددى اليف قاش نون ايميش
 مهر روخون فتاده سى آنجاق زمين دنيل
 مهرينده دل ملامت اوخونا نشانه دیر
 گر دوزخ ايچره وصلين آله گيرسه عيش اندم
 لعلين شرابين ايچمگه زؤلفون نه اندر
 جانا جفا بوايسه كه غمزن قيلير منه
 انتمه نظامى يؤزو گوئش دیر دنیه بيان

عشقينى جانيمدا جانا ساخلارام جانيم كيمى
 فرقتين دؤورونده اى خورشيد ايوان جمال
 دؤشه لى عشقين اودو جانا هوايى كؤنلومه
 روخلارين شوقينا اى دلبر چمنده هر سحر
 زؤلف و روخسارين غميندن دلبر هر صبح و شام
 باده يه عهد انتميشيديم ليلرين عهدينده لئيك
 پوزالى عاغلى نظامينى، نظامى نين غمين

عشقين اولالى جانيم همدم دندىكلرى
 بزم قباد عشق ده جان منى پرست ايكن
 نقش قد و زؤلف و دهانيله اى پرى
 هيچرينده بؤيله اؤنس توتوبدور منيم له كيم
 گورمز اولالى چشم و قد و زؤلف و اغزينى

قارون کیمی یئره کئچه لطفیندن اوتانیب
دم لر گلیر نظامی باشا عشق ایچینده کیم

گؤیدن انئرسه عیسی مریم دندیکلری
مین ایلجه گؤرونور گؤزه بیر دم دندیکلری

ای دل گؤررسن اول بویى سرو روانینی
بو طرفه دیرکی نقطه موهوم ایکن
بیر خیردا ییله، بیر قیلجا وقتده مین بیرین
ای ساغر اغزین اؤیدوگونه شؤیله اولدو خلق
ای شمع، لاف حؤسن اندید اول مه لقا ایله
کیمین کی سیمی وار یار اشار ساعیدین کیمی
جان بؤلبولونه گلشن جنت قفس گلیر
گؤردوکجه سرو قامتینی سدره سانیرام
ائتمز نظامی اول یوزو گلگونه چون اثر

سو کیمی آیاغینا روان ائت روانینی
قسمت اولا دئیین، من اومارام دهانی
حیرن اولور ائشیتسه صفات میانینی
کیم هر کیشی دیلرکی سندن ایچه قانی
اور تایا گلمه یوخسا کسرلر دهانی
یانینجا سالییب وطن ایلرسه یانی
تا آشیان [ارندی] سنین آستانینی
طاووس سدره، طره عنبر فشانی
توت کیم عنان چرخه ایرردین فغانینی^(۱)

تا صفحه رخساره خطین یازدی رقمینی
اول نحس ستارم بئله جنک انیله مگ ایستر
کوپ جور و جفا اندیجی یار ائله سن ایدین
گفتم که به من رحم کن ای شوخ جفاکش
جانسیز بؤته تاپانچاسینی تپسه ده راهب^(۳)
چون قدین الف دیر دهنین میم دیر ای دوست
ایتلرین ایزین یولدا گؤروسن سنوینیرسن
توفان کیمی وئزیدی جهان خلقینی غرقه
نقاش دئسه م کؤزولریمه نولا کی سن سیز
قاپوندا رقیبینه تله تمه بیزی خانم
باش اؤرزه قویوب یار سرکویینه نظامی

سرنامه حوسنونه مهین چکدی قلمنی
اهیم کی دیر گوشه افلاکه علمنی
چنگیز دخی ائتمزایدی بوظلم و ستمنی
تؤرک اوغلونو من آنلابانم دئدی عجمنی^(۲)
معبودا دؤنر یاری سنین کیمی صنمنی
اول قدد و دهندن اومارام دردیمه، امنی
مفلیس کیشی تاپمیش کیمی بیر نئچه درمنی
قوروتماسا سینمده کی اود گؤزوده کی نمنی
آلتون ورق اؤستونه یازار رنگ بقمنی
زیراکه حرام ائتدی خدا صید حرمنی
عشقی یولونا صدق ایله باسیدین چوقدمنی

شرمسار ائتدی یوزون لطفی گؤل نوروزی
گؤل نوروزه نظر ائتمه دییم ای دوست دخی

طلعتین قیلدی خجیل شمع جهان افروزی
باغ حؤسنوندن اولا مننه گؤل نوروزی

۲- آنلابانم: آنارام. دندیگینی درک ائتمه رم

۱- ایرردین: چاتدیراردین
۳- تاپانچا: شیلله. تپسه ده: وورسادا

نه سودور عارضین ای باده وئرن، خاکمی کیم
باخمادان یاشیما جان وئرمه دی دردا یله رقیب
کشف اوله سر سماواتله غیب ارضین
شهر یار اولالی سن شهر مجتده، شها
وصل دولت گۆنودور جانینی وئر شوکرانه

اوددن آرتیق ایریشر جانمه اونون سوزی
گپورمه دن اۆلمه دیگی گنرچکمیش اولدوزی
کر اوله کۆزلریمه سۆرمه آیاغین توزی
بولدو غم لشکری جان مۆلکتینه پیروزی
گر نظامی سنه حق روزی قیلا اول روزی

ساقیا ساغر بللوره تۆک اول یاقوتی
ذقنین چاهی نه ساحر اندر ای زهره جبین
شیوه سیندن خطی نین اولدو محقق منه کیم
قنید تندن دلی قورتار کی دریغ اوله کی، اوله
قاشلارین یایی فراغیندا نظامی گر اۆله

که تنین قووتیدیر، روح روانین قوتی
کی سویا آل اندر، سوسوز گترر هاروتی
شمس حۆسنونجه دئییل حۆسن خط یاقوتی
مرغ لاهوتی اسیر قفس ناسوتی
سرت اوخلارینا صندوقه اوله تابوتی

عشرت و عیش اولانین یار یله کاری باری
عشقه صبر انتمینه چاره سفردیر دئدیله
باغیله دار تاپانسیز چون اولور باغیله دار
چاندی چون صحن فلک اوجینا فریاد و فغان
نئیه سین انشیدیب افغانینی بوخسته دلین
سانما عهدیله نظامی بولایسان یارا وصال

نئدیر اول دۆنیادا ناموسیله عاری باری
ترک انده لیم یته بو دار و دیاری باری
من تاپانسیز نئدیرم باغله داری، باری
نچون ایریشمدی اول یاره بو زاری باری
بیرگۆل تۆرکه هزار اولدو هزاری باری
آیه کیم گوردو کی ایرشدی (یتیشدی) غباری باری

دلبر گۆتوردو چون کی یۆزوندن نقابینی
یوزینه قاپو یاپارسان باجادان دۆشر
جرعه ن رقیبه سونما، کی، کافر روا دئییل
دئرلر پیری لرین یئری ویرانه لر اولور
هر خسته نی که ایله سه اول گۆزون هلاک
کافرلرین جهنم ایچینده یانا ایچی
کوینده کنجیدی هیجر یله عۆمرو نظامی نین

چرخین گتیردی چرخه مه و آفتابینی
گۆره لی آفتاب یۆزون ماهتابینی
حوری الیندن ایچمگه جنت شرابینی
مسکن یئری دیر ائیه له سه کونلوم خرابینی
سۆرمه اندرلر اهل بصیرت ترابینی
هیجرینده گۆر سه لر جیگیریم ایلتهاینی
جنت ایچینده چکدی جهنم عذابینی

اولالی خُلقه سن حۆسن انلی نین پادشهی
نسبت ائتدیگیمچون لعینه ای غنچه دهان

وئردی یغما یه کۆنول مۆلکونو عشقین سپهی
سنوینیب گۆیه آتار لاله نعمان کله ی

سۆیله غنچ ایله کی دم بسته اولاغنچه گوروب
گۆزلری جۆورله جان خرمینی یاخدیغینا
یارب اول طره نه طاووس مکرمدیر کیم
اوخ کیمی نیشینه چون گیرمیشم ای قاشی کامان
سنحر اگر بیلسم انشیگینه اولاردیم جاروب
یاندی دردیه نظامی قولون ای خسرو حؤسن
بۆلبوله غصه و غم طوطیه درد ایله الم

یۆرو نازیه کی حنیرتده قالا سرو سهی
اودور یۆزونده نشان دانه - خال سیهی
روضه گۆلشن جنت دیر اونون جلوه گهی
کوشه - چشمینه حالیمه باخ گاه - گهی
ایاغین توزونا یۆز سۆرمکچون گاه - گهی
بیرسور آخر ندیر ایندی بو غریبین گهی
شکر و گۆل مگس و خار زهی دیر زهی

شرمسار انتدی ساچین نافه مشک ختنی
ناوک تیر قضا دیر گۆزونون هر مژه سی
سن عزیزین خبرین اتالی گۆلزاره صبا
سنیر انارکن بویونون شیوه سینی گوردو مگر
دندیلر منه کی هر جای دیر اول یار، دندیم:
طالعی کوکی اولمازدی مقارین شرفه
گرچه حؤسنیه سلیمان سان و جمشید زامان
خار هیجریه اولان بۆلبولو شوریده دین
نظم دامینا شکر ساچدی نظامی دانه

نجه کیم کۆزلریمین یاشی عقیق یمنی
حلقه دام بالادیر ساچین هر شکنی
چاک اندر حسرتیه یوسف گۆل، پیرهنی
که اوتانیب کنجیدی حیان ینره سرو چمنی
شمع دیر روشن اندر سه نولا هر انجمنی
سنه ایسمیه قرین اولماسا ویس قرنی
خاتم مۆلکه امین انیله مه هر اهریمنی
یاراشارکیم اولا گلبرک طری دن کفنی^(۱)
کی مگر صید انده اول طوطی شکر دهنی

غمزن خدنگی زخم وورالی جانا مصطفی
خال خدین یۆزنده نه ظالم دیر آه کیم
اولسان روان بو قامتله، خجلت ایرشر
بولبول غمیه لال و، حیادان گۆل آب اولور
پروانه کیمی شمع روخون شوقی یادینا
بو درد تلخ هیجر نظامینی اۆلدورر

درد و غمیه دؤندو جگر قانا مصطفی
اسلام ایچینده قصد اندر ایمانا مصطفی
صحن چمنده سرو خرامانا مصطفی
گلشن بو طلعتیه گۆلستانا مصطفی
هیجران اودو ایله دل نجه بیر یانا مصطفی
شیرین لبیندن ایرمه سه درمانا مصطفی

گل ای درد اهلی نین درمانی، لطفی
سریر مۆلک حؤسنون شهر یاری

کۆنولر مۆلکونون سلطانی لطفی
ملاحت مۆلکتی نین خانی لطفی

لطافت گوهرینین کانی لطفی
رقیبه گؤستریب احسانی، لطفی
یشتیشدی گؤیلره افغانی لطفی

جمالین نسخه سین گوردو ینله وئردی گول اوراقی
که خلاق جهان ختم اتندی سنده حؤسن اخلاقی
هوالاول هوالاخر هوالدايم هوالباقی
ندیر جان و جهان تک سن بؤتون قیل عهد و میثاقی
لبالب جامدان منی سون الا یا ایهاالنساقی

ترک اندیب جیسمی روان اولدو روان سن گنده لی
گوزلریمه قره‌نو اولدو جهان سن گنده لی
ای یۆزی لاله بویو سرو روان سن [گنده لی]
که اریشر گؤیلره فریاد و فغان سن گنده لی
گل، گل ای جان که یقین اولدو گومان سن [گنده لی]

لبیندن اؤزگه عجب‌دیر اگر اولورسا علاجی
کونول سراچه سینین چون جمالین اولدو سراجی
نه شاه اولور که انلیندن گؤتوردی باج و خراجی
یۆزونو گۆره لی اولدی مگر که سنه دوعاجی^(۱)
کیشینی نی شیمدمی باشدان چیخارتدی دونیادا آجی
گره‌ک کی توزلا، تورپاق اولاتخت و تاجی
دندیم کی کعبه یه واردی و نور گورمه دی حاجی

طراوت گؤلشنینین گؤلستانی
بیزی لطف انیله قهر اودیله یاخما
نظامی‌نین جمالین حسرتیندن

صبا لطفین قوخوسوندان معطر قیلدی آفاق
نظیرین صورتی گلک محال عقل دیر زیر
قدیم لم یزل حؤسنون مقیم لایزال ایسمین
دنمیشسن و صلیم ایسترسه جهان و جانی ترک انتسین
نظامی لیلری شو قی‌یله‌دیر زاهد و راهب

گئتدی نور بصر ای سرو روان سن گنده لی
سن سیز ای شمس - شمس فلک آرای، باخا
لاله و سرو خرامانه نظر انیله‌مزم
نه چون ایرمز سنه ای ماه جهان تاب فلک
دل گومان انیلردی که اؤله نظامی سن سیز

کونول غمیله نه جانین کی خسته اولدو مزاجی
فضای عالم معنی منور اولسا عجبمی
کونولدن ایستمز اولدو خیالی زهدله دین
گؤتوروب الینی توتار یۆزونو گؤیلره نرگس
رقیبه دادلی سؤزون منی بیرگۆن اولدوررسه
محبت اهلینه سولطانلیق ایسته‌یه‌ن کیشی نین
نظامی کوبنه واردی چو گورمه‌دی یوزون آیین

۱- نظامی گنجوی نرگس قصیده‌سینده دئیر:
«گؤتوروب آل‌لرینی یوزونو گؤیلره توتار
دولت و عؤمرونه قیلماغا دوعالار نرگس»

گر جهانین بیر یئره جمع انده لر نقاشینی
یول داشینا باسار آیاغینی باسماز یۆزومه
نه گۆزون رسم انده لر بوشیوه ده نه قاشینی
یولداشیندان آه کیم یئیمی گۆرر یول داشینی

بکوش تا بکف آری گلید گنج وجود
تو چاکر در سلطان عشق شوای دل
که بی طلب نتوان یافت کوهر مقصود
که هست عاقبت کار عاشقان محمود

ای از رخ تو خجل مه چرخ نشین
بی زلف و رخ تو روز و شب می کردم
در پیش تو رو بخاک دارد بُت چین
چون کافر درویش نه دنیا و نه دین

ای روی تو از لطایف آیینه دل
هر کس که ترا دیده بگوید بیشین
ای شمع چکل زخسن روی تو خجل
سبحانک ما خلقت هذا باطل

ای سک کوی ترا ماه فلک حلقه بگوش
قصه غصه جان من مسکین امشب
زمزم دل بر چاه ذقنت باده فروش
چون سر زلف سیاه تو گذشتست از دوش

قائیمی تۆک انتمه نالان هیجريله قانون کیمی
ایچ ایککی ایاق باده کی اول ایککی آیاغین
چون مثلدیر دندیلر قان ایله قانون ائيله مه
بوینوما اگر قیلجا اولور یسه گؤناهی

ایر میشم معراج وصله دندیگی سۆزون رقیب
واقعن بیلیمک دیلرسن اوش ائشین، اوش نردبان

بو دیوان ان ضعیف انسان اولان، اسکندر اوغلو پیر احمد
(تائری ایکیسینی ده باغیشلا سین) الی ایله سونا چاتدی
سنه (ایل) ۹۲۳

علامت‌لر: تر: تۆركجه

استو: اسكى تۆركجه

فا: فارسى

ع: عربى

سۆزلوک

آدمى: (ع) بنى آدم اتولادى.
 آذر: (فا) اود. آتش
 ايش: (تر) ائش: تاي - بدیل.
 آره يرده: (تر) آرا يترده، آرادا
 آستين افشان = (فا) آل چالماق
 ابوالفضايل: فضيلت لرین آتاسى
 اجم: (ع) (جمع آجام): قاميشليق
 اختر: (فا) اولدوز
 اخضر: (ع) ياشیل
 اخگر: (فا) قور. قتيغيلجيم
 ادر: (تر) اندر، ائله ير
 اديچك: (تر) ائده چك
 اتيجك: (تر) ائدن كيمي
 ارمز: (تر) چاتماز. ايرمز: يئتمز
 ارمه: (تر) اؤرمه / هؤرمه
 ارميه: (تر) آراما / آراماغا
 اريشر: (تر) چاتار، يئتيشر
 اصغر: (ع) سارى
 اضداد: (ع) مخالفلار. ضدلر
 ايلماق: (استو) سرعتيله گئتمك
 اعالى: اعلالار
 آغور: (ع) تك كؤز، بير گؤزلو آدم، چئرى.
 امتلا: (ع) دولماق، دولغونلوق. دۇيماق.
 آم: (استو) درمان / داوا
 انجم: (ع) اولدوزلار، فلكلر
 اونودولدو: (تر) ياددان چيخدى
 اولتنمز: (تر) اوتانماز
 اوجن: (تر) اولچون

اوده: (تر) اودا
 اؤرمك: (تر) هؤرمك
 اورب: (تر) ووروب
 اوردى: (تر) هوردو / اورتدى
 اوروموش: (تر) يوروموش،
 اور: (تر) وور
 اؤزتمه: (تر) اوزاتما
 اؤزلر: (استو) ياخشيلاردار، گؤزه لله در
 اوقور: (تر) اوخور
 اولي: (ع) ان ياخشى، گؤزل
 اولين: (تر) اولوبان
 اولر: (تر) اؤلار
 اولمز: (تر) اؤلماز
 اوله: (تر) اؤلا
 اوموز: (تر) چيبن
 اؤيسر: (استو) ايستر. اؤيسه مكم: اؤزله مكم /
 ايسته مكم.
 ايدنه: (تر) ائنه
 ايردى: (تر) چاتدى
 ايرتر: (تر) يئتيشر، چاتار.
 ايروور: (تر) چاتير. چاتديرير.
 ايرووير: (تر) قوشدوورور. چاتديرير
 ايره: (تر) چاتا، يئته
 ايشكن: (تر) ايسه كن
 ايشككو: (تر) ايشيكني: آستاناسيني
 ايشيدلى: (تر) ايشيدهلى، ائيشيدهرك
 ايشيك: (تر) آستان، آستانا
 ايكسى شش: (تر-فا) ايكسى آلتى، نرد
 اويونلار يئنين اصطلاح لاريندان
 بش: (ع) ياوا، پيس
 بشس الغسي: (ع) آغيل سيز پيس. نه يامان
 عاقيلسيز دير!
 باشمي: (تر) باشيى
 بانه: (تر) بنه، منه
 بحر: (ع) دنيز - دريا
 بر: (تر) بير
 برج خيبر: خيبر قالاسى.
 برد: (ع) سويوق

برغور: (تر) بوراخیر
برمغندن: (تر) بارماغیندان
یرمغی: (تر) یریمگی
بش: (تر) بشش
بشدن: (تر) باشندان
بصدی: (تر) باسدی
بقمادی: (تر) باخمادی
بقم: (ع) آل، قیرمیزی زنگ، رنگ لیرین بیر
نوعی
بنزی: (تر) بنیزی، آوزو.
بن: (تر) من
بوالحکم: (ع) بیلجی لیرین آتاسی بیلگین
بوله: (تر) بولا، تاپا
بیگی: (تر) کیمی
بیلورمک: (استو) آشکار اولماق به‌للمک
بیلی: (تر) بئلی
تاب نور: ایشیقین شایخی
تحت القدم: آیاق آلتی
ترنج: (فا) میوه نوعی دیر
توتیا: (ع) سورمه
تولو: (تر) دولو
تومن: (استو) اون مین
تومن یل: (استو) اون مین ایل
تتر / دتر: (تر) دئیر
تولمک: (تر) پانماق
جام جم: جمشید پادشاه منسوب
اولان بیر افسانه‌وی گوزگو
جامع: (ع) بوتون - جمع لیکده
جانفزا: (فا) جان یاندیران
جمال: (ع) صورت، آوز
جمشید بیگی: جمشید پادشاه، جمشید امیری
نکی
جنه: جانا
جود: (ع) کرم، باخشیش
چاپ: (استو) (بورادا) رنگلی پارچا. گوللو
پارچا.
چارالاش: (فا) پادشاهلارین اوتوراجاق ینری
دورت یاستیق، دورد عنصر: سو-اود-

پارچا: *balış türkce*
 چارنالش: (فا) پادشاهلارین اوتوراجاق یئری *cat kurur*
 دؤرت یاساتیق، دؤرد عنصر: سو-اود *sans kir. +*
latin dillerinden

- دۆكرسە: (تر) تۆكرسە
 ذات: (ع) اصل - كۆك
 راجل: (ع) پيادا
 رزم: (فا) دۇيوش
 رباحين: (ع) ريحانلار، گۈللەر
 رمج: (ع) جىدا - نيزە
 زردوات: قىزىل سۈيۈبلە مەركىز
 زره: دۇيوش پالتارى
 زلزل: (ع) زلزلەلەر
 زۇمرد قلم: زۇمرد رەڭگىدە اولان قىلم. كىتاب دا
 نرگىس گۈلۈنۈن بوداغىنا ايشادە دىر
 زىنسخدان: (فا) اۆزۈن چالا اولان يىشى،
 چەنەدە كى چۇغوز.
 ذىب و غنىم: (ع) قورد و قويون
 زين: (فا) يەھر
 سلب: (ع) پالتار، گىيىم
 سحاب: (ع) اولدوز
 سلاسل: (ع) سىلىسلەر
 سماواتلە ارض: (ع) گۈۈلىرى ايلە
 شىم: (فا) دىرناس
 سۈكۈ: (استو) جىدا، نيزە
 سمند: (فا) آت، سارى آت.
 سنا: (تر) سەنە
 سنبەلە: (ع) فلكى صورىلىرى نىن بىرى دىر.
 سىم: (فا) گۈمۈش
 سىنى: (تر) سىنى
 ششدر: (فا) نرد اويونونون اصطلاحلار يىندان
 دىر.
 شىمايل: (ع) شكىل، تمثال
 شويىلە: (تر) ائىلە، شويىلە كى: اۋىلە كى،
 ائىلە كى
 صجى: (تر) ساچى، تىللىرى،
 صروب: (استو) سارالېب
 ضداغ: (ع) باش آغرىسى
 صلەسن: (تر) سالاسان
 صنم: (ع) بۇت، سۈگىلى.
 صنەسن: (تر) ساناسان
 صنم ائەلمك: (ع) قوشماق
- صوررسن: (استو) سوررسن، سورترسن.
 سۈرمك: سورتمك،
 طابن: (استو) تابىن، تۆكر. سرباز.
 طاشە، تاشە: (تر) داشا، طاش: داش
 طابيل: (ع) قايدا، خىيىر.
 طيرغە: (تر) تۇرپاغا
 طغره / تۇغرا: (تر) امضاء، سىلجوقىلەر
 زامانى پادشاه لارىن فرمانلارى نىن باشىندا بىر
 «آرم» ساركا ايسىمىش. ايكى قاش شكىلىندە
 اولان او علامتە طغرا دىيەر مىشلىر.
 طلعت: (ع) شاواخ. پارلاق لىق
 طۇتە: (تر) توتا
 طورب: (تر) دوروب
 طورر: (تر) دورار
 طوغرول: (تر) دوغرول، گىت يۇنەل.
 طوقز: (تر) تۇقز - دوققوز
 طولانر: (تر) دۇلانىر
 طولر: (تر) دۇلار
 طولنمىشدىر: (تر) دۇلانمىشدىر
 طۇلە: (تر) دولان
 طوندە: (استو) تۇندە، بزه، بزه كك وئره
 طونوب: (تر) دۇنوب
 طينور: (تر)، دورور. دايانير
 عاجل: (ع) تەلەسىك. بودونىيا ايشاردە دىر
 عارض: (ع) اۋز. ياناق.
 عبهر: (ع) نرگىس گۈلۈنۈن عطرى، ياسمن
 گۈلۈنۈن عطرى
 عجم: (ع) فارس، غير عرب
 عرعر: (فا) آردىچ، اوجا، قايمىم آغاچ دىر.
 غبغب: (ع) بوخاق،
 فتوت: (ع) اېگىتلىك، قوچاقلىق
 فسحت: (ع) كىنىشلىك
 قات: (تر) يان - حضور
 قاتىندا: (تر) يانيدا
 قنى: (تر) هانى
 قامع: (ع) كۆكۈنۈ قازان
 قىندە: (تر) قاتىندا
 قىندە: (تر) يانيدا. حضورندا

قَدَح: (ع) پیاله	گوشوار: (فا) معمارلیق، اصطلاحی دیر.
قدح: حسد	کولمیزلرین بیر گوشه سی.
قدر: (ع) اندازه	کوشوار: گوشوارا، سیرغا
قرب: (ع) یاخین لیق	لاجرم: (ع) چاره سیز
قرشنه: قارشینا، قانشارینا، قاباغینا	لاف: (فا) گۆپ، بۆش سۆز.
قرشو: (تر) قارشى، مقابل، قانشار.	لتر: (فا) دوداغی ایسلاق
قلجه: (تر) قیلجا، تۆك قدر.	لیب: (ع) عاقل: ییلیجی
قلدرب: (تر) قالدیریب، قوزاییب	لمعه: (ع) ایشیقلیق، ساچاق.
قلمیه: (تر) قالمایا	لهیب: (ع) آلاو.
قلور: (تر) قیلیر، اندیر.	مجوس: (ع) آتش پرست، زرتشتی، گاویر.
فلک: (ع) گمی، کشتی	مخلد: (ع) قالاقی. همیشه لیک
قمر: (ع) آى قمر = کز، دفعه	مخمور: (ع) یوخولو، اولماق، خومار
قندی: (تر) شیرینلیی، شربتی.	اولماق، گۆزلی آخینماق.
قودی: (تر) قویدو، بوراخدی	مداد: (ع) مرکب
قورقram: (تر) قورخورام	مدحت: مدح، تعریف
قوس: (ع) کمان، یای	مختم: (ع) یاندیران
قول: (ع) سۆز (سورادا) تصنیف. سازلا	مستمدا: (ع) کمک اولونموش
اوخونان آواز.	مشاعل: (ع) مشعل لر
قوللر: (تر) قوللار، نؤکرلر	مشاکل: (ع) هم شکل، بنزر، تاي.
قوللوغن: (تر) قوللوغون خیدمتین.	مشک: (فا) عطر. موشک.
قوللوق: (تر) خیدمت	مصور: (ع) تصویرلی
قولن: (تر) قۇولون	معالی: (ع) اعلا، اولجالار، بؤیوک لر.
قومدی: (تر) قۇیمادی	معتکف: (ع) اعتکاف ائدن: نیاز اولچون، راز
قومز: (تر) قۇیماز	و نیازا مشغول اولان
قومشلر: (تر) قۇیموشلار	مغتنم: (ع) غنیمت
قیورمه: (استو) قاییرما، قایتیما، دؤنمه	مماثل: (ع) مثل لر، تاي لاری.
کان: (فا) معدن	منزلت: (ع) مقام.
کی: (تر) کیمی	منور: (ع) نورلو، پارلاق.
کزله: (تر) گیزله نه، دالدا لانا	مویند: (ع) کؤمک اولونموش.
کشف: (ع) آچماق. کشف اور: آچ، گؤستر	میزان: فلکی صورتلریندن بیرى
کعبیتین: (تر) مکعب. آلتی یۇنلو	نه دکلو: دنگ (استو) دانگ، مقدار، حصه.
کم: (تر) کیم	نه دانگلو / نه دکلو: (استو) نه مقدار، نه قدر.
کندوزنه: (تر) کندى سینه، اوزونه	ندیم: (ع) خیدمت ائدن
کنش: (تر) گؤنش	نعم: (ع) نعمت لر
کوکلاره: (تر) گویله	نغم: (ع) نغمه لر
کیه: (تر) گنیه	نور: (ع) قونجا، چیچک
گیدیرمک: (استو) گشتدیرمک / آپارماق،	نیته کی: (استو) نتیجه کی ... اویله کی.
زایل اشمک،	ورد: (ع) گول

ورق: (فا) لایه، یاپراق
 وصف: (ع) توصیف
 هاروت: (ع) بیر ملک آدی دیر
 هپ: (تر) تامام. لاپ. بوتون
 هرقل: (لاتین) هئراکلیوس، روم ناغیل
 لاریندا بیر پهلوان
 هلاهل: (ع) آجی زهر، آغی
 هُما: (فا) سعادت، خوشبخت لیک. قوشو.
 همم: (ع) ازاده لر. همت لر.
 یاپلمز: (تر) یاپیلماز، دۆزلتمز
 یارش: (تر) یاراشار
 یخیله: (تر) باخیلا. بایيلا
 یر: (تر) یش
 یزب: (تر) یازیب
 یزمغه: (تر) یازماغا
 شیم: (ع) شیوه، طرز، کیشیلیک.
 یصغن: (تر) یاساغین
 یغرسه: (تر) یاغیر ایه
 یغ: (تر) یاغ
 یغن: (تر) یاغین،
 یقردی: (تر) یاخاردی
 یقر: (تر) یاندیرار، یاخار
 یقسن: (تر) یاخسین، یاندیرسین
 یلدز: (تر) اولدوز
 یلر: (تر) ایلر.
 یم: (ع) دریا
 یناغن: (تر) یاناغین
 یندوغندن: (تر) یاندیغیندان
 یوزی: (تر) اؤزو، صورتی
 یوغیسه: (تر) یوخ ایه
 یوقرو: (تر) یوخاری

ال يازمانين اسكى يازى دا

اولدوغو بۇلوم

دیوان نظامی

اعلی الاله ذاتک قـدراً و منزلاً
مذلاح شمس و جهک من مطلع الهدی
وی پایه زمـنزل تو عرش ذوالعلی
ابر بهار غرق غرق کرده از حیا
مخصوص صد(.....) ایوان کبریاً
سر دفتر مروت و سرمایه حیا
وی اسمله محمد و وصفیله مصطفی
هر مور اوزره کم صله سن سایه سن هما
خشت وجود کیله شرف قصر انبیا
اتدی دمنه معجز احیایی حق عطا
تشریف ایدب صفاتیله ذاتکی خدا
شانکده اندی سورة والنجم اذا هوی

بس نه حیلله الور اوجنه اذر نرکس
کلدی باشینه اوروب تاج سکندر نرکس
صحن باغ اوللی سبزیله سراسر نرکس
چمن اچنده چو عرض ایلدی لشکر نرکس
چون چمن ملکنه شاه اولدی مقرر نرکس
کر سریر چمنه اولمدی سرور نرکس
قودی گرز اوموزنه نیته کی نه نوذر نرکس
اوردی اوز باشنه التون صولو مغر نرکس
عسکر بردی هلاک ایلدی یکسر نرکس
اولدی صن دشمن دارای دلاور نرکس
کوسترر صورت دلویله دوپیکر نرکس
یسندورر شوقینه پروانه کبی پر نرکس

یا اشرف البریه یا سید الوری
والارض اشرفت بک من نور ربها
ای لمعه زحسن تو خورشید آسمان
انجا که بحر بخشش تو موج زن شود
محفوظ قدر قله کوه مقام قرب
سر رشته فتوت و سرچشمه کرم
ای شرعه مخلص و قولیله مستمد
عز وجلال اچنده سلیمان وقت اولاً
یوغرلدی خاک قالب آدم که تابوله
عیسی چو مقدمک خبرن وردی عالمه
در خلقکه عظیم اوقور نفسکه کریم
ذاتک تنز هیله صفاتک بلنمکه

سحرله شعبده علمنده کمالی یوغیسه
ایردی اوستینه طوتب چتر سلیمان لاله
صنه سن دوشدی نجومیله فلک عکسی یثره
سلب و سازه دین ایلدی بیر چچکی
حکم قلدی که جهانی طونده باد بهار
علم و سنجق زرکش نه سبیدن کوتورر
الدی خنجر الینه شویله رستم سوسن
لاجوردی سپری وردی کل نیل الننه
لشکر وردی چو جمع ایلدی بر صورتله
کوزنی کوکه دکوب باشی دکلدی سوکویه
عرض ادر سنبله میزان صفتن سنبل وکل
نجه دلبر کی یوزی شمعنه ایلر سه نظر

بر غزل کوزلری وصفنده ددم کم یری در
 دردم کوزلرکه شیوهده بکزر نرکس
 قلدرب باشنی بقمادی حسدن یوقرو
 صررب بکزی عصایه نه سبیدن طینور
 طفل مکتب کبی باشینی اوکینه برغور
 دن و کون چونکه کوزک و صفنی تکرار ادرم
 باغ حسنک کبی بر باغ بوعالمده قنی
 یرمغی اوجن اصر سه نعجب حیرتله
 کوسترر اولدوغچون چشمکه بو وجهله قول
 کوزلری واردير اخی باشده دکلدرا اعمی
 بشدن آیاغه کؤز اولدی یوزکی کورمکچون
 یوز اورب طپرغه اول یوزلری اوزلر لاله
 قانی اغزک کبی بر شیویه مظهر غنچه
 دهسک حقه سنک درجی لبالب کوهر
 کر نظر اوله خداوند قدر قدرتدن
 برخداوند جهان بخش سما قدر که آنک
 کمدر اول خسرو آفاق محمدخان کیم
 خسروا کر نظر تربیتک طاشه ایره
 کشف اوله کوزلر نه غیب سماواتیله ارض
 کر شفاخانه لطفندن ایره شربت خاص
 زردواتیله زمرد قلم و مشک مداد
 نظرن وصفنی کر یزومه دستور بوله
 اغز آچوب کوزدر یولکی ای شاه جهان
 سن فلک قدری ملک صانه کر کورسه کوزی
 کسوترب ال لرنسی یوزنی کوکلاره طوتر
 کرد رزم اچره نظر ایلسه تیغیکله سکا
 کوزی کوررسه کمین چاکرک اوله کر اونه

کر ایده چشم بیاضینی مجدر نرکس
 اولسه مکار و سیهکار و ستمکر نرکس
 سروین اوستنده کورکدن برو عبهر نرکس
 خسته اولمادی کوزک مکریله کر نرکس
 کوزلرک شیوهسی وصفن ادر از بر نرکس
 نه عجب کر اوله شعریمده مکرر نرکس
 کآنسده کل کییه زره یا طوته خنجر نرکس
 کوردی چون قامتین ای قدی صنوبر نرکس
 نقش صفر و الف اصفر و اخضر نرکس
 کر ادر کندوزن اول چشمه برابر نرکس
 ای یوزی کل صچی سنبل بویی عرعو نرکس
 کوز اچب باغده اول کوزلری کوزلر نرکس
 قانی چشمک کبی بر نور مصور نرکس
 کوزلرک خانه سنک باغی سراسر نرکس
 کوزلرک کبی اوله مدحته در خور نرکس
 باغ قدرنده مه و مهر اوله کمتر نرکس
 کرد راهندن ایدر دیده منور نرکس
 نچه ناقا بلسه بیتوره مرمر نرکس
 تاب نور نظرنندن بوله کر فر نرکس
 یرقان رنجیله اولمسیه لبتر نرکس
 طوتدوغی بوکه سنک مدحکی یا زر نرکس
 کوزلرینک ورقندن دوزه دفتر [نرکس]
 یوزکی کورمک اولا دیسو میسر نرکس
 آدمی اولدوغکه ایتمیه باور نرکس
 دولت و عمرکه قلمماغه دعالر نرکس
 ظلمت ایچینده کورر خضر و سکندر نرکس
 قولروکیله شه اولمقده مخیر نرکس

بولمیه جا هده کمتر قولوک مرتبه سن
 تاج زر اور نبن کچدی زمرد تخته
 کجه کریکلو کوزن یوممیوبن صبحه دکن
 کوزی کرمز یوزی اوتنمز ایاشاه جهان
 نور رایکدن اکرمایه ایره نامه سنه
 کوترب باشنه زر نیریه دیلر سه کدر
 چکزتر باشی قرارر کوزی ظلمتده مکر
 کر زر و سیم کوزندن یغریسه نه عجب
 حشمت و جاهله دشمن سکه اول وقت ارشر
 طولدر دزله اغزینی سحرکه شبنم
 اول شهک کرد سمنندن ایدن سرمه ددم
 بیتیمیه لکه و ابرص دخی گلشنده شها
 یصغک جامع اضدادغن ایشیدلی
 ساقی و مشعله دارک اولبن الده طوتر
 باغ اچنده نقدر ورد و ریاحین واریسه
 کعبیتینده گلور نقش چو دایم اکی شش
 جنتته دوندی ینه باد بهار یله چمن
 جزز اتدردی مگر صووغک افعی سکدن
 صنه سن رمحله سلطان زمین و زمک
 نچه کم باغ جمالنده پری چهره لک
 سبزه زار فلک اوستنده اوله خیمه کهک

کر ایده حکمنه آفاقی مسخر نرکس
 اوللیدن بروسن خزه چاکر نرکس
 بر ایاغ اوزره طورب خدمتک ایلر نرکس
 اول سبیدن اورومز قرشکه افسر نرکس
 آندا اوله کل زهره ازهر نرکس
 عهد عدلکده ایا شاه مظفر نرکس
 سده عالیکی ایلدی منظر نرکس
 بویله کم جودکله اولدی توانکر نرکس
 کم اولا تاجیله همسر قیصر نرکس
 وصف ذاتکده مکر اولدی سخن ور نرکس
 قودی برmq کوزه بر چشم دیب هر نرکس
 کرمسیح نفسندن بوله یاور نرکس
 پنبه ایچینه نهان ایلله دی اخکر نرکس
 قدح سیم سمن مشعله زر نرکس
 جمله سن کندوزنه ایلله دی نوکر نرکس
 نه سبیدن اوله پابسته ششدر نرکس
 لدی چون روشن اله ساغر و کوثر نرکس
 که زبرجددن ایدر بالش و بستر نرکس
 چقرب اتدی عدوسی کوزن اعور نرکس
 یوزدن و کوزدن اوله تازه کل وتر نرکس
 که آنده خورشید و قمر در کل و اختر نرکس

هر کیم ائشیتسه اندر، الله دزسه قایل
 اولدو صنور ثریا خورشید له مقابل
 اول خال و اول زنخدان هاروت و چاه بابل
 صندم که ایلمشدر خورشید قوسی منزل
 باد صبا انکچون اورر اکا سالاسل

وصفنده اول جمالک ذکر اتدو کینی بودل
 یوزینه قرشو کوزم یاشینی کم کورر سه
 اول زلف و اول بنا گوش ثعبان و دست موسی
 پر خشم چشمنی چون قاشک اچنده کوردم
 دیوانه در کورکدن صو عارصک صفاسن

تیغیله هیکلینی سه پاره ایلیدم
 انس و پری نولور کم حور و ملک ده یوقدر
 شوپله لطیف و پاک و بی غل و غش درر کم
 بوصورتیله سینی کر کورسیدی لیلی
 لعل حیات بخشک قائم دوکر سه حکمی
 مخمور خواب اولر سه غمزک عجمی چونکم
 اول قسبله اعالی اول کعبه معالی
 سلطان ابوالفضایل میراحمد اول ملک کم
 اولکم قتنده دینی بی قدر در نته کیم
 رایات عز و دولت راپندن اولدی عالی
 نعل سم سمندک تاج سر سلاطین
 جمشیدیکی حکمک انسیله جنه نافذ
 ای خط استواده عدلک سنک موازی
 برجیس کیم اولدر افضی القضاة کردون
 بحر محیط اولدر قاپک کدا لرنندن
 اطباق آسمانی قهرک اوده یقردی
 حکمک قتنده شاه کوه کران سبک سر
 رایک شمعاعیسیله آفاق روشنیدی
 کیوان کیم ایلمشدر ییدنچی چرخ مسکن
 مریخ کیم طوتبدر خشمیله الده خنجر
 خورشید کم طوتبدر حسنیله کایناتی
 ییلر درر که زهره تعلیم ساز ایله
 بنده ک کبی عطار المش الینه خنمه
 مه کعبه حریمک ایدم دیو زیارت
 حکمت جریده سینده ذهنک تأمل اتسه
 سن شهریار وصفین اتمکده فکر عاجز
 هر عمر کم قپکده کچمایه عمر ضایع

بوینوکه هر کشی کیم قولن قلور حمایل
 بوخسن و بولطافت بوشکل و بو شمایل
 اولماسه بیلی دردم یوقدر تنده بر قیل
 مجنون کبی اولردی البته عقلی زایل
 چون طالعده اولور آب حیات قاتل
 هر فتنه اویند عهده شاه عادل
 اول منبع معانی اول مجمع فضایل
 بیر بحر دیرکی بولمز عقل آکه هیچ ساحل
 جاهل قتنده عالم عالم قتنده جاهل
 آیات فتح و نصرت شاننده اولدی نازل
 خاک در سسرایک آب رخ افاضل
 خورشید بیکی فیضیک بریله بحر عامل
 وی سطح آسمانه قمرک سنک مشاکل
 ارمز سکا ندکلو علم اچره اولسه کامل
 کورمز مسن که درلر هر کیشی آکه سایل
 کر آره یرده لطفک اولماسیدی حایل
 عزمک قتنده حقا برق عجل کاهل
 اوج فلکده انجم یاندرمدن مشاعل
 قمرکده پاسبانه اولمز دخی ممائل
 استر که دشمنکله اوله سنک مقابل
 بر دزه در جمالک قاتنده شوپله بلکل
 بزمیکده طوتمغه چنک اولمادی داخی قابل
 مدحک یزب دوکتمز ای شاه مهربان دل
 دنیایی هپ طولانار قطع انیلیوب منازل
 سبر قدر اچنده قلمایه قلجه مشکل
 سن شهسوار مدحن قلمقده عقل راجل
 هر فکر کم دکیلدر فکرینده فکر باطل

اول خسرو زمانه کم عزم رزم ادیجک
 که طعن نیزه سندن چشم زره دوکر قان
 ارزانی اولدوغیچون وردی ودیر سر حق
 صبی آیغن عدونک فرقینده یوق چومردی
 تیغ عدو شکارنک کف کرم شعارک
 کر مجلسنده ساقی جرعک یئرہ دوکیدى
 کر تربیت کوزیله خاک سیاهه بغسک
 فضل و شرفده برهان حاجت دکل سکا چون
 عزوجلل اچنده فضل و کمال اچنده
 قوللر کبی قپکده طاپک ادرلر ایدی
 بسوسنجريله طغرل و صفینی ای نظامی
 چون ذاتی وصفه کلمز ای دل سوزی اوز تمه
 اول شه که جودی و صفن بک یلده آخر اتمز
 نیچه که اوله عمرک میزانی کونله دون
 خلکک دلنده مدحک اولسون مدام اولسون
 عزت باشکده افسر دولت قپکده چاکر

شبدیز جنبشندن عالم طولر زلازل
 که خنجری صویندن اعدا ایچر هلاهل
 عز و صفای عاجل جاه و جلال اجل
 کس باشنی حسودک تحتنده یوق چوطایل
 کوششده برق خاطف بخششده مزین نایل
 عظم رمیم اولردی فی الحال روحه قابل
 لعل و عقیق اوله سنک مشک و عبیر اوله کل
 خورشید حسن اچنده لازم دکل دلایل
 هر قول قاپیندا دارا، هر قل تنکده هر قل
 بوعصره قلسه شاها شه سنجريله طغرل
 جرسن مراد ایدرسک شه قاپوسینه طوغول
 کاوله صداعه منجر ختم ایلیوب دعا قل
 کر یوز بکنده بیرن نقل ایلر اولسه ناقل
 نیچه کی اوله مدحک عالنده ورد دل
 هر بریلک تومن کون هر برکونک تومن یل
 مطلوب هپ میسر مقصود جمله حاصل

شکر کم سلطان کردون حشمت انجم حشم
 رزم بهرامیله یونان تختنی فتح ایلیوب
 دری چرخ جلال و دز دریای کرم
 افتاب اوج دولت ماه برج سلطنت
 شهریار نوجوان سلطان جمال اول شاه کم
 خسرو سن سن بوکن اول شاه صاحب عدل و داد
 بحر اولب جودک غمیله کوهری اولدی نسیم
 سرورا بش برمغکن در کفایت جودله
 چرخ اعظم خوان احسانکله بولدی امتلا
 بن نجه تشبیه ایدم فسحتده سینی عالمه

عزله بصدی بساط سلطنت اوزره قدم
 قصر کیخسرده دارا بیکی طوتدی جام جم
 قانع کفر وضلال و جامع خلق شیم
 منبع جود و مروت معدن لطف و کرم
 خسرو عالی علم در والی والا همم
 که آب تیغک یر یوزنده قومدی کرد ستم
 بار احسانکله تا طوتدی فلک پشتینی خم
 افتاب و ماهتابیله سحاب و کان ویم
 کرچه کیم بشدن ایاغه دک وجودی در شکم
 کم سنک ایشک گرمذیر عالمک افسون و دم

سن طور رکن کمسیه لایق دگیلدير سلطنت
 قبله اقبال ادرلردی آياغک طپرغن
 دعوت حشمت سکا دکدوکنه شاهد بودر
 اول سکندر سن کم اولدی شرق و غرب آنکه مطیع
 هم جلال قدرله قدرک ایشکی در فلک
 سدره جنت کبی قدرک مقامی منتها
 چرخ کردون گر تماشا ایده چترک قبه سن
 لطفله احسانکی ذکر ایدجک جان بلبل
 ای که قاپکده بولم می دین انوع نعم
 سومینلر ذاتکی بر درده اولسون مبتلا
 دشمنوکک ایلسون حادث وجودن ممتنع
 ذاتکی بولطف وجودله کورن دیر مظهري
 ای مسیحی دم نسیم لطفک اسسه عالمه
 حشمتيله دشمنک اولدم اویسر ساکه کم
 یولکه بش قومینلارک حریری در بلا
 کمسه ایشتمیش دکل عهدکده فریاد و فغان
 عدلک اینامینده ای سلطان عادل دل همین
 سرورا آخر یصاغک ایریشه بر حده کم
 خلق عالم شویله بوله نظم سایکدن کاوله
 رایکک نورینه نسبت خسروا بر ذره در
 سینه سینده آذنی چو نقش اویسر خسروا
 خسروا کر عکس تیغیک دوشسه عمان بحر نه
 آفرین ایللر لر ایدی کورسلردی زریکی
 ارمیه قدرک الینی اوپمکه دست خیال
 یارشر ساکه خداوندا بو مقداريله کم
 عقل ارنده ایشکوکي چرخه نسبت ایلدی
 بکده بیرین مد حکک یزماغه ارمز خسروا

کون واریکن آیه لاف حسن دکمز لاجرم
 بولسه لردی قیصر روميله کسرای عجم
 قاضی چرخ ایشکک طپراغنه ایچر قسم
 اول سلیمان سن کیم اولدوانس و جن آنه حشم
 هم کمال امنله ملکک حریمی در حرم
 ساحت صحن حرم کبی حریمک محترم
 نیلگون شکلی خجالتدن طوته رنگ بقم
 دمبدم بو مطلعی تکرار ادب ایلر نغم
 کلمز احسانک لسانندن جواب الا نعم
 که آنلرک در دینه اولمایه اولمدن غیری ام
 اول که آنک ذاتنک وصفینه لازمدير قدم
 رازق معطی النعم در خالق محی الزم
 یر یوزونده قلمیه درد و الم رنج و ستم
 حق قتینده بوله احمد حرمینی بوالحکم
 قاپکه قول اولمینلارک ندیمی در ندم
 چنک و بریطدن مکر کم ناله زیر ايله بم
 زلف دلبر در پریشان چشم ساقی در دژم
 شیرو آهو همدم اولب صلح اده ذیب و غنم
 مرتعی آهوی چینک بیشه شیر آجم
 کون کی تابندن جهانی طولدر هر صبحدم
 خلق اچنده محترم اولسه عجب اولمز درم
 لعل کبی در صدف ایچینده کاوله غرق دم
 اردشیر و رستم و پور پشنک و کستهم
 کر طوقز کرسی سن افلاکک قویه تحت القدم
 چنبر طبلک اوله کردون کنش تاج علم
 چغرکردی چرخ اول ذوق وصفادن طوتدی دم
 بحر حیر اولوب اولور سه مدت دوران قلم

چونکه رایک اولدی شاها قهرمانی عالمک
 وار امیدیم حقّه کم حقیله باطل فرق اوله
 ییلر اولدی کم شها سعیله اتمدم جست و جو
 بونی بولدم چاره کم بوسعدله اولم قرین
 سن سن اول اهل سعادت کم وجود کدن سنک
 تربیت قیلیب کنش درلرکه طاشی لعل ادر
 اولمشم شاها حقارت طپر غنده پایمال
 باشمی ایرور عزّ و جاهیله بنم
 عارفه بر حرف بسدیر دیدلر اهل کمال
 نیچه کیم ذوق و الم در همدم شادی و غم
 همدم اولسون خسرو دایم سکا و دشمنه
 اکسک اولماسن جهان ایچنده ذاتک عزّله

ای پرتو لقا کله بی نور و فر چراغ
 دلدن اولنجه سورّه نوری کیدرمذی
 ای مصحف جمالکله نور و ضیا و زق
 برماغنی کوتردی امام مجوسکن
 ایچی یغن ارتدی دوشب نار شوقه
 وصلت شبنده پرتو حسنکدن ای پری
 کم بکزر اکه کم طوته قدر و براتده
 مهر رخک کوکلده نه وجهیله کزلنه
 شب ظلمتنده کورمکه نور یقین یوزن
 کوردیم یوزوکی قامتک اوستنده ای صنم
 جلوک کورب درلسه عجمی در اهل دل
 جان ویرسه صبح وصله ایرب شمع دل نوله
 ایرمز جمال صور تیله سانا ای پری
 دعوی حسن ده نقدر دیلی چربسه

اولمیه شمدن کرو ظلمیله کردون متحمم
 [اول اکی] نک آره سنده چونکه حکمکدر حکم
 دفتر عالمد بولمادم سعادتدن رقم
 اوله کم فیض اوله ذاتندن سعادت باکه هم
 نیچه بینم بیکی لر اولدی و اولور مغتم
 نه کنش دن سن اشا غاسن نه طشندن بنده کم
 بنی طپر قدن کوتر چون سن کنش سن بنده نم
 یعنی کم قاپکده کمتر قوللر و که ایله ضم
 شه چو عارفدر نه حاجت کم سوزی تطویل ادم
 نیچه کم شادی و غم در موجب ذوق و الم
 ساکه شادی ییله ذوق و دشمنه در دیله غم
 آرتنه لور سن دولتک ساعت بساعت دمبدم

نسبت یوزنه شمس و قمر مختصر چراغ
 تا مصحف جمالکله قلدی نظر چراغ
 ای شام زلف و خالکله شمس و قمر چراغ
 ایمانه کلدی یوزکی کوردی مکر چراغ
 اولسه هوا کله نعب نامور چراغ
 کوکلم سراچه سنده یانر اولقدر چراغ
 سنکم حریم کعبه یوزن سربسر چراغ
 اولمز نهان چوشیشه ده ای سیم بر چراغ
 شمع جمالکی بلور اهل نظر چراغ
 صندم که شاخ سدرده طوتر مقر چراغ
 پروانه جمع اولور اولجق جلوه کر چراغ
 صبح ایرجک جهانندن ادر چون کذر چراغ
 کربوله حسن حوری و شکل بشر چراغ
 سنیکله لاف حسن اده مز ای پسر چراغ

قندیل قرشوکه بو غزندن اصلندوغن
النکدن الدی دنسه یکاغک خطامی نور
زاهد جمال طلعتکی کورمک ایستمز
باشنده اوغری بیکی مدام اود یئر شها
یقسک نظامینی نه عجب جورک اودنه

کوردی حسدن او دلره یقدی جکر چراغ
زیرا قمر همیشه کنشدن یقر چراغ
چون بی بصر در سینمی بی بصر چراغ
نور و ضیا یوزکدن اوغرلر مکر چراغ
پروانه سینمی اوده یقر چونکه هر چراغ

ای تهمتن تن سکندر در خدیور روزکار
سرعتیله یلسه بیک یل کبی فلک فلک
شهریار شهر رفعت اصف جم مرتبت
ای محمد حلم و حیدر علم عمر معدلت
تیغ برق آسا کله عالی جنابک وصفی در
اونددلی ختم اولکدن سنده جوديله هنر
نعل پای اسبکه بکز تمهسه اوزون هلال
قوللوگوکیله سلیمان اولمغی عرض اتسلر
سده باب سیلک مسکن ارباب فضل
لشکر دشمن ندکلو چوغیسه یلدز کبی
نیچه کم ارباب جهلک نیکخواهی در فلک
محنت و رنجیله عز و بختله اولسون مدام

وی موید ید مظفر فر امیر کامکار
بولمیه جاه و جلالک بحر نه حد و کنار
آفتاب اوج دولت سایه پروردگار
وی حسن خلق و حسین اخلاق و نور کردگار
لافتی الّا علی لاسیف الا ذوالفقار
حاتم و بهرام و زال و رستم و اسفندیار
اولمز ایدی کوشه کوش فلکده کوشوار
عاقل اولدر کم سنک قوللوغک ایده اختیار
صفه صف نفالک منزل صدر کبار
آفتاب طلعتک کوردکده اولور تار و مار
نیچه کم اصحاب علمک دشمنی در روزگار
نیک خواهک تاجدار و کینه خواهک تاجی دار

خسرو ملک مروّت داور عالم پناه
قلعه جاهکده کمتر پاسبان کیوا ندر
نسبت اشمس سهوله لطفک نسیمینه اوزن
خنک کردون کردله سیاره وش سیر ایلبسک
اولمدی تشویش فرعون حوادثدن امین
شهریارا قندی لطفک قندنه چون خاص و عام
نیچه کم فرآش چاپک شیوه لیل و نهار
دولت و اقبال و عز و موکیبيله هر زمان

آفتاب اوج دولت سایه لطف الّا
خوان اقبالکده کمتر قرص قرص مهر و ماه
اول کنایه چون قلور باد سحرکه هر کون آه
دولت و بخت و شرف اولر اوککجه پیک راه
هر کمه کم فرعونک اولمدی پشت و پناه
نوله بز قوللاره هم لطف ایلر بسک کاه کاه
که دوشایه فرش عنبرکه طوته چتر سیاه
صحن تخت و بخت چتر خیره اول سن پادشاه

ساکه دشمن اولسون لباسی دایما تن ده تصحیفی قبا باشنده مغلوبی کلاه

چونکی دهقان ازل کشت روانها راکشت
چرخه کردان قضا رشته جانها رارشت
خاک من دست ارادت بمی ناب سرشت
عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت
که کناه دکری بر تو نخواهند نوشت
رقم زرق و ریا از ورق دل بتراش
پیش حق جرم نهادن به بود از طاعت فاش
خاطر هیچ کسی را بملامت مخراش
من اگر نیکم اگر بد تو برو خود را باش
هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت
کرچه در کار گنه نیست مرا هیچ بدل
همچو من نیست (.....) محل
دارم امید به دارای جهان عزوجل
نا امیدم مکن از سابقه روز ازل
تو چه دانی که پس پرده که خوبست و که زشت
در همه دیر مغان نیست چو من باده پرست
زانکه من مست خراب آمدم از عهد الست
چون جز او نیست در آفاق جهان هر چه هست
همه کس طالب یارند چه هشیار و چه مست
همه جا خانه عشقست چه مسجد چه کنشت
من ازین پس نروم در پی هر بی سرو پا
بس بود کوشه میخانه مرا راهنما
تا بود پیر مغان معکتف دیر فنا
سر تسلیم من وخشت در میکدها
مدعی کر نکند فهم سخن کوسر و خشت
از ریا چند زنی طعنه باین مستی خس
شرم از خلق جهان دار بخود دار نفس
کین حکایت چو تو دانند بعالم همه کس

نه من از حلقه تقوی بدر افتادم بس
 پدرم نیز بهشت ابد از دست بهشت
 زان می ناب کزو پخته شود هر خامی
 دم آخر بنظامی بنما انعامی
 کین بگفتست کهی صافی درد اشامی
 حافظا از روز اجل گر بکف آری جامی
 یکسر از کوی خرابات بر نددت به بهشت

<p>دهنت حقه، پر در و لب مرجانست همچو خط تو که در دور مه تابانست بر دلم رشته جان بند و جهان زندانست تا بدانند که خوبی صفت انسانست دل سودا زده آشفته و سرگردانست این همه داغ بالایی که مرا بر جانست دایما وصف لب لعل تو کوید زانست</p>	<p>عارضت صفحه کلبرک و خطت ریحانست تا باین وقت کس از دور زحل خط ننوشت تا شد از دیده من زلف و زرخدان تو دور ای پری چهره رخ خود بمالیک بنما چون سر زلف دلاویز تو در دور قمر از غم خال لب و لاله رخسار تو است کفته نظم نظامی زچه شیرین باشد</p>
--	---

<p>چون شادی که محنت و اندوهش از پی است دل سوخت زانتظار بکو وقت آن کی است دایم کشاده چشم و میان بسته چونی است مجنون بآن جان حی است که لیلی بآن حی است با کام جان رسیده ز لعل لب می است یا خود ز شرم آنکه رخت غرقه در خوی است کین لاشه پیش اهل حقیقت چولاشی است کار من با غم تو سوختن و ساختن است حب مشکست که در خاتم جزع یمن است هر چه در باغ لاله و سرو و سمنست دانه خال تو کاندرا ته چاه زقنست</p>	<p>دلبر بگشت رفت و رقیب از پی رست کویم نهند داغ منت کفتی وقت داغ در راه جان کسی بمقامی رسد که او زانست زنده دل که توش هم قبیله روی مراد دیده ز رخسارت آیینه از شبمنت شب نم رخسار گل چنین تن چیست بهر دوست نظامی زجان گذر تا خرد در سرو دل در برو جان در بدنست دانه خال سیه بر لب تو دانی چیست بفدای رخ و قند و بر سیمین تو باد جو جوم داد چو که خرمن هستی بر باد</p>
---	--

دال و لامی که نظامی در زلفش پیداست

تا بر کلت ز سنبل و مشکین نقاب شد
عکس رخ و جبین تو بر آسمان افتاد
این عیش عذب بود بآن قامت الف
هر زاهدی که آن رخ و لب دید هر زمان
دی وصف عارض تو مرا بر زبان گذشت
چشمی که شاه ملک حبش بود بر سرش
ای کنج حسن و خلق کجایی که از غمت

سالها سرو سهی قامت بالا بکشد
دلت از میل کند جانب کاکل چه عجب
خلق در دور رخت طالب دیدار تواند
ای بسنی سر که در افتد بقدما از دوش
قدرت آن زلف شناسد که بهر جا که روی
دل من کر طلبد بوسه از آن لب چه عجب
کومکش خاک رخت زاهد افسرده بچشم
دود دل کر رسد از چهره با شکم چه عجب
مور هر جا که رود دانه کشد، وین عجبت

جان ندارد در جهان هر کس که بی جانان بود
من ملک میخوانم او را زانکه از نسل بشر
این دل سرکشته شیدا از شکنج زلف اوست
هر که را با مهر رویش در میان آید حجاب
آنکه آن گویند مردم این زمان اندر جهان
هر که جان و دل بزلف و عارضت پیوست و کشت

می نماید که رخس در دل مسکین منست

خورشید رو گرفت و قمر در حجاب شد
نامش میان خلق مه و آفتاب شد
برخواست از میان پی رفتن عذاب شد
آشفته کشت و در پی شمع و شراب شد
از ذوق آن حدیث دهانم پر آب شد
ابروت چتر آمد و مژگان طناب شد
حال دل نظامی مسکین خراب شد

نرسد او بتو هر چند که بالا بکشد
دل کافر همه جا سوی چلیپا بکشد
وقت کل خاطر هر کس بتماشا بکشد
باد اگر طره آن طره مطرا بکشد
زیر خاک قدمت اطلس و دیبا بکشد
دل هر خسته که بینی به مداوا بکشد
سرمه حیفت که در دیده اعمی بکشد
آه عاشق زئرا تا به ثریا بکشد
دانه خال تو مور دل ما را بکشد

آنکه هر جانش بجان دارد مرا جان آن بود
نام این سان هر که انسان خواند او حیوان بود
حال کوی آشفته دایم از خم چوکان بود
جز سیه رویی نبیند کرمه تابان بود
غیر او من کس نمی بینم که او را آن بود
چون نظامی روز و شب حیران و سرگردان بود

رفت منصور و کفت بر سردار
هر که شد از خودی خود فانی
نرود چون ملک بمنزل سک
یار را در کنار کی گیری
ای نظامی حجاب آه تووی

لیس فی الدار غیری دینار
از زبان وی او کنند کفتار
تو برون ای تا در آید یار
تا نگیری تو از میانه کنار
سعی کن پرده از میان بردار

ای ببازار غمت هر دل بسودای دگر
دلبر در دور چشمانت که عین فتنه‌اند
زاهدان ما و سرزلفش تو و دلق سیاه
زهد ورزیدن مرا زبید که دارم بهیری
صوت صمصامت صدای قم باذنی می‌دهد
کر مثال خویش می‌خواهی نکر در آینه
ای نظامی کشور جانرا نظام از نظم توست

وی ز سودای تو هر کس را تمنای دگر
نیست جز سودای ابرویت مرا رأی دگر
هر کسی را در ازل دادند سودای دگر
خرقه در جای دگر سجاده در جای دگر
زانکه هر زخمی از او باشد مسیحای دگر
زانکه حسنت را نمی‌بینیم همتای دگر
نیست دارالملک دل را چون تو دارای دگر

چشم و زلف و غمزه و ابرو چو خوبان دگر
هم نماند باقد و رخسارت اندر لطف حسن
هر که چون کاکل بخورشید جبینت سر نهد
آب دارد در لطافت با لبانت نسبتی
رحم آور بر نظامی ای بت پیمان شکن

این همه داری و داری کاکل مشکین بسر
ماه اگر پوشد قبا و سرو اگر بندد کمر
همچو زلفت میشود آشفته در دور قمر
زان چو بیند آب را از شرم بکدا ز دشکر
چون ندارد در جهان غیر از تو غمخوار دگر

آنرا که چون تو شوخ جفا خوست دلبرش
هندوی دیده آینه‌دار جمال توست
کفتم بتا که این هم آزار چیست کفت
عکس لبش بدیده من دید و شد ملول
چون بند کان بخاک درش روی می‌نهد
شعرم بو صف آن لب و دندان عروسکیست
چون اشک در ره تو نظامی ز سر گذشت

کر خون شود زغضه عجب نیست دل برش
زانست شانیه در کف و آینه در برش
بنما بمن بتی که نبودست آرزش
چون خواجه باب در افتاده شکرش
سلطان جار بالش اقلیم خاورش
کز لعل ناب و در خوشابست زیورش
باکس نگفت (آنچه) گذشتت بر سرش

شد عمر در کشاد معمای آن دهان
پایت بدیده سودن و سودی رساندت
بی زلف و قد و ابروی او دورم از حیات
چشم و دهان و ابروی آن شوخم آرزوست
زلف کز تو لام صفت در درون قلب
جاناز جسم خسته روانم روان شود
آنست در جمال جمیلش نظامیا

که که بسر کچه رندان کذری کن
در لیلۀ قمر بنما چهره و از شرم
در ظلمت غم مانده ام ای شمع هدایت
دل وصل تو می جوید و جان می کند آمین
گر بی گنهی می طلبی از پی کشتن
هر چند که در برج شرف کوکب حسنی
خواهی که رسی بر فلک وصل نظامی

ای نقش بند چین خجل از روی رنگ آمیز تو
گفتم که نام خویش را خواهی سک کویت کنم
دشنام ما پیوسته با دشنام دشمن می دهی
آواز بلبل در چمن از ناله شبهای من
عمر نظامی ای صنم در انتظار وصل تو

در دور چشممت ای صنم آفتاب رو
دیوانه از چه کشت و بدشت ختن فتاد
ای بساد آروزی من از زلف او می پرس
ای دل غمش بخور که بنوشی شراب وصل
در جست و جوی سر و قد دلفریب تو

آری بروز کار شود مرد خرده دآن
دارد مرا زیان و ندارد ترا زیان
بودن چون زنده بی سبب جان نمی توان
وان کیست کو طلب نکند عمر بی کران
سروقد تو همچو الف در میان جان
گاهی که بگذری ز برمن روان روان
که ادراک عقل پی نبرد در بیان آن

بر حال دل سوخته کانت نظری کن
در پرده نهان ماه فلک را و پری کن
از پرده برون آی و بمن راهبری کن
ای ویس پری چهره برامین نظری کن
بر زمره ارباب بلا هم خبری کن
از آه سماسای غریبان حذری کن
چون ناله بآه سحری هم سفری کن

وی غرقه جان در خون دل از صلح جنک آمیز تو
گفتا که بیزاریم ما از نام ننک آمیز تو
تا کی بسوزد جان از این شهد شرنک آمیز تو
صد پاره کل را پیراهن از روی رنگ آمیز تو
آخر شد و آخر نشد عهد درنک آمیز تو

چندان کریست دیده که شستیم دست از او
کر مشک بو نبرد از آن زلف مشکبو
پیش من آرزو که همین است آرزو
زیرا خدای گفت کلو اثم و اشر بو
کوکو زنان چو فاخته کردیم کوکو

رویت بـدید کـفت نظامی ز مه بهست

ای ماه رخت پرتو انوار الهی
آنـها که برین روی ترا وصف
آن روز بمن بود دو مهر از رخ و زلفت
کویند شب قدر بسالی بود افا
در دور جمالت بنظامی شب هجران

تار سنبل بر کل رویت نقاب افتاده است
حال جان از دیدن رخسار او چون دید گفت
کفتمش زلفت ز عارض از چه رو دامن کشد
خال آن لب نقطه مشکست بر یاقوت ناب
تا خطت سجاده بر آب روان افکنده است
کفتمش زلف سیاهت نافه مشک خطاست
مردم چشم نظامی در میان سیل خون

جان و دل در سن مه بدرک مکانی دایما
وعده سینه هجرک غایتده جان ایل تور حسد
دل خم زلفکد وصل استر، نچون اولمز قبول
شفقت اتدوکنندن آجر ساغر و صبهانی
اغزکی اوپسم ددو کجه سوررسن لعلکی

عاشقک بوینینه قول صلمق کنهدر (گنه) دیر سنک
کرد (گرد) راهک کر ایره فردوسه حوریلر دیه
لبلرک اوستنده دوشمش کوزلرک غایتده خوب
یاقشکنک یامان قومشدر در نظامی ادیی

رویت نـدیدـه بـود از آنت نـدید رو

وی زلف سیاه تو سرا پرده شاهی
کویند که ماهی و نـدیدند کماهی
آنـدم که یکی بود سـیدی و بـماهی
زلفین سیاه تو دو قدر است سیاهی
چون سلسله زلف تو شد نامتناهی

سایه ابر سیه بر آفتاب افتاده است
موی از آتش دیدن اندر پیچ و تاب افتاده است
گفت ای مسکین نمی بینی در آب افتاده است
یا مکس باشد که در جام شراب افتاده است
حال هر عابد که می بینی خراب افتاده است
باز دیدم این سخن هم ناصواب افتاده است
بر سر جام شرابی چون حباب افتاده است

اول سبیدن درلر ای دلبر سکا بدر دجا
کرآندن کمسیه عالمده اتمزسن وفا
چون شب قدر اچره درلر مستجاب اولر دعا
ایچی یئندوغندن اغلر شمع جمع آرابکا
یوق یئره بن خسته نک جانیه ایلرسن جزا

سن کناهدن قیورمه طوله بنیم بوینما
مرحبا ای توتیای چشم دولت مرحبا
خوب اولور اوستنده حلوانک که بادامی اولاً
خوش دمشدر تنزل الالقاب من صوب السما

خُذِرْ مِنْ الْعِيشِ نَصِيباً مِنَ الْعُمَرِ نَصَابِ
 رَحِمَهُمُ اللَّهُ لِمَنْ عَلِمَنِي فَتَحَ الْبَابِ
 زَيْنَ الرُّوضَةِ كَالْجَنَّةِ بِالْوَرْدِ وَطَابِ
 يَسُرُّهُ اللَّهُ لِمَنْ أَعَشَقَهُ حُسْنُ مَابِ
 لَوْ تَجَلَّى لَكَ فِي الظُّلْمَةِ مِنْ غَيْرِ حِجَابِ
 لَوْ وَضَعْنَا أَثَرًا مِنْهُ عَلَى الصَّخْرِ لَذَابِ
 قَسَمَتِي مِنْكَ بَلَاءٌ وَ عَتَاءٌ وَ غَنَاءٌ وَ عَذَابِ
 سَادَتِي اخْتَرَقَ الْقَلْبَ يَشُوقُ الْأَصْحَابِ
 مَسْكَنُ الْكَنْزِ وَ مَأْوَاهُ خَرَابِ وَ يَبَابِ

کیمسه کورمز چون حبیبینه رقیبندن قریب
 آتش دوزخ فراقک سوزشیندن بر لهیب
 زلفکه کم بقسه ایدر الصلیب اهل الصلیب
 غبغبک اوزره زنخدانک ترنج اوستنده سیب
 لبیرین وصفنده سرکردان اولن نعم اللیب
 گلستان ایچنده اولمز ناله بلبل غریب
 چاه بلدن بدل در چشمک ای جادو فریب
 خاک راه اول جرعه وصلندن ایسترسیک نصیب

شیرین لبکدن ایله معین اکا دیت
 لعک اچرسه قانمی صحا و عافیت
 کورنیجه قاره چولده قودی بنی عاقبت
 دولت انک که طالعی ایلر معاونت
 نیچون اشتمز اول مه خورشید منزلت

هاله درکم دور ادبدر ماه تابانی درست

اتدی سیل فنا عمر دیارینی خراب
 فتح باب حرم عشق زمیخانه طلب
 عیش ایت ای عاشق شیدا که بهار یله یینه
 کوکلکی بنجلین بر رفته ویرکم دیلر
 سرون نازی که ز رخساره او روز شود
 از غمش آنچه بجان من دلسوخته است
 بکه سندن غم و اندوه و بلا اولدی نصیب
 محنت هجره نظامی نتیجه بر ایلیه صبر
 کنج سودای تو در کنج دلم منعکس است

نیجه فریاد اتمسون در دیله مسکین عندلیب
 روضه جنت جمالک گلشنندن بر ورق
 یوزکی کم کورسه ایدر اصلا اهل الصلوت
 سنبلک طرفنده رخسارک بنفشه آتنده کل
 غبغبک لطفندن اکاه اولمین بنس الغبی
 دمبدم کنویکده آه اتسم تعجب اتمه کم
 برج خیبردن عوض در زلفک ای کافر نژاد
 ای نظامی جرعه لر دایم نصیب خاک اولور

قانم دوکوره غمزه لک ای پری صفت
 غمزک کلیورسه قصدمه اهلا و مرحبا
 بن قلدی غارت اتمدکی کوزلرک یقین
 ایرمز بساط قربه کوکل کمسه سعيله
 افلاکه ایردی آهی نظامینک ای عجب

خط ریخان کم طولنمشدر گلستانی درست

دانه خال سیاهی یار کیندم کونمک
 قورقورم اولدرمیه عهد اتدوکندن بینی کم
 مرشد اولمز مصحف حسنک روان اتمزیسه شیخ
 مه نه لاف ایلر سنکله خوان حسن ایچینده کم
 بینی کوردو کجه سنکله مهر ایدب نیلر رقیب
 خانقاه ایچینده اتسک آستین افشان سماع
 تیز ادر شیرین لبوکه شیخ دندان طمع
 کوکلنی یقمه نظامینک که یاپلمز دخی

ساجدی کافور اوزره عنبر کاکل مشکین دوست
 اور تمییدی ظلمت کفر ایله ایمان نورنی
 اتدی اطرافسی منور چهره کلکون یار
 ایرشردی ای کوکل سر رشته مقصوده ال
 چقسه زلفی کیبی باشندن عجب اولمایه کم
 زلفیله چقدوغیچون باشه علم فتنه ده
 منتها قدینک اوستنده نظامی طغرسی

قلالی ساقی بزم ازل صلاهی قدح
 صدای چنک و شراب صفایی خوش کورلم
 رقیب یوزنی کورمک شراب لعلکچون
 جمال ساقیله رونق و صفا بوللی
 جهان دلر که قدح طوته بزم عشقکده
 صفا بولالی شرا بیله طلعتک بلام
 نظامی غمزه کله لیلروکی حرز ادجک

دک اتمایم ایرق ساکه بیداد
 چوکسکدک باشنی مرغ اسیرک

اودلره یندریدی غمدن خرمن جانی درست
 بولمزم عالیده بر عهدی و پیمانی درست
 کم امام ایلرانی بلمز چوقرائی درست
 قاپو قومز کز مدک بولنجه بر نانی درست
 جان ویررکن کافرین خود اولمز ایمانی درست
 قلمیه برخرقه اهلینک کرببانی درست
 کرچه کم بردانه یوق اغزنده دندانی درست
 شیشه کم اوشندی کمدر ایلین آنی درست

توتدی جهان ملکین سراسر کاکل مشکین دوست
 کر دکلمشسیدی کافر کاکل مشکین دوست
 قلدی آفاقی معطر کاکل مشکین دوست
 اولسه ال ورمک میسر کاکل مشکین دوست
 بوینمه صالمنق استر کاکل مشکین دوست
 اولدی ملک حسنه سرور کاکل مشکین دوست
 سدره طاوسینه بکزر کاکل مشکین دوست

کوکل ادر هوس جام جانفزای قدح
 صدا صدای نغم در صفا صفای قدح
 عجبمدر که جهنم اولنور سزای قدح
 مکذر ایلدی جام جهان نمای قدح
 که ایلدی شفق باده کیبی آی قدح
 که جانلر آینه سینه ویرر جلای قدح
 دعای سیفی اوقور کاه که دعای قدح

مبارک اولدی انسدک اتدک ازاد
 کرکسه چرسن آیاغینی صیاد

نه اضی خسروک آجیدوغندن
رقیبیک بن طوررکن دوکمه قانون
پیری لر ییری درلر چشمه اولور
نه یولدر عشقکک یولی که انده
جهانک شادیسی کرمز کوزینه
نظامی آدکی صانوکی ترک ایت

چو شیرین جانندن ایرو دوشدی فرهاد
بئنی اولدورب اتمه دشمنی شاد
کوزمدن کتمه بر دم ای پیری زاد
غم و درد و بلا و غصه در زاد
اوللندن کوکلمز غصیله معتاد
جهان ایچنده سن داخی قوبر آد

هر نسیم جانفزا کاول زلف پرچین دن چقر
سو کمکیله چقمدی دلدن خیالی زلفکک
یاری بندن یارنک چقمز خیالی سینه دن
چون یوزک دین در نوله زولفوککه کافر دیرسم
دیده دن چقسه لب و دندانی یارک هجرله
راه وصلن اکدی عاشق چقدی لعلندن جواب
ای نظامی اومه یارک چین زلفندن خلاص

شرمسار ایدر قخوسی مشکی کم چین دن چقر
کرچه درلر یخشی سوزیله ییلان ایندن چقر
دینی یوق کافر دکلدن دوزخ ایچیندن چقر
کافر اولور شبهه سز شول کمسه کم دیندن چقر
لعل ودری عالمک چشم جهان بین دن چقر
یعنی دیر عاشق بو یولده جان شیرین دن چقر
کم کوریدر پشه کم چنک شاهین دن چقر

کون یوزک کورمیلیدن که کونم دن کبی در
روز و شب زلف و رخک فکری انیسم اوللی
شادمانم که فراقک بکه مخصوص دکل
سن زر و سیمله صید اولدوغکی ایشده لی
یاندورب یاشمی دوکسه نه عجب زلف و رخک
کتسه کوزمدن اولور کوزمه عالم قرکو
ای نظامی لبی اوستند کی خال اول صنمک

بکه بریلجه کلور کرچه سکا دون کبی در
نه کجم کیجیه بکزر نه کونم کون کبی در
که دمشلر قره کون ایله دوکون کبی در
کوزلرم کومشه دوندی یوزم التون کبی در
که بری آتسه بکزربری دوتون کبی در
اولکه آلتی آیه بکزر یکنی کون کبی در
غصه دن عاشقی جانندگی دوکون کبی در

تبسمیله نکارم که قتل مردم ادر
رقیب حالمه نیچون ترخم ایلمیه
بلا و محنت و درد و غمیله عیش ادرم
یوزکده زلفکی کوردی و دیدی خسته کوکل

اکر بنی دخی اولدر دسم تبسم ادر
که کورسه حالمی کافر دخی ترخم ادر
کمک که بو قدر اسبابی وار تنغم ادر
نه سایه در بو که مهر اوستنه تقدّم ادر

قپوکی قویب اکر کعبه قاپوسینه وارم
نظرده عارضکی بولمیوب صویه بقرم
نظامیه یوزک آچسک خراب و بیخود اولور

حرم حمامه لری اوتورنجه قم قم ادر
کمک که النہ صو کرمیه تیمم ادر
کنش طلوع ادجک ذره کندوزن کم ادر

لذتسی روح روانک لعل در پوشنده در
کوشه سنده ماهک ایلر خوشه پروینه طعن
چونکه هر شی دن تجلی سنسن ای دلبرایدن
خضر در کاذک مقامی در لب آب حیات
قشلری محرا بنی کورسه براغر دیده دن
طره رخسارنه باقب تماشا ائیت کوکل
قولنکده اولسون ای دلبر نظامی پندی کم

فتنسی آخر زمانک چشم مدھوشنده در
کوشواریدر که دلدارک بنا کوشنده در
قنده کم بقسم جمالک کوزلرم طوشنده در
خط سنیزی کم نکارک چشمه نوشنده در
زاهد اول سجاده پشمینی کم دوشنده در
رومی روزی کم هندوی شب آغوشنده در
یارشر سیمین بدن دلبرلرک کوشنده در

نکارا سن سز اولن دم نه دم در
بویک طوبی لبکدر آب کوثر
کوکل زلف و دهانک دال ومیمین
قشنگ محرابنه کر سجده اتمز
مسلسل صاچی داودی زرھلر
عجبمی یار بندن عار ادرسه
ایق بصمش که قائم دوکه دلبر
نظامی نظمکی اغزیله ختم ایت

دم درد و غم و وقت ندم در
اوزک حوری یوزک باغ ارم دیر
قچنکم کورسه ایدر دم بودم در
هلالک قدی نیچون بویله خم در
معنبر زلفی عباسی علم در
که بن غایت حقیر اول محترم در
به حمد الله ینه دم در ندم در
که قامو نسنه نک صوکی عدم در

شمسه شمسہ دوشر خجلت و شرم آیه دوشر
هرکه لیلی صچک آشفته سی در نامه صفت
نچه کم غمزہلرک قائمی دوکمک دلیه
دشلرک عکسی قچنکم دوشه کلکون لبکه
آشیان سر زلفکده چو کوردی ذقنک
هر نه زاهد که لبالب لپی جامینی کوور

چون یوزک شعشعه سی طاق معلایه دوشر
پوست پوش اولور و مجنون کبی صحرایه دوشر
زلفک آیاغہ دوشب کوزلرک آرایه دوشر
بکزر اول ژالیه کم لاله حمرایه دوشر
دخی دل مرغی قچن بیضه بیضایه دوشر
درد بی دردی قویب صافیء صهبایه دوشر

ارمی وصله نظامی ددم آسان ارمی

یوزکه اهل نظر جنت اعلی ددلر
زاهدک یوزکه بقمادوغنی ایشد جک
کور دولر بینی محلکده ملالت اهلی
دایه لر مهده ملاحظده یوزکه بقجق
اهل معنی کورجک صورتک آینه سنی
خلق ارتق یانه جنتده جهنمدن اکر
ای نظامی کورجک نظمکی ارباب نظر

داغ غمک که مهر و محبت نشاندر
قدک قیامه کلسه فراقک دوشر دله
عشق نشان سن بکه هر کم صوره درم
قدم مقوس اوللی مهرکله جان و دل
شاد اول نظامی ساکه ایتم دیدوکینه یار

شول ای یوزک که شمع کن مکاندر
آله جان ورمکیله کرسه وصلک
یراشر کریکک قاشک کوزکله
دهانک یوقلغی قطعی دکلدلر
دهانکله بیلیک سرینه واقف
نه خوش طاووس اولور زلفک نکارا
قشک سرنامه حسن و ملاحظ
سنگ بر بحر در عشقک که جانا
قره طبرقجه قدرک یوق نظامی

مژده ای خاطر پژمرده که دلبر کلسر

ددی بدر آیه ایرم دیرسه بد رایه دوشر

چنکه پرتو انوار تجلی درلر
پرتو شمسی ندر دیده اعمی ددلر
ای نه بولمش بونی اهل محلی ددلر
خلق عالم قمو بو طفله طفیلی ددلر
حق بلور نه اوله بو صورته معنی ددلر
سکه فی الجمله مشابه اوله حورا ددلر
یارشر ساکه مرید اولمغه شیخی ددلر

سیمنده صقلم که سعادت نشاندر
زیرا قیام فتنه قیامت نشاندر
بشده بالا و دلده ندمات نشاندر
اماج غمده تیر ملامت نشاندر
چون حرمت اهل ذلته دولت نشاندر

اکسی ای در که کوزمدن نهاندلر
نه قز اوجز دکلدلر رایکاندر
که بو تیر و کمان اول ترکماندر
اراده سوز دخی وار در کماندر
خدای بی نشان غیب داندر
که منزلکاهی طرف کلستاندر
کوزک سر فتنه آخر زماندر
آنک کومتر حسابی آسماندر
اگر چه سوزلرک آب رواندر

جان سرایینه امیر اولمغه سرور کلسر

یـنـه دـل بـلـبـلی بـشـلـادـی فـغان اـیـلـمـکـه
نـفـس بـاد صـبـا غـالـیه سـا اولـدی مـکـر
کـدـسـر مـحـنـت و اـنـدـوـه و غـم و دـرد و عـنا
شـب فـرقت کـچـسـر مـحـنـت هـجـران کـدـسـر
نـچـه بـر سـعی ادـبـن و صـلـکـه اـیـر شـمـکـچـون
سـن نـکـار یـلـه نـظـامـی بـکـی عـالـمـده دـخـی

مـکـر اول سـرو کـل اـنـدام سـمـنـبر کـلـسـر
اوصـچـی نـافـة تـر زلفـی مـعـنـبر کـلـسـر
یـرـنـه راحـت و شـادـی و صـفـالـر کـلـسـر
صـبـح و صـل اـیـر شـر و مـهر مـنـور کـلـسـر
دـم فـطـر تـده نـکـم اولـدی مـقـدر کـلـسـر
صـنـما صـنـمـه کـه بـر بـی دـل و دـلـبـر کـلـسـر

دـل کـه هـجـران کـله خـسـته و دـر مـانـده یـتـور
کـنـج قـلـبـمـده و طـن طـوتـدی خـیـال دـهـنـک
ا فـرین خـال سـیـهـکـار جـفا پـیـشـکـه کـم
شـو یـلـه مـجـروح دـرر غـمـزک او قـنـدن کـه کـوکل
دـل صـچـوکـه اـر و بـن داخـی قـرار اـتـد و کـی بـو
عـار ضـک اوزـره یـتـور طـزـة زلف سـیـهـک
و صـلـتـک نـورنـه اـیـر شـمـد کـی حـسـرتـنـه

دـر دـله هـمـدم اولـب حـسـرت و دـر مـانـده یـتـور
بـلـدی کـم کـنـج نـهـان کـوشـة و یـر اـنـده یـتـور
بـرک نـسـرین دوشـنـوب صـحـن کـلـسـتـانـده یـتـور
قـانـه مـسـتـغـرق اولـوب فـهـم اـده مـز قـنـده یـتـور
کـجـه هـر قـنـده کـم اـیـر رـسـه غـرـیـب اـنـده یـتـور
صـن بـلال حـبـشی روضـة رضـوانـده یـتـور
بـو نـظـامـی صـنـما آتـش هـجـرانـده یـتـور

بـر قـعـکـدن جـان و دـل مـهـرن غـمـام غـم طـوتـر
و هـ نـه ظـالـمـدر قـشـک کـم کـوتـر بـی اجـتـنـاب
کـوز مـه طـوش اولـجـق یـوزی حـیـادـن دـر دـو کـر
کـور لـیـدن دال زلف کـله دـهـانـک مـیـمـنی
کـور دـو کـنـجـه بـن ضـعیـفی سـاکـه قـدح اـیـلـر رـقـیـب
زلف کـافر کـیـشی کـم دوشـمـش لـب جـان بـخـشـنـه
خـلـقـله ال بـیـر ایدـب طـوتـدی جـمـالـک عـالـمی
و صـلـتی عـیـدینـه اـیـرم دـیـو سـن عـیـسی دـمـک
ا غـز نـین لـطـفـینی یـاد اـتـسـه نـظـامـی شـاد اولـور

پـر دـه دـن چـق کـم جـمـالـک عـالـمی خـز م طـوتـر
اولـقـدر بـار تـظـلـم کـم بـلـینی خـم طـوتـر
کـور نـجـه نـاز کـدر اول یـوز کـم بـولـقـدن نـم طـوتـر
صـوفـی آشـفـته و شـیـدایـی هـر دـم دـم طـوتـر
اـیت سـو کـک کـور دـکـجـه قـاچـن اـغـز نـی اـپـسـم طـوتـر
صـنـکـه سـلـطـان حـبـشـدر الدـه جـام جـم طـوتـر
طـغـرو دـر لـر اـتـفـاقـیـله کـشی عـالـم طـوتـر
یـلـلـر اولـمـشـدر کـه کـو کـلـم روضـة مـریم طـوتـر
کـور نـه اـبـلـه دـر کـه کـو کـلـن یـوق یـره خـز م طـوتـر

شـول پـری پـیـکـر کـه دـل زلف پـریشـانـده دـر
سـلـسـیـلـک لـطـفی و آب حـیـاتـک لـذتـی

ا یـة حـسـن و مـلاحت اول پـری شـانـده دـر
کـو ثـرک خـاصـیتی لـعل دـر افـشـانـده دـر

داغ حسرت در که بن دلخسته نک جاننده در
بس نه یوزدن مسکنی جنت کلساننده در
اول لطافت کم آنک لعلیه دنداننده در
هر کشی کاؤل شهسوارک عشقی میداننده در
جاننی ظلمیله الدی قصدی ایماننده در

کن کبی کندویی تاج سر افلاک ایلر
غنچه دلتنک اولبن یاقسنی چاک ایلر
دز و یاقوته نظر جانی فرحناک ایلر
بوکه بی طاقت و زور افعیء تریاک ایلر
غیردن کوزلرمک حجره سنی پاک ایلر
کجه دن کوندوزی اعمی قچن ادراک ایلر

بلبرک اول لعل کم در خوشاب اوستنده در
منزل مریخ درلر که آفتاب اوستنده در
بر نهال تازه در کم جوی آب اوستنده در
کوزلرم اول عینه بکزر کم عذاب اوستنده در
که آفتابک تابنه منزل تراب اوستنده در
شول مضبر چتره کم مشکین طناب اوستنده در
کایناتک حالی چونکم انقلاب اوستنده در

ریسمان بولن کیشی البتده زنداندن قچر
غالباً شیطاندر اول کافر که قرآندان قچر
روستایه شهر اچی زندان کلور اندن قچر
کعبیه ارمز شوکم خار مغیلاندن قچر
قورقوسندن دتر اندامی میدانان قچر
کمدک وار شمع و شکر باد و بارآندن قچر

عنبرین خالک لب لعلکده ای سیمین بدن
جنته کرمز نکارا چونکه کافر زلفکک
کوهری ایلر خجل یاقوتی ایلر شرمسار
زلفنک چوگاننه باشینی طوپ اتمک کرک
(.....) شاهها نظامی

ایغک التنه هر کم یوزنی خاک ایلر
ذرحه بولمدوغندن دهنگ سرنه راه
لب و دندانکه بقدقجه کدر غصه و غم
زلفکک تابنی منع اتدوکی آب دهنگ
طوتبن الده کوزم مردمی جاروب مزه
زاهد اول طره رخساری نظامی نه بلور

خطک اول پیروزه در کم لعل ناب اوستنده در
یوزک اوستنده وطن طوتسه کوزک اولمز عجب
چشم کریانمدن ای دلبر خیالی قدکک
قامتم اول داله دونمشدر که درد التنده در
خاک اول ای دل پر تو حسندن استرسنک نصیب
زلف و ابروکی کورنلر دیر هزاران آفرین
ای نظامی وصله شاد اولما و هجرانه ملول

طولشوب دل زلفکه چاه زرخداندن قچر
کورسه یوزک مصحفن زاهد قرار اتمز کدر
عقل کوی عشقندن نیچون قچر دیدم ددی
کوی یاره طعن دشمندن قچن وارر قچن
تیغ الوب کیلور کنش سنیکله جنک حسنه لیک
اول لب و خذیله قچسه اشک و آهمدن نه طک

ای نظامی اول صنمدن قچسه زاهد طک دکل

نیلسون خفاش در خورشید تاباندان قچر

کوزلروکه فتنه و آشوب اول قاش اکدر
کوکلمه جان قاتی کوکلکدن شکایتلر قلور
دل شب هجرانده کوک ایلرینی یاد ایدر
کوزلرم حالینی عرض ایت ای صبا اول شاهه کم
حسن لیلی در ویرن مجنونه لیلادن خبر
چرخه جور اول غمزۀ غماز خونریز اکدر
آفرین ایلر نظامی کوردوکنجه حسنی

شوخی و فتنان مردم سرمسته صاواش اکدر
کورنجه بی عقل در کم اوغریه طاش اکدر
یا لکزلق خستیه غربتده یولداش اکدر
حالی سقالرک سلطانه فرآش اکدر
نقش دلکش معرفت اهلینه نقاش اکدر
دهره قهر اول چشم کافر کیش قلاش اکدر
صورت موزون نظر اهلینه ساباش اکدر

هر سحرکه شاه انجم مشرقی مسکن طوتر
آتش رخساره صلمش مشک خالندن بخور
یوزکه کوز دکممکچون صقلر ای جان جمله سن
یاشم اقدوغینه نیچون لطف یا قهر ایلمز
اشتر سرمست اکر کوترسه هجرانک یوکن
خدای دورنده نظامی طوتدوغی کوین مقام

لعل نابک یادنه جام می روشن طوتر
زنکیء زلف سیاهی اوستنه دامن طوتر
مردم چشمم النده بونجه کم سوزن طوتر
چون منجم خیر و شری جمله انجمدن طوتر
زلف و خالک بیکی کافر جنتی مسکن طوتر
بوکه کل وقتنده بلبل کلشنی مسکن طوتر

هر سحر که که صبا طرف کلستاندن اسر
روز نوروز و شب قدری بو اراده کورر
نچه بر پرده ده پنهان اده سن طلعتکی
دلکسی لذتله شکره نسبت ادنک
زلفی یوزینه بش اوردوغنی دل کوردی ددی
غمزک اوقلاری قچن جانمه اوغرایه دیو
مرحم لطفله اول العل مداوا لر ایدر

جان دماغینه ایرر نکهت جاناندن اثر
هر کم اول طره رخسار دلارایه ایرر
یوزک آیینه نظر اتسه نه ضر اهل نظر
اولسون ای ترک پریوش دلی آغزنده شکر
کورک اول هندیء بد مذهبی کم اوده طپر
بو نظامی کوزدر انچه که جانینه کچر
نته کم غم زده لر سینه سن اول غمزه دلر

کوکلنی عاشقلرک اول زلف عنبر رنک الور

جاننی بی دلترین اول چشم شوخی و شنک الور

یارنمدر دیدوکیچون کوکلمی ژنکار غم
 زهره قانون وکنش دف دپردر آهنکچون
 لطیف خدکدن شکست آینه چینی بولور
 کوکلن آلم دیو لب ورمه رقیبک آغز نه
 دل که قانه بوینور سینمده یوزک شوقه
 نرده صقلر چونکه یوق بر ذره ییری حفظچون

بکایار اتدی دردو محتتی یار
 نندن بی مهر سن درسیم ایدر خشم
 اننمز محنت هجره رقیبک
 صچوکک عنبر سارا غلامی
 ددم آیاغکه دوششمک اولامی
 یوزوکه کلدی کس زلفک اوجینی
 نظامی چشم و زلفک یاد ادیجک

هر سینده کم مهر و محبت اثری وار
 عشق اهلی سپر تیرنه یارک جکر ایلر
 نرکس نجه سی کوزلرکه اوپکنه ای دوست
 هر حلقده مشکین صچکک ذکرن ادرلر
 عالمد زهی طالع فرخنده انک کم
 ای دزگران مایه کوزمدن کذر اتمه
 منع اتمه نظامی رخ و زلفک کوزدرسه

زلفکی باد صبا دپردجک جان دوکلور
 اشنندن آهمی اغلر یکعک دورنده
 کولجک غنچه لبک غنچه شادی اچلور
 دوکلورسه نه عجب هول قیامتده نجوم

طوتسه اولمایه عجب کایینه نمک ژنک آلور
 همر قچن اول مه لقا مطرب الینه چنک آلور
 نقش حسنکدن خجالت نسخه ارژنک آلور
 کم ویرر یاقوتی و بی قدر و قیمت سنک آلور
 کان اچنده لعله بکزر کم کنشدن رنک آلور
 بونجه دللرکم نظامی اول دهان تنک آلور

بکایار اتدوکینی اتمز اغیار
 بکابلسم نندن خشم ایلر اول یار
 عذاب حشره کافر ایلر انکار
 کوزوکه نرکس شهلا پرستار
 تامل اتدی بر دم دیدی دشوار
 کرکدر دینه کلدی قطع زنار
 اولور کندن و پریشان کوکلی بیمار

خوش ناله شبکیرله آه سحری وار
 کلسون برو میدانه کمک کم جکر وار
 کورمز می کوزک فتنه سن آخر بصری وار
 هر کوشه ده فتان کوزک فتنه لری وار
 بر سنجلین یوزی کون النی قمری وار
 دریا سفرینک چو بلورسن خطری وار
 کم دور تسلسله حکیمک نظری وار

سوزه کلدکجه لبک چشمه حیوان دوکلور
 موسم کلدی چو یل دپرنه باران دوکلور
 کلجک کل یکغکدن کل خندان دوکلور
 چون کوزم یاشی فراقکده فروان دوکلور

کسجک زلفک اوجن یش یرنه قان دو کورم
طغدر زلفنی رخسارنه باد سحریی
لب و زلفین صفتن یزسه نظامی صنما

عشق اولن یرده نچه باش کسلور قان دوکلور
صنکه کل خرمننه سنبل و ریحان دوکلور
نافه چین صچلور لعل بدخشان دوکلور

دلا بویولده جهاندن سکا کذر کورنر
یوزک خیالی کوزمده عجمی آغلرسم
یره کچر اه تنوب هر کجه جمالکدن
شو دکلو آتدی مژک جاننه تیر غمزّه کم
یوزکده نقش دهانک خیال و هم کلور
همیشه عارض وقْدی صفاتی در ذکرک

که عاشق اولنه یا صبر یا سفر کورنر
که برج آبیه کلسه قمر مطر کورنر
کنش که حسنله عالمده معتبر کورنر
سپر یرینه همان ناوک سه پر کورنر
کنش قتنده بلی ذره اولقدر کورنر
نظامی نظمک انکچون روان و تر کورنر

ارشیدی قدر وصله روزکار هجر
ایستینه قیوللغ ایت جنت دلرسک
کسانرا ضجر از زجرست لیکن
دمیدر لطف و احسان و وفا قل
غم آن ماه رورا منع نبود
نظامی روز حسرت بر سر آمد

سَلام فیهِ حَتّی مَطْلَعُ الْفَجْرِ
عبادت ایندنه جنت اولور اجر
مرا بی زجر آن مه رو بود ضجر
نچه بر درد ورنج و محنت و زجر
بالای آسمانرا چون بود حجر
بَدَر انور التّقاض من مطلع الفجر

سودم ینه بر ماهی که دوران کوزلی در
بستان جنان کلشنی نک تازه کلی در
سحر یله نظر قیللی اول دلبر فتان
میل اتمدی کوزم یشنه اول سرو خرامان
بن بند سنه رحمله برکز نظر اتمز
صائر بزی یولنده مکر ترک سر اتمز

سودای غم عشقی کوکلده ازلی در
محبوبم افندیم کم آنک اسمی علی در
دیوانه اولبدر صچی بندنده دل و جان
محبوبم افندیم کم آنک اسمی علی در
بکزر که اکا ناله و آهم اثر اتمز
محبوبم افندیم کم آنک اسمی علی در

جانی ندرم بن بکه جانان اله کرسه
جان ویریدم بر کجه عریان اله کرسه

دل خسته سنه یعنی که درمان اله کرسه
محبوبم افندیم کم آنک اسمی علی در

بن قولنه نیچون عجباً جور و ستم در
مُحبوبیم افندیم کم انک اسمی علی در

ذوقی سوزکک زهره ایررسه شکر ایلر
اوغری نقدر حبسه ایتدن حذر ایلر
شمدی اکه هر جوری که کوکلی دلر ایلر
هم رخت و متاع آلور و هم قصد سر ایلر
کورمز نچه کم اهل بصیرت نظر ایلر
بر قلجه قلور جانن و قذّن کمر ایلر
کورسک که نکاره دخی اول ایت نلر ایلر

نازک خیال بغلر و قصد غریب ادر
یا بیکی کندوزینه رقیبی قریب ادر
تسییحی کندوزینه که صوفی صلیب ادر
ییمیشک ایوسینی طکوزه نصیب ادر
بکزر که ناله سینی عندلیب ادر

کورمکه ارمز الی ناله و فریاد ایلر
خیر چون حجه وارن بنده لر آزاد ایلر
محکم اولسون دیوین طاشله بنیاد ایلر
دانه لردن نته کم کاهی جدا باد ایلر
روحنی عاشق سودازده نک شاد ایلر
کورنه لطفیله بو بیچاره سنی یاد ایلر
هر کشی نک وطنین کندویه بغداد ایلر

جوهری اولن قتنده چون اولور کوهر عزیز
چونکی افسار اهلنی اتدوکی یوق افسر عزیز

اغیارنه هر دمده ایشی لطف و کرمدر
بر بوسه عطا قلسه نظامی یه کرمدر

شوقی یوزکک ذریه دوشسه قمر ایلر
غمزک چو رقیبیه اولم قصد دل اتمز
جان که استردی جورنی تا کندونک اولدی
عقل و دل الوب قومدی غمزک که حرامی
چشمک کبی بر گوشه نشین رند سیه پوش
هر کیشی که قوجمق دلر اول موی میانی
سن صنمه نظامی سکه در جوری رقیبک

بل بغلیوب که جانمه قصد اول حبیب ادر
اوق بیکی بن عبیدی اوزندن بعید ایدب
ترک ایدب اوپسه زلفکه ایمان محض در
ییسون رقیب میوه وصلی که روزکار
شولدکلو قلدی أهله زاری نظامی کم

ینه دل مرغی قدیمی وطنن یاد ایلر
یار کویینه چون ایردک بنی ترک ایله کوکل
بقعه جوره کوکلدن قودغی یار اساس
بکلرکدن بنی آهمدر ایدن دردله دور
کربقوب عالمه خندان اوله اول غنچه لبک
دخی یا نمده نظامی ادن اکمک درمش
شام زلفنده دل اتمز دخی و صفینی که انس

ایشکک توزن عجیمی طوتسه چشم تر عزیز
کرطوته بشده ایزک توزن نه فخر ایلر رقیب

زلف و کیسوی عجبمی طوتسه باش اوزره کوزک
 زاهدا عزت کرکسه کل سبوی می کوتور
 نیچه یوسف حسنی حبس اتدی ز نخداتک چهی
 هر کشی که ایشیکوکه چیقر انر زنبیلله
 عزت استرسک نظامی نفسکی خوار ایله کم

وارمدر بر فتنه کم اول چشم خونریز ایلمز
 رخلرک دورنده لعلکدن نچه بر صبر ایدم
 کر چه تیغن تیز ادر غمزک بنی اولدرمکه
 بی کنه قانم یره دوکیمک لکه غمزک بکی
 حسن اچنده عشوکی اتمز کل صد برک باغ
 قلمز آفاقی معطر تا کم انفاس نسیم
 اول لب و دندانی نظم اتمز نظامی نظمله

شولدکلو اچدی نرکس مستک شراب ناز
 کوردم یوزونی پرده زلفکده ای صنم
 روز حساب و روز عتاب اول کون اوله کم
 ای مصحف جمال جمالک کتابنک
 یغمرده فتح بابیه وار افید بن دخی
 بر نازنینه بغلدی کوکلن نظامی کم

اولمدی کل یکغک شمع شب افروز هنوز
 جان و دل مصرنی لطفیله عمارت اده کور
 سن جفا ییله غبارم یله صاوردک و بن
 مهر مهرک فلک دلده طلوع اتمشدی
 عمرکک ارمیدن ایام بهارینه کمال
 بونجه علمیه سنک مکتب عشقده دکل

چون چلیپاییله زناری طوتر کافر عزیز
 یوک کوترمکدن اولور عالمده چونکم خر عزیز
 مصر حسنه چونکم اولدک ای لبی شکر عزیز
 کوکدن انمش کیبی زنبیلله طوترلر عزیز
 نفسنی خوار ایلمکدن بولدی عزت هر عزیز

یا جفا و جور کاول زلف دلاویز ایلمز
 اهل دل می دن چوکل وقتنده پرهیز ایلمز
 انتظار یله بن اولدم کم نچون تیز ایلمز
 دم می وار کم کوزلرک بیک درلو انکیز ایلمز
 حزن اچنده نالمی مرغ سحر خیز ایلمز
 کرد راهک کوهرینی عنبرآمیز ایلمز
 تاکه شعرن شکرآمیز و شکر ریز ایلمز

که اولدی شراب نازله مست خراب ناز
 دیدم صحاب فتنه ده در آفتاب ناز
 ناز و عتابله ایده دلبر خطاب ناز
 هر فصلی فصل شیوه در و بابی باب ناز
 آغلادغم بودور که آده سن فتح باب ناز
 دردی دوا و جوری جفا در عتاب ناز

ارمدی بلبله پروانه کیمی سوز هنوز
 اولمدن رومه حبش لشکری پیروز هنوز
 قورقورم خاطرکه قونه دیو توز هنوز
 اولمدن ماه فلک سطحنه مرکوز هنوز
 حسنکک موسمی در ای کل نوروز هنوز
 پیر دانای خرد طفل نوآموز هنوز

جامه صبرمی چاک ایلدی مقراض غمک
مال قارونجه اکر چه که قیزندی غمکی
شمس عمر اولدی نظامی افق موته قریب

اولمدن غمزه لrk سوزنی دلدوز هنوز
غمکه طویمدی بو جان غم اندوز هنوز
آه کم ارمیدی وصلت شبنه روز هنوز

سن یوزی کلسز کوکل باغ استمز
کوکلیم اوچب کویکه وارمق دیلر
خسته استر کوزلرک عاشقلمی
زاهدک میل اتمدوکی لعلکه
مست در دل که آغک اوپمک دلر
دل دلر جور و جفا سن دوستک
درده استر نظامی خالکی

کمسه باغی کندویه باغ استمز
دنیده کمدر که اوچماق استمز
صیرد اولن کمسه صاغ استمز
بو که طوطی طعمه سن زاغ استمز
کمسه مست اولمادن آیاغ ایستمز
کوکل کیملک بالله یاغ استمز
دردی اولماین کشی داغ استمز

چون اولدی صبا طرف چمنده ینه کلریز
بن نیجه سی پرهیز ایدم اول یوزده لبکدن
بر قلده اصم جانکی زلفکده دیر اصمز
جان وردی مکر سرو چمن قدکه قرشو
کاسلدوکی جرمندن اوتانب قلجندن
عاشقلمکه وعده هجرک دهنگدن
چون تشنه صودن قچدوغی بو و هم ایده صائر

ساقی برو صون جام شراب طرب انکیز
جنتنده چون اولمز صنما کوثره پرهیز
بر قلدن اصم جانمی اول شوخ دلاویز
که آیدر بشی اوجنده فعان مرغ سحر خیز
مقتول سدا باشن اشاغه برغور تیز
بر زهر در ای دوست که اوله شکر آمیز
کوستره نظامی قولکه دشنه سر تیز

اولدر نازله بر لحظه بیک اهل نیاز
اروبن لعلکه زلفوکی کتورسم المه
اغزکی آچوبن سویلمه هر جاهله کم
قشی محرابنه فرض اولدی سجود اول کنشک
زلفنی آلیب اله کسمکه میل اتدی حبیب

بنی اولدر دسم ایلر بنی اولدرمکه ناز
ارشم چشمه حیوانه بولم عمر دراز
عاقل اولن کشی آچمز صنما دکمیه راز
حاحب شمس ده مکروه اولور کر چه نماز
ددم اتمه بو نظامی قولکک عمرنی از

کم یوزی اچلمشده حیا و ادب اولمز
بد اصل اولن همسر عالی نسب اولمز
بر اوده که بیمار اوله عیش و طرب اولمز
می مجلسی بی فتنه شور و شعف اولمز
کم سرو سهی میوه سی سیب و رطب اولمز
هر کم صوکی دیده تر و تشنه لب اولمز
جنک اتمکه چون مهر و محبت سبب اولمز
کم بو لهبک یانجسی بولهب اولمز
هر کوشده کم پرتو شمس اوله شب اولمز

مرغ پا بسته یم اول سنبل کلیوشدن اوش
کچدی عمرم کونی اوش اوشله اوش اوشده اوش
کچورر حلقه زلفی کیی چون کوشدن اوش
که بر آد قلادی همان سام و سیاوشدن اوش
کورمدو کیسه کور اول زلف قمر پوشدن اوش
طشره دوشدی نچه در دانلر اول جوشدن اوش
مست و دلخسته یم اول نرکس مدهوشدن اوش

وی صچلری کون یوزینه برقع
کوستر یوزن ای مه مبرقع
خط و لبکیله چار مصرع
کیسه نه عجب یوزم مشمع
کم بحر دل اولدو اکه مصنع
شیرین طود قک وفایه منبع
زی مطلع حسن و حسن مطلع

کل عارضکه اولسه معارض عجب اولمز
طوبی ارمز لطفله اول سرو بلند
کوکلمده کوزک فکرله ذوق و صفا یوق
اکلسه لبک جان و کوکل جنکه دوشرلر
اول قند و زرخدان و لب ایلر منی حیران
یوز سورمکه ارمز الی سن سرو ایغینه
عاشقارکه خشمکه خنجر نه چکرسن
ایندک که یوزی نارنه ینمایه رقیبسه
کلمز یوزی شوقیله نظامی کوزه زلفی

مست دلخسته یم اول نرکس مدهوشدن اوش
سن اوش اوش مهر ایدیم دیو بن اوش ایده دیو
سوزم التون کویه اولدوغنک اصی سی نه دوست
خسروا ادکی جهت ایت که اولا خیرله یاد
عقده رأس و ذنب طودوغی ایک یوزونی
کیش بحرین کوکل عشقکه جوشه کلوب
مجلس باغ جمالینی نظامی کورلی

ای طلعتی شمس حسنه مطلع
عالم قمو دولدی ظلمتیه
دیوان ملاححت اچره قاشک
سیلاب دوکر کوزم سحابی
بر چشمه درر کوزم پکاری
بی رحم کوزک جفایه معدن
اول مهره نظامی حسن اولور ضم

سندن آیردی بنی چرخ ستمکار دریغ
وصلتک دارشفا سندن اراغ اتدی فراق
بو دریغله دریغا بزی ترک اتدوکنه
ترک ایدب یار بزی غصه یاراتدی بزه
کمه دل وردوکسه جورله یندوردی بزی
یار غمخواردن آیرو دوشلی حسرتله

کور نه غدر اتدی ینه عالمی تار دریغ
اومدن خسته کوکل دردنه تیمار دریغ
دیمدی رحم ایدب اول یار ستمکار دریغ
برده یار اتدوکنی اتمدی اغیار دریغ
یوغمش دنیده بر یار وفادار دریغ
یار حیف اولدی نظامی یه بو غمخوار دریغ

که وار دیب اغزوکه کهی یوق دسه عاشق
دی کوزلرکه کم ایده قان اچمکه پرهیز
بن مستی لبک فکری عجب کر ایده هشیار
چوق قانه کرر غمزن اریب قول یینیسه
هر وصلک اکر آخری هجرانسه ای دوست
اغزکله بیلک نکته سنی فهم اندهمز دل
لایق یوزمه سورسه نظامی یوزنی دیر

بو سوزده نه کاذب دیر اکاکمسه نه صادق
زیرا که اولور خستیه پرهیز موافق
کم کوردی سنجی دن بونی کم مست اوله ایق
غمازه موافق کورونر رأی منافق
بندن بو جدالق نیه بولمادی جدالق
دیوانه نه فکر ایله ایده فهم دقایق
چون هر کشنک سوزی اولور یوزنه لایق

کل صفحه سنده چونکه بلوردی نشان مشک
زلفندن ای صبا بزه بر تار موکتور
خالک کبی امیر حبش کم کور بدرر
خالک که کوزکه طرف زلفدن کلور
بوینکده بکلرکله صچک رشته سی مدر
غمدن بنم بکی جکری طولدی قانله
شی لله ایلیم ارشم زلفکه دیو
شعرک نظامی قدرله شعرايه ایرشر

اتمه نهان که سعیله اولمز نهان مشک
چین دن کلنلرک چون اولور ارمان مشک [مشک]
کم تختگاهی عاج اوله و سایبان مشک [مشک]
صن روم ایلینه چین دن ایرر کاربان مشک [مشک]
یا طوق عنبرین کم اولار ریسمان مشک [مشک]
تا کم اشدی اول خط عنبر فشانی [ن] مشک [مشک]
بر پوست پوش اولب طولور بو جهان مشک [مشک]
اول استانه عرض اوله بوداستان مشک [مشک]

پیوسته مکر و الله قورب کمان قشک
قوس قزحی ایلدی ماه اوستینی مقام
یزمش جریده کله مشک خطا خطک

ایلر خدنک غمزکه دللر نشان قشک
یانون که نور اوزره در ای دلستان قشک
چکمش کوکل براتنه طغرای جان قشک

دلّار ولایتده صنق یایمی صندی کم
ابرسیه اچنده قلور سن هلال عید
کویا که طاق کسری و زنجیر عدل در
تاب اچره در نظامی همیشه طناب عمر

اوغرامز اولدی اول یوله نامهربان قشک
عنبر فشان قشکده اولور چون نهان قشک
مشکین صچکنده ای لبی نوشین روان قشک
سلطان حسنکه اوللی صولجبان قشک

طوتدی مشک ختن اطرافینی برک سمنک
عنبرین زلفکه اویکندوکنی ایشد جک
سیب هر قنده اولور یسه صو اوستنده اولور
خطکی خرم ادرسه نوله کوزکله یوزک
خلاق درلر که پری لر وطنی چشمه درر
حسن وجهیله نظر ایلدی وجه حسنه
قلجه نقصک یوغدی وارمسه ای دوست بلک
صنما سرو چمن قد که بکزدی اکر
جانکی زلفی اراسنده نظامی ارمه

قوشدی سنبل تر دایره سن یاسمنک
تن ده قانی قورودی قهرله مشک ختنک
عجبا عارضک آلتنده ندن در ذقنک
نرکس و کل در اخی چشم و چراغی چمنک
سن پری سن که مکر کوزلرم اولدو وطنک
حسناته یزلور کورمکه وجه حسنک
دزچه اکسکک اولمازدی اولسه دهنک
اولسه خورشید فلک میوه سی سرو چمنک
بر قل ایچنده قچن بولنه بونجه رسنک

ای نسیم سحری مشک فشاندنر نفسک
بن که جان کلشنی نک نازنه قتلنمزم
فرقتکده کوزم اوستنده کورن قاشمی دیر
عنبرین بکلرکه بکزدوکی نعمتسه
یوز قراسیله اگر خلدی مقام استرسک
نه بلور حالمی عشقکده رقیبیه بنم
ره کوینده ویرر ناله دل اهلینه صفاً
مجر تن ده نظامی دل و جان عودنی یق

وارد اول زلف سمنسایه مکر دست رسک
چکرم سن کلچون جورنی هر خار و خشک
کوپری کم پیدی عجب اوستنه نیل وارسنک
شکر ادب ال یوزه سورمکدر ایشی هر مکسک
زلفنک ایزنه یوز سورمکه اولسون هوسنک
بلمین قصه سنی بلبل و زاغ و قنسک
نته کیم کعبه طریقینده فغانی جرسک
کر دلرسک قسله آفاقی معطر نفسک

باغ جنت در جمال جانفزاسی یوسفک
کولشن جنت هواسیله هوس اتمز کوکل
مصر غمده حزن یعقوبیه اولسون مبتلا

صبح دولت در وصال دلکشاسی یوسفک
ایرلیدن جان مشامینه هواسی یوسفک
هر که بوحسنیه اولمز مبتلاسی یوسفک

عشق یولنده زلیخا بیکی صادق اولنک
کورمزیدی تخت و بخت و تاج و دولت یوزونی
ای نظامی جان و دلدن باد پیما اول یوری

یک کلور مهر و وفا سندن جفا سی یوسفک
کود راهک اولمسه کحل جلاسی یوسفک
اولمغ استرسک هواسی آشناسی یوسفک

پرتو نور تجلی در جمالی پیرنک
قد و رخسار نه سرو و کل نجه اولور نظیر
گر چه دال و لام و عین اولور همیشه عین عدل
شمع رخسارینه ایرشمز دلا پروانه وار
لشکر ملک حبش روم ایلینی قلمیش حصار
شیوه یاقوتی منسوخ اتدی منشیء ازل
ای نظامی کورمدی اقصای مقصددن اثر

کلشن فردوس اعلی در جمالی پیرنک
یال لب و دنداننه لعل ولالی یوسفک [پیری]
عین ظلم اولدی دله عین وصالی پیری نک
یقمین عشقی اودنده پر و بالی یوسفک [پیری نک]
رخلری دورنده یارب خط و خالی پیری نک
یازلی خذنده خط لایزالی پیری نک
نورمین حسنده نور ذولجالالی پیری نک

طلعتک کوکی صبر کوکبه سن مهر و مهک
سکه بو رونق سیمانندن ای شمس فلک
توتیا متنتی چکمزم ایرق صنما
شکرک اغزنه سیکک لر [گر] اوشردی دهنگ
یوزک اوستنده قشک لطفنه ایرشمز اکر
کر کنه صانرسک بوس و کناری صنما
ای نظامی دلریسک که اوله سن عالمه شاه

کنشه سایه صالر طره طرف کلهمک
مکر اول کعبه حسن ایشکی در جلوه کهک
کوزمه کحل جلا ییسه یتر کرد رهک
مشکی ایقلره صلدی سر زلف سیهک
کلسه قوس قزح اوستینه مه چار دهک
اده کورکم بیری بک خیره کچر بو کنهک
بنده سی اولمغه سعی ایده کور اول پادشهمک

دلدن قرار و صبری آلیب قاره پرچمک
دور قمرده دردله دیوانه کوکلمی
جانا روامدر که کوزک جاننه قصد ادب
کلزار اچنده سنبل و ریحان خجل اولور
بی قیمت اتدی عنبر سارایی سنبلک
شول رسمه الدمی صبری کوکلدن که قورقرم
جوور و جفا و دردله کوکلن نظامنک

آشفته اتدی جانی سیهکاره پرچمک
زلفک مثالی ایلدی آواره پرچمک
هر دم قنومی قاره یره قاره پرچمک
صلسک بو حسن لطفله رخساره پرچمک
رغبت قومادی نافه تاتاره پرچمک
سرزومی فاش ایلیه اغیاره پرچمک
بیمار اتدی ایلمدی چاره پرچمک

وصفنده اول جمالک ذکر اتدو کینی بو دل
یارب چه لطف دارد آن قد خیزران اش
دیدم نهال قدک عشاقه میل اتمز
در چین زلف مشکت آن خال می نماید
اول زلف اول بناکوش ثعبان و دست موسی
خواهان آن دهانرا دل پاره پاره باید
یوزونه قرشو کوزم یاشینی کم کورر سه
گر وصل یار خواهی بکذر زخود نظامی

هر کم اشته ایدر لئه در قایل
درمانده هر که دیدش چون سرو پای در کل
ایدر که سرو اولور اکثر هوایه مایل
چون پاسبان هندو در قلعه سلاسل
اول خال و اول زنخدان هاروت و چاه بابل
اری به مو رسیدن بر شانه نیست مشکل
اولدی صنور ثریا خورشید له مقابل
زیرا بوصل جانان غیر از تو نیست حایل

هر نه جان کیم کوزلرین سحر یله سرکردان دکل
نور یزان در ددیم حسنک دلیل استر رقیب
چشمه حیوان لبکدر دیر رقیبک بن ددم
صورتین جنتدر ای حوری و روضواندر طپک
دممی وار در باکه بو درد و غم هجر کرده کم
زخمه کیم بقسه ایدر بوکه مرهم نیلسون
ای نظامی خوبلرده یوق چون آیین وفا

اهل دللمذهبنده جاندر اقا جان دکل
برقی دفع ایت یوزکدن حاجت برهان دکل
چشمه حیواندر اما چشمه حیوان دکل
یوزکه کمدر دین کم جنت و رضوان دکل
سینه سوزان و جگر بریان و دل کریان دکل
دردمی کیم کورسه دیر کم قابل درمان دکل
حمد لئه کم بولارک حسنی بی پایان دکل

ای سیبلی عشقکک انا هدینا السبیل
قد که ارمک دلر لطفیله سرو بوستان
ای طداغک شربتندن بر اثر خضرک صویی
فکر و ذکر ی کوکلمک اول زلف و عارض در مدام
لبلرک [دن] شرمسار اولالی مصرک شکری
سلسبیل وصل چون اولماز سبیل ای تشنه دل
کر متاعی چوغ اولن ایرر سه وصله دایمی
وصل یار استر سک ای دل غیری دن اعراض قل
ای نظامی عارفیسک هر بتی بر قبله قل

لعل نابک چشمه سی عیناً لسمی سلسبیل
طغرو درلر بی نصیب اولمز حماقتدن طویل
وی یکاغک پرتوندن بر شرر نار خلیل
فکره فکر طویل ذکره ذکر جمیل
کوزلرونک چشمه سارندن خجلدر جوی نیل
جان سبیل ایت کر بساط قربه استر سک سبیل
عاشقکدر جان متاعی انه شیء قلیل
جاء فی القرآن امر فاصنع الصنع الحمیل
قبلة العشاق فی الافاق من القبیل

جانا بو ناز و غنجه عجب نولسر مأل
الدادی الی کولکمی غمزک کم الله
صن بیت عنکبوته طولشمش مکس درر
اهل صفایه خون صراحی حلال در
النکده قشالروکی کورنلر دیر ای صنم
ای جور چهره باشی ندن اولدی آشغه
اولا که خاطروکه کذر ایلیم دیو
پیوسته روز عید و سعادت درر یورک
ممکن دکل نظامیه سن سز حیات کم

دل خود سنکدر و غرضک جانسه مه آل
احسنت سحر اچنده کوزوکه زهی کمال
بو سینۀ مشبک اچنده اول خیال خال
کم شرع اچنده خون حرامی درر حلال
برر آی غزه سنده عجبر اکی هلال
کر ارمیدیسه طوبیه قدکدن انفعال
ضعفیه اتمشم صنما کندمی خیال
کم روشن اولدی برکن اچنده اکی هلال
جانسز جهان اچنده درلمک اولور محال

یوزک ای رشک قمر نور تجلامی دکل
قامتک سدره طپک حور و طداغک کوثر
ددی عمر ابدی وارسکه عشقمده ددم
شاکرم خیل خیالن بکه یار اتدوکنه
نوله تعظیم ایدب یار نظامی قولنه

بویک ای نور بصر غیرت طوبامی دکل
کویکک هر طرفی جنت اعلامی دکل
زلفکک سلسله سی نامتناهی می دکل
بقو قدر یادلغ امدی بکه خیلی می دکل
کر محلم ایتی دیریه محلی می دکل

حسنکه اویکنمسون ایکنده کل
کرکوره بولطفله کل خدکی
بنده کل و لاله و سنبل سکا
کلمدی قدک بکی بستانا سرو
غنجه صفت غنجه کلسک سوزه
رخلرکه نسبت ایدردم اکر
حسنکی کورب کل اکن دللرک
ویرلی نظمینه نظامی نظام

حالنه قلسون نظر ایکن دکل
اوده یانه رشکله کلخنده دکل
حسنکه آشفته همان بن دکل
کلمدی خدک بکی کلشنده دکل
لاله کبی لال اوله هر قنده کل
کل بکی اولرمسه تابنده کل
کوزلرنه خار اوله دیکن ده کل
وصفکله اولدی پراکنده کل

هر پری یوزنی کم طوتدی غم افزای صقل

یوزنی قاره لیوب ایلدی رسوای صقل

صقل ای وای صقل وای صقل ای وای صقل
 صقلی قـاوشجق هر نقدر دلبرسه
 صقل ای وای صقل وای صقل ای وای صقل
 کـمسه لطفندن انک اتمزدی قالله قیل
 صقل ای وای صقل وای صقل ای وای صقل
 یوزنی کورسه حیادن اوتنر دی کل تر
 صقل ای وای صقل وای صقل ای وای صقل
 صقلی بسته پشیم نلق اودی جانی بیر
 صقل ای وای صقل وای صقل ای وای صقل
 لاله رخسار و سمن چهره و کلکون خدکن
 صقل ای وای صقل وای صقل ای وای صقل
 یولدر ب یولمغله بولمیه دردینه دوا
 صقل ای وای صقل وای صقل ای وای صقل
 برنه بیک عوض ایلادی صقل آخر کار
 صقل ای وای صقل وای صقل ای وای صقل

اولدی زلفک کبی آشفته و بدر ای کوکل
 ایلدک خلق جهانه بنی رسوای کوکل
 که یانر شمع رخک شوقنه پروانه کبی
 که ویرر عاری یله عاشق دیوانه کبی
 وای کوکل وای بو کوکل وای کوکل ای وای کوکل
 ویرمشم عاری یله نام و نشانیه بله
 دل الندن نچه لر دوشدی بنم بیکی دله
 تیر قنومی کمان ایدلی اول خور نژاد
 دردم که ایلیم بن دخی دلبرلری یاد
 وای کوکل وای بو کوکل وای کوکل ای وای کوکل

کزلو عیینی عیان اتدی سرا پای صقل
 اوعلکه سوزی اکی اولمازدی نه سویلرسه
 صقلندن سوزی کچمز که سویلرسه
 بر پری چهره که بولتمزدی مثلی حمیل
 اکی درهم صقلیه نه عجب اولدی ثقیل
 اولکه دردندن اوده یقمشدی لاله جکر
 صقلی بیتلدی اولمشدر ادی شممدی سقر
 هر که حسنه طینوب عاشقنک کوکلنی صیر
 صقلن یولر و اوغرا دوغنه دردله دیر
 بر پری زاد و کل اندام و صنوبر قدکن
 صقلی بسته اولور کل یوزی کوزلرده دکن
 هر که کم صقل اوچندن ایرر درد و عنا
 اکـدرب اکـکنی بـغلمینجه قومیا
 ای نظامی نجه جور اتدیه سا که نکار
 که اوغر ارسه اولدم دیو بن صاغو صغار

دوشلی عشقه ای رخلری بدر ای کوکل
 نچه کم های ددم اسلمدک های لوکل [کوکل]
 وای کوکل وای بو کوکل وای کوکل ای وای کوکل
 که دلر حسرتله یورکمی شانیه کبی
 که دوکر کوزلر مک یاشنی دردانه کبی
 همفس اولمغه سن خسرو شیرین لبه
 دله دوششمش یـلکز بن دکولم الدن الـه
 وای کوکل وای بو کوکل وای کوکل ای وای کوکل
 شصت غمندن دل سودا زده بولمادی کشاد
 دل الندن که فریاد ادینن کم ویره داد

ای جمالک آیت عنوان دیوان قدیم
سینی بو لطفیله کوررکن هوادن شیخ شهر
لام زلف سرنگون نقشینه اول دردانه نک
نافه چینی صکچندن قصه درلیکن خطاً
کورسک ای دلبر که سنسز نیجه سی عیش ایدرم
خالک اول هندو که روم ایلنده طوتمشدر وطن
محنت و دردیله برنمدر نظامینک کوزی

قشلرک طغراسی بسم الله الرحمن الرحیم
تبویه عرض ایلر بکا استغفرالله العظیم
ای رقیب ال صونمه کم لاتقربو امال الیقیم
نرکس شهلا کوزکدن نسخه در لیکن سقیم
اشک ساقی آه مطرب ناله همدم غم ندیم
زلفک اول طاوس کم کلشنده اولموشدر مقیم
طوتلی کوزده مقام اول قشلری نون اغزی میم

ای صچی سنبل یوزی کل زلفی ریحانم بنم
قنمدن برنسنه خاطر لبلروکک قنندنه
زار و کریان کچدی عمرم رحم ایدب برکون بکا
زاهدا ایمان اکر ترک می و محبوبسه
طولمدن پیمانه بن پیمانه ترک اتمزم
قوللروکی بی کنه اولدورمکیسه عادتک
سعدی دوران بنم دورمده نظم و نثرله

دمی کم همدمله کچمیه همدم دمیم
دردله اول اکی سن بن نیجه سی ام دمیم
طوتدوغک بوس و کنار یسه اولورسم دمیم
بن رقیبوکه دخی کلب معلّم دمیم
لب و زلفوکه نچون حلقه وزمزم دمیم
بن دخی عالم اچنده ادم ادم دمیم
ملک عشق اولدی نظامی یه مسلم دمیم

دمی همدم اولماینه همدم دمیم
الف و میم در اغزوکله قددگ چوسنک
بیل که کوکلمده نه طوتدم ددم اویار ددی
چونکه صید اتمدی سن کوزلری آهوپی بکا
چون یوزک کعبه و خالک حجر الاسود ایش
باش قویب یولکه اندن ادم ادم دمسم
اوربن تاج بالا کچمزسه تخت غمه

نغمه چنکله عیش اتمگه آهنک ادم
نیجه بر جهلله عقل آینه سن ژنک ادم
حاسدک یوزنی دف قامتنی چنک ادم

فصل کلدر طلب باده کلرنک ادم
اچلم جام مصفا ورلم جانانه صفا
مظربا طور نی و قانونله عشرت سورلم

خاطرک بلبل و کل صحبتن ایلر سه طلب
اغز که نسبت ادر سه اوزنی تنک شکر
چون خدنکینه انک مانع اولن جوشنمش
قدم خسرو آفاقده جام جمله
نقش خال و خطله مطلع دیوانمزی
بزم عشقنده نظامی کر اوله لاف خرد

صبحدم گلشنه کل برسن و بر بن کدلم
عالمی باشنه تنک شکرک تنک ادلم
باری چون جنک ادرز جوشنله جنک ادلم
تخت کاوسه کچوب عشرت هوشنک ادلم
رشک دیـــــباجه مجموعه ارژنگ ادلم
اللهم عقلنی بسر جرعه یله دنک ادلم

بولدی چون دیوان حسنک یزمغه فرمان قلم
یزمدی حسنک کبی بر نسخه دلکش دخی
حسکک وصفینی یزماغه ارشمز خسرو
نقشکک سودا سییله طوتمشیدی انس جان
خطکک وصفن کوکل لوحینه تحریر اتمکه
خط نه وجهیله کتوردک بینی اولدرماکه کم
حسکک وصفن نظامی یزمغه قلسه شروع

سوزم ایشتمه که بو دعویه صادق دکلم
مجلس خاصده چون صحبتیه لایق دکلم
بوقدر وارکه سنک کییی منافق دکلم
یسندوکم یقلدوکم بلمزم آیق دکلم
طینی یخشی بلورم صنمه که حاذق دکلم

درسم حسن دلفروز که عاشق دکلم
قو اشیکیکده بنی خدمته یوزم سوربن
زاهدا فاسقم و رند نظر باز ولی
اتمه زلفک کبی آیاغکه دوشدوکمی عیب
لغک [لعلغک] شربتی در درد نظامی یه دوا

کم هجر اچنده وصلت جانانه ارمیشم
برج شرفده سن مه تابانه ارمیشم
بن وصلتکدن ایرللی جانانه ارمیشم
بر قطره یم که سعیله عمانه ارمیشم
حسن نظام لطفله سلمانانه ارمیشم

(...) بودم که اولمشکن جانانه ارمیشم
که ارسه قدرله باشم عجبمی کم
درلر که وصلتوکه ایرن جانانه ایرشر
بر ذره یم که جهدله خورشیده یتیمیشم
اونظامیم که کماننده وصفنک

(...) مشک خط دیمک خطا در دوستم
 (...) واللیل وینسی دشلرک و انجم در
 (...) هر ناوکی تیر قضا در عاشقه
 (...) کم غمزک اورر عین دوا در سینمه
 (...) قوت روان می یوخسه یاقوت روان
 (...) کر میل ادرسه جان لب جان بخشنه
 (...) دلدن یاد اولبدر شویلکم یاد ایلمز

سدره دن قدک نهالی منتهی در دوستم
 طلعتک والشمس و لنک والضحی در دوستم
 زلفکک هر تاره سی دام بالادر دوستم
 جورکم لعلک قلور محض وفادر دوستم
 بلمدوکن هر کشی صورق روادر دوستم
 چونکه بو بیمار اول دارالشفادر دوستم
 تا نظامی عشقیکله آشنا در دوستم

آخر ای دلبر جفا اتمکدن اوصنمزمن
 طوتلم اولدوره سن بوکن قمو عاشقکرک
 صبحدم یا ترکن اول مه اوستمه کلدی ددی
 لعل نابکدن مرادم استدم سوکدک بکا
 زلفکک زنجیرنی بند ایت بکا دیدم ددی
 ای کنش دعوای استغنا ادرسن حسنله
 ایندهمز درس رقیبيله نظامی بینی صید

حسنکک مشاطه سی من عنده علم الیقین
 أفتاب و ماهه انی لا احب الأفالین
 کر معین ایرسه لعلکدن بکاس من معین
 شرحه شرح شجیح متنه متن متین
 کوزلرک شاننده اندی انه سحر مبین
 شربت شیرین دهانک لذه للشاربین
 هاتف غیبی می تعلیم اتدی یا روح الامین

ای جمالک جلوه کاهی روضه خلد برین
 اوللی عشق خیالی کوزلرم قلمز نظر
 منهنزم اولدی عطشدن لشکر ملک حیات
 طلعتک متن کلام الله خطک شرحدر
 قشکرک وصفنده کلدی ماله مکر صحیح
 جنت کلزار حسنک حسره للناظرین
 ای نظامی ساکه بومعجز کلامک نظمینی

یوزی و صاچی درددم دن و کون
 اگر چه کیجه ده قاتی چقر اون
 کوزلردن یکا وارر چون دو تن

یوزی تا کوندر آنک صچلری دون
 صچنده کوکلمک آوازی چقمز
 یوزکدن یا نه وارسه طکمی زلفک

نـیچـه کـم کـون وارر وقت زواله
یـرم دشـمن یـتر عشـقکـد باکـه
نـظامی کـوزلر یـچون اول کـه درلر

عـدوکـک عـمری کـونی ایـله اولـسون
رـقیبی دی کـه غـمزک ایـکی بـچـسون
اول آنـکـچون کـه اولـه صـیرد سـنکـچون

کوزلرم یاشینی کوزلر اول بت سیمین بدن
خار هجرک بغرمی دلدی بکا رحم اتمدک
شمدی دن ای دل دلر خالن مشوش عاشقک
خاتم حسن اولدوغینه هرکم استرسه دلیل
درسـم ای جان کوزلرک آلتنده نیلر بکلرک
قدکه کم بقسه جانا سرو یا عرر صنور
اول یوزی جنت نظر اتسه نظامی خاکنه

نیتـه کم کـوکـده ثـریا کـوزلر آهـوی خـتن
سن عجب خرما مسن سنکین دل و شیرین سخن
حاضر اول وقتوکه دیدم ساکه حالی شمددن
برقعی اچیب یوزندن کوسترر وجه حسن
دیـر اولور مشـک خطایه نافه آهو وطن
خـدکی کم کورسه ایدر یاسمین در یاسمین
آچـلور قـبرینه روزن جنت فردوس دن

غـضـکی عـالـمـده شـادی بـلمـین شـاد اولـمـسون
بـوصـفـتـده کـوردوکـی یوق کـمـسه نـسل آدمـی
کوکلمک ویرانه سن دیرسن که معمور ایلیم
سرو قدک عاشقه نخل جهان آرا یتر
اغزکی یاد اتدوکمچه باکه جور ایلر رقیب
زلفله غمزن چکر چاه زنخداندن بنی
ای نظامی چونکه یارک کنج در ویران دلر

اولـمـین عشـقک اسـیری غـمدن آزاد اولـمـسون
کی کورک اول ماه حوری وش پری زاد اولمسون
وعده و صلک کی بی اصل بنیاد اولمسون
هیچ عرعر بتمسون عالـمـده شـمشاد اولـمـسون
یوق یره عهدکده شاهـا کـمـسه بیداد اولـمـسون
حبس اچنده چیقرن کمسای جالاد اولمسون
قو وجودک ملکی ویران اولسون آباد اولمسون

کـر ادرـسم قـد و رخـسارین یـولـنده جان رـوان
شویله حیران اتدی قدک سروی ای لیلی خرام
جیم زلف ومیم فم بالا الف سن طره لام
غایت اوزون کلدوکیچون مردم بیماره شب
نقد دل کیسولرنده خرج اولور دیدم ددی
مجلسندن خالی اولمزسه رقیب اولمز عجیب
ای نظامی حسن اچنده اول جفا جو دلبرک

بـیتـسر سـینـمـده سـینـم اوزره سرو و ارغوان
کم باشنده یاپدی مجنون کییی قوشلر اشیان
سندن اولمشدر جمال خالق بیچون عیان
کوزلرینه زلف طوش اولدقجه قطع ایلر روان
کیچه لرده خرج ادرلر قند قلبی بی کمان
چون مثلدر کم اشک یاشنسز اولمز بوستان
اکسوکی عاشقـلـره مـهر و مـحـبتـدر هـمـان

ای کوکل فریاد ادب داد اوممه اول بیداد دن
 اوپله یلر کچدی و بردم بنی یاد اتمدی
 دل ایدر چاه زرخدانکده غمزنکدن حذر
 هر خم زلفک بنمچون قزدرر آتش ده نعل
 خطبه حسنی بلند آوازه ییله راستده
 دل سر کوپک قویب اتمز هوس دارلسلام
 ای نظامی ایترلی طالر رقییمی خود نولور

حکمی چون سلطان ادر اضی ندر فریاد دن
 کبندو یلردر که هرکز کتممشدر یاد دن
 حبس اچنده نیته کم محبوس اولن جلاد دن
 چون کل اوزره سنبلک اولور مشوش باد دن
 قذک آدینه اوقور مرغ چمن شمشاد دن
 هر کشی یه کندو شهری یک کلور بغداد دن
 آشناندن خیر کلمز نه اومر سن یاد دن

دیوانه دل کم خسته در اول چشم شوخ شنکچون
 چون سیر کلشندر آچن حزن اهلنک کوکلن نوله
 مطرب چو زلفی قولنی عشاقه ایده چنک ده
 خار فراقی نیشنی نوش ایلوب جان بلبل
 یارک یوزن ژنکار غم طوتدقجه صورسن یوزمه
 که عارضی عاشقره لطف و صفالر کوسترر
 زلفی که خطینه دلیل اولور صچندن خالنه
 دایم اشیکی طاشنی باشینه اورسه عاشقک
 دیمش نظامی عاری در یولمده ترک عاردن

انکچون دیدلر بونلاره جادو
 آنکچون طغله دوشمشیدیر آهو
 مکس چوغ اولسه کلمز کوزه او یغو
 چغردی هدهد جان دیدی بوبو
 که بریرده صغشمز ایکی اولو
 مه و خورشید مش کف ترازو
 که بتمز اوده ینمش یرده چون مو
 که طمزمز اولورسم اغزمه صو
 که جان انکله چیقیر کم طوتر خو

دل و جان اتدی جا اول چشم و ابرو
 دلورمشدر کوزک سودالرنندن
 اویتمز بکلرک فکری بنی کم
 دیدم حسن ایلنه کمدر سلیمان
 یه بن طورم قپکده یا رقییک
 یوزک نورن ازلدن وزن ادرکن
 خیالی بیلوکک کوکلده نیلر
 نچون دریادو کم کوزدن آنکچون
 رقییله چقر سیرانه دایم

شبو دکلو یش دوکر سنسبز نظامی

که کورن دیو یو کوزدن وار الک یو

نکارا الدی خطکدن بنفشه رنک و سنبل بو
هلال ابروکه بکزر دی اکر اولسه کنش یوزلو
اول اینجه بیلوکک و صفن نجه تحریر ادم چون خط
خیالک اویخوده کورمک میسر اولمدی اما
دکل بن طاپکی هر کم کورر بوخذ و قدیله
لب و دندانکک وصفن نظامی نظم اتدی کجه

که باغی خرم ایلر اول دماغی خوشدم ایدر بو
کنش یوزوکه بکزر دی اکر اولسه هلال ابرو
محقق در که فسخ اولور قلم دیلینه کلسه مو
غم هجر وکله اویخو کورینور کوزمه اویخو
اولب بنجیلین حیران طور بدی قدکه قرشو
نجه خوش نثر ادر کورسک جهانیه لعله لولو

کورنر غره عزاسی نقاب اوستنده
کندو لطفی در اکر یوزمه بصسه قدمن
لبک اوزر نوله قان اتسه کوزک اغز کچون
خطک اوستنده کورن زلفکی ای بلبل جان
کوکلمه زلف سییه کارکی حاکم اتمه
لبک اوستنده ندر بکلرک ای مصر جمال
نار عشقنده نظامی اوده صل فرقکی سن

شمسه شمس فلک بیکی سحاب اوستنده
کند و لطفی یوردنر آنی تراب اوستنده
یوق یره شمدمی قان اولدی شراب اوستنده
دم طاس صنور پر غراب اوستنده
ظلم ایدر شحنة قومه ملک خراب اوستنده
نقطه لرکم قودلر شکر ناب اوستنده
صوفی سجاده اگر صلدسه آب اوستنده

یری در اولسه لقب جام مروق لبکه
طفل نادان کبی ایلر الف و بایه شروع
اتحادک واردی یارله ای قلب ازلی
صنمه یولکده حجاب اوله بکا مذهب و کیش
سن بنم قائم ایچرسن و بن قان یو طرم
یا غمک عقری نیشینه لبک ایله دوا
اورلیدن یوزک ای موزه او سرو ایغنه
ای نظامی لبی چون جاندر او شیرین دهنک

یرشر آب معلق در سم غنجه
پیر دانای خرد کلسه بوکون مکتبه
جوهر روح حلول ایلمدن قالدیه
کرورم هر نجه مذهبه دیسک مذهبه
نوله رحم ایلر سک لطفله هم مشربه
یا کرم ایله اغولتمه بنی عقریه
کوکب چرخ فلک رشک الدر کوکبه
لبکه اولدوم ایرر کم ارشه جان لبکه

چون اتدی نهان کل یوزنی سنبل ترده

صن ابر سیه اولدی کنش یوزنه پرده

دوکمادیسه کوکسینی طاشیله غمکدن
اتسک دککل ای دوست رقیبک اشککدن
قاشنک یاینک تیری کوز اوستنده در ای دوست
عشق آتشی چون قلدی نظامی بدنن خاک

بس بـــــو کورنلرنه اولاجرم قمرده
قل نیجه تحمّل اده بو درده بو درده
غمزن او قنک نیته که جانیه جکرده
جانا قدمک فرقنه بص راه بصر ده

خط مشکین کم یزلمش لوح سیمین اوستنه
عارضکده خطکی کورن صنور کم مورچه
دعوی اسلام ادرسن زلفکی یوزدن کوتر
نه قدر اولمش اسیم طورم ایاغک اوپمکه
چشم پر اشکمه ای دلبر خیالی قدکک
هر یکادن اول لب شیرینه دللر جمع اولور
رشک ادر طاوس قدسی لر مکس لر حالنه
یللر اولدی کم فراقنده نظامی خسته در

سنبل تر در دوکلمش برک نسرین اوستنه
پای مشک آلود بصمش برک نسرین اوستنه
مؤمن اولن کفری ترجیح ایلمز دین اوستنه
سیر ایدرکن سرورا بصسک قدم سین اوستنه
صنکه خورشید فلک در کلدی پروین اوستنه
نیته کم اوشر مکس حلوا ی رنگین اوستیه
کم تکلف سبز قونرلر لعل شیرین اوستنه
شمع کییی کلمدک بر کیجه بالین اوستنه

لبکدر طعن اییدن یاقوت نابیه
لب لعلکله رخسارکدن ایرو
کوزک کوکلو مه میل اتسه عجمی
خیالی کنجنه مسکن اولالی
کوزک زلفک خیالندن نظامی

دشکدر طفق طوتن در خوشابه
کوکل میل ایلمز شمع و شرابه
که مستک کوکلی میل ایلر کبابه
دل و جان ملکی اولمشدر خرابه
دوشر هر لحظه ده سودای خوابه

برک ریحاندر صچک کلمش کل تر اوستنه
قرص ماه اوستنده ایلر خوشه پروینه طعن
لبلرک اوستنده ای مصر ملاحه بکلرک
بوسه ویرب جان و دل الماغه اول شیرین دهن
بیگ دعا ویریب الورلر چونکه بر دشنامکی
خوبدر رسم طریق دلربالق شیوه سی

ماه تاباندر یوزک انمش صنوبر اوستنه
شام زلفک کم دوشبدر شمع خاور اوستنه
صن مکسلردر که قونمش تنک شکر اوستنه
سربسر راضی دکل سرداخی اسنر اوستنه
قفل مرجان اورمه جانا درج کوهر اوستنه
بر قبا در کم بچلمش قد دلبر اوستنه

اول لب میگون زنخدان اوزره‌ای حور بهشت
دایم ارتر چشممک یش دوکدوکنجه زحمتی
ای نظامی حالکی یاقوت چشمک مقله سی

جام لعین در قونلمش حوض کوثر اوستنه
کرچه درلر خسته لق صحت بولور در اوسته در
دمبدم مشکین مدادیله یزر زر اوستنه

کم کوررسه سنی صائر که کنش اندی یره
عارضکدن صنما شوپله حیا ایلدی صو
نیه کردن وارب ای دوست رقیبک اونه
قنی طالع که کله سن دزمی یصدنه سن
بنی سندن صنماکمه جدا ایلیمز
کوزلرم ایجنه صلحه یولی قومندن انک
اول سراینده و شهر ایچی طلو آه و فغان
سونرسه نوله سن ماهه ارن کم سونر
سونر جان سر کویینه نظامی ایرجک

یره کچسون سنی هر کم که بوحنیه یره
که اکر یردلک اولسایدی کچردی یره
چون بلورسن که ملک کرمز ایت اولدوغی یره
بن اویم سینی و سن کوزک [اوزک] اوراسن اویره
مکر اولم کله کم جانی بدندن ایره
طپرغ اول کوزه که بونک کبی قومدن قیره
وای اکر چیقسه سرایندن و بازاره کره
کوکده استادکی کیمک که انه یرده کره
شول مسافر کبی کم مسکن ماء لوفه ایره

تا که حسنکدن خبر وردی صبا کلزآرده
عالمی تاتار زلفکدن معطر ایلدک
عاشق حیران کبی بریرده قالور دنک اولور
عقده سنده زلفکک اول خاله قلسونلر نظر
عارضکده جان سؤال اتدی خطکدن دل ددی
اول دهانک وصلی سوداسنده جان ترک ایله کم
مار زلفکسز حذر قلمز کوزکدن جان سنک
ای نظامی اوممه رحم اول غمزه غمازدن

قلدی درد و غصه دن بلبل کبی گل زارده
قلمدی بر قلجه قیمت نافه تاتار ده
کورسه قدک شیوه سنن سروسهی رفتار ده
کورمینلر مهره ماری دهان مآر ده
سنبل تر در چمنده یاسمن در نآرده
هیجه المزله جهان ملکینی بو بازار ده
قوت اولمز چون بلورقان دوکمکه بیمار ده
چون وفا اولمز بلورسن مردم مکآرده

یوزی در نکته آنن حسنه شمس و قمره
اوله کم بصدی اولا اتلرک آیاغی دیو
بقمه خار مژمه کوزلرمه بص قدمک
آهنین حبسه اسیر ایلدی طوطمی فلک

سوزی در طعنه ایدن طعمه شهد و شکره
سوررم یوزمی یوز ذوقله هر رهگذره
که زیان اتمیه خار مژه نور بصره
قوین لعلی میل ایلدوکیچون شکره

بونجه یوز بک کوزله نیچه که سیر اتدی فلک
یالار اولدی که اسیر اولدق و اسرکمدی
طیپراق آنک بشنه کم زر و سیمی قزنب
ای نظامی نظر ایت اول شه فرخ رخه کم

کتوریمادی بو حسنیه نظیرک نظره
رحیم ادرسه نوله بوینده دوشن بنده لره
قویه طپرقدده و خرج اتمیه سن سیم بره
کلمدی کلمیسر مثلی و نظیری نظره

اتمه نههان جمالکی ای مه نقابله
سوسن چمنده مدحنی سویلردی غنچه نک
سن سروقد یولنده سورندی شو دکلو کم
زلف و غداری ذکر نه لایق دکل هنوز
جانا عجبمی کوکلمه میل اتسه کوزلرن
ای دل صچنده خذ و لبین کور که خوب اولور
گلدی نظامی دردنه لعلکدن کم صوور

دایم روا دکل که اوله ابرر آفتابله
طولدردی شبنم آغزنی در خوشابله
طوتدی حبابدن تننی آنک آبله
یوزیل یوریسیم آغز می مشک و گلابله
مستک همیشه باشی خوش اولور کبابله
صحبت قرالو کیچه ده شمع و شرآبله
شافی جواب ویر قومه آنی جوابله

سنبل تردن کل اوزره عنبر افشان ایلمه
یوزنه یوز درلوکل کییی کولب هر بر خسک
قل بنزه درمان که دردک اتمشز درمانمز
حسرت زلف و زرخدانکدن ای سیمین بدن
مهر مهرک خاتمن کی صقله هر نا اهل دن
دلبره ملک نظامی اولمسه اولور خراب

کوکلمک زلفک کیبی حالن پریشان ایلمه
بینی بلبل کییی ای کل زار و کریان ایلمه
هر دوا دن بی خبر بی درده درمان ایلمه
عالمک عیشن بکا بندنیله زندان ایلمه
دیو و پری نک یرن تخت سلیمان ایلمه
حسنکک ملکینی معمور ایله ویران ایلمه

کعبه حسن و ملاحات دمین سن صنمه
قانکن دردله دل همنفس اولدی طپکه
سر زلفوکی دهانکده کورب خسته کوکل
کورلی قامت و زلف و دهنک حرف لرن
مکر اولدم ارشه آيغک اوپما که الم
لذتندن ایکی یارلدی زبانی قلمک
ارمی وصله نظامی ددم آسان ارمی

محرم اولمادی حریم حرم محترمه
ای خطایی بچه چوق شکر او دمدن بودمه
ددی دردا که ایرر آخری عمرک عدمه
اوغردم فارغ و آزاده یوررکن المه
که اجل بینی برابر ایده خاک قدمه
لب لعلک صفتن تا که کتور دم قلمه
ددی جان ورمدن ارمز کشی باغ ارمه

سونر جان کورجک اتلرک ایزن نته کم

سیر اتدوکندن اول صنمک هر لونده
آری چنقده شونلره که آش ورملو دکل
بزقوری تخته بولمز اغیار خوش کچر
آغاج میله حیف کمش سرمه دان ولی
براقچیه صتتجه اکی کولچه کومشی
قوزاغه چام چتالی محل دیرسن ای نکار
قیدرمزیدی خلقه کمش حلقه رمحله
زهی پهلوان شو کیزکه هنکام عشوه ده
شمدی طوکر طشاغنه یارب نه خوش ددیر
طالع قنی که قذن اوبدرک هلال ایده
هر بر پلید اوکنده دیک اول کلعذاره کم
قودی نه دشمنک نسنه در نظامی چون

نکبازینک خیال زلف و خالی
وصالک بالنی نوش اتمدن بن
زعشوق ماهتاب با کمالی
زمویه کشت جانم همجو مووی
هر آنکس زان پیری رو وصل جوید
بزیر طاق نیلی چشم شوخش
قومایالی مه و خورشیده اول یار
نظامی بی نظام اتدی کلامک

اول سرو کلدار که چاغنده در دخی
کرچه که خالی دانه لرن دردی مور خط
زلفک خمنده بکلرکه بکزمزد کل

یولده بر آج و کدا اوغریه برقچ دزمه

مقصود آدی چکیلمکمیش دآد لنده
بسار دهان و غمزی بادام و قنده
آرتکده عاج ایقلو کمش تخته بند له
کور اولسه چشم دل نه دوا کحل بندله
ویر مفتی باری اجرنی اللهدن دله
اویکنمه چام آغاجنه سرو بلنده
شهلک نشانی اولمسه اول ارجمنده
بیک کرزی قلقنه اله بر لعب بندله
شول شیر صید اولمین آهو کمندله
کم یار اولور ستاره سی یوق دردمندله
پست اولمسون اکن دخی سرو بلنده
اول یادینجه باش قوشه سن مستمندله

خیالمدن دکل بر لحظه خالی
اولورسم بوینکه بالک و بالی
زشوق آفتاب بی زوالی
تنم از ناله شد مانند نالی
اضاع العمر فی طلب المحالی
کأن الشمس فی جوف الهلالی
کمال حسنله حسن جمالی
کمال نظمه نظم کمالی

جان جلوه کاهی طلعتی باغنده در دخی
جان مرغی قاره زلفنک اغنده دیر دخی
طفل حبش که دایه قوجاغنده در دخی

خبطک غمیلہ قذی بوکلدی بنفشہ نک
 زلفک اوجینده لعلکی کوردکجه صانرم
 حسنک طنبجه اوردی مهه خشم ادب شه
 ظلمیلہ قانم اچدوکنه اول پری صفت
 اول چوق یشایسی بنی کوردکجه خشم ایدر
 غمدن هالاله دوندی وجودی نظامنک

کورمز مسن که باشی ایاغنده در دخی
 بر تازه غنچه درکه بداغنده در دخی
 اول پنجه نین نشانی یکاغنده در دخی
 شاهد یترکه رنگی طداغنده در دخی
 پند پندر مکر کم قولاغنده در دخی
 لولو وشک هواسی دماغنده در دخی

دلبر که دل یولینه رواندر روان دخی
 چون زلفی جیم وقدی الف قاشی نونمش
 مهر رخک فتاده سی انجق زمین دکل
 مهرکده دل ملامت اوقینه نشانه در
 کر دوزخ اچره وصلک اله کرسه عیش ادم
 لعلک شرابن اچمکه زلفک نه منع ادر
 جانا جفا بویسه که غمزک قلور بکا
 اتمه نظامی یوزی کنش در دیو بیان

مهرکی مهر ائمتشم سینمده ایمانم کبی
 کوکلره اردی دخانم آه و افغانم کبی
 رخلرک شوقیله ای دلبر چمنده هر سحر
 یوز صوین طپراغه صلدم آدم و صانم کبی
 قان دوکر چشم فلک بوچشم کریانم کبی
 نیچه پیمانلر صدی پیمانه پیمانیم کبی
 کی پریشان حالدر حال پریشانم کبی

عشقی جانمده جانا صقلم جانم کبی
 فرقنک دورنده ای خورشید ایوان جمال
 دو شلی عشقک اودی جانا هوایی کوکلمه
 گل قبا ایلر قباسینی کریانم کبی
 زلف ورخسارک غمدن دلبر هر صبح و شام
 بادیه عهد اتمشیدیم لبرک عهدنده لیک
 بنوزلی عقلی نظامینی نظامی تک غمک

درد اولدی دل حریمنه محرم ددکلری
 اوکر نممشدی جام ادنی جم ددکلری
 سن سن جهانده وارسه آدم ددکلری

عشقک اولالی جانمده همدم ددکلری
 بزم قباد عشق ده جان می پرستکن
 بنونقش قذو زلف و دهانیله ای پری

هجرنده شویله اُنس طوتبدر بنمله کم
کومز اولالی چشم و قد و زلف و اغزکی
قارون بکی یره کچه لطفکدن اوتنوب
دملر کلور نظامی بشه عشق اچنده کم

بر لحظه منسبز ادمز اول غم ددکلری
کورنمز اولدی کوزمه عالم ددکلری
کوکدن اینرسه عیسیء مریم ددکلری
بین یلجه کورونور گوزه بردم ددکلری

ای دل کورر سک اول بویی سرو روانککی
بو طرفه در که نقطه موهوم دیر کن
بر خرده ییله بر قلجا وقتده بیک یرن
ای ساغر اغزن اویدوکوکه شویله اولدی خلق
ای شمع لافحسن ایذب اول مه لقایله
کیمک که سیمی وار یرشر ساعدک بیکی
جان بلبلینه گلشن جنت قفس کلور
کور دکچه سرو قامتکی سدره صانرم
اتمز نظامی اول یوزی گلگونه چون اثر

صو بیکی آیینه روان ایت روا [نککی]
قسمت اولا دیوبن اومارم دها [نککی]
حیران اولور اشته صافات میا [نککی]
کم هر کشی دلر که سنک ایچه قا [نککی]
اور تایه کلمه یوقسه کسرلر دها [نککی]
یانکجه صالنب وطن ایلرسه [یانککی]
تا آشیان ارندی سنک ستا [نککی]
طاوس سدره طره عنبر فشانیکی
طوتکم عنان چرخه ایردک فغانیکی

تا صفحه رخساره خطینک یازدی رقم نی
اول نحس ستارم بیله جنگ ایلمک استر
کوپ جور و جفا ایتکوجی یار اله سنینک دیک
گفتم که به من رحم کن ای شوخ جفاکیش
جانسز بته طاپنجه سنکا طپیسته راهب
چون قدین الف در دهنک میم در ای دوست
ایتلارینک ایزین یولدا کوروبان سیونورسین
طوفان کییی ویربدی جهان خلقنی غرقه
نقاش دیسم کوزلر مه نوله که سن سز
قاپکده رقیبوکه طلسمه بزی خانم
باش اوزرا قویوب بار سر کویغه نظامی

سر نامه حسنی غه مهینک چیکتی قلم نی
اهم که دکر کوشه افلاکه علمی نی
جنکیس داغی ایتماس ایدی بو ظلم و ستم نی
ترک اوغلنی من آنکلابانم دیدی عجم نی
معبودا دنر باری سنک کییی صنم نی
اول قید و دهندن اومارم دردمه ام نی
مفلس کیشی تاپمیش کییی بیر نیچه درم نی
قوروتماسا سینمدکی اوت کوزدکی نم نی
التون ورق اوستینه یزر رنگ بقم نی
زیرا که حرام اتدی خدا صید حرم نی
عشقی یولیغه صدق ایلا باستیغک چو قدم نی

شرمسار اتدی یوزک لطفی کل نوروزی
کل نوروزه نظر اتمیم ای دوست دخی
نه صودر عارضک ای باده ویرن خاکمی کم
بقمدن یا شمه جان ورمدی در دیله رقیب
کشف اوله سر سماواتله غیب ارضین
شهریار اوللی سن شهر محبتده شهأ
وصل دولت کونی در جانکی ویر شکرانه

طلعتک قلدی خجل شمع جهان افروزی
بعاغ حسنکدن اوله باکه کل نوروزی
اوددن ارتسق ارشسر جانمه آنک سوزی
کورمدن اولمدوکی کرچکمش یلدوزی
کر اوله کوزلر مه سر مه ایاغک توزی
بولدی غم لشکری جان ملکته پیروزی
کر نظامی سکه حق روزی قله اول روزی

ساقیا ساغر بللوره دوک اول یاقوتی
ذقنک چاهی نه ساحر درر ای زهر جبین
شیوه سندن خطکک اولدی محقق بکه کم
قید تندن دلی قورتر که دریغ اوکه که اوله
قشمرک یایی فراقنده نظامی کر اوله

که تنک قوتی در روح روانک قوتی
که صویه التور و صوسز کتورر هاروتی
همت حسنینجه دکل حسن خط یاقوتی
مرغ لاهوتی اسیر قفس ناسوتی
حسرت اوقلارنه صندوقه اوله تابوتی

عشرت و عیش اولنک یارله کاری باری
عشقه صبر اتمینه چاره سفر در ددلر
کوزمز وصل کونن کورمزه کورمه تک
باغله دار طپکسز چون اولور باغله دار
اردی چون صحن فلک اوجنه فریاد و فغان
نیلسون ایشدب افغانی بوخسته دلک
صنمه جهدیله نظامی بوله سن یاره وصال

نادر اول دنیزده ناموسله عاری باری
ترک اداالم نیه بودار و دیاری باری
کورمز اولاییدی اغیارله یاری باری
بن طپکسز ندرم باغله داری باری
نیچون ایرشمدی اول یاره بوزاری باری
برکل ترکه هزار اولدی هزاری باری
ایه کم کوردی که ایرشدی غباری باری

دلبر کوتردی چونکه یوزندن نقابنی
یوزینه قاپو یاپرسک باجه دن دوشر
جرعک رقیبه صونمه که کافر روا دکل
درلر پری لک یری ویرانلر اولور
هر خسته که ایلسه خونی کوزک هلاک

چرخک کتوردی چرخه مه و آفتابنی
کورالی آفتاب یوزک ماهتابنی
حوری الندن اچمکه جنت شرابنی
مسکن یریدر ایلسه کوکلم خرابنی
سرمه ادرلر اهل بصیرت ترابنی

کافر لرک جهنم اچنده یئنا اچی
کویکده کجدی هجرله عمری نظامنک

هجرنده کورسلر جکرم التیهابی
جنت اچنده چکدی جهنم عذابینی

اولالی خلقله سن حُسن ایلنک پادشهی
نسبت اتدو کمچون لعلکه ای غنچه دهن
[شویله] غنچیله که دمبسته اوله غنچه کورب
کوزلری جورله جان خرمننی یقودوغنه
یارب اول طره نه طاوس مکر مدر کم
اوق کبی کیشکه چون کرشم ای قاشی کمان
سحر اکر بلسم اشیکیکده اولردم جاروب
یاندی در دیله نظامی قولک ای خسرو حسن
بلبله غصه و غم طوطیه در دیله الم

وردی یغمایه کوکل ملکنی عشقک سیهی
سونب کوکه اتر لاله نعمان کلهی
یوری نازیله که حیرتده قله سرو سهی
اوشده یوزنده نشان دانه خال سیهی
روضیه کلشن جنتدر آنک جلوه کهی
کوشه چشمکله حاله باق کاه کهی
ایغک توزنه یوز سور مکچون کاه کهی
بر صور آخر نه درر اشبو غریبک کنهی
شکر و کل مکس و خار زهی دور زهی

شرمسار اتدی صچک نافه مشک ختنی
ناوک تیر قضا در کوزکک هر مژه سی
سن عزیزک خبرن التلی کلزاره صبا
سیر ادرکن بویکک شیوه سنی کوردی مکر
ددلر باکه که هر جای در اول یار ددم
طالعی کوکی اولمزدی مقارن شرفه
کر چه حسنیه سلیمان سن و جمشید زمان
خار هجر یله اولن بلبل شوریده دلک
نظم دامینه شکر صاچدی نظامی دانه

نته کم کوزلر مک یاشی عقیق یمنی
حلقه دام بالا در صچوکک هر شکنی
چاک ادر حسرتله یوسف کل پیرهنی
که اوتنوب کجدی حیادن یره سرو چمنی
شمع در روشن ادر سه نوله هر انجمنی
سکه اسمیله قرین اولمسه ویس قرنی
خاتم ملک امین ایلمه هر اهرمنی
یرشر کم اوله کلبرک طری دن کفنی
که مکر صید ایده او طوطی شکر دهنی

غمزک خدنگی زخم اورلی جانه مصطفی
خال خدک یوزکده نه ظالم در آه کم
اولسک روان بو قامتله خجلت ایرشر
بلبلی غمیله لال و حیادن کل آب اولور

درد و غمیله دوندی جکر قانه مصطفی
اسلام اچنده قصد ادر ایمانه مصطفی
صحن چمنده سرو خرامانه مصطفی
کلسک بو طلعتیله گلستانه مصطفی

پروانه بیکی شمع رخک شوقی یادنه
بودرد تلخ هجر نظامی اولدورر

هجران اودیله دل نچه بر یانه مصطفی
شیرین لبکندن ایرمه درمانه مصطفی

کل ای درد اهلنک درمانی لطفی
سریر ملک حسنک شهر یاری
طراوت کلشنی نک کلستانی
بزی لطف ایله قهر اودیله یقمه
نظامینک جمالک حسرتندن

کوکل لر تختک سلطانی لطفی
ملاحات مالکتی نک خانی لطفی
لطافت کوهرینک کانی لطفی
رقیبیه کوسترب احسانی لطفی
ارشیدی کوکلره افغانی لطفی

صبا زلفک قخوسندن معطر قلدی آفاقی
نظیرک صورته کلمک محال عقل در زیر
قدیم لم یزل حسنک مقیم لایزال اسمک
دمش سن وصلم استرسه جهان و جانی ترک اتسون
نظامی لیلری شوقی یله دیر زاهد و راهب

جمالک نسخه سن کوردی یله وردی کل اوراقی
که خلاق جهان ختم اتدی سنده حسن اخلاقی
هووالاول هوالآخر هوالدایم هوالباقی
ندر جان و جهان تک سن بوتن قل عهد و میثاقی
ئالب جامدن می صون الیا ایها الاساقی

کندی نور بصر ای سرو روان سن لدلی [کدلی]
سن سیز ای شمس شمس فلک آرای بکا
لاله و سرو خرامانه نظر ایلمزم
نچون ارمز سنه ای ماه جهانتاب فلک
دل کمان ایلردی کاوله نظامی سن سیز

ترک ادب جسمی روان اولدی روان سن کدلی
کوزلرومه قرکو اولدی جهان سن کدلی
ای یوزی لاله بویی سرو روان سن [کدلی]
که ارشر کوکلره فریاد و فغان سن کدلی
کل کل ای جان که یقین اولدی کمان سن [کدلی]

کوکل غمیله نه جانک که خسته اولدی مزاجی
فضای عالم معنی منور اولسه عجمی
کوکلدن استمز اولدی خیالی زهد له دین
کوتورب النی طوتر یوزینی کوکلره نرکس
رقیبیه طتلوسوزک بیینی بیرکون اولدورسر

لبکدن اوزکه عجبر اکر اولورسه علاجی
کوکل سراچه سنک چون جمالک اولدی سراجی
نه شاه اولور که ایلندن کوتردی باج و خراجی
یوزوکی کورلی اولدی مکر که ساکه دعاجی
کشی یی شمدمی باشند چقردی دنیده آجی

محبّت اهلنه سلطانلغ استین کسنگ
نظامی کویکه واردی چو کورمدی یوزک این
کرک که توزله طپراق اوله تختی و تاجی
ددم که کعبیه واردی و نور کورمدی حاجی

کر جهانک بریره جمع ایده لر نقاشنی
یول طشیننه باصر آیاغینی باصمز یوزمه
نه کوزن رسم ایده لر بوشیوه ده نه قاشنی
یولدشندن آه کم یکرک کورر یول طاشنی

بکوش تا بکف آری کلید گنج وجود
تو چاکر در سلطان عشق شوای دل
که بی طلب نتوان یافت کوهر مقصود
که هست عاقبت کار عاشقان محمود

ای از رخ تو خجل مبه چرخ نشین
بی زلف و رخ تو روز و شب می کردم
در پیش تو رو بخاک دارد بت چین
چون کافر درویش نه دنیا و نه دین

ای روی تو از لطایف آیینه دل
هر کس که ترا دیده بگوید بیشین
ای شمع چکل زحسن روی تو خجل
سبحانک ما خلقت هذا باطل

ای سک کوی ترا ماه فلک خلقه بکوش
قصه غصه حال من مسکین امشب
زمزم دل بر چاه ذقنت باده فروش
چون سر زلف سیاه تو گذشتست از دوش

قانمی دوک اتمه نالان هجرله قانون کبی
چون مثلدلر دیدلر قان ایله قانون ایلمه

ایچ یکی ایق باده کی اول یکی آیاغی
بوینومه اکر طغجه اولور یسه کناهی

ایرمشم معراج وصله دیدوکی سوزک رقیب
واقیعن بلمک دلر سک اوش اشک اوش نردبان

تمت الذیوان علی یدا ضعف افراد نوع البشر

پیر احمد بن اسکندر عفا عنهما الملك الاکبر

سنه ۹۲۳

شابک: ۱-۵۴-۶۷۴۱-۹۶۴
ISBN: 964-6741-54-1

آدرس: میدان انقلاب - اول نگارنگر شمالی
پایتان: تهران - طبقه دوم - تلفن: ۶۶۲۷۳۷۱

قیمت: ۱۲۰۰